ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਦਸਮ ਦੁਆਰ

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

3/RS

੧ ੳ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਦਸਮ ਦੁਆਰਿ ਵਜਿਓ
ਤਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਚੁਆਇਆ ਥਾ ॥

ਅਨਹਦ ਸਬਦ-ਦਸਮ ਦੁਆਰ

ਅਨਹਦ ਸਬਦ—ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਸਬੰਧੀ
ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਿਰਣਾ ।

ਰਚਿਤ
ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ
ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ

675

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ੫੦੦
ਅਪ੍ਰੈਲ ੧੯੪੧

ਮੁੱਲ ਵਧੀਆ ਜਿਲਦ ੧।)
ਘਟੀਆ ਜਿਲਦ ੧=)

Rs 1/9/-

"ਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰੈਸ" ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ
ਸ: ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਦੇ ਯਤਨ ਨਾਲ ਛਪਿਆ।

ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੫ ॥

ਬਾਹਰਿ ਢੂਢਨ ਤੇ ਛੂਟਿ ਪਰੇ ਗੁਰਿ ਘਰ ਹੀ ਮਾਹਿ ਦਿਖਾਇਆ ਥਾ ॥ ਅਨਭਉ ਅਚਰਜ ਰੂਪੁ ਪ੍ਰਭ ਪੇਖਿਆ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਛੋਡਿ ਨ ਕਤਹੂ ਜਾਇਆ ਥਾ ॥ ੧ ॥ ਮਾਨਕੁ ਪਾਇਓ ਰੇ ਪਾਇਓ ਹਰਿ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ ਥਾ ॥ ਮੋਲਿ ਅਮੋਲੁ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਈ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਗੁਰੂ ਦਿਵਾਇਆ ਥਾ ॥੧ ਰਹਾਉ । ਅਦਿਸਟੁ ਅਗੋਚਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਅਕਥੁ ਕਥਾਇਆ ਥਾ ॥ ਅਨਹਦ ਸਬਦੁ ਦਸਮ ਦੁਆਰਿ ਵਜਿਓ ਤਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਚੁਆਇਆ ਥਾ ॥ ੨ ॥ ਤੋਟਿ ਨਾਹੀ ਮਨਿ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬੂਝੀ ਅਖੁਟ ਭੰਡਾਰ ਸਮਾਇਆ ਥਾ ॥ ਚਰਣ ਚਰਣ ਚਰਣ ਗੁਰ ਸੇਵੇ ਅਘੜੁ ਘੜਿਓ ਰਸੁ ਪਾਇਆ ਥਾ ॥ ੩ ॥ ਸਹਜੇ ਆਵਾ ਸਹਜੇ ਜਾਵਾ ਸਹਜੇ ਮਨੁ ਖੇਲਾਇਆ ਥਾ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਭਰਮੁ ਗੁਰਿ ਖੋਇਆ ਤਾ ਹਰਿ ਮਹਲੀ ਮਹਲੁ ਪਾਇਆ ਥਾ ॥ ੪ ॥ ੩ ॥ ੧੨ ॥

675

ਉਥਾਨਕਾ

ਪੰਜ ਛੇ ਸਾਲ ਹੋਏ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਸਿਲਸਲੇ ਵਿਚ ਏਹ ਵਿਸ਼ੇ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਗੋਚਰੇ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ੧. ਜੋਗੀ ਭੀ ਅਨਹਦ ਸਬਦ, ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਭੀ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦਾ ਹੋਣਾ ਸਿਧ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਸੋਰਠ ਰਾਗ ਦੇ 'ਬੇਦ ਪੜ੍ਹਿਓ ਅਰੁ ਪਾਠ ਬਿਚਾਰਿਓ' ਵਾਲੇ ਸਬਦ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਸ ਲਈ ਏਹ ਨਿਰਣਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਤੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ? ਤੇ ਜੋਗੀਆਂ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਤੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਕੀ ਫਰਕ ਹੈ? ੨. ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਧਰਮਖੰਡ, ਗਿਆਨ ਖੰਡ, ਸਰਮ ਖੰਡ, ਕਰਮਖੰਡ ਤੇ ਸਚਖੰਡ ਜੋ ਪੰਜਾਂ ਖੰਡਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੈ।' ਕੀ ਇਹ ਵਾਸਤਵੀ ਮੰਡਲ ਹਨ ਯਾ ਕਿ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ। ਕਈ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਵਸਥਾਆਂ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ? ੩. ਕੀ ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਕੋਈ ਟਿਕਾਣੇ

ਏਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਵਖਰੇ ਹਨ ਯਾ ਏਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸੁਖੀ ਦੁਖੀ ਹੋਣ ਦਾ ਨਾਮ ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਭੋਗਣਾ ਹੈ ? ੪. ਕਰਮ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਹੋਣਾ ਲੋੜੀਏ ? ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਕਿਥੋਂ ਤਕ ਸੁਤੰਤ੍ਰਤਾ ਹੈ ? ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਭੁਗਤਣ ਦਾ ਕਿਸ ਹਦ ਤਕ ਜ਼ਿੰਮੇਂਵਾਰ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸਬਦ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਕਨਾਂ ਤੋਂ ਏਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਬਸ ਹੈ, ਮਨੁਖ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਦੂਜੇ ਇਸ ਭਾਵ ਦੇ ਗੁਰਵਾਕ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਕਿਥੋਂ ਤਕ ਸਬੰਧ ਹੈ।

ਏਨ੍ਹਾਂ ਚੌਹਾਂ ਮਸਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਤੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਸਬੰਧੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਏਹ ਪੁਸਤਕ "ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਦਸਮ ਦੁਆਰ" ੧੯੩੮ ਦੀਆਂ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਸ਼੍ਰਮ ਚਕਾਰ (ਕਸ਼ਮੀਰ) ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਕੌਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਠਹਿਰਕੇ ਅਰੰਭ ਕੀਤੀ। ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹਿੱਸਾ ਪਿੰਡ ਨਾਰੰਗਵਾਲ ਆਕੇ ੧੯੩੯-੪੦ ਦੀਆਂ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਏਥੇ ਖੁਲਾਸਾ ਲਿਖਣ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ। ਸਾਰ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਵਡੇ ੨੨ ਅੰਕ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਗੁਰ੍ਹ

ਗੁਰਮਤਿ ਆਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ-

ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਕਦੋਂ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ? ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਖੁਲ੍ਹਣ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰ, ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ, ਅਨਹਦ ਸੁੰਨ ਅਵਸਥਾ, ਮਨ ਦਾ ਵਸ ਆਉਣਾ, ਮਨ ਦਾ ਨਾਭੀ ਤੋਂ ਦਸਮਦੁਆਰ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਨਾ, ਆਤਮ ਭੋਗ, ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ, ਤੁਰੀਆ ਪਦ, ਅਗਮ ਪੁਰਾ, ਨਿਜ ਘਰ, ਸਹਜ ਪਦ, ਸਚ ਦਾ ਨਿਰਣਾ, ਮੁਕਤੀ, ਗੁਰਮਤਿ ਗਯਾਨ ਤੇ ਸਾਇੰਸ, ਸਚਾ ਮਹਲ, ਰੂਹ ਤੇ ਸੂਖਮ ਰਚਨਾ। ਸਹਿਜ ਸਮਾਧੀ, ਇਕਾਂਤ, ਗੁਰਗੁਫਾ, ਕਾਇਆਂ ਗੜ੍ਹ, ਨਾਭੀ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਸਮਾਦ, ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਕੀ ਪੂਰੀ ਬਾਣੀ, ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਦਾ ਜ਼ਹੂਰ ਨਜ਼ਾਰਾ, ਅੰਙਣਾ (ਇਸੇ ਦਾ ਨਾਮ ਹਿਰਦਾ ਹੈ, ਠੋਡੀ ਤੋਂ ਲਾਕੇ ਧੁੰਨੀ ਤਕ ਦਾ ਜੋ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਥਾਂ ਹੈ, ਇਸੇ ਨੂੰ ਅੰਙਣਾ, ਹਿਰਦਾ, ਹਿਦਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ) ਗੁਰੂ ਕਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ. ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੀ ਖੋਜ, ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ, ਸੋਹੰ ਸੋ ਜਾਪ ਦਾ ਅਰਥ. ਨਾਮ ਵਿਚ ਸਮਾਈ, ਗੁਰਮਤਿ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਯੋਗ ਦੇ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਤੋਂ ਵਖਰਾ ਹੈ। ਪੰਚ ਸਬਦ, ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਝਲਕਾ, ਜੋਤਿ ਝਲਕਾਰੇ ਦਾ ਅਦਭੁਤ ਨਜ਼ਾਰਾ, ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਉਘਾੜ, ਪ੍ਰਾਣਾ ਜਾਪ, ਸਹਜ ਪਦ, ਨਿਹਚਲ ਕਰਮ, ਸਚ ਖੰਡ ਸੁਖ ਮਹਲ, ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਮੇਲ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ, ਪਾਰਜਾਤ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬ੍ਰਿਛ, ਉਨਮਨ ਅਵਸਥਾ, ਹਠ ਜੋਗ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਹਜ ਜੋਗ ਦਾ ਫਰਕ, ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦਾ ਖੁਲ੍ਹਣਾ, ਸਚਾ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸਿਧ ਗੋਸਟ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੀ ਵਯਾਖਯਾ, ਸਬਦ ਦਾ ਵਾਸਾ ਕਿਥੇ ਹੈ ? ਸਬਦ ਦਾ ਲੇਖ, ਮਨ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਤੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਨਿਕਲਕੇ ਕਿਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ ਸਿਖ ਦਾ ਮਰਤਬਾ, ਸੁੰਨ।

ਉਪਰ ਦੱਸੇ ਪ੍ਰਕਰਣਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨਹਦ ਸਬਦ-ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਮਸਲਾ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਬਿਕ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਨਾਲ ਹਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਤੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਸਬੰਧੀ ਜਿਤਨੇ ਭੀ ਵਡੇ ਵਡੇ ਸਬਦ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਵਯਾਖਯਾ ਏਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਗੂੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ੇ ਪ੍ਰਥਾਇ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਮੇਰੀ ਵਾਕਫੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਖੀਮ ਕਿਤਾਬ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਚ ਏਹ ਪਹਿਲੀ ਹੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੰਕੇ ਦੂਰ ਹੋਣਗੇ। ਅਨੇਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪੁਜੇਗਾ। ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਫੁਟ ਨੋਟ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਸਹਿਜ ਜੋਗ ਦੀ ਵਿਸੇਸ਼ਤਾ ਦਸਣ ਲਈ ਸ੍ਵਾਮੀ ਨਿਤਿਆ ਨੰਦ ਜੋਗੀ ਦਾ ਬਿਆਨ ਭੀ ਫੁਟ ਨੋਟਾਂ ਵਿਚ ਸਫ਼ਾ ੨੫੭ ਤੋਂ ੨੬੪ ਤਕ ਦਰਜ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ

ਦੀ ਓਟ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਤਮਿਕ ਤਜਰਬਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਫਾ ੨੨ ਪਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

"ਇਸ ਤੇ ਵਧੇਰਾ ਵਿਥਾਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇ ? ਜਿਨਾਂ ਅੰਦਰ ਏਹ ਖੇਡ ਏਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਵਾਪਰੀ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਵਿਥਾਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਖੋਂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੋਵੇ, ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਏਥੇਹੀ ਬਸ ਹੈ।"

ਕਈ ਜਗਾ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਹੋਰ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਪਰ ਉਹ ਏਹੋ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਏਸ ਖੇਡ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਖੁਲ੍ਹ ਖੇਡ਼ ਬਣਾਉਣਾ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੋ ਕੁਝ ਭੀ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਦੀ ਓਟ ਲੈਕੇ ਸੰਕੋਚ ਨਾਲ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

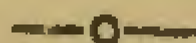
ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸਬੰਧੀ ਵਖਰਾ ਫੰਡ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਛਪਾਈ ਤੇ ਕਾਗਜ਼ ਆਦਿ ਦਾ ਖਰਚ ਕਢਕੇ ਮਾਮੂਲੀ ਮੁਨਾਫਾ ਰਖਕੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਛਾਪੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਨਾਲ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਛਪਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਏਸ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਾਤੀ ਲਾਭ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਰਿਹਾ। ਮੁਨਾਫੇ ਦੀ ਆਮਦਨ ਯਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤ ਨਾਲ ਹੀ ਏਹ ਸਿਲਸਲਾ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜਪੁਜੀ ਸਹਿਬ ਦੇ ਪੰਜਾਂ ਖੰਡਾਂ ਦੀ ਵਯਾਖਯਾ ਬਾਰੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ

ਪੁਸਤਕ ਲਿਖਕੇ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਛਪਣ ਦੀ ਭੀ ਝਬਦੇ ਹੀ ਆਸ ਰਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਖੰਡ ਦਿੱਬ ਮੰਡਲ ਹਨ, ਬੜੀ ਦੂਰ ਹਨ। ਪਰ ਬੜੀ ਛੇਤੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਆਪ ਸੁਰਗ, ਨਰਕ ਨੂੰ ਭੀ ਵਖਰੇ ਟਿਕਾਣੇ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਦੇ ਫਲ ਭੁਗਤਣ ਪਿਛੋਂ ਫੇਰ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਤੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੰਜਾਂ ਖੰਡਾਂ ਦੀ ਵਯਾਖਯਾ ਬਾਰੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅੰਕਿਤ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਤੇ ਕਰਮ ਫਿਲਾਸਫੀ ਬਾਰੇ ਭੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖਾਉਣ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਤੀਬਰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਤਰਾਂ ਸਮਾਂ ਕਢ ਕੇ ਏਹ ਲੋੜੀਂਦੇ ਮਸਲੇ ਭੀ ਗੁਰਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਸਹਿਤ ਹੱਲ ਕਰ ਦੇਣ।

ਐਤਵਾਰ	ਸੰਪਾਦਿਕ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ
੧ ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ ੧੯੯੮	ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਗਯਾਨੀ
੧੩ ਅਪ੍ਰੈਲ ੧੯੪੧	ਗੁਜਰਵਾਲ ਜ਼ਿਲਾ
	ਲੁਧਿਆਣਾ

ਤਤਕਰਾ

ੴ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

ਅਨਹਦ ਸਬਦ-ਦਸਮ ਦੁਆਰ

ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿਧਾਂਤ ਐਸੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਸਤਵਤਾ ਉਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਂਧੀਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੀ ਆਉਣਾ ਸੀ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਅਨੇਕ ਥਾਵੀਂ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੀ ਦਰਸਤਾ ਗਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਪਰ ਨਿਸਚਾ ਰਖਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਿਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਉਪਰ ਸਰਧਾ ਭਾਵਨੀ ਲਿਆਵਨ ਹਾਰੇ ਪਰਸੰਸਾਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਈ ਇਕ ਅਨਿੰਨ ਸਿਖ ਸਦਾਵਨਹਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਅਜੇ ਤਾਂਈਂ ਸੰਸਾ ਹੈ ਕਿ ਸਚ ਮੁਚ ਇਸ ਗੁਰਮਤਿ ਦਰਸਾਏ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਚਿ ਤਤ ਹੋਂਦਨੀ ਵਾਸਤਵੀ ਸਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ? ਇਸੇ ਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਤੱਤ ਵਾਸਤ-ਵਤਾ ਨੂੰ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨਾ ਮੁਖ ਰਖਕੇ ਅਜ ਇਸ ਲੇਖਨੀ ਨੂੰ ਜੁੰਬਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਗੌਰਵਤਾ ਭਰੇ ਇਸ ਉਚੇ ਸੁਚੇ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਨਿਤਾਰ ਕੇ ਅਤੇ ਨਿਖਾਰ ਕੇ ਰੁਸ਼ਨਾਇਆ ਜਾਏ ਅਤੇ ਗੁਰ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੌੜ੍ਹਤਾ ਭਰੇ ਚਾਨਣੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਜਾਏ।

ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਸਿਧਾਂਤ ਉਤੇ ਕਿੰਤੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਸੇ ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਉਪਜਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਘੋਖਿਆ ਹੈ ਪਰ ਕਮਾਇਆ ਨਹੀਂ, ਸੁਣਿਆ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਪਰ ਅਜ਼ਮਾਇਆ ਨਹੀਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁਕਮਨ ਸਿਰ ਸਚੇ ਹੁਕਮ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਦੀ ਅਤੁਟ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਸਿਫਤ ਸਾਲਾਹ ਮਈ ਸੱਚੀ ਸੇਵਾ ਘਾਲਨਾ ਨਹੀਂ ਘਾਲੀ, ਓਹ ਸਿੱਖ ਜਗਿਆਸੂ ਇਸ ਉਚ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਕੀ ਜਾਂਚ ਸਕਦੇ ਹਨ ? ਜਦ ਤਾਈਂ ਕੋਈ ਖਾਸ ਆਤਮ ਬਵਸਥਾ ਕਿਸੇ ਉਪਰ ਵਾਪਰ ਨਾ ਜਾਏ, ਤਦ ਤਾਈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣੀ ਸੁਣਾਈ, ਪੜ੍ਹੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਬਵਸਥਾ ਉਤੇ ਅਮੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ। ਬੁਧੀ ਦੀਆਂ ਅਲਪੱਗ ਅਕਲੀ ਦਉੜਾਂ ਦੀ ਮੰਜ਼ਲ ਬੜੀ ਉਰੇਡੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਕਮ ਅਕਲੀ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਅਲਪੱਗ ਬੁਧੀ ਦੀ ਗੰਮਤਾ ਤੋਂ ਅਗੋਚਰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਮਾਪਣ ਅਤੇ ਜਾਚਣ ਲਈ ਇਸ ਅਲਪੱਗ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਕਸਉਟੀ ਹੀ ਲਾਈ ਜਾਏ। ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਮੁਢ ਏਥੋਂ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਛ ਗੁਰਬਾਣੀ ਆਖਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਤਿ ਸਤਿ ਕਰਕੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਏ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿੰਤੂ ਕੀਤੇ ਈਮਾਨ ਲਿਆਇਆ

ਜਾਏ। ਏਹਨਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਈਮਾਨ ਲਿਆਉਣਾ ਹੀ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਤਮ ਜਗਿਆਸਾ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਏਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿ ਕਰਕੇ ਮੰਨਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ੀ ਅਉਜ ਉਤੇ ਅਪੜਨ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰੀ ਅਮਲੀ ਜੀਵਨ ਜੀਆਵਨੀ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲੀ ਜਾਵੇ। ਪਰਮਾਰਥੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਸਚ ਪਤਿ-ਆਰਨੀ ਪਤੀਜ ਤਾਂ ਇਸ ਅਉਜ ਤੇ ਅਪੜਿਆਂ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਤਤ ਪਰਮਾਰਥੀ ਮੰਜ਼ਲ ਦੀ ਅਉਜ ਤੇ ਅਪੜਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਦੀ ਸਾਖਾ ਭੀ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਰਧਾ ਉਪਜਾਉਣ ਅਤੇ ਈਮਾਨ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਹਾਈ ਹੈ।

"ਸੰਤਨ ਕੀ ਸੁਣਿ ਸਾਚੀ ਸਾਖੀ ॥
ਸੋ ਬੋਲਹਿ ਜੋ ਪੇਖਹਿ ਆਖੀ"

ਵਾਲਾ ਗੁਰਵਾਕ ਗੁਰ ਸਿਖ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਰਧਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਬ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ, ਸੰਤਨ ਸਿਰ ਸਚੇ ਸੰਤਾਂ, ਧੁਰੋਂ ਪਠਾਏ ਗੁਰ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕਛੁ ਧੁਰੋਂ ਧੁਰਾਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ ਸੋ ਤਤ ਵਾਸਤਵ ਸਚੀ ਸਾਖਾ ਭਰੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਰੰਚਕ ਭੀ ਸੰਸਾ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ। ਸਿਖ ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ ਸਰਧਾ ਜਦੋਂ ਏਸ ਸੰਸੇ ਤੋਂ ਅਗਾਹਾਂ ਨਿਖਰ ਤੁਰੀ ਤਦ ਦੂਜਾ ਕਦਮ ਓਹ ਸਰਧਾਲੂ ਜਨ ਜੋ ਚੁਕੇਗਾ, ਓਹ ਉਸ ਸਚਿਆਈ ਵਾਲੇ ਆਦਰਸ਼ਕ ਅਉਜ ਤੇ ਅਪੜਨ ਲਈ ਸਰਧਾ

ਭਰੇ ਉਮਾਹਿਆਂ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਬੀਜ ਅੰਸਕ ਸਰਧਾ ਸੇਤੀ ਸਰਧੰਤ ਹੋਕੇ ਹੀ ਸਿਖ ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਸਫਲ ਫਲਾਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਫਲ ਕਮਾਈਆਂ ਵਾਲੀ ਘਾਲਣਾ ਦੇ ਘਾਲਣ ਹਾਰੇ ਸਰਧਾਲੂ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਆਦਰਸ਼ਕ ਅਉਜ ਉਤੇ ਅਪੜਨ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆ-ਰਿਆਂ ਗੁਰੂ ਦੁਲਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਦਰ ਕਰੰਮੀ ਏਹ ਸਫਲਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਓਹੀ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੀ ਬਿਸਮ-ਆਨੰਦ ਖੇਡ ਦੇ ਖੇਡਾਰੀ ਹੋਕੇ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ ਪਤਿਆਰੀ ਤਤ ਲਖਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੀ ਅਨਹਦ ਅਨੰਦੀ ਮਉਜ ਨੂੰ ਮਾਨਣ ਹਾਰੇ ਇਸ ਮਉਜ ਨੂੰ ਮਾਣਦੇ ਹਨ, ਲਖਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਲਖਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ। ਨਿਰਖਦੇ ਹਨ। ਨਿਰਖਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ। ਲਖਾਵਣ, ਨਿਰਖਾਵਣ ਲਈ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਖੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਅਨਹਦਤਾ ਵਿਚ ਸਮਾਈ ਰਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਗੁਰ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਸਮਾਈ ਹੈ। ਓਹ ਅਜਰ ਨੂੰ ਜਰ ਕੇ ਜਣਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਅਲਖ ਨੂੰ ਲਖਕੇ ਲਖਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ। ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੀ ਖੇਡ ਨੂੰ ਖਿਲਾਉਣਾ ਬਣਾਉਣ ਹਾਰੇ ਬਾਜ਼ਾਰੀਆਂ ਪਰ-ਪੰਚ ਮਤਾਰੀਆਂ ਨੇ ਏਹ ਆਪਣਾ ਸ਼ੇਵਾ ਹੀ ਬਣਾ ਛਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਮਤਸਰੀ ਹੋ ਕੇ ਅਨਹਦ

ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਦੀਆਂ ਡੀਂਗਾਂ ਮਾਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਅੰਦਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੱਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਫੋਕੀਆਂ ਟਾਹਰਾਂ ਮਾਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫੁਸਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਤਿੰਨਾਂ ਫੋਕਟ ਧਰਮੀਆਂ ਦੀ ਫੋਕਟਤਾ ਨੂੰ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਦੇ ਥਾਉਂ ਉਕਤ ਪਾਖੰਡ ਮਤਿ ਅਵਲੰਬੀਆਂ ਦੇ ਪਖੰਡ ਨੂੰ ਖੰਡਨ ਹਾਰੇ ਉਲਟਾ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਦੇ ਵਹਿਣ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਅਵਲੰਬੀ ਭੀ ਏਸ ਵਹਿਣ ਵਿਚਿ ਰੁੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਖੰਡਨ ਮੰਡਨ ਦੀ ਖਲਜਗਣ ਓਹਨਾਂ ਤੋਂ ਨਿਜ ਮਤਿ ਗੁਰਮਤਿ ਮਤਿ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਾ ਲੈਣ ਦੀ ਮਨਮਤਿ ਭੀ ਕਰਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਐਥੋਂ ਤਾਂਈਂ ਕਿ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਮੰਡਨੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਉਤੇ ਸਰਧਾ ਹੀ ਰਹਿ ਖੜ੍ਹੋਂਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਤੋਂ ਘੁਥਿਆਂ ਆਨਮਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੀ ਖੇਡ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਣਾ ਹੀ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਤੀਨ ਕਾਲ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਓਹਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਤਾਂ ਠੀਕ ਏਹ ਗੁਰ ਵਾਕ ਘਟਦਾ ਹੈ:—

"ਅਖੀ ਤ ਮੀਟਹਿ ਨਾਕ ਪਕੜਹਿ ਠਗਣ ਕਉ ਸੰਸਾਰੁ ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥ ਆਂਟ ਸੇਤੀ ਨਾਕੁ ਪਕੜਹਿ ਸੂਝਤੇ ਤਿਨ ਲੋਅ ॥ ਮਗਰ ਪਾਛੈ ਕਛੁ ਨ ਸੂਝੈ ਏਹੁ ਪਦਮ ਅਲੋਅ ॥"

ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਘੁੱਗੂ ਮਟ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੰਨਾਂ ਦੀ ਘੂੰ ਘੂੰ ਹੀ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਭੁਚਲਾਈ ਫਿਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਬਪੁੜੇ ਜੀਵ ਆਪਨਾ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿਗਾੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਏਹਨਾਂ ਪ੍ਰਪੰਚੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਦੇ ਪੋਚ ਪ੍ਰਗਟਾਰੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭੁਚ-ਲਾਉਣ ਭਰਮਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਤੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੇ ਸਬਦ ਗੁਰ ਵਾਕ ਚੁਰਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਪੰਚ ਦਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਖਿਲਾਰ ਛੱਡਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਅਨੇਕਾਂ ਗੁਰ ਸਿਖ ਐਸੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਪੰਚੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪ੍ਰਪਾਟੀ ਤੋਂ ਖੁਣਸਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ 'ਅਨਹਦ ਸਬਦ' ਪ੍ਰਥਾਇ ਪ੍ਰਮਾਣੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੇ ਤੱਤ ਭਾਵ ਦੀ ਵਾਸਤਵੀ ਸਚਾਈ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੋਣ ਦਾ ਵਤੀਰਾ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬੁਧੀ ਅੰਦਰ ਵਿਤੰਡਾਵਾਦ ਦੀ ਖਲਜਗਣ ਤੋਂ ਉਪੰਨੀ ਭਰਮ ਅਗਿ-ਆਨ ਦੀ ਤਿਮਰਤਾ ਛਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਨਿੰਨ ਸਰਧਾਲੂ ਜਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਭੀ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ (ਅਹਿਮਤਾ) ਭਰੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਆਕੀ Agnostic ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸਰਧਾਲੂ ਸਿਖ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੀ ਅਨਿੰਨ ਸ਼ਰਧਾ ਏਸੇ ਗਲ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕਹੇ, ਤਿਸ ਨੂੰ ਸਤਿ ਸਤਿ ਕਰਕੇ ਮੰਨਣ ਤੇ ਉਸੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤੇ

ਅਨਕੂਲ ਹੋਕੇ ਕਾਰ ਕਮਾਵਨ। ਜਿਥੇ ੨ ਭੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਮਾਰਥਕ ਵਿਸ਼ੇ ਪ੍ਰਥਾਇ ਅਜੇਹੇ ਗੂੜ੍ਹ ਆਸ਼ੇ ਨਿਰੂਪਨ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪੜਨ ਦੀ ਅਲਪੱਗ ਬੁਧੀ ਨੂੰ ਗੰਮਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਚਾਈ ਤੇ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਮੁਨਹਰਫ ਹੋਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰ ਗੁਰਮਤਿ ਆਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਸਚਾਈ ਦਾ ਭੇਦ ਓਦੋਂ ਖੁਲ੍ਹੇਗਾ ਜਦੋਂ ਹੁਕਮਨ-ਸਿਰ-ਹੁਕਮ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੀ ਖੇਡ ਵਾਲੀ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਓਹਨਾਂ ਉਤੇ ਵਾਪਰੇਗੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਵਾਪਰੀ ਹੈ, ਓਹੀ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਦੀ ਸਾਰ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਬਿਨਾਂ ਵਾਪਰੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਉਪਜਦੀ।

੧

ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਕਦੋਂ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ?

ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੀ ਅਨਹਦ ਸਬਦੀ ਖੇਡ ਵਰਤਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਘਰ ਅੰਦਰ ਹੀ ਵਰ-ਤਦੀ ਹੈ । ਕੇਵਲ ਗੁਰਮਤਿ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤਿਆਂ ਹੀ ਵਰਤਦੀ ਹੈ। ਆਨ ਮਤਾਂ ਅੰਦਰ ਤੇ ਆਨ ਮਤਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅੰਦਰ ਤੱਤ ਗੁਰਮਤਿ ਦਰਸਾਏ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮੁਸ਼ਕ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ । ਵਾਸਤਵ ਬਾਤ ਤਾਂ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਵਾਲੀ ਗਲ ਗੁਰਮਤਿ ਉੱਤੇ ਚਲੇ ਬਾਝੋਂ ਪੇਖੀ ਪਰਖੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ । ਪਹਿਲਾਂ ਪੱਕੀ ਗਲ ਤਾਂ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦਹਿਦਿਸ ਧਾਂਵਦਾ ਮਨੂਆ ਆਨ ਮਤਾਂ ਦੇ ਦਸੇ ਅਨੇਕ ਉਪਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭੀ ਵਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਜੇ ਵਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤਿਆਂ, ਪੂਰਨ ਗੁਰਮਤਿ ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕੀਤਿਆਂ ਅਤੇ ਸਚੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਇਆਂ ਹੀ ਵਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਵਸ ਆਏ ਬਾਝੋਂ ਦਸਵਾਂ ਦੁਆਰ ਨਹੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ। ਨਾਂਹੀ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਦੀ ਖੇਡ ਵਰਤਦੀ ਹੈ । ਜੈਸਾ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰਵਾਕ ਪ੍ਰੋੜ੍ਹਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ:-

"ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲਿਐ ਧਾਵਤੁ ਥੰਮਿੑਆ ਨਿਜ

ਘਰਿ ਵਸਿਆ ਆਏ ॥ ਨਾਮੁ ਵਿਹਾਜੇ ਨਾਮੁ
ਲਏ ਨਾਮਿ ਰਹੇ ਸਮਾਇ ॥ ਧਾਵਤੁ ਥੰਮ੍ਹਿਆ
ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲਿਐ ਦਸਵਾ ਦੁਆਰੁ ਪਾਇਆ ॥
ਤਿਥੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭੋਜਨੁ ਸਹਜ ਧੁਨਿ ਉਪਜੈ ਜਿਤ
ਸਬਦਿ ਜਗਤ ਥੰਮਿ ਰਹਾਇਆ ॥ ਤਹ ਅਨੇਕ
ਵਾਜੇ ਸਦਾ ਅਨਦੁ ਹੈ ਸਚੇ ਰਹਿਆ ਸਮਾਏ ॥
ਇਉ ਕਹੈ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਧਾਵਤੁ
ਥੰਮ੍ਹਿਆ ਨਿਜ ਘਰ ਵਸਿਆ ਆਇ ॥"

ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੩ ਛੰਤ ਘਰ ੩

ਦੇਖੋ, ਇਸ ਗੁਰਵਾਕ ਦਾ ਤੱਤ ਪਰਮਾਰਥ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਆਤਮ ਦਸ਼ਾ ਦਾ ਵਾਪਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸ਼ਾਹਦੇ ਹਾਲ ਵਰਨਣ ਹੈ, ਮੁਢਲੀ ਗੱਲ ਜੋ ਏਹ ਗੁਰਵਾਕ ਨਿਸਚਤ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਆਦਮੀਆਂ ਸਮੂਹ ਸੰਸਾਰੀਆਂ ਦਾ ਦਹਿਦਿਸ ਧਾਵੰਦਾ ਹੋਇਆ ਮਨ ਜੇ ਵਸ ਗਤ ਆਵੰਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਲਾਇਮਾਨ ਹੋਣੋਂ ਜੇਕਰ ਥੰਮਿਆ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਮਿਲਿਆਂ ਹੀ ਥੰਮਿਆ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਐਵੇਂ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ। ਮਨ ਦੇ ਥੰਮਣ ਨੂੰ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨਾਂ (Meditation) ਤੇ ਕਨਸੰਟ੍ਰੇਸ਼ਨਾਂ (Concentration) (ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਇਕਾਗ੍ਰਤਾ) ਸਭ ਅਸਮਰਥ ਹਨ। ਜੋਗ ਆਸਣ ਸਮਾਧੀਆਂ ਆਦਿ ਸਭ ਨਿਸਫਲ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਨ ਆਇਆਂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ

ਮਿਲਿਆਂ (ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਿਆਂ) ਹੀ ਧਾਵਤ ਮਨੂਆ ਥੰਮਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਚੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਬਾਝੋਂ ਤੇ ਦਸਾਂ ਗੁਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਜੋਤ ਨਿਰੰਜਣੀ ਸਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪਰਮ ਪਦਵੀ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੇਹ ਧਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ, ਨ ਪਿਛੇ ਹੋਈ ਹੈ, ਨ ਅਗੇ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ।

"ਪਾਠੁ ਪੜਿਓ ਅਰੁ ਬੇਦੁ ਬੀਚਾਰਿਓ ਨਿਵਲਿ ਭੁਅੰਗਮ ਸਾਧੇ" ਵਾਲਾ ਸਾਰਾ ਗੁਰਵਾਕ ਭੀ ਏਸੇ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਆਨਮਤਿ ਉਕਸਾਏ ਕਰਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਨ ਵਸਗਤਿ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਅਤੇ ਮਨ ਦੇ ਪੰਚ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟ-ਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਗੋਂ ਉਕਤ ਆਨਮਤਿ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਅਹੰਬੁਧ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਮਨ ਦੀ ਦੁਬਿਧਾ ਛੁਟਕਦੀ ਨਹੀਂ, ਭਾਵੇਂ ਲੱਖ ਜਤਨ ਕੀਤੇ ਕਰਾਏ ਜਾਣ ਪਰ ਆਨਮਤਿ ਕਰਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੀ। ਆਨਮਤ ਖਟ ਕਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰੀ ਸਾਧਨਾਂ ਹਉਮੈ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮਨ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਤੀਜੇ ਸਰੂਪ ਸਚੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਾਖ੍ਯਾ ਭਰਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲਿਆ ਧਾਵਤ ਥੰਮਿਆ" ਕੇਵਲ ਸਚੇ ਧੁਰੋਂ ਆਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਿਆਂ ਹੀ ਧਾਵਤ ਮਨੂਆ ਥੰਮਿਆ

ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਥੰਮਿਆ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੀ ਮੂਲ ਘਰ ਵਿਚ ਆਣ ਅਸਥਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲਣ ਕਰ ਕੇ ਨਾਮ (ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ) ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਅਟੁਟ ਪਕਿਆਈ ਕੀਤਿਆਂ ਹੀ ਨਾਮ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਸਮਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੇ ਜੋਤਿ ਰਸ ਵਿਗਾਸ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਇਆਂ ਹੀ ਦਹਿਦਿਸ ਧਾਵੰਦਾ ਮਨੂਆ ਧਾਵਤ ਥੰਮਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਦੀਆਂ ਧਾਵਨੀਆਂ ਦਾ ਅਭਾਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਧ ਸਤਿਗੁਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਓਂ ਉਪੰਨੀ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦੁਆਰਾ ਜਦ ਮਨੂਆ ਧਾਵਤ ਥੰਮਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਧਾਵਨੀਆਂ ਦਾ ਅਭਾਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਦ ਫਿਰ "ਧਾਵਤ ਥੰਮਿਆ ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲਿਆ ਦਸਵਾਂ ਦੁਆਰ ਪਾਇਆ" ਵਾਲੀ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਖੁਲਣ ਵਾਲੀ ਅਲੌਕਿਕ ਖੇਲ ਵਰਤ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੀ ਬਵਸਥਾ ਵਿਚ ਏਹ ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤਦਾ ਹੈ:—

"ਤਿਥੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭੋਜਨੁ ਸਹਿਜ ਧੁਨਿ ਉਪਜੈ"

ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੀ ਬਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਪਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਹਾਰੀ ਭੋਜਨ ਦੀ ਆਤਮ ਆਧਾਰੀ ਬਹਾਰ ਬਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹਜ ਧੁਨਕਾਰੀ ਰੁਣ ਝੁਣਕਾਰ ਅਗੰਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਦੇ ਲਲਤ ਲਿਵਤਾਰੀ ਬਿਸਮ ਬਿਨੋਦੀ ਨਾਦ ਦੀ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

२.

ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਖੁਲ੍ਹਣ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ

(੧. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰ, ੨. ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ)

ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਖੁਲਣ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪੱਕੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰ ਅਤ ਨਿਰਮਲ ਚੋਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਅਤ ਅਚਰਜ ਸੁਆਦ ਵਾਲੀ ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ ਦਾ ਬਿਸਮਾਦ ਰੰਗਾਂ ਵਾਲਾ ਅਜੰਮੀ ਨਾਦ ਸੁਣਨ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਦੋਵੇਂ ਆਤਮਾ ਅਨੰਦੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੱਤ ਲਖਤਾਵੀ ਸਤ ਵਾਪਰਨਾਵੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪੇਖਣ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਤੇ ਆਉਣ ਯੋਗ ਸਹਜ ਬਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ। ਕੋਈ ਖਿਆਲੀ ਤੇ ਕਿਆਸੀ ਕਿਆਫੇ ਨਹੀਂ। ਕਾਇਆਂ-ਗੜ੍ਹ-ਕੋਟ-ਮਹਿਲ-ਮੰਦਰ-ਘਰ ਅੰਦਰ ਸਾਂਗੋ ਪਾਂਗ ਵਾਪਰੇ ਸੰਵਾਪਰੇ ਜਾਗ੍ਰਤ ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਦੇ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਜ਼ਾਰੇ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਦੀ ਅਤੁਟ ਕਮਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰ ਜਦੋਂ

"ਉਲਟਿਓ ਕਮਲੁ ਬ੍ਰਹਮੁ ਬੀਚਾਰਿ"

ਵਾਲਾ ਅੰਕੂਰ ਸਫੁਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤਦੋਂ

"ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰ ਗਗਨ ਦਸ ਦੁਆਰ"

ਵਾਲਾ ਝਰਨਾ ਝਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ

"ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭੋਜਨ ਕਰੇ ਅਹਾਰੀ" ਦਾ ਪਰਚਾ

ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਅਤੇ "ਗਗਨਿ ਰਸਾਲ ਚੁਐ ਮੇਰੀ ਭਾਠੀ ॥ ਸੰਚਿ ਮਹਾਰਸੁ ਤਨੁ ਭਇਆ ਕਾਠੀ" ਰੂਪੀ ਤੱਤ ਰਸ ਗਿਆਨ ਵੀਚਾਰ ਵਾਲੇ ਸਹਜ ਪਦ ਦਾ ਜ਼ਹੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਏਹ ਸਾਰੀ ਚਲਤ ਕਉਤਕੀ ਖੇਡ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹਸਤਾਮਲ ਵਤ ਵਰਤਦੀ ਹੈ । ਬਾਹਜਮੁਖੀ ਚਲਤ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮੁਨਕਿਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਘਟ ਅੰਤਰ ਵਾਪਰੇ ਕਾਂਇਆਂ ਨਗਰ ਨਿਕਟਪਰੇ ਸਾਕਸ਼ਾਤ ਕਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿੰਤੂ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਏਹ ਖੇਡ ਓਪਰੀ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਇਆਂ ਦੇਹੀ ਅੰਦਰ ਸਚਾ ਰਸ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਨੰਦ ਦਾ ਲਹਿਰਾ ਨਹੀਂ ਮਾਣਿਆ ਹੁੰਦਾ । ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਅਤੁਟ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਹਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਏਹ ਲਹਿਰੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ । ਤਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਇਆਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਨਾਲ ਸਰਸ਼ਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਦੇ ਗਟਾਕ ਘਟ ਅੰਤਰੋਂ ਹੀ ਭੁੰਚਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਟ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਖ਼ੂਹਟਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਰਿਆ ਉਮਡ ਉਮਡ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਰਸ ਜੋਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀਆਂ ਕਿਰਣਾਂ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨ ਦੀ ਕਾਂਇਆਂ ਨੂੰ ਕੰਚਨ ਵੰਨੀ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਨਾਮ ਰਤੰਨੀ ਜੋਤਿ ਜਗੰਨੀ ਕੰਚਨ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰ ਇਕ ਆਕ੍ਰਖਣ ਕਲਾ ਉਤਪੰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਪੇਖਣ ਹਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਖਿਚਦੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਏਹ ਕਾਇਆਂ ਅਤੀ ਸੁਹਾਵਣੀ

ਤੇ ਪਿਆਰੀ ਲਗਦੀ ਹੈ:—

"ਕਾਇਆ ਕੰਚਨੁ ਸਬਦੇ ਰਾਤੀ ਸਾਚੈ ਨਾਇ ਪਿਆਰੀ ॥ ਕਾਇਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਰਹੀ ਭਰਪੂਰੇ ਪਾਈਐ ਸਬਦਿ ਵੀਚਾਰੀ ॥"

ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਗਟਾਕ ਭੁੰਚਣੇ ਹਨ, ਪਰ "ਪੀਐ ਸਬਦਿ ਵੀਚਾਰੀ" ਦਾ ਕਲਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਵਰਤਿਆਂ ਭੁੰਚਣੇ ਹਨ। ਸਬਦ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਪਾਰਸ ਕਮਾਈ ਦੀ ਰਸਾਇਣ ਕਲਾ ਵਰਤਿਆਂ ਹੀ ਕਾਇਆਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਨਾਲ ਸਰਸ਼ਾਰ ਹੋ ਕੇ ਡਲ੍ਹਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਡਲ੍ਹਕਾਉ ਡੱਕੋ ਡੱਕ ਭਰਪੂਰ ਸਦਾ ਲਬਰੇਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਭਰਪੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਦੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਪਰੋਂ ਗਗਨੰਤਰੋਂ ਗਗਨੰਤ੍ਰੀ ਡਲ੍ਹ ਡਲ੍ਹ ਕਰਦੇ ਅਥਾਹ ਸੁਧਾ ਸਾਗਰੀ ਸਮੁੰਦ੍ਰੋਂ ਸਦਾ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੋਮੇ ਦਾ ਮੋਘਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹਜ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਰਸ ਭਰਿਆ, ਅਚਰਜ ਸੁਆਦ ਬਿਸਮਾਦੀ ਪ੍ਰਨਾਲਾ ਚਲਣਾ ਅਰੰਭ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਰ ਜੀਰਾਂਦੀ ਕਾਇਆਂ ਵਿਚੋਂ ਏਹ ਛਲਕਣਾਂ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ, ਇਸ ਬਿਸਮਾਦ ਸੁਆਦ ਦੇ ਅਹਿਲਾਦ ਰਸ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਕਾਇਆਂ ਕੰਵਲੀਸ਼ਰੀ ਸੁਰਤੀ ਬਿਰਤੀ ਉਪਰਲੀਆਂ ਅਟਾਰੀਆਂ ਵਿਖੇ ਜਾ ਖੇਡਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਤਾਂਈਂ ਰਸਧ੍ਰਾਪੀ ਸੁਇਚ (Switch) ਨਾਭੀ ਵਿਚ ਦੱਬੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਸਬਦ ਸੁਰਤੇ ਦੀ ਸੁਰਤੀ ਜੋਤਿ ਜਗਨੀਸ਼ਰੀ ਦਿੱਬ ਮੰਡਲਾਂ

ਵਿਚ ਹੀ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕੀਹ ਰਸ ਅਹਿਲਾਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭੋਜਨ ਭੁੰਚਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪਦ ਅਮਰਾਇ ਕੇ (ਪਹੁੰਚ ਕੇ) ਰਸਨਾ ਦੁਆਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭੋਜਨ ਭੁੰਚੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਰਵਣਾਂ (ਕੰਨਾਂ) ਦੁਆਰਾ ਅਚਰਜ ਸੁਆਦ ਵਾਲੀ ਸਹਜ ਧੁੰਨੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧੁਨਕਾਰ ਵਾਲੀ ਧੁੰਨੀ, ਅਨਹਦ ਜੋਤਿ ਜੋਤੰਨਾ ਸਬਦ-ਸੁਰਤੀ, ਬਿਰਤੀ ਤੇ ਕਾਇਆਂ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਵਲ ਭੀ ਹਿੱਲਣ ਜੁਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਆਕਾਰ ਨੂੰ ਥੰਮੀ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਕਾਇਆਂ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਥੰਮੀ ਰਖਣ ਲਈ ਹੀ ਏਹ ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਅੰਸੀਆ ਸਬਦ ਸਕਤੀ ਬਲ ਸਮਰਥਾ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਏਹ ਗਲ ਇੰਨ ਬਿੰਨ ਸੋਲਾਂ ਆਨੇ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਹੀ ਇਸ ਸਬਦ ਦਾ ਥੰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਬਿਸ-ਮਾਦ ਅਡੋਲਤਾ ਵਿਚ ਅਹਿਲ ਖੜੋਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਦਸਮ ਦੁਆਰੜੀਆ ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਅੰਸੀਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਸਬਦ ਨ ਸਿਰਫ ਪਿੰਡ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਹੀ ਥੰਮਣ ਨੂੰ ਸਮਰਥ ਹੈ, ਬਲਕਿ "ਜਿਤ ਸਬਦਿ ਜਗਤੁ ਥੰਮ ਰਹਾਇਆ" ਦੇ ਗੁਰਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਨੂੰ ਹੀ ਥੰਮੀ ਰਖਣ ਸ਼ਕਤਿ ਸੰਪੰਨ ਹੈ। ਏਹ ਸਬਦ ਓਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਕਿ ਸਾਰੇ ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾਂ ਨੂੰ ਥੰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਿਸ ਸਬਦ ਦੀ ਪਾਰਸ ਕਲਾ ਦਾ ਸਦਕਾ ਹੀ ਕਾਇਆਂ ਰੂਪੀ ਪਿੰਡ ਵਿਖੇ ਦਹਿਦਿਸ ਧਾਵਨ ਹਾਰਾ

ਚੰਚਲ ਮਨ ਥੰਮਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਲਾਧਾਰੀ ਸਬਦ ਗੁਰੂ ਦੀ ਅਸਥੰਮਨ ਕਲਾ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਪਾਰਸ ਨੂੰ ਸਪਰਸਾਉਣ ਦੀ ਜੁੰਬਸ਼ ਵਿਚ ਲਿਔਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭੋਜਨ ਭੁੰਚਾਉਣ ਹਾਰ, ਸਹਿਜ ਧੁੰਨ ਉਪਜਾਉਣ ਹਾਰ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਥੰਮ ਰਹਾਉਣ ਹਾਰ ਦਸਮ ਦੁਆਰੜੀ ਬਿਵਸਥਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਪਰ ਹੀ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਦੀ ਝੁਨਕਾਰ ਤੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਅਨਾਹਤੀ ਬਾਜਿਆਂ ਦੇ ਬੱਜਣ ਦੀ ਸਦੀਵੀ ਅਨਹਦ ਤਾਰ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਦਿੰਦੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। ਅਨਹਦ ਤਾਰ ਗਗਨੋਲਾ ਉਘਾੜ ਹੋਣ ਪਰ ਨਭ ਨਾਭ ਦਾ ਪੁਲਾੜ ਇਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਸਭ ਕੁਛ ਨਾਮ ਅਭਜਾਸ ਦੀ ਜੋਤਿ ਚਮਤਕਾਰ ਕਲਾ ਦਾ ਜ਼ਹੂਰ ਹੈ, ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੜ੍ਹੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜੋਤ ਕ੍ਰਿਨਾਵਲੀ ਕੰਚਨ ਕਾਇਆਂ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਮਾਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੀਆ ਗੁਣੀ ਦਿੱਬ ਲਤੀਫ ਆਤਮ-ਜੋਤਿ ਅੰਸ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਮਾਤਰ ਲਗਾਣਾ ਭੀ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਉਹ ਕੀ ਜਾਨਣ ਸਾਰ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਤੇ ਅਪ੍ਰੰਪਰ ਗੂੜ੍ਹ ਪ੍ਰਮਾਰਥੀ ਭੇਦਾਂ ਦੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤਾਈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰਾਈ ਮਾਤ੍ਰ ਭੀ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ। ਭਾਵੇਂ ਲੱਖ ਫਲਸਫੇ ਘੋਟ ਲੈਣ, ਸਾਇੰਸ, ਮੰਤਕ, ਵੈਦਿਕ ਆਦਿ ਕਰੋੜਾਂ ਵਿਦਿਆ ਘੋਖ ਲੈਣ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੁਧੀ ਦੀ ਗੰਮਤਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਪਸਾਰੇ

ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੁਧੀ ਹੀ ਅਪਹੁੰਚ ਹੈ, ਉਹ ਹੁੱਜਤਾਂ ਕਿਉਂ ਭੇੜਨ। ਕੁਝ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਮਾਈ ਕਰ ਕੇ ਦੇਖ ਲੈਣ। ਈਮਾਨ ਲਿਔਣ ਨਾਲੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੋਣਾ ਬੜਾ ਆਸਾਨ ਹੈ। ਛੇਕੜਲੀ ਤੁਕ "ਇਉ ਕਹੈ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਧਾਵਤ ਥੰਮਿਆ ਨਿਜ ਘਰ ਵਸਿਆ ਆਇ" ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਿਧਾਂਤਕ ਗੁਰਮਤਿ ਸਚਾਈਆਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸਚੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਿਆਂ ਹੀ ਅਨਿਸਥਰ ਮਨੂਆ ਅਸਥਿਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੀ ਨਹੀਂ। ਅਤੇ ਮਨ ਅਸਥਿਰ ਹੋਣ ਪਰ ਹੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਏ ਮਨ ਦਾ ਨਿਜ ਘਰ (ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ) ਵਿਖੇ ਨਿਵਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਵਸ ਕੇ ਮਨ ਦੀ ਏਹ ਹਾਲਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਗੁਰ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ:—

"ਇਹ ਮਨੂਆ ਸਦਾ ਸੁਖਿ ਵਸੈ ਸਹਜੇ ਕਰੇ ਵਾਪਾਰਾ॥ ਅੰਤਰਿ ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਹਰਿ ਰਤਨੁ ਹੈ ਮੁਕਤਿ ਕਰਾਵਣ ਹਾਰਾ॥" ਗੁਰਮੁਖ ਰਾਗ ਸੁਆਦ ਅਨ ਤਿਆਗੇ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਇਹ ਮਨੁ ਭਗਤੀ ਜਾਗੇ॥ ਅਨਹਦ ਸੁਣਿ ਮਾਨਿਆ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰੀ॥ ਆਤਮ ਚੀਨਿ ਭਏ ਨਿਰੰਕਾਰੀ॥੭॥ ਇਹੁ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਦਰਿ ਘਰਿ ਸੋਈ॥ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਗਤੁ ਭਾਉ ਧੁਨਿ ਹੋਈ॥ (ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧)

"ਇਹ ਮਨੁ ਨਿਹਚਲੁ ਹਿਰਦੈ ਵਸੀਅਲੇ ਗੁਰ-
ਮੁਖਿ ਮੂਲ ਪਛਾਣ ਰਹੈ ॥ ਨਾਭਿ ਪਵਨੁ ਘਰਿ
ਆਸਣਿ ਬੈਸੈ ਗੁਰਮੁਖ ਖੋਜਤ ਤਤੁ ਲਹੈ ॥
ਸੁ ਸਬਦੁ ਨਿਰੰਤਰਿ ਨਿਜ ਘਰਿ ਆਛੈ ਤ੍ਰਿਭਵਣ
ਜੋਤਿ ਸੁ ਸਬਦੁ ਲਹੈ ॥ ਖਾਵੈ ਦੂਖ ਭੂਖ ਸਾਚੇ
ਕੀ ਸਾਚੇ ਹੀ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸ ਰਹੈ ॥ ਅਨਹਦ
ਬਾਣੀ ਗੁਰਮੁਖ ਜਾਣੀ ਬਿਰਲੋ ਕੋ ਅਰਥਾਵੈ ॥
ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਸਚੁ ਸੁਭਾਖੈ ਸਚਿ ਰਪੈ ਰੰਗੁ
ਕਬਹੂ ਨ ਜਾਵੈ ॥ (ਸਿਧ ਗੋਸਟ)

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਦਾ ਸੁਆਸਿ ਅਭਿਆਸੀ ਅਰਧ ਉਰਧੀ ਬਿਲੋਵਨਾ ਘਟ ਅੰਤਰ ਬਿਲੋਇਕੇ ਜੋ ਜਨ ਅਤੁਟ ਕਮਾਈ ਰੂਪੀ ਸਹਜ ਵਾਪਾਰ ਅੰਤਰਗਤ ਹੀ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਤਿਨਾਂ ਜਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਸਦਨ (ਘਰ) ਅੰਦਰ ਸੁਖ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਸਦਾ ਸੁਖ ਅੰਦਰ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਨਾਮ ਦੀ ਜੋਤਿ ਦਾ ਦੀਵਾ ਟਿਮ ਟਿਮਾਉਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਏਹੋ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਜੋਤਿ ਜਗਨ ਦੀਪਕ ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਮਣੀਆ ਰਤਨ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਟ ਅੰਤਰ ਦਮਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਰਤਨੁ ਮੁਕਤਿ ਕਰਾਵਨ ਹਾਰਾ ਹੈ:-

"ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਪਦਾਰਥ ਨਾਮੁ ਹੈ" ਗੁਰਵਾਕ ਦੇ ਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰੜੇ ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ

ਕਲਿਆਣ ਕਾਰਕ ਮੁਕਤਿ ਦਾਇਕ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ।
ਆਨਮਤਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਸਭ ਕ੍ਰਿਤਮ ਨਾਮਾਂ ਦੇ ਨਾਮ
ਧਰੀਕ ਗਜ਼ਾਨ ਹਨ, ਮੁਕਤ ਦਾਇਕ ਜੋਤ ਜਗਾਇਕ
ਗਜ਼ਾਨ ਹੈ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਹੀ ਹੈ ।

ਗੁਰਮੁਖ ਜੀਉੜੀਏ ਮਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰੂਪੀ ਸਚੀ
ਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ
ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਸਚੇ
ਨਾਮ ਮਹਾਂ ਰਸ ਦੇ ਸੁਆਦ ਬਿਨਾਂ ਆਨ ਬਿਖੇ ਬਨੀ
ਸੁਆਦਾਂ ਵਿਚ ਖੱਚਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਮਨ
ਅਨਦਿਨ ਗੁਰ ਭਗਤੀ, ਭਗਤ ਕਮਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ
ਜਾਗ ਸੁਜਾਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਸੁਜਾਗ ਸਾਵ-
ਧਾਨਤਾ ਵਿਚ ਉਹ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ
ਸੁਣਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ। ਅਜੇਹੇ ਗੁਰਮੁਖ ਹੰਸਲੇ
ਸਚੇ ਨਾਮ ਅਹਾਰੀ ਸਬਦ ਵੀਚਾਰੀ ਹੀਰੇ ਰਤਨ ਮਾਣਕਾਂ
ਦੇ ਚੋਗ ਚੁਗਾਰੀ ਬਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਤਰ ਗਤਿ ਹੀ
ਤਤ ਆਤਮ ਨੂੰ ਚੀਨ ਕੇ ਸਚੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਸਬਦ ਲਿਵ
ਅਨਹਦਾਰੀ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਦਾ
ਮਨ ਇਸ ਬਿਧ ਅਤਿ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,
ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਵ ਡੋਰੀ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰ
ਘਰ ਵਿਖੇ ਹੀ ਹਰਦਮ ਜੁੜੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪਦ
ਅਮਰਾਇਕੇ (ਇਸ ਮੰਜ਼ਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚਕੇ) ਤੁਰੀਆ
ਗੁਣੀ ਸਬਦ ਲਿਵਤਾਰੀ ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ ਹੀ ਗੁਰ-

ਮੁਖ ਜਨਾਂ ਦੀ ਭਾਉ ਭਗਤੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦਹਿ-ਦਿਸ ਧਾਵਣ ਹਾਰਾ ਚੰਚਲ ਤੇ ਸਦਾ ਚਲਾਇਮਾਨ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਮਨ ਗੁਰ ਸਬਦ ਦੀ ਸਾਣ ਕਸਉਟੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਅਤ ਨਿਹਚਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀਖਿਆ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੀ ਪਾਰਸ ਕਲਾ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ-ਅੰਸੀ ਮੂਲ ਦੇ ਪਛਾਨਣ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਏਹ ਸੋਝੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਘਟ ਅੰਤਰ ਹੀ ਸਬਦ-ਜੋਤਿ-ਦੀਪਕ ਜਗਦਾ ਹੈ। ਸੁਆਸ ਅਭਿਆਸੀ ਸਬਦ ਧਉਂਖਣੀ ਦੀ ਪਾਰਸ ਚੰਭਕੀ ਰਗੜ ਹਿਰਦੇ ਘਟ ਅੰਦਰ ਹੀ ਏਹ ਜੋਤ ਚਿੰਗਾੜੀ ਪਰਜੁਲਤ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਏਹ ਜੋਤਿ ਚਿੰਗਾੜੀ ਅਮਿਉ ਰਸ ਭਰੀ ਮੀਠ ਮੀਠਾਰੀ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਾਰੀ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਅੰਤਰ ਵਸ ਰਸ ਕੇ ਨਾੜ ਨਾੜ ਅੰਦਰ ਰਸ-ਜੋਤਿ-ਵਿਗਾਸੀ ਚਾਨਣਾ ਹੀ ਚਾਨਣਾ ਚਨਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਏਸ ਅਗਾਧ ਰਸ ਮਗਨਤਾ ਵਿਚ ਗੁੰਦਾ ਹੋ ਕੇ "ਇਹ ਮਨੁ ਨਿਹ-ਚਲ ਹਿਰਦੈ ਵਸੀਅਲੇ" ਦੇ ਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਮਨੁ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਹਚਲ ਵਾਸਾ ਪਾਈ ਰਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਦਾ ਅਡੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਡੋਲਦਾ। ਸਬਦ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਰਸਨ ਰਸਨਾਟੇ, ਅਜਪਾ ਜਾਪ ਦੇ ਪਵਨ ਫੁਰਾਟੇ ਉਰਧ ਮੁਖੀ ਨਾਭ ਕਵਲ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਕਰ ਕੇ ਵਿਚ ਜੋਤਿ ਰਸ ਰਸਾਇ ਕੇ ਖਿੜਾ

ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਤਿਸ ਰਸ ਦਾ ਸੁਆਦ ਐਸਾ ਅਗਾਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਆਸਾਂ ਅੰਦਰ ਜੋਤਿ-ਜੀਵਨੀ ਰਸ ਧ੍ਰਾਪ ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਰਸ-ਬਿਸਮਾਦੀ ਸੁਆਦ ਸੁਆਸਾਂ ਨੂੰ ਨਾਭੀ ਵਿਖੇ ਨੱਪੀ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਸੁਆਸ ਵਿਗਾਸੀ ਨਾਭਿ ਪਵਨ ਨਾਭੀ ਅੰਦਰ ਨੱਪੀ ਹੋਈ ਹੀ ਆਪਣੇ ਜੋਤਿ ਅਨੰਦੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਸ ਬਿਸਮ ਭਈ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਨਾਭੀ ਅੰਦਰ ਹੀ ਰਸ ਰਸਨਾਟੀ ਪਉਣ ਦੱਬੀ ਰਖਣ ਦਾ ਅਜੇਹਾ ਸੁਆਦ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਸੁਰਤੀਸ਼ਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰਤੀ ਕਿਤੇ ਓਰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੀ ਜਰਕਦੀ ਨਹੀਂ, ਨਾਭ-ਕਮਲ ਦੇ ਨਿਜ ਘਰ ਵਿਖੇ ਹੀ ਆਸਣ ਜਮਾਇ ਕੇ ਰਸ ਸਬਦ ਸੁਰਤਨੀ ਪਵਨ ਆਤਮ ਦਿੱਬਤਾ ਜੋਤਿ ਜਗਾਇਨੀ ਘੁੰਮਰਾਂ ਪਾਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਰਸ-ਜੋਤਿ ਅਨੰਦੀ ਪਉਣ ਨੂੰ ਨਾਭੀ ਅੰਦਰ ਦਬਿਆਂ ਜੋ ਘੁੰਮਰਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਿਸ ਤੋਂ ਸੁਰਤੀ ਹੋਰ ਉਚੇਰੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੁਆਸ ਤਾਂ ਸੁਆਦ-ਅਨੰਦੀ ਵਿਗਾਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਨਾਭੀ ਅੰਦਰ ਹੀ ਦਬੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸੁਰਤੀ ਗਗਨ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਖੁੱਲੀਆਂ ਤਾਰੀਆਂ, ਉਚੇਰੀਆਂ ਜੋਤਿ ਅਨੰਦੀ ਉਡਾਰੀਆਂ ਲਾਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸੁਰਤ ਉਡਾਰੀ ਦਾ ਉਚਾਣ ਡੂੰਘਾ (ਅਤਿ ਉਚੇਰਾ) ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਰਸ ਬਿਸਮਾਦ ਗੀਧੀ ਸੁਰਤੀ ਦਾ ਚੜ੍ਹਾਉ ਸੁਤੇ ਸੁਭਾਇ ਹੀ ਹੋਰ ਉੱਚਾ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ

ਡੂੰਘੇ ਡੂੰਘਾਓ ਵਿਚ ਤ੍ਰਿਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਸਹਜ ਬੈਰਾਗ ਅਨੰਦੀਆ ਖੋਜ ਹੈ । ਆਤਮ ਤੱਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾ-ਤਮ ਤੱਤ ਵਿਚ ਇਕ ਮਿੱਕ ਕਰਨ ਹਾਰਾ ਪ੍ਰੇਮ ਤੱਤ ਨੂੰ ਲਹਿਣ ਲਖਣ ਹਾਰਾ ਖੋਜ ਹੈ । ਏਹ ਉਪਰਲਾ ਸਾਰ ਵਿਸਥਾਰ ' ਨਾਭਿ ਪਵਨੁ ਘਰਿ ਆਸਣਿ ਬੈਸੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਖੋਜਤ ਤਤੁ ਲਹੈ" ਗੁਰਵਾਕ ਪੰਗਤੀ ਦਾ ਇਕ ਤੁਛ ਮਾਤ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ । ਇਸ ਤੇ ਵਧੇਰਾ ਵਿਥਾਰ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇ ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਏਹ ਖੇਡ ਏਦੂੰ ਵਧੇਰੇ ਵਾਪਰੀ ਹੈ, ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਵਿਦਾ-ਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਖੋਂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੋਵੇ, ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਏਥੇ ਹੀ ਬਸ ਹੈ । ਬਸ,

"ਕਹਿਬੇ ਕਉ ਸੋਭਾ ਨਹੀ ਦੇਖਾ ਹੀ ਪਰਵਾਨੁ" ਹੈ।

ਸੁਰਤਿ ਸਬਦ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਗੋਝ ਕਥਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੋਝ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਣ ਬੁਝਕੇ ਗੁਪਤ ਰਖਣਾ ਦਰਕਾਰ ਹੈ, ਅਸਲ ਗਲ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਏਹ ਦਸੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ । ਕੇਵਲ ਲਖੀ ਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਲਿਖੀ ਕਥੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਪਰੇ ਤੇ ਪਰੇ ਹੈ । ਨਾਭ ਪਵਨ ਨਿਜ ਘਰਿਆ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਗੁਰਮੁਖ ਖੋਜ ਖੋਜਰਨੀ ਤੱਤ ਲਖਤਾ ਕਰਕੇ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਜ ਘਰ ਵਿਖੇ ਜੋਤਿ ਜਗਾਈ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਪੁਲਾੜ ਅੰਦਰ ਭੀ ਜੋਤ ਪਸਾਉ ਨੂੰ ਪਸਰਾਈ ਅਸਥਤਾਈ ਰਖਦਾ ਹੈ । ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ

ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਨਭ ਗਗਨ ਉਘਾੜ ਵਿਖੇ ਭੀ ਜੋਤਿ ਦਾ ਪਸਰਾਉ ਆਸ਼ਕਾਰਾ ਸਾਖਸ਼ਾਤਕਾਰਾ ਏਸੇ ਗੁਰ ਸਬਦ ਤੋਂ ਹੀ ਲਹੀਦਾ (ਲਖੀਦਾ) ਹੈ। ਸਬਦ ਅਭਿਆਸ ਰਸਾਇਣ ਰਸਪ੍ਰਾਇਣ ਹੋ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਅਤੁਟ ਤੋਂ ਅਤਟ ਆਪੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਭਿਆਸੀ ਜਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਉਖ, ਦੁਖ, ਕਸ਼ਟ ਬਿਕਟਤਾ ਮਹਿ-ਸੂਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜੈਸੇ ਕਿ ਹਠ ਯੋਗ ਦੇ ਕਰਮ ਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਸਹਿਜ ਯੋਗ ਦੇ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਹਠ ਯੋਗੀਆਂ ਵਾਲੀ ਏਹ- ਬਿਪਤ-ਬਿਖਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਜੋਤਿ ਰਸ ਸੁਆਦੀਆ ਅਨੰਦ ਹੋਰ ਬੇ ਓੜਕੇ ਅਨੰਦ ਦਾ ਭੁਖੈਲਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਜੋਤਿ ਰਸ ਵਿਗਾਸ ਦਾ ਥਾਹੁ ਨਹੀਂ, ਤਿਵੇਂ ਜੋਤਿ-ਅਨੰਦ ਰਸ ਦੇ ਭੁਖੈਲਿਆਂ ਦੀ ਭੁਖ ਦਾ ਭੀ ਕੋਈ ਓੜਕ ਨਹੀਂ। ਸਚੇ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਦੀਦਾਰ ਦੀ ਭੁਖ ਸਾਰੇ ਸਰੀ-ਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਕ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (ਖੈ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ)। ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਚਾਹਾਂ ਚੇਸਟਾਵਾਂ ਭੀ ਮੁਕ ਠੁਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਚੇ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਭੁੱਖਾਂ ਹੀ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਭੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗਵਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਾਮ ਅਧਾਰ ਦੀਆਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟਤਾਈਆਂ ਦਾ ਹੱਦ ਬੰਨਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਜਿਵੇਂ ਨਾਮ ਦਾ ਰੱਜ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਤਿਵੇਂ ਨਾਮੀ

ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਦਾ ਰੱਜ ਭੀ ਅਮੁੱਕ ਅਥਾਹ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਅਰੱਜ ਰੱਜ ਵਿਚ ਭੀ ਇਕ ਖਾਸ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸਤਾ ਵਿਚ ਨਿਮਗਨ ਹੋਕੇ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਰਸਾਂ ਕਸਾਂ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਅਤ੍ਰਿਪਤਤਾ ਭਾਸਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਨਾਂ ਹੀ ਦੁਖਾਤਰ ਹੋਣ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਚੇ ਨਾਮ ਗੁਰ-ਮਤਿ ਨਾਮ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸਚੇ ਨਾਮੀ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਵਿਚ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਜੋ ਗੁਰਮਤਿ ਬਵਸਥਾ ਹੈ, ਏਸੇ ਵਿਚ ਹੀ, ਇਸ ਪਦ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਹੀ, ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਰੁਣ ਝੁਣਕਾਰ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂਤੇ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਨੇ ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ ਤੇ ਏਹ ਵਿਰਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਹੀ ਹਨ, ਜੋ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਤੱਤ ਲਖਤਾ ਦਾ ਤਾਤ ਪਰਜ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਵਾਲੀ ਬਵਸਥਾ ਹੈ ਮੱਚੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਚੀ ਸਾਖਾ ਰੂਪੀ ਸੁਭਾਖਿਆ ਸਚੀ ਭਾਖਿਆ ਸੁਭਾਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਸਚੀ ਬਵ-ਸਥਾ ਦੇ ਔਜ ਆਤਮੀ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗੀਜਿਆ ਆਤਮ ਪਰਮਾਤਮੀ ਚਲੂਲੜਾ ਪਰਮਾਰਥੀ ਰੰਗ ਫੇਰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦਾ, ਸਗੋਂ

"ਨਿਤਿ ਨਿਤਿ ਚੜੈ ਸਵਾਇਆ
ਕਬਹੂੰ ਨ ਹੋਵਤ ਘਾਟ"

ਵਾਲੇ ਗੁਰਵਾਕ ਦੇ ਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਦੂਣ

ਸਵਾਇਆ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਘਟਦਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ।

ਏਸ ਬਵਸਥਾ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਹੀ ਸਚਾ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਏਹ ਤੱਤ ਪਰਮਾਰਥੀ ਜੀਵਨ ਗੁਰਮਤਿ ਭਾਏ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀਖਿਆ ਦੀਖਸ਼ਾਏ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਗੁਰਮੁਖ ਭਾਏ ਪਾਇਆ ਜੀਵਨ ਹੋਰ ਭੀ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਤੱਤ ਅਨਹਦੀ ਲਿਵਤਾਰ ਵਿਚ ਅਭਿ-ਆਸੀ ਜਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਅੰਦਰ ਵਸਾਇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਨਹਦ ਲਿਵਤਾਰੀ ਪ੍ਰਾਨ ਰਮਨਾਰੀ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰੱਪ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨ ਦਾ ਸਭ ਸੰਸਾ ਦੂਖ ਨਵਿਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦਾ ਧਿਆਨ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਮੰਤ੍ਰ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਗੋਚਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਚਨ ਗੁਰਮੰਤਰ ਨਾਮ ਅਭਿ-ਆਸ ਦੀ ਬਚਿਤਰ ਪਾਰਸ ਪ੍ਰਭਾਵਤਾ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਅਦ੍ਰਿਸਟ ਅਗੋਚਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਧਿਆਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਿਆਇ ਕੇ ਪਰਮ ਪਦ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰਮ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪਰ ਨਿਤਾ ਪ੍ਰਤਿ ਅਨਹਦ ਧੁਨਾਂ ਵਾਲੇ ਵਾਜੇ ਵੱਜਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਨਹਦ ਧੁਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਈਦੀ ਹੀ ਸੁਣੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲੋ ਨਾਲ ਦਿਬ ਬਣ-ਤਰੀ ਬਜੰਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਬਚਿਤਰ ਅਗੰਮੀ ਬਾਜੇ ਬਜਦੇ ਸੁਣਾਈ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਦਾਤੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ

ਦਇਆਲ ਨਦਰੀ ਨਦਰ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਦਾਤ ਦਿਤੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਬੱਜਰ ਕਪਾਟ ਖੁੱਲ੍ਹਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਓਹੀ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:-

"ਜੀਵਨੋ ਮੈ ਜੀਵਨੁ ਪਾਇਆ ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਾਏ ਰਾਮ ॥ ਹਰਿ ਨਾਮੋ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਦੇਵੈ ਮੇਰੈ ਪ੍ਰਾਨਿ ਵਸਾਏ ਰਾਮ ॥ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਮੇਰੈ ਪ੍ਰਾਨਿ ਵਸਾਏ ਸਭੁ ਸੰਸਾ ਦੂਖੁ ਗਵਾਇਆ ॥ ਅਦਿਸਟੁ ਅਗੋਚਰੁ ਗੁਰ ਬਚਨਿ ਧਿਆਇਆ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਰਮ ਪਦ ਪਾਇਆ ॥ ਅਨਹਦ ਧੁਨਿ ਵਾਜਹਿ ਨਿਤਿ ਵਾਜੇ ਗਾਈ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਣੀ ॥ ਨਾਨਕ ਦਾਤਿ ਕਰੀ ਪ੍ਰਭਿ ਦਾਤੈ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਣੀ ॥" (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੪ ਘਰ ੧)

ਏਹ ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਬਜਾਇਨੀ ਅਤੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਇਨੀ ਦਸ਼ਾ ਐਵੇਂ ਸੁਖੈਨ ਹੀ ਗਲੀਂ ਗੋਖੇ ਗਿਆਨ ਕੀਤਿਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਅਗੰਮ ਅਥਾਹ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਨੂੰ ਸਿਧ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਰ ਅਪਾਰ ਅਤੇ ਅਥਾਹ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਅਗੰਮ ਅਥਾਹ ਪ੍ਰਮਾਰਥੀ ਪੂੰਜੀ ਦਾ ਸਚਾ ਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਬਾਣੀ ਦਾ ਬੋਹਿਥ ਸਚਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਕਰਕੇ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਅਨਿੰਨ ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਬਣਕੇ ਏਹ ਪੂੰਜੀ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਲੋੜ ਲਹੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਪੂੰਜੀ ਲੋੜ ਲਭਕੇ ਉਸ ਦਾ ਕਮਾਵਣ ਮਈ ਵਣਜੁ ਵਪਾਰੁ

ਦਿਨ ਰਾਤ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਨਾਮ ਰਤਨ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਸਰਧਾਭਾਵਨੀ ਸੇਤੀ ਗਾਵਨ ਕਮਾਵਨ ਦੀ ਅਥਾਹ ਘਾਲਨਾ ਘਾਲੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜਦ ਤਾਈਂ ਆਦ੍ਰਸ਼ੀ ਮਨੋਰਥ ਸਿੱਧ ਨ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਨੀਂਦ ਭੁਖ ਸਭ ਪਰਹਰਿ ਤਿਆਗੀ ਜਾਵੇ। ਅਡੋਲ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧਿ ਸਮਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਇਕ ਹੀ ਭਾਂਤ ਦੇ ਵਣਜਾਰੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਖੇ ਹੀ ਸਚਾ ਵਣਜ ਵਣਜਣ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਮ ਰਤਨ ਵਾਪਾਰ ਦਾ ਸਚਾ ਲਾਹਾ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਚੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਗੇ ਮਨਿ ਤਨ ਆਪਣਾ ਅਰਪ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਓਸੇ ਪ੍ਰਾਇਣ ਹੋਇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਦਰ ਪ੍ਰਾਇਣ ਹੋਕੇ ਅਤੁਟ ਕਮਾਈਆਂ ਕਰੀ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਨਦਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਤੱਤ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਗਮ ਅਥਾਹ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਗੋਚਰ ਠਾਕਰ ਦਾ ਮੇਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਵਾਕ ਹੈ:-

ਮੇਰਾ ਠਾਕੁਰੋ ਠਾਕੁਰ ਨੀਕਾ ਅਗਮ ਅਥਾਹਾ ਰਾਮ ॥ ਹਰਿ ਪੂੰਜੀ ਹਰਿ ਪੂੰਜੀ ਚਾਹੀ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਹਾ ਰਾਮ ॥ ਹਰਿ ਪੂੰਜੀ ਚਾਹੀ ਨਾਮੁ ਬਿਸਾਹੀ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ਗੁਣ ਭਾਵੈ ॥ ਨੀਂਦ ਭੂਖ ਸਭ ਪਰਹਰਿ ਤਿਆਗੀ ਸੁੰਨੇ ਸੁੰਨਿ ਸਮਾਵੈ ॥ ਵਣਜਾਰੇ ਇਕ ਭਾਤੀ ਆਵਹਿ ਲਾਹਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਲੈ ਜਾਹੇ ॥ ਨਾਨਕ ਮਨੁ

ਤਨੁ ਅਰਪੇ ਗੁਰ ਆਗੈ ਜਿਸ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸੋ ਪਾਏ ॥
(ਆਸਾ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੪ ਘਰ ੧)

ਏਹਨਾਂ ਪ੍ਰਮਾਰਥੀ ਰਤਨ ਪਦਾਰਥਾਂ ਸੇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਰੂਪੀ ਸਚਾ ਸ਼ਹੁ ਸਾਗਰ ਨਕੋ ਨਕ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ । ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਸਚਾ ਸੁੱਚਾ ਰਤਨ ਪਦਾਰਥ ਜਿਸਦੇ ਤੁਫੈਲ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਨਹਦ ਧੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਅਪੜੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਆਮੀ ਦੇ ਸਾਂਗੋ ਪਾਂਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੀਦੇ ਹਨ; ਤਿੰਨਾਂ ਦੇ ਹਥ ਹੀ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਰਧਾ ਸਿਦਕ ਭਾਵਨੀ ਸੇਤੀ ਲਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਰਧੱਗਿਆਂ, ਲਗਿਆਂ, ਕਮੱਗਿਆਂ ਦੇ ਹਥ ਹੀ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਨਿਰਮੋਲਕ ਰਤਨ ਅਪਾਰਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ । ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅਮੋਲਕ ਰਤਨ ਪਾਕੇ ਹੀ ਭਗਤੀ, ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈਆਂ ਦਾ ਅਖੁਟ ਭੰਡਾਰ ਖੁਲਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਮਟਕੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਰੂਪੀ ਮਧਾਣਾ ਫੇਰਕੇ ਅਤੇ ਬਿਲੋਵਨਾ ਬਿਲੋਇਕੇ ਜਦੋਂ ਤੱਤ ਮੱਖਣ ਕਢਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਅਨੂਪਮ ਗਲ ਦਾ ਨਿਤਾਰਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਗੋਬਿੰਦ ਦੀ ਅਰੂਪ ਸਰੂਪੀ ਜੋਤਿ ਆਭਾ ਇੱਕੋ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਮਿਕ ਮੀਕ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਚਮਤਕਾਰਕ ਹੋਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਨਿਰਾਲੀਆਂ ਡਲ੍ਹਕਾਂ ਡਲ੍ਹਕਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:—

ਰਤਨਾ ਰਤਨ ਪਦਾਰਥ ਬਹੁ ਸਾਗਰ ਭਰਿਆ
ਰਾਮ ॥ ਬਾਣੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਲਾਗੇ ਤਿੰਨ ਹਥਿ
ਚੜਿਆ ਰਾਮ ॥ ਗੁਰਬਾਣੀ ਲਾਗੇ ਤਿਨ ਹਥਿ
ਚੜਿਆ ਨਿਰਮੋਲਕ ਰਤਨ ਅਪਾਰਾ ॥ ਹਰਿ
ਹਰਿ ਨਾਮ ਅਤੋਲਕ ਪਾਇਆ ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ
ਭਰੇ ਭੰਡਾਰਾ ॥ ਸਮੁੰਦ ਵਿਰੋਲ ਸਰੀਰੁ ਹਮ
ਦੇਖਿਆ ਇਕ ਵਸਤ ਅਨੂਪ ਦਿਖਾਈ ॥ ਗੁਰ
ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰੂ ਹੈ ਨਾਨਕ ਭੇਦ ਨ ਭਾਈ ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨੇਤਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਿਸ਼ਟ ਅਗੋਚਰ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਤਿਨਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਲਈ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੀ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਵਾਲੀ ਅਜ਼ਗੈਬੀ ਲੀਲਾ ਨੂੰ ਪੇਖਣਾ ਪਰਖਣਾ ਭੀ ਸੁਖੈਨ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਖੁਸ਼-ਮਸਤੀ ਵਿੱਚ ਆਮੁਹਾਰੇ ਐਉਂ ਪੁਕਾਰ ਉਠੇ ਹਨ:–

ਅਨਦੋ ਅਨਦ ਘਣਾ ਮੈ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਡੀਠਾ ਰਾਮ ॥
ਚਾਖਿਅੜਾ ਚਾਖਿਅੜਾ ਮੈ ਹਰਿ ਰਸੁ ਮੀਠਾ
ਰਾਮ ॥ ਹਰਿ ਰਸੁ ਮੀਠਾ ਮਨ ਮਹਿ ਵੂਠਾ
ਸਤਿਗੁਰ ਤੂਠਾ ਸਹਜ ਭਇਆ ॥ ਗ੍ਰਿਹੁ ਵਸ
ਆਇਆ ਮੰਗਲ ਗਾਇਆ ਪੰਚ ਦੁਸਟ ਓਇ
ਭਾਗ ਗਇਆ ॥ ਸੀਤਲ ਆਘਾਣੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਬਾਣੇ ਸਾਜਨ ਸੰਤ ਬਸੀਠਾ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ

ਹਰਿ ਸਿਉ ਮਨ ਮਾਨਿਆ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਨੈਣੀ ਡੀਠਾ ॥

ਆਸਾ ਮ: ੫ ਛੰਤ ਘਰ ੧

ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਰੂਪੀ ਸਾਜਨ ਸੰਤ ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਗਟਾਕ ਛਕ ਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਅਘਾਇਆਂ ਉਤਮ ਜਨਾਂ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਜਰੇ ਸੁਹਾਗ ਭਾਗ ਦੀ ਜਾਗ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਦੀ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਡੁਲ੍ਹ ਡੁਲ੍ਹ ਕੇ ਅਨਹਦਾਨੀ ਪੁਕਾਰ ਪੁਕਾਰ ਉਠਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਏਹ ਪੁਕਾਰ ਭੀ ਭਾਉ ਭਗਤੀ ਭਰਿਆ ਬਿਸਮਾਦ ਨਾਦੀ ਕੀਰਤਨ ਜਜ਼ਬਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਧੁਰ ਅਗੰਮੀ ਤ੍ਰੰਗ ਕਾਂਗ ਸਾਂਗ ਏਧਿਆ ਹੂੰਜ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਭੀ ਪਰਮ ਭਾਣੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਐਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੋਤੀਸ਼ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੇ ਮੁਖਾਰ ਬਿੰਦੋਂ ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਇਲਾਹੀ ਨਾਦ ਬਿਸਮਾਦ ਤ੍ਰੰਗ ਜਜ਼ਬੇ ਆ ਮੁਹਾਰੇ ਨਿਕਸੇ ਨਿਕਸਾਏ ਹਨ । ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪ ਏਹ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦੋਂ ਨਿਕਸਾਈ ਹੈ ਕਿ ਅਸਰਧਕ ਸੰਸਾਰੀਆਂ ਲਈ ਏਸ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਮਈ ਸਾਖਾ ਕਾਇਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਗੋਚਰ ਬਿਵਸਥਾਵਾਂ ਤੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਬਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸਰ ਚਸ਼ਮੇ ਦੇ ਗੁਪਤੋਂ ਪਰਗਟ ਹੋਣ ਦੀ, ਸਾਖਸ਼ਾਤਕਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਪੱਕੀ ਅਥਾਰਿਟੀ (ਸਨਦ) ਦਾ ਧੁਰਵਾ ਬੱਝ ਜਾਵੇ, ਤਾਕਿ ਕੋਈ ਗੁਰ ਸਿਖ ਮੁਕਰੀ ਖਾ ਕੇ ਪਿਛਾਹਾਂ

ਨੂੰ ਮੋੜਵਾ ਨ ਮੋੜ ਸਕੇ ਸਗੋਂ ਅਗਾਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂਘਣ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਦੇਖੋ! ਗੁਰ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਕਾਇ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਕਮਲ ਤੋਂ ਉਚਰੀ ਸਚੀ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦਾ ਕੈਸਾ ਅਦਿਭੁਤ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਿੰਦੇ ਹਨ:-

ਨਵ ਨਿਧੇ ਨਉ ਨਿਧੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਮਹਿ ਆਈ ਰਾਮ ॥ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਮੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ ਨਾਮ ਧਿਆਈ ਰਾਮ ॥ ਨਾਮ ਧਿਆਈ ਸਦਾ ਸਖਾਈ ਸਹਜ ਸੁਭਾਈ ਗੋਵਿੰਦਾ ॥ ਗਣਤ ਮਿਟਾਈ ਚੂਕੀ ਧਾਈ ਕਦੇ ਨ ਵਿਆਪੇ ਮਨ ਚਿੰਦਾ ॥ ਗੋਵਿੰਦ ਗਾਜੇ ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਅਚ-ਰਜ ਸੋਭ ਬਣਾਈ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪਿਰੁ ਮੇਰੈ ਸੰਗੇ ਤਾ ਮੈ ਨਵਨਿਧਿ ਪਾਈ ॥

(ਰਾਗ ਆਸਾ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰ ੧)

ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਹੁਕਮ-ਹੁਕਮਾਂ ਸਿਰ ਸਰਬ ਉਤਮ ਹੁਕਮ-ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਨੂੰ ਕਮਾਵਣ ਹਾਰੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਨੇ ਪਰਤੱਖ ਪਰਤਿਆ ਕੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਤੁਟ ਨਾਮ ਅਭਯਾਸ ਕਮਾਈ ਕੀਤਿਆਂ ਉਪਰਲੇ ਗੁਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਅੰਦਰ ਦਰਸਾਏ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਨਾਮ ਦਾ ਜੋਤਿ ਬੀਜਲਾਰੀ ਜ਼ਹੂਰ ਜਦੋਂ ਘਟ ਅੰਤਰ ਹੀ ਅਗੰਮੋ ਚਮਤਕ੍ਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਿਧਾਂ ਸਿਰ ਨਿਧ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ

ਨਿਕਟ ਤੋਂ ਨਿਕਟ ਅੰਦਰ ਆਇ ਖਲੋਵਨਾ ਇਕ ਸਹਿਜ ਸਭਾਈ ਹਥਾਂ ਉਤੇ ਸਰ੍ਹੋਂ ਜਮਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਾਮਰਤਖ ਦੀਦ ਬਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤਦੋਂ ਸਭ ਗਣਤਾਂ ਮਿਟ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਨ ਦੀਆਂ ਸਭ ਧਾਵਨੀਆਂ ਚੁਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਚਿੰਤਾ ਚਿੰਤਵਨੀਆਂ ਸਭ ਕਾਫੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਫੁਰਾਟੇ ਮਾਰਕੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਗੋਬਿੰਦ ਗੱਜ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਗੋਬਿੰਦ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਭੀ ਬਜ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਸਦ ਨਵਤਨ ਮਨ ਰੰਗੀ ਅਚਰਜ ਸੋਭਾ ਬਣ ਸੋਭਦੀ ਹੈ। ਪਿਰੀ ਪਰੀਤਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਨਮੁਖੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਅਤੇ ਅੰਕ ਅੰਕ ਮੇਲੀਆ ਮਿਲਾਪ ਜਦੋਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਸਚੀ ਨਿਧ ਨਿਧਾਨ ਮਨੋਰਥ ਮੁਰਾਦ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਨ ਨਿਧੀਆਂ, ਰਿੱਧੀਆਂ, ਸਿੱਧੀਆਂ ਸਭ ਹੇਚ ਪਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

੩

ਅਨਹਦ ਸੁੰਨ ਬਿਵਸਥਾ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਰਸਾਰ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਨਿਕਟਾਰ ਸਾਮ੍ਹਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਸਾਖਸ਼ਾਤਕਾਰ ਹੋਣ ਪਰ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਦਾ ਵਜਣਾ ਗਜਣਾ ਸਹਜ ਸੁਹੇਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨਹਦ ਝੁਨਕਾਰ ਦੇ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਮਹਿਜ਼ੂਜ਼ ਮਜਜ਼ੂਬ ਹੋਕੇ ਗੁਰਮੁਖ ਭਗਤ ਜਨ ਸਦਾ ਰੰਗ ਰਲੀਆਂ ਮਾਣਦੇ ਅਤੇ ਚੋਜ ਬਿਨੋਦੀ ਕੇਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਨਾਭ ਕੰਵਲਾਰੀ ਪਿਚਕਾਰੀ ਅੰਦਰ ਰਸ ਜੋਤਿ ਦਾ ਰੰਗ ਗੁਲਾਲ ਭਰਕੇ ਐਸੀ ਸੁਰਤ ਤਣੀ ਖਿਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਿਜ ਗੁਫਾ ਵਿਚ ਤਾੜੀ ਜਾ ਲਗਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਉਹ ਉਚ ਆਸਣ ਸਵਾਰ ਬਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਵੱਜਰ ਕਪਾਟ ਖੁਲਕੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦਾ ਉਘਾੜ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਬਿਧ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਘਰ ਤੋਂ ਘੁੱਥਾ ਹੋਇਆ ਆਤਮਾ ਫਿਰ ਘਿਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਸਲ ਟਿਕਾਣੇ ਤੇ ਅਪੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣਾ ਬਾਂਛਤ ਲੋੜਿੰਦੜਾ ਮਨੋਰਥ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨਭਉ ਪੁਰਖ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਦਿਦਾਰੇ ਕਰਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਅਘਾਇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ; ਐਉਂ ਕੁਛ ਸਭ ਕੁਛ ਪਾਕੇ ਉਸ ਦੀ ਕੂਕ ਪੁਕਾਰ ਚੁਕ ਚੁਕਾਇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਉਪਰਲੀ ਗਾਥਾ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਇਹ ਗੁਰਵਾਕ ਬਹੁਤ ਖੂਬ ਨਿਤਾਰਦਾ ਹੈ—

"ਅਨਹਦੁ ਵਾਜੈ ਸਹਜਿ ਸੁਹੇਲਾ ॥ ਸਬਦਿ ਅਨੰਦ ਕਰੇ ਸਦ ਕੇਲਾ ॥ ਸਹਜ ਗੁਫਾ ਮਹਿ ਤਾੜੀ ਲਾਈ ਆਸਣੁ ਊਚ ਸਵਾਰਿਆ ਜੀਉ ॥ ਫਿਰਿ ਘਿਰਿ ਅਪੁਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਮਹਿ ਆਇਆ ॥ ਜੋ ਲੋੜੀਦਾ ਸੋਈ ਪਾਇਆ ॥ ਤ੍ਰਿਪਤ ਅਘਾਇ ਰਹਿਆ ਹੈ ਸੰਤਹੁ ਗੁਰ ਅਨਭਉ ਪੁਰਖ ਦਿਖਾਰਿਆ ਜੀਉ ॥ ਆਪੇ ਰਾਜਨੁ ਆਪੇ ਲੋਗਾ ॥ ਆਪਿ ਨਿਰਬਾਣੀ ਆਪੇ ਭੋਗਾ ॥ ਆਪੇ ਤਖਤ ਬਹੈ ਸਚੁ ਨਿਆਈ ਸਭ ਚੂਕੀ ਕੂਕ ਪੁਕਾਰਿਆ ਜੀਉ ॥"

ਅਗੇ ਚਲਕੇ ਇਸ ਗੁਰਵਾਕ ਦੇ ਧੁਰੰਧਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਏਹ ਮੁਸੱਦਕੀ ਮੁਹਰ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ:–

"ਜੇਹਾ ਡਿਠਾ ਮੈ ਤੇਹੋ ਕਹਿਆ॥ ਤਿਸੁ ਰਸੁ ਆਇਆ ਜਿਨਿ ਭੇਦੁ ਲਹਿਆ ॥ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲੀ ਸੁਖ ਪਾਇਆ ਜਨ ਨਾਨਕ ਇਕੁ ਪਸਾਰਿਆ ਜੀਉ ॥"

॥੪॥੩॥੧੦॥ (ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੫)

ਗੁਰ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸਾਫ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਕੁਛ ਅਸੀਂ ਆਖਦੇ ਹਾਂ, ਸੋ ਆਪਣੀ ਹਡ ਬੀਤੀ ਆਖਦੇ ਹਾਂ। ਆਪਣੇ ਅਖੀਂ ਡਿਠੀ ਯਥਾਰਥ ਵਾਰਤਾ ਆਖਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਰਿਆਂ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨਾਮ ਅਭਯਾਸ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਉਚ ਗੁਰਮਤਿ ਆਦਸ਼ੀਆਂ ਉਤੇ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੀ ਬਵਸਥਾ ਦਾ ਯਥਾਰਥ ਵਰਨਣ ਕਰਦੇ

ਹਾਂ ਪਰ ਇਸ ਅਖੀਂ ਵੇਖੀ ਬਵਸਥਾ ਦਾ ਅਮੰਨਾ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਰਸ ਤਿਸੇ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਏਸ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਭੇਦ ਲਹਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਉਪਰ ਏਹ ਬਵਸਥਾ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਿ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਇਹ ਚਮਤਕਾਰ ਅਸਾਂ ਸਦਰਸ ਹੀ ਅਪਣੇ ਅਖੀਂ ਵੇਖ ਲਏ ਹਨ।

ਇਸ ਵਿਚ ਰੰਚਕ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਅਭਯਾਸ ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਏਹ ਜ਼ਰੂਰ ਹਨ ਕਿ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਅਤੁਟ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਨੂੰ

(੧) ਅਨਹਦ ਵਾਜੈ ਸਹਿਜ ਸੁਹੇਲਾ ॥
(੨) ਸਬਦਿ ਅਨੰਦ ਕਰੇ ਸਦ ਕੇਲਾ ॥
(੩) ਸਹਜ ਗੁਫਾ ਮਹਿ ਤਾੜੀ ਲਾਈ ॥
(੪) ਆਸਣ ਊਚ ਸਵਾਰਿਆ ਜੀਉ ॥
(੫) ਸੰਤਹੁ ਗੁਰਿ ਅਨਭਉ ਪੁਰਖ ਦਿਖਾਰਿਆ ਜੀਉ ॥

ਆਦਿ ਪਰਮਾਰਥੀ ਔਜ ਵਾਲੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਾਰੇ ਸਾਮਰਤਖ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਗਲੀਂ ਬਾਤੀਂ ਸੁਣੀਆਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਗੂੜ੍ਹ ਭਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਗੁਰ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਤੋਂ ਚੁਰਾਈਆਂ ਗਪੌੜ ਗਿਆਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕਥੋਲੀਆਂ ਐਵੇਂ ਫੋਕੀਆਂ ਰੀਸ ਘੜੀਸਾਂ ਹੀ ਹਨ। ਗੁਰ ਰੀਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਯਥਾਰਥਤਾ ਤੋਂ ਘੁਥਿਆਂ ਖਰੜ ਗਿਆਨ ਘੋਖਣ ਹਾਰੇ ਡਿੰਭ ਗੁਰੂ ਡੰਮ ਦੇ ਪਰਪੰਚੀਆਂ ਨੂੰ ਏਸ ਬਵਸਥਾ ਦਾ ਰਸ ਆ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਸਕਦਾ। ਰਸ ਕੀ ਆਉਣਾ ਸੀ ? ਉਹ ਏਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਅੱਪੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਜੋ ਅੱਪੜੇ ਹਨ, ਉਹ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅੱਪੜਿਆ ਜਣਾਉਂਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਹੋਛੇ ਅਤੇ ਊਣੇ ਭਾਂਡੇ ਉਛਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਡਲ੍ਹਕ ਡਲ੍ਹਕ ਡੁਲ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਭਰੇ ਹੋਏ ਕਦੇ ਡੋਲਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਥੋਥੇ ਚਣੇ ਹੀ ਘਣੇ ਬਜਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਗੱਲਾਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੁਜਿਆ ਹੋਇਆ ਜਤਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲ ਰਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਤਮ ਭੋਗ ਪਰਮਾਤਮ ਸੰਜੋਗ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪੀ ਤਖਤ ਤੇ ਤਿਨਾਂ ਦੀ ਸੀਨੇ ਰੂਪੀ ਸੇਜਾ ਤੇ ਬੈਠਾ ਜੋਤਿ ਜਗਤੀਸ਼ਰ ਰੀਸਾਲੂ ਰਸੀਆ ਰਸਿ ਰਸਿ ਭੋਗ ਰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਸ ਰਮਨੜੀ ਸੋਹਾਗਨ ਆਤਮ ਭੋਗ ਭੋਗਾਇ ਭੋਗਾਇ ਬਿਹਬਲ ਹੋ ਕੇ ਇਉਂ ਸੁਖ ਸਧਰੀ ਪੁਕਾਰਾਂ ਪੁਕਾਰਦੀ ਹੈ:—

> "ਰਸਿ ਰਸਿ ਭੋਗ ਕਰੇ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰਾ ਹਉ ਤਿਸ
> ਆਗੇ ਜੀਉ ਕਟਿ ਕਟਿ ਪਈਆ"

ਤਿਨਾਂ ਦੀ ਜੋਤਿ ਨਾਲ ਜੋਤਿ ਜੀਉਂਦੇ ਜੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਿਰ ਇਕੋ ਆਨੰਦੀ ਪੁਰਖ ਭੋਗ ਭੁਗਤੀਸ਼ਰ ਦਾ ਹੀ ਜੋਤਿ ਪਸਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਓਹ ਏਸ ਸੰਜੋਗ ਭੋਗ ਆਨੰਦ ਦੇ ਅਗਾਧ ਸੁਆਦ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਹੀ ਮਖ਼ਮੂਰ ਚੂਰ ਹੋਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਤਮ ਆਨੰਦ ਰਸ ਅਨਹਦ ਮਗਨਤਾ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਚੱਲ ਅਟੱਲ ਬਿਸਮਾਦ ਸੁਆਦ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਆਤਮ ਅਹਿਲਾਦੀ ਸੁਆਦ ਅਨਹਦ ਬਿਸਮਾਦ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਨਹਦ ਬਿਸਮਾਦ ਮਈ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧ ਦਸ਼ਾ ਅਥਾਹ ਰਸ ਭਰੀ ਜੋਤਿ ਜਗਰਨਤ ਦਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਹਿਜ ਰਸ ਰਮਨਾਰੀ ਦਿੱਬ ਚੇਤੰਨਤਾ Conciou ness) ਸਦੀਵ ਹੀ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਏਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਅਨਹਦ ਸੁੰਨ ਬਵਸਥਾ ਅੰਦਰਿ ਜੋਤਿੱਬ ਚੈਤੰਨਤਾ ਵਲੋਂ ਸੂਨਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਲਾਗ ਲਪੇਟੇ ਆਸੁਰੀ ਸੰਪਰਦਾ ਵਾਲੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿਕਲਪਾਂ, ਫੁਰਨਿਆਂ ਕਫੁਰਨਿਆ ਤੋਂ ਅਫੁਰ ਦਸ਼ਾ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜੋਤਿ ਜਗ ਜੀਵਨ ਆਤਮ ਆਨੰਦ ਰਸ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਤੋਂ ਸੁੰਨ (ਖਾਲੀ) ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਨਹਦ ਸੁੰਨ ਬਵਸਥਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਭਾਸ਼ ਇਸ ਭਾਂਤ ਹੈ ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:—

ਸੁੰਨੋ ਸੁੰਨੁ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ॥ ਅਨਹਦ ਸੁੰਨ
ਕਹਾ ਤੇ ਹੋਈ ॥ ਅਨਹਤੁ ਸੁੰਨਿ ਰਤੇ ਸੇ
ਕੈਸੇ ॥ ਜਿਸ ਤੇ ਉਪਜੇ ਤਿਸ ਹੀ ਜੈਸੇ ॥
ਓਇ ਜਨਮਿ ਨ ਮਰਹਿ ਨ ਆਵਹਿ ਜਾਹਿ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਨ ਸਮਝਾਹਿ ॥ ਨਉ
ਸਰ ਸੁਭਰ ਦਸਵੈ ਪੂਰੇ ॥ ਤਹ ਅਨਹਤ ਸੁੰਨ
ਵਜਾਵਹਿ ਤੂਰੇ ॥ ਸਾਚੈ ਰਾਚੇ ਦੇਖਿ ਹਜੂਰੇ ॥
ਘਟਿ ਘਟਿ ਸਾਚੁ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰੇ ॥ ਗੁਪਤੀ
ਬਾਣੀ ਪਰਗਟ ਹੋਇ ॥ ਨਾਨਕ ਪਰਖਿ ਲਏ
ਸਚੁ ਸੋਇ ॥ ੫੬ ॥ (ਸਿਧ ਗੋਸਟ)

ਕਹਿਣ ਮਾਤਰਿ ਤਾਂ ਸਭ ਕੋਈ ਸੁੰਨੋ ਸੁੰਨ ਕਹਿੰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ । ਸੁਣੀ ਸੁਣਾਈ ਕਲਪ ਕਲਪਾਈ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀ ਵੇਦੀ ਆਣੀ, ਗਿਆਨ ਚਰਚਾ ਦੀ ਆਨਮਤਿ ਚੁੰਚ ਕਥਾ ਵਿਚ ਕਥੀ ਸੁਣੀ ਸੁੰਨ ਬਵਸਥਾ ਸਭ ਢਕੌਂਸਲਾ ਬਾਜ਼ੀ ਹੈ । ਇਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਨਹਦ ਸੁੰਨ ਦਸ਼ਾ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਥੋਂ ਉਪਜਦੀ ਹੈ । ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨਹਤ ਸੁੰਨ ਬਿਵਸਥਾ ਕੋਈ ਬੇਜਾਨ ਬੇਹਿਸ (Lifeless) ਜੀਵਨ, ਤਤ ਬਿਹੂਨ ਸਦਾ ਸੁੰਨ ਖਾਲੀ ਸੁੰਨਾ ਪੁਲਾੜ ਨਹੀਂ । ਸਗੋਂ ਏਹ ਐਸੀ ਅਲੌਕਿਕ ਉਚ ਆਤਮ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਅਨੰਦ ਮੰਗਲੀ ਕੀਰਤਨ ਧੁੰਨੀਆਂ ਦੇ ਅਨਹਦ ਅਖਾੜੇ ਲਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਛਿਨ ਭੀ ਸੁਰਤੀ ਬਿਰਤੀ ਬਿਸਰਜਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਆਲੂਦਾ ਖਿਆਲੀਏ ਸੰਕਲਪ ਵਿਕਲਪ ਕਦੇ ਫੁਰਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਦਾ ਲਈ, ਬੇ-ਹੱਦ ਸਮੇਂ ਲਈ ਅਫੁਰ ਦਸ਼ਾ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਤ੍ਰੈ ਗੁਣੀ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬੇ ਹਦ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸੁੰਨ ਦਸ਼ਾ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਕਹੀਐ ਅਨਹਦ ਸੁੰਨ ਬਵਸਥਾ, ਅਨਹਦ ਧੁੰਨੀਆਂ ਦੇ ਅਨਹਦ ਬਿਨੋਦੀ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਸੁਰਤਿ ਸਮਾਉਣੀ ਸਦ ਜੀਵਨ-ਅਨੰਦ ਦਸ਼ਾ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਕਹੀਐ ਅਨਹਦ ਸੁੰਨ ਬਵਸਥਾ। ਆਦਿ, ਅਨੀਲ, ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਜੁਗੋ ਜੁਗ ਏਕੋ ਜੋਤਿ ਜਗਨੇਸੀ ਵੇਸ ਵਸਨੀਕਾਂ ਦਰਸਨੀਕਾਂ ਦੇ ਸਦਾ ਲਈ ਸਹਜਿ ਸਮਾਇ ਬਿਸਮਾਇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਜੋ ਬਵਸਥਾ ਹੈ ਸੋ ਕਹੀਐ ਅਨਹਦ ਸੁੰਨ ਬਵਸਥਾ। ਜਿਥੇ ਭਗਤ ਜਨ ਸਦਾ ਜੀਵਨ ਅਨੰਦ ਜੋਹਾਰਾਂ (ਆਦੇਸਾਂ) ਜਗ ਜੀਵਨ ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਅਦਿਭੁਤ ਬਿਸਮਾਦ ਆਨੰਦੀ ਧੁਨਾਂ ਵਿਚ ਨਿਰੰਤਰ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਇ ਧਿਆਨ ਮਗਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸੋ ਕਹੀਐ ਅਨਹਦ ਸੁੰਨ ਬਵਸਥਾ।

ਅਨਹਦ ਸੁੰਨ ਬਵਸਥਾ ਵਿਚ ਰਤੇ ਹੋਏ ਅੰਸ ਪਰਮਾਤਮੀ ਹੰਸਲੇ ਜਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਾਰਖੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇਹਨ, ਓਹ ਨਾਂ ਜੰਮਦੇ ਨਾਂ ਮਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਆਵਾਗਵਨ (ਲਖ ਚੁਰਾਸੀ) ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਮਨ ਆਪਣਾ ਆਪਣੇ ਵਸ ਕਰਿ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਓਹ ਸਦਾ ਅਸਥਿਰ ਅਤੇ ਅਨਹਦ ਸੁਰਤੀ ਵਾਲੇ ਸੁਰ-ਤੇਸਰ ਹੀ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਨੌ ਦੁਆਰੇ ਸਾਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਜੋਤਿ ਸੇਤੀ ਸਰਸ਼ਾਰ ਹੋਕੇ ਜੋਤਿ ਰਸ

ਚੁਇਨੜੇ ਸੁਧਾਰਸ ਭਰਪੁਰਿੰਨੜੇ ਅਮਿਉ ਸਰੋਵਰ ਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਕਾ ਨਕ ਹੋਕੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰੜੇ ਰੂਪੀ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਹੀ ਭਰਪੁਰਲੀਨੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਉ ਦੁਆਰਿਆਂ ਤੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦਾ ਹਦ-ਬੰਨਾ ਇਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਦ ਵਿਚ ਲੀਨ ਜੋਤਿ ਜਗੀਨ ਹੋਕੇ ਓਹ ਤੁਰੀਆ ਗੁਣੀ ਅਤ ਲਤੀਫ ਧੁਨੀਆਂ ਅਨਹਤ ਸੁੰਨ ਸੁਰਾਂ ਤੁਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਵਾਜੇ ਵਜਾਵਨ ਹਾਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਓਥੇ ਗਲੇ ਤੋਂ ਗਾਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਗਾਵਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਆਹਤੀ ਸੁਰਾਂ ਤਾਲਾਂ ਵਾਲੇ ਸਾਜਾਂ ਵਾਜਿਆਂ ਤੋਂ ਵਜਾਈਆਂ ਧੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸੁਨਣ ਦੀ ਵਾਟ ਬਹੁਤ ਦੁਰੇਡੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਥੂਲ ਪਦਾਰਥਾਂ ਤੋਂ ਸਾਜੇ ਵਾਜਿਆਂ ਦੀ ਬਲੰਦ ਤੋਂ ਬਲੰਦ ਆਵਾਜ਼ (ਧੁਨੀ) ਓਥੇ ਨਹੀਂ ਅਪੜਦੀ। ਨਾਂ ਹੀ ਉਹ ਬਿਸਮ ਸਰੋਤੀ ਅਨਹਦ ਧੁਨੀਆਂ ਵਾਲੇ ਵਾਜੇ ਸਥੂਲ ਕੰਨ-ਰਸ-ਸ੍ਰੋਤਿ ਸੁਰਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦਿਬ ਲਤੀਫੀ ਬਿਸਮ-ਅਨੰਦੀ ਧੁਨੀਆਂ ਦੀ ਲਿਵ ਡੋਰੀ ਅਨਹਦ-ਲਿਵਤਾਰੀ ਦਰਸ ਵਿਗਸਾਰ ਦਾ ਸ ਕਸ਼ਾਤਕਾਰ ਸਾਮ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਏਨ੍ਹਾਂ ਸਚੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰਤੜੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰਾ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇਖ ਕੇ ਮਗਨ-ਅਨੰਦ ਹੋ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਤੱਖ (ਸਾਕਸ਼ਾਤ ਕਾਰੀ) ਹਜ਼ੂਰੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਅਨਹਤ ਚਮਤਕਾਰੀ ਨਜ਼ਾਰਾ ਨ ਸਿਰਫ

ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਚੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪਰੀ ਪੂਰਨ ਦਰਸ ਝਲਕਾਰਾ ਝਲਕਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਲਕਿ ਘਟ ਘਟ ਅੰਦਰ (ਨਿਜ ਘਟ ਅਤੇ ਸਗਲ ਘਟਾਂ ਅੰਦਰ ਭੀ) ਸਚਾ ਸੁਆਮੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰ ਹੀ ਭਰਪੂਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਾ ਅਨੁਮਾਨ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰਤੱਖ ਲਖਤਾਰ ਅੰਦਰ ਇਹ ਨਜ਼ਾਰਾ ਆਣ ਉਤਰਦਾ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਦੀ ਗੁਪਤ ਖੇਡ ਵਾਲੇ ਅਰਥ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਏਸ ਪਦ ਪਹੁੰਚਕੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਅਸਲ ਤੱਤ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਖੁਲਦੇ ਹਨ। ਇਤ ਬਿਧ ਸਚੇ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਚੀ ਪਰਖ ਪਰਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਚੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਪਰਖ ਪਰਖਿਆਂ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਭਗਤੀ ਦੇ ਜੋਤਿ ਰਸ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਰੱਪੀਦਾ (ਰੰਗੀ-ਜੀਦਾ) ਹੈ। ਅਤੇ ਸਚ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਵਿਚ ਰੱਤਿਆਂ ਸਚੜਾ ਰੰਗ ਕਦੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦਾ। ਇਸ ਸਚ ਰੰਗ ਰੰਗੀਜੀ ਜੀਵਨ-ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾ ਵਿਖੇ ਪਰਖ ਪਰਖਾਈ ਗੱਜਦੀ ਗਰੱਜਦੀ ਅਗੰਮੀ ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਨੇ ਹੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਰਲੇ ਨੇ ਹੀ ਅਰਥਾਣੀ ਵਿਆਖਾਣੀ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਕਿ ਗੁਰਵਾਕ ਹੈ:—

ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ

ਇਹ ਮਨ ਨਿਹਚਲੁ ਹਿਰਦੈ ਵਸੀਅਲੇ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੂਲ ਪਛਾਣਿ ਰਹੈ ॥ ਨਾਭਿ
ਪਵਨੁ ਘਰਿ ਆਸਣਿ ਬੈਸੈ ਗੁਰਮੁਖ

ਖੋਜਤ ਤਤ ਲਹੈ। ਸੁ ਸਬਦੁ ਨਿਰੰਤਰਿ ਨਿਜ
ਘਰਿ ਆਛੈ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਜੋਤਿ ਸੁ ਸਬਦ ਲਹੈ॥
ਖਾਵੈ ਦੂਖ ਭੂਖ ਸਾਚੇ ਕੀ ਸਾਚੇ ਹੀ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸ
ਰਹੈ ॥ ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਣੀ
ਬਿਰਲੋ ਕੋ ਅਰਥਾਵੈ ॥ ਨਾਨਕ ਆਖੈ ਸਚ
ਸੁਭਾਖੈ ਸਚਿ ਰਪੈ ਰੰਗੁ ਕਬਹੂ ਨ ਜਾਵੈ ॥
(ਸਿਧ ਗੋਸਟ)

ਇਸ ਉਪਰਲੇ ਗੁਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਅੰਦਰ ਗੁਰਮਖ ਜਾਣੀ ਅਰਥਾਣੀ, ਵਿਆਖਿਆਣੀ ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਦੀ ਮੰਜ਼ਲ ਪਛਾਨਣ ਲਈ ਗੁਰਮਤ ਰਮਜ਼ ਰਮਜ਼ਾਣੀ ਸਹਿਜ ਜੁਗਤ ਵਿਆਖਿਆ-ਦਰਸਾਈ ਹੈ। ਦਹਿਦਿਸ ਧਾਵਨ ਹਾਰੇ ਚੰਚਲ ਚਲਾਇਮਾਲ ਮਨ ਰੂਪੀ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਵਸ ਗਤ ਕਰਕੇ ਨਿਹਚਲ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਸਬਦ ਰੂਪੀ ਅੰਕਸ ਦਿਨ ਰਾਤ ਚਲਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਬਦ (ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ) ਦਾ ਰਸਨ ਰਸਨਾਟੀ ਗੁਰਮਤਿ ਅਭਿਆਸ ਮਨ ਦੇ ਖਿੰਡਾਉ ਨੂੰ ਅਖੰਡਾ ਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਪਾਰਸ ਕਲਾ ਪ੍ਰਗਟਾਇਨੀ ਅਭਿਆਸ ਰਸਨਾਟ ਪਹਿਲਾਂ ਰਸਨਾਂ ਦੇ*ਅਜਪਾ ਜਾਪ ਤੋਂ ਹੀ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

---

*ਅਜਪਾ ਜਾਪ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਵੇਖੋ ਪੁਸਤਕ 'ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ' ।

ਬਾਰੰਬਾਰ ਰਸਨਾ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਰਟਨ ਕਮਾਈ ਸਹਿਜ ਅਨਦਾਈ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਸਿਲ ਅਲੂਣੀ ਚਟਣੀ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਜ਼ੋਰੋ ਜ਼ੋਰ ਬੈਖਰੀ ਗੁਰਾਟ ਦੁਆਰਾ "ਰੂ" ਗੁਰੂ ਸਬਦ ਦਾ ਕਸਵਾਂ ਅੰਕਸ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰਸਨਾ ਦੀ ਨੋਕ ਤੋਂ ਰਸਨਾਟੀ, ਗੁਰਰਾਟੀ ਪਵਨ, ਰਸ ਝਕੋਲੜੀ ਹੋਇਕੇ ਅੰਤਰ ਗਤ ਨਾਭੀ ਅੰਦਰ ਜਾ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਭੀ ਅੰਦਰ ਹੀ ਰਸਗੀਧੀ ਤੇ ਰਸਪ੍ਰਾਇਣ ਹੋਕੇ ਰਸ ਅਧਾਰੀ ਅਟਕ ਵਿਚ ਅਟਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿਰਦੇ-ਨਾਭੀ ਅੰਦਰ ਹੀ ਰਸ ਸਬਦ ਰਸ ਪਵਨ ਵੇੜਿਆ, ਵੇਧਿਆ ਮਨੁ ਘਰ ਬਣਾਇਕੇ, ਆਸਣ ਜਮਾਇਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਨ ਦਾ ਵਸ ਆਉਣਾ

ਜਦ ਤਾਂਈਂ ਨਾਭੀ ਵਿਚ ਰਸ-ਰਸਨ-ਗੁਰਾਟੀ ਪਵਨ ਸਬਦ ਸੁੱਰਾਟੀ ਹੋ ਕੇ ਦੱਬੀ ਰਸ ਰਤਨੱਬੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਓਦੋਂ ਤਾਂਈਂ ਮਨੁ ਭੀ ਨਿਹਚਲ ਹੋ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਵਸਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। "ਇਹ ਮਨ ਨਿਹਚਲ ਹਿਰਦੈ ਬਸੀਅਲੇ" ਵਾਲਾ ਵਾਪਰਾ ਇਉਂ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਬਾਰੰਬਾਰ ਦੀ ਸਬਦ ਅਭਿਅਸ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਮਨ ਵਸ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਆਸਨ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰਾਂ ਬੈਸਾਇਆ ਸਬਦ-ਰਸਰਸਾਇਆ ਨਿਹਚਲਾਇਆ ਮਨੁ ਬਹੁੜ ਖਿੰਡਾਉ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ

ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਬਦ ਰਸ-ਰਸਉ ਵਿਚ ਲਪੇਟਿਆ ਰਸ ਗੀਧਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬਦ-ਰਸ-ਤਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਬਧਿਆ ਬਧਾਇਆ ਤੇ ਬੇਧਿਆ ਬੇਧਾਇਆ ਨਾਭਿ ਘਰ ਆਸਨਿ ਬੈਸਿਆ ਬੈਸਾਇਆ ਹੀ ਅੰਤਰ-ਖੂਹਟਿਓਂ ਅਮਿਉ ਰਸ ਦੇ ਗਟਾਕ ਪੀਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੁਆਸ ਭੀ ਨਾਭੀ ਵਿਚ ਹੀ ਰਸ ਰਮਨੜੇ ਹੋ ਕੇ ਦੱਬੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮਨ ਦਾ ਨਾਭੀ ਤੋਂ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਨਾ

ਫੇਰ ਏਹੋ ਰਸ ਗੀਧਾ, ਰਸ ਪਵਨ ਬੀਧਾ ਮਨ ਸੁਰਤੇ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸੁਰਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾਭੀ ਤੋਂ ਨਭ-ਗਗਨ (ਦਸਮ ਦੁਆਰ) ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਨਾ ਅਰੰਭ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸੁਆਸ ਨਾਭੀ ਅੰਦਰ ਹੀ ਦੱਬੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਰਸ ਰਸਾਲ ਹੋਕੇ ਗੁਰਮੁਖ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨ ਦੀ ਸੁਰਤੀ ਇਸ ਬਿਧ ਉਪਰ ਗਗਨ ਮੰਡਲਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਜੋਗ ਦੇ ਜੁੜਾਉ ਵਿਚ ਜੁੜਕੇ ਸੁਹੇਲੀ (ਸੌਖੀ) ਹੀ ਜਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾ-ਤਮਾ ਸਰੂਪੀ ਪ੍ਰਮ ਤੱਤ ਦਾ ਖੋਜ ਢੂੰਢ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

"ਨਾਭਿ ਪਵਨੁ ਘਰਿ ਆਸਨਿ ਬੈਸੈ
ਗੁਰਮੁਖ ਖੋਜਤ ਤੱਤ ਲਹੈ ॥"

ਵਾਲੀ ਪੰਗਤੀ ਦਾ ਏਹ ਤੁਛ ਮਾਤ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ। ਦਰ ਅਸਲ ਏਹ ਅਭਿਆਸ ਪਵੰਨਾ ਏਹ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ (ਨਾਮ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ) ਹੀ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਪਾਰਸ ਕਲਾ

ਦੁਆਰਾ ਏਹ ਮਨ ਕੰਚਨ ਵੰਨਾ ਹੋਕੇ ਉਪਰ ਦਸੀ ਸਦਗਤਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਾਰਸ ਰਸਾਇਣਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕਲਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਿਆ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਆਰੂਖਣਿਆ ਗੁਰ ਸਬਦ ਨਿਰੰਤਰਿ ਨਿਜ ਘਰ ਵਿਖੇ ਅਸਥਿਤ ਹੋਕੇ ਤ੍ਰੈ ਭਵਨ ਵਿਖੇ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਜਲਵਾ ਉਜਾਲਾ ਲਖਾਉਂਦਾ (ਲਹਾਉਂਦਾ) ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਜੋਤਿ ਜਲਵਨੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਹੋਰ ਵਧੇਰੀ ਭੁਖ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਦਰਸ਼ਨ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਭੁਖ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਭੁਖਾਂ ਨੂੰ ਗੰਵਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਾਫੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਜੋਤਿ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੋਤਿ ਵਿਗਾਸੀ ਦਰਸਨਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਦਰਸ਼ਨ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਅਨੰਦਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸੇ ਹੋਏ ਹਰਿ ਰੰਗੀ ਜਨ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਣ ਗਾਵਣ ਦੇ ਆਹਰ ਵਿਚ ਹੀ ਲਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਨਦਿਨ ਹਰਿ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਜਾਗਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰਿ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਦਿਨ ਰੈਨ ਜਾਗਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਜਨਮ ਜਨਮਾਤਰਾਂ ਦੇ ਨਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਹਜ ਜਾਣੀ ਪਾਰਸ ਰੂਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰਵਣੀ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮ ਦੇ ਅਜਪਾ ਜਾਪ ਨੂੰ ਜਪਣ ਦੇ ਪਰਤਾਪ ਕਰਿ ਹੀ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਸੁਹਾਵਾ

ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਚ ਮੰਗਲ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਉਣਾ ਪਰਵਾਣ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਤ ਬਿਧਿ ਰੰਗ ਰੱਪਕੇ ਹਰੀ ਗੁਣ ਗਾਵਣ ਕਰਿ ਸਰੀਰਕ ਮਾਨਸਕ ਦੁਖ ਰੋਗ ਸਭ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਨ ਅੰਦਰਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵਣ ਅਨੰਦਾਵਣ ਦਾ ਰਹਸ ਅਤ ਘਣਾ ਹੋਕੇ ਉਪ-ਜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਚ ਨਵਲ ਸੁਖ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਰਹਸ ਵਿਗਾਸੀ ਆਨੰਦ ਅਹਨਿਸ ਬਣਿਆ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੇਹਰਾ ਸਨਮੁਖ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਖਕੇ ਮਨੁ ਅਤ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਮੁਖੋਂ ਜਪਣ ਦੇ ਦਹਿ ਦੂਣੇ ਉਮਾਹੇ ਉਪਜਦੇ ਹਨ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:—

"ਗੋਵਿੰਦ ਗੁਣ ਗਾਵਣ ਲਾਗੇ ॥ ਹਰਿ ਰੰਗਿ ਅਨਦਿਨੁ ਜਾਗੇ ॥ ਹਰਿ ਰੰਗਿ ਜਾਗੇ ਪਾਪ ਭਾਗੇ ਮਿਲੇ ਸੰਤ ਪਿਆਰਿਆ ॥ ਗੁਰ ਚਰਣ ਲਾਗੇ ਭਰਮ ਭਾਗੇ ਕਾਜ ਸਗਲ ਸਵਾਰਿਆ ॥ ਸੁਣਿ ਸ੍ਰਵਣ ਬਾਣੀ ਸਹਜਿ ਜਾਣੀ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਵਡਭਾਗੈ ॥ ਬਿਨਵੰਤ ਨਾਨਕ ਸਰਣਿ ਸੁਆਮੀ ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਪ੍ਰਭ ਆਗੈ ॥ ੧ ॥ ਅਨਹਤ ਸਬਦੁ ਸੁਹਾਵਾ ॥ ਸਚੁ ਮੰਗਲੁ ਹਰਿ ਜਸੁ ਗਾਵਾ ॥ ਗੁਣ ਗਾਇ ਹਰਿ ਹਰਿ ਦੂਖ ਨਾਸੇ ਰਹਸੁ ਉਪਜੈ ਮਨਿ ਘਣਾ ॥ ਮਨੁ ਤਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਦੇਖਿ ਦਰਸ਼ਨੁ ਨਾਮ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਮੁਖਿ ਭਣਾ ॥" (ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੫)

ਸਚੇ ਸਾਧ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਨਾਲ ਤੇ ਅਜੇਹੀ ਸਚੀ ਸਤ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਮੀਪੀ ਦਰਸ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਦਹਦਿਸਿ ਚੱਲਣ ਹਾਰਾ ਮਨ ਅਰੂੜ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਅਰੂੜ ਹੋਣ ਦੀ ਡੇਰ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਦੀ ਪੁਹਾਰ ਅੰਤਰਿ-ਆਤਮੇ ਪੈਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦਸਮੇ ਦੁਆਰ ਵਿਖੇ ਅਨਹਤ ਧੁਨੀਆਂ ਵਾਲੇ ਵਾਜੇ ਵਜਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਹੀ ਦਸਮੇ ਦੁਆਰ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਧਾਰ ਚੋਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ; ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਹਸੀਏ ਜਨ ਅਨਦਿਨ ਲੀੜ੍ਹਦੇ (ਰੱਜ ਕੇ ਪੀਂਦੇ) ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਏਹ ਸਭ ਕੁਛ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਦੇ ਅਖੰਡ ਜਾਪ ਦਾ ਪਰਤਾਪ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਏਹ ਨਾਮ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਟਾਕਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਇਸ ਅਤ ਮਨੋਹਰ ਸੁੰਦਰ ਪਦਾਰਥ 'ਨਾਮ' ਨਾਲਿ ਸਰਧਾ ਭਾਵਨੀ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰੀਤ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅਤੁਟ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸੁੰਦਰ ਨਾਮ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ ਸੁੰਦ੍ਰਾਵਲੇ ਅੱਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮਨ ਮੋਹਨ ਵਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਵਸਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਓਹ ਆਪ ਹੀ ਘਟਿ ਘਟਿ ਗਲਜਫੜੀ ਪਾਕੇ ਆਇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:—

"ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਸਾਧ ਪਾਈ ਵਡਭਾਗੀ ਮਨੁ

ਚਲਤੌ ਭਇਓ ਅਰੂੜਾ ॥ ਅਨਹਤ ਧੁਨਿ ਵਾਜਹਿ ਨਿਤ ਵਾਜੇ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰ ਰਸਿ ਲੀੜਾ ॥ ੧ ॥ ਮੇਰੇ ਮਨ ਜਪਿ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਰੂੜਾ ॥ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਤਨਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਗਾਈ ਸਤਿਗੁਰਿ ਹਰਿ ਮਿਲਿਓ ਲਾਇ ਝਪੀੜਾ ॥"

(ਜੈਤਸਰੀ ਮਹਲਾ ੪)

ਵਾਹ ! ਆਹਾ ! ਨਦਰਾਂ ਮੇਹਰਾਂ ਵਾਲਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਜਫੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਆਇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਸਮ੍ਰਥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਅਨੂਠੇ ਚੋਜ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਓਹ ਤੁਠਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪ ਆ ਕੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਗੁਰ ਸਬਦ (ਨਾਮ ਗੁਰ-ਮੰਤ੍ਰ) ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਰਸ ਭੋਗੀਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:—

"ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਜਾਣੀ
ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਰਸੁ ਭੋਗੋ ॥
ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਿ ਮਿਲਿਆ
ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਜੋਗੋ ॥" (ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ)

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਤਤ ਪਰਮਾਰਥ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਤੇ ਹੀ ਅਲੌਕਿਕ ਹਨ, ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਜਦੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਦੇ ਪਰਤਾਪ ਨਾਲਿ ਆਪਿ ਆਇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੋਰ ਪਿਛੇ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਭੀ ਗੁਰ ਸਬਦ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਗੁਰ ਸਬਦ

ਦੇ ਪਰਤਾਪ ਕਰਿ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਅਨੰਦ ਰਸ ਭੋਗ ਸਕੀਦਾ ਹੈ। "ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਜਨਮੇ" ਗਵਨ ਮਿਟਾ ਸਕੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਖੇ ਜਨਮਣ ਕਰਿ ਹੀ ਅਨਹਤ ਮੰਜ਼ਲੀ ਆਤਮ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਦਿ ਅਨੀਲ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤ ਵਾਹਿ-ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚਿ ਮਨ ਲਾਈਦਾ, ਨਿਹਚਲਾਈਦਾ ਹੈ। ਗੁਰ ਸਬਦ ਆਰੂਖਣ ਕਲਾ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਜਲਾ ਸਕੀਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮਾ-ਤਮ ਜੋਤਿ ਦਾ ਨਿਰੰਤਰਿ ਪਰਗਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰ ਸਬਦ ਕਮਾਈ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਬਿਖਮ ਖੰਡ ਨੂੰ ਜਿਤ ਕੇ ਤੁਰੀਆ ਬਵਸਥਾ ਵਿਖੇ ਸਮਾਈਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਭਵਜਲੋਂ ਤਾਰਨਹਾਰ ਪਿਤਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਪਾਰ ਉਤਾਰਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:—

"ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਜਨਮੇ ਗਵਨੁ ਮਿਟਾਇਆ ॥
ਅਨਹਤਿ ਰਾਤੇ ਇਹੁ ਮਨੁ ਲਾਇਆ ॥ ਮਨਸਾ
ਆਸਾ ਸਬਦਿ ਜਲਾਈ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜੋਤਿ
ਨਿਰੰਤਰਿ ਪਾਈ ॥ ਤ੍ਰੈਗੁਣ ਮੇਟੇ ਖਾਈਐ
ਸਾਰ ॥ ਨਾਨਕ ਤਾਰੇ ਤਾਰਨਹਾਰੁ ॥"

(ਰਾਮਕਲੀ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ)

ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਕਉਤਕ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮੀ ਕਮਾਈ ਪ੍ਰੇਮ ਅਧਿਭੁਤ ਚਲਤ ਵਰਤਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਨਿਰੰ-ਤਰੀ ਮਨੁ ਗਗਨੰਤਰੀ ਗੰਮਤਾ ਵਿਚ ਜਾ ਗੂੰਜਦਾ ਹੈ।

ਜਾਂ ਤੇ ਅਗਮ ਰੂਪ ਕਾ ਸੁਗਮ ਹੀ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਠਾਣਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਹਉਮੈ ਭੀਤ ਵਾਲੇ ਖੱਪੇ ਖੁਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਰਮ ਦੇ ਛਉੜ ਕਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਰਲੇ ਕਿਸੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਨੂੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਰ ਏਹ ਇਨਕਸ਼ਾਫ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਰਿ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਹਾਰੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਘਟ ਅੰਤਰ ਹੀ ਅਗਮ ਰੂਪ ਅਸਥਾਨੀ ਥਾਨ ਦਾ ਉਘਾੜ ਚਾਨਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਹਜ ਬਵਸਤਾਨੀ ਵਾਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੁੰਟੀ ਝਰਨਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਝਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਰਿ ਓਹ ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੁੰਟੀ ਸੁਧਾ ਰਸ ਨੂੰ ਅੰਤਰਗਤਿ ਹੀ ਭੁੰਚਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਧੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅਖੰਡ ਮੰਡਲ ਅਖਾੜੇ ਅਗਮ ਰੂਪ ਅਸਥਾਨੀ ਅਤੇ ਨਿਰਾਲੇ ਹੀ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਪ੍ਰੱਗੇ ਹੋਏ ਅਭਿਆਸੀ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਦੇ ਘਟ ਅੰਤਰ ਹੀ ਓਹ ਅਖਾੜੇ ਆਣਿ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਬਿਚਲੇ ਘਾਪੇ ਮਿਟ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਸੁਰਤਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰਤੀ ਖੁਲ੍ਹੀ ਹੀ ਗਗਨ ਮੰਡਲੀਂ ਜਾ ਖੇਡਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗਗਨੰਤਰੋਂ ਗਮਨੀਆਂ ਗੂੰਜੀਆਂ ਅਨਹਤ ਧੁਨੀਆਂ ਘਟੰਤਰਿ ਹੀ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਿਰਾਲੀਆਂ ਹੀ ਸੁਣਦੀਆਂ ਹਨ, ਮਾਨੋ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਹੀ ਗਗਨ-ਘਾਟ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨਹਦ ਧੁਨੀਆਂ ਦਾ ਥਾਨ ਨਿਰਾਲਾ ਘਾਟ ਵਿਖੇ ਹੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ

ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਘਟ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅਖੰਡ ਧੁਨ ਪ੍ਰਕਾਟ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਰੀਸੀਵਿੰਗ ਤੇ ਬਰਾਡਕਾਸਟੀ ਰੇਡੀਓ ਘਾਟ (ਸਟੇਸ਼ਨ) ਬਣਿਆਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਏਹਨਾਂ ਧੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅਚਰਜ ਸੁਆਦ ਵਾਹੁ ਵਿਸਮਾਦ ਤੋਂ ਉਪਜਕੇ ਵਾਹਿ-ਗੁਰੂ ਵਿਖੇ ਹੀ ਸਮਾਧਿ ਅਗਾਧਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਨ-ਹਦ ਧੁਨੀ ਅਸਥਾਨ ਨਿਰਾਲਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸੰਗਮ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਬਸੀਠੀ ਕਪਾਟ ਖੁਲ੍ਹਿਆ ਦਰ-ਵਾਜ਼ਾ ਹੈ। ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਅਨਹਦ ਧੁਨੀਆਂ ਉਠਿ ਉਠਿ ਲਾਲ ਗੁਪਾਲ ਦਇਆਲ ਰੰਗੀਲੇ ਲਾਲਨ ਨੂੰ ਵਿਚੇ ਰਿਦੰਤਰਿ ਹੀ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਖਿਚਿਆ ਵਸ ਗਤ ਆਇਆ ਪਿਰੀ ਪਰੀਤਮ ਫਿਰ ਆਪੇ ਹੀ ਨਿਕਟੀ ਮੇਲ ਮਿਲਾਈ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਬਸ, ਫਿਰ ਕਦੇ ਭੀ ਛੋਡਿ ਨ ਜਾਈ ਵਾਲੀ ਬਵਸਥਾ ਏਥੇ ਹੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਿਰਾਲਮ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋਣ ਕਰਿ ਅਨੇਕ ਅਨੰਤ ਹੀ ਅਨਹਦ ਅਖਾੜੇ ਸਹਜ ਹੀ ਖੁਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਏਹਨਾਂ ਅਖਾੜਿਆਂ ਅੰਤਰ ਜਤਰ ਕਤਰ (ਜਿਥੇ ਕਿਥੇ) ਪਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਰਵਿਆ ਜੋਤਿ ਜਲੱਵਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਗੁਰਮੁਖਿ, ਸੰਤ ਜਨ ਸਹਜ ਸਮਾਧ ਲਿਵਤਾੜੀ ਅੰਦਰਿ ਸਦੀਵ ਹੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਸੰਗੀ ਸਮੀਪੀ ਨਿਕਟੀਪੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਨੰਤ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਵਾਲਾ ਅਨੰਦ ਅਸਥਾਨ,

ਸੁਪ੍ਰਸੰਨੀ ਘਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੁਣ ਕਢੇ ਲਧੇ ਵਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ । ਜਿਤੇ ਕਦੇ ਭੀ ਦੂਜੇ ਭਾਵ ਦੇ ਜੋਗ ਵਿਜੋਗ, ਰੰਜੋ ਮਲਾਲ ਦੀ ਕਾਈ ਭੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:—

"ਅਗਮ ਰੂਪ ਕਾ ਮਨ ਮਹਿ ਥਾਨਾ ॥ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਿਨੈ ਵਿਰਲੈ ਜਾਨਾ ॥ ਸਹਜ ਕਥਾ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੁੰਟਾ ॥ ਜਿਸਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਤਿਸ ਲੈ ਭੁੰਚਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਥਾਨੁ ਨਿਰਾਲਾ ॥ ਤਾ ਕੀ ਧੁਨਿ ਮੋਹੇ ਗੋਪਾਲਾ ॥ ਤਹ ਸਹਜ ਅਖਾਰੇ ਅਨੇਕ ਅਨੰਤਾ ॥ ਪਾਰ-ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸੰਗੀ ਸੰਤਾ ॥ ਹਰਖ ਅਨੰਤ ਸੋਗ ਨਹੀ ਬੀਆ ॥ ਸੋ ਘਰੁ ਗੁਰਿ ਨਾਨਕ ਕਉ ਦੀਆ ॥" ੪ ॥ ੩੫ ॥ ੧੦੪ ॥

(ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੫)

ਤਾਂਤੇ ਏਹਨਾਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਵਾਲਾ ਘਰੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਘਰ ਹੀ ਹੈ। ਏਸ ਘਰ ਤੋਂ ਛੁਟ ਏਹ ਵਡਿਆਈਆਂ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਦੀਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਏਹਨਾਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਦਾ ਝਰੋਖਾ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਹੋਰਤ ਕਿਤੈ ਦਰਿ ਘਰਿ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹਦਾ । ਜੈਸਾ ਅਗਲੇਰਾ ਗੁਰਵਾਕ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:—

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੇਵਿਐ ਵਡੀ ਵਡਿਆਈ ॥ ਹਰਿ ਜੀ

ਅਚਿੰਤ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਈ ॥ ਹਰਿ ਜੀਉ ਸਫਲਿਓ
ਬਿਰਖੁ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਜਿਨਿ ਪੀਤਾ ਤਿਸੁ ਤਿਖਾ
ਲਹਾਵਣਿਆ ॥ ਹਉ ਵਾਰੀ ਜੀਉ ਵਾਰੀ ਸਚੁ
ਸੰਗਤਿ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਵਣਿਆ । ਹਰਿ ਸਤਿ
ਸੰਗਤਿ ਆਪੇ ਮੇਲੈ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਹਰਿ ਗੁਣ
ਗਾਵਣਿਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵੀ
ਸਬਦਿ ਸੁਹਾਇਆ ॥ ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ
ਮਨਿ ਵਸਾਇਆ ॥ ਹਰਿ ਨਿਰਮਲੁ ਹਉਮੈ
ਮੈਲੁ ਗਵਾਏ ਦਰਿ ਸਚੈ ਸੋਭਾ ਪਾਵਣਿਆ ॥
॥ ੨ ॥ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਨਾਮੁ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਇ ॥
ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ ਰਹੇ ਬਿਲਲਾਇ ॥ ਬਿਨੁ ਗੁਰ
ਸੇਵੇ ਸੁਖ ਨ ਹੋਵੀ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਗੁਰੁ
ਪਾਵਣਿਆ ॥ ੩ ॥ ਇਹੁ ਮਨੁ ਆਰਸੀ ਕੋਈ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੇਖੈ ॥ ਮੋਰਚਾ ਨ ਲਾਗੈ ਜਾ
ਹਉਮੈ ਸੋਖੈ ॥ ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਨਿਰਮਲ ਸਬਦ
ਵਜਾਏ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਸਚਿ ਸਮਾਵਣਿਆ ॥੪॥
ਬਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕਿਹੁ ਨ ਦੇਖਿਆ ਜਾਇ ॥
ਗੁਰਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਆਪੁ ਦਿਤਾ ਦਿਖਾਇ ॥
ਆਪੇ ਆਪਿ ਆਪਿ ਮਿਲਿ ਰਹਿਆ ਸਹਜੇ
ਸਹਜਿ ਸਮਾਵਣਿਆ ॥੫॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਵੈ ਸੁ
ਇਕਸੁ ਸਿਉ ਲਿਵ ਲਾਏ ॥ ਦੂਜਾ ਭਰਮੁ ਗੁਰ
ਸਬਦੁ ਜਲਾਏ ॥ ਕਾਇਆ ਅੰਦਰਿ ਵਣਜੁ ਕਰੇ

ਵਾਪਾਰਾ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਸਚੁ ਪਾਵਣਿਆ ॥੬॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਰਣੀ ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਰੁ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਏ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ ॥ ਅਨ ਦਿਨੁ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ਅੰਦਰਿ ਮਹਲਿ ਬੁਲਾਵਣਿਆ ॥੭॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਾਤਾ ਮਿਲੈ ਮਿਲਾਇਆ ॥ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਮਨਿ ਸਬਦੁ ਵਸਾਇਆ ॥ ਨਾਨਕੁ ਨਾਮੁ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ ॥ ਹਰਿ ਸਚੇ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਵਣਿਆ ॥੮॥੯॥੧੦॥

(ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੩)

ਇਸ ਉਪਰਲੇ ਗੁਰਵਾਕ ਦਾ ਸਾਰਾ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਨਿਰੂਪਨ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਸਮੇਸ਼ ਸਿਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ (ਦਸੋ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੇ ਸਚੇ ਸਰੂਪ) ਦਾ ਸੇਵਕ ਸਿਖ ਬਣਨ ਦੀ ਏਹ ਵਿਲੱਖਣ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ਕਿ "ਹਰਿ ਜੀ ਅਚਿੰਤ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਈ" ਅਲੱਖ ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਚਿੰਤੇ ਹੀ (ਨਿਰਯਤਨ ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਹੀ) ਮਨ ਵਿਖੇ ਆਨਿ ਵਸਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਨ ਮਤ ਮਤਾਂਤਰੀ ਲਖ ਯਤਨਾਂ ਕਰਿ ਭੀ ਨਹੀਂ ਚਿਤਿ ਆਇ ਸਕਦਾ। ਗੁਰਮਤਿ ਮਤਿ ਮੰਤਾਇਣੀ ਵਡੀ ਵਡਿਆਈ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਫਲਿਓ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਿਰਖ ਹੋ ਕੇ ਮਨ ਵਿਖੇ ਆਨ ਵੁਠਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਵਡਿਆਈ

ਦੀ ਅਜਬ ਵਿਲੱਖਨਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰ ਜਾਤੀ ਜੋਤ ਜੁਗਨੂਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲ ਫਲਿਆ ਬਿਰਖ ਹੋ ਕੇ ਰਿਦੇ ਕੁਮਕਾ ਅੰਦਰ ਹੀ ਆਣ ਉਗਵਦਾ ਸੁਗਵਦਾ, ਸਰਧਦਾ, ਮਉਲਦਾ ਅਨਿਕ ਰਤਨ ਭਾਂਤੀ ਫਲ ਫਲੌਂਦਾ ਹੈ, ਕਾਇਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾਇਆਂ ਸਡੌਲਦਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾਇਆਂ ਖਰੀ ਸੁਹੇਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਸਫਲੇ ਫਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਿਰਖ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲ ਜਿਸ ਨੇ ਛਕੇ ਭੁੰਚੇ ਹਨ, ਉਸਦੀ ਜਨਮ ਜਨਮ ਦੀ ਤਿਖਾ ਲਹਿ ਗਈ (ਮਿਟ ਗਈ) ਹੈ। ਵਾਹੁ, ਵਾਰਨੇ ਬਲਿਹਾਰਨੇ ਐਸੇ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਸੰਜੋਗ ਦੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਵਡੇ ਦੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਦੇ ਗੁਣ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਦੁਆਰਾ ਸਬਦ ਕੀਰਤਨ ਕਰਿ ਗਾਵੀਦੇ ਅਨਹਦਾਣੀਦੇ ਹਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਜੇਹੀ ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਦਾ ਆਪੇ ਹੀ ਮੇਲ ਮਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਆਪੇ ਹੀ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਵਿਚਿ ਵਾਸ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਆਪੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਲਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਬਿਨਾਂ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਕਿਤੇ ਲਭਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਹੈ ਹੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਖੇ। ਹੋਰ ਸਭਿ ਪਾਜ-ਬਗਲ-ਭਗਤਿ ਸੰਗਤਾਂ ਹਨ। ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਹਨ। ਘੁੱਗੂ ਮਟ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪਰਪੰਚ ਪੁਚੰਗਤਾਂ ਹਨ। ਬਸ, "ਜਹਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਹਿ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਬਣਿ ਆਈ" ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਸਮੇਸ ਸਿਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਰੂਪੀ "ਸਤਿਗੁਰ

ਬਾਝਹੁ ਗੁਰ ਨਹੀ ਕੋਈ" ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬਾਝੋਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ । ਸੋ ਜਿਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ ਤਿਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤਾਬਿਆ ਜੁੜੀ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਹੀ ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਕਹਾ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਬਗਲੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਆਪੋਂ ਗੁਰੂ ਬਣ ਬੈਠੇ ਦੇਹਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪਿਛਲਗ ਵਹੀਰ ਸਣੇ ਉਸ ਦੇ ਪੀਰ ਦੇ ਹਰਗਿਜ਼ ਹਰਗਿਜ਼ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਨਹੀਂ ਕਹਾ ਸਕਦੀ। ਧੁਰਕੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਧੁਰਕੀ ਬਾਣੀ ਸਪੰਨ ਗੁਰੂ ਮਰਤਬੇ ਵਾਲਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੁਹਾਉਂਦਾ, ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਸਬਦ ਗੁਰ ਦੀਖਿਆ ਦੇਣ ਨੂੰ ਜੋ ਸਮਰਥ ਹੈ, ਸੋਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਦਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਸਚੀ ਸੇਵਾ ਗੁਰ ਸਬਦ (ਗੁਰ ਭਗਤਿ) ਹੈ ।

"ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਗੁਰ ਭਗਤਿ ਹੈ ਵਿਰਲਾ ਪਾਏ ਕੋਇ ॥" "ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਚਾਕਰੀ ਮਨੁ, ਨਿਰਮਲ ਸੁਖ ਹੋਇ ॥" "ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਖੋਇ ॥"

ਗੁਰਮੁਖ ਗੁਰ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰ ਸਬਦ ਕਮਾਈ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੇਵਿਆ ਸੁਹਾਵੰਦਾ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਰਿਦੰਤਰ ਵਸਾ-ਇਆ ਹੈ । ਨਾਮੁ ਰਿਦੰਤਰ ਵਸਣ ਰਸਣ ਕਰ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਿਖਾਰਕੇ ਨਿਰਮਲ ਹੋਕੇ ਘਟ ਅੰਤਰ

ਵਿਗਸਦਾ ਤੇ ਵਿਗਸਕੇ ਜਲਵਾ ਪਜ਼ੀਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਸ ਮਨ ਅੰਤਰ ਅਹੰਗਤਾ ਹਉਮੈ ਮੈਲ ਦੀ ਰਿਸ਼ਮ ਮਾਤਰ ਰਾਈ ਭੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਅਜੇਹੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਹੀ ਦਰ ਸਚੇ (ਸਚੀ ਦਰਗਾਹੇ) ਸੋਭਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ ਏਹ ਤੁਕ ਸਾਫ਼ ਨਿਸਚਾ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ:–

"ਬਿਨ ਗੁਰ ਨਾਮ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਇ ॥"
"ਸਿਧ ਸਾਧਕ ਰਹੇ ਬਿਲਲਾਇ ॥"

ਕਿ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਝੋਂ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਬਥੇਰੇ ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ ਬਿਲਲਾਉਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ:–

"ਸਾਧਿਕ ਸਿਧਿ ਫਿਰਹਿ ਬਿਲਲਾਤੇ ਤੇ ਭੀ ਮੋਹੇ ਮਾਈ" "ਸਾਧਿਕ ਸਿਧਿ ਗੁਰੂ ਬਹੁ ਚੇਲੇ ਖੋਜਤਿ ਫਿਰਹਿ ਫੁਰਮਾਣੈ ॥" "ਸਾਧਿਕ ਸਿਧ ਜਿਸੈ ਕਉ ਫਿਰਦੇ ॥ ਬ੍ਰਹਿਮੇ ਇੰਦ੍ਰ ਧਿਆਇਨਿ ਹਿਰਦੇ ॥ ਕੋਟਿ ਤੇਤੀਸਾ ਖੋਜਹਿ ਤਾਕਉ ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਹਿਰਦੈ ਗਾਵਣਿਆ" "ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਕਿਛੁ ਮਿਤਿ ਨਹੀ ਜਾਨੀ ॥ ਸਾਧਕ ਸਿਧਿ ਧਿਆਵਹਿ ਗਿਆਨੀ ॥ ਖੁਦੀ ਮਿਟੀ ਚੂਕਾ ਭੋਲਾਵਾ ਗੁਰਿ ਮਨਹੀ ਮਹਿ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਜੀਉ ॥" ਵਡਾ ਵਡਾ ਆਖੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ॥ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਸੋਝੀ ਕਿਨੈ ਨ ਹੋਈ।"

"ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਰਹਿਤ ਰਹੈ ਨਿਰਾਰੀ ਸਾਧਿਕ ਸਿਧ ਨ ਜਾਨੈ ॥ ਰਤਨ ਕੋਠੜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਖਜਾਨੈ ॥ ਅਚਰਜੁ ਕਿਛੁ ਕਹਿਣ ਨ ਜਾਈ ॥ ਬਸਤ ਅਗੋਚਰ ਭਾਈ ॥ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥ ਮੋਲੁ ਨਹੀ ਕਿਛੁ ਕਰਣੈ ਜੋਗਾ ॥ ਕਿਆ ਕੋ ਕਹੈ ਸੁਣਾਵੈ ॥ ਕਥਨ ਕਹਣ ਕਉ ਸੋਝੀ ਨਾਹੀ ਜੋ ਪੇਖੈ ਤਿਸੁ ਬਣਿ ਆਵੈ ॥"

ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਸੇਵਕ ਸਿਖ ਬਣੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭੀ ਸਿਧ ਸਾਧਕ ਗਿਆਨੀ ਧਿਆਨੀ ਨੂੰ ਸਚੇ ਦਰ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ, ਨਾਂਹੀ ਸਚਾ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸਚਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੂਰੇ ਭਾਗਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਨਾਂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਚੇ ਦਰ ਦਾ ਸੇਵਕ ਬਣੇ ਬਿਨਾਂ, ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ, ਮਨ ਦੀ ਹਉਮੈ ਦੀ ਕਾਈ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਨਾਂਹੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਦੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿਖ ਹੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਆਰਸੀ ਵਾਂਗੂੰ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਮਨ ਗੁਰ-ਸਬਦ ਕਮਾਈ ਕਰਿ ਆਰਸੀ ਵਾਂਗੂੰ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਹਉਮੈ ਦੀ ਕਾਈ ਸਭ ਉਤਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਲਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਤਿਨਾਂ ਦੇ ਆਰਸੀ ਵਤ ਕੁੰਗੂ ਹੋਏ ਮਨ ਨੂੰ ਮੋਰਚਾ (ਜੰਗਾਲ) ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਆਰਸੀ ਵਤ ਨਿਰਮਲ ਹੋਏ ਮਨ ਅੰਦਰ

ਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਪਸਾਰੇ ਤੋਂ ਅਪ੍ਰੰਪਰ ਗੈਬੀ ਮਜ਼ਾਹਰੇ ਸੁਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬਤ ਅਤੇ ਦਿੱਬ ਲਤੀਫ ਹੋਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਆਤਮਾ ਅਬਿਨਾਸੀ ਨਿਰਮਲ ਬਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਕੇ ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਵਾਲੇ ਘਨਘੋਰ ਕੀਰਤਨੀ ਸਬਦ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਖੇ ਵਜਦੇ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਸਚੀ ਹਕੀਕੀ ਬਵਸਥਾ ਵਿਚ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਹੀ ਸਮਾਈਦਾ ਹੈ । ਬਿਨ ਸਤਿ-ਗੁਰੂ ਦੇ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਖਿਆ ਗੁਰ ਸਬਦ ਕਮਾਈ ਦੇ ਇਸ ਅਗੰਮੀ ਖੇਡ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਭੀ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਸਭ ਕੁਛ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਭੇਦ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਦਰਸ਼ਨ ਭੀ ਦਰਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਕ ਵਾਰ ਇਹ ਕੁਛ ਦਿਖਾਇਕੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸ੍ਵੈ ਸਰੂਪ ਦਰਸਾਇਕੇ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਪਿਆਰੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਾਲਾ ਪਿਆਰਾ ਸਦਾ ਲਈ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਮਿਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਬਿਧ ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਜੋਤੀ-ਜੋਤ ਮਿਲ ਰਹਾਸੀ ਜਨ ਸਹਜੇ ਹੀ ਸਹਜ ਬਵਸਥਾ ਵਿਖੇ ਸਮਾਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਬਸ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸਦਾ ਇਕਸ ਸੇਤੀ ਹੀ ਲਿਵ ਲਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਦੂਜਾ ਭਰਮ

ਗੁਰਸਬਦ ਦੀ ਕਲਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰ, ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਸ, ਉਹ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਆਤਮ ਕੇਲ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਸੰਜੋਗ ਭੋਗ ਲਲਤ ਲੀਲਾ ਰਚਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

੪

ਆਤਮ ਭੇਰੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਨਿਧਾਨ ਰੂਪੀ ਸਚਾ ਵਖਰੁ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਿਓਂ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰਿ ਸੰਚਰਾਇ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਇਸੇ ਵਖਰ ਦੀ ਅੱਤ ਤਤੰ ਅਨੰਤ ਲੁਤਫੁ ਲਤੀਫੀ ਪਰੇ ਤੋਂ ਪਰੇ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦਾ ਵਣਜ ਵਾਪਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਗਾਧ ਆਨੰਦ ਵਿਚਿ ਸ਼ਬਦ ਤ੍ਰੰਗੀ ਹੋਕੇ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਅਗੰਮੀ ਤ੍ਰੰਗਾਂ ਸਿਫਤ ਸਾਲਾਹ ਦੀਆਂ ਉਠਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਅਗੰਮੀ ਸਬਦ ਧੁਨੀਆਂ ਦਸਮ ਦੁਆਰਿਓਂ ਸੁਣਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਅਲੌਕਿਕ ਨਜ਼ਾਰੇ ਦੇ ਅਨੰਦ ਤੋਂ (ਉਅਕਸਤ ਹੋਕੇ) ਤ੍ਰੰਗਤ ਹੋਕੇ ਓਹ ਅਹਿਨਿਸ ਕੀਰਤਨ ਸਬਦ ਕੀਰਤਨ ਮਈ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਸਾਰ ਕਰਨੀ ਵਿਚ ਮਸ਼ਗੂਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਏਹ ਸਾਰ ਕੀਰਤਿ ਕਰਨੀ ਹੀ ਉਨਹਾਂ ਨੂੰ ਮੋਖ ਦੁਆਰ ਸਚਖੰਡ ਮਈ ਮੋਖ ਦੁਆਰ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਦਾ ਖਿਨ ਖਿਨ ਨਿਵਾਸੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਉਂ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਹੋਇਕੇ ਓਹ ਅਨ ਦਿਨ ਹਰਿ ਰੰਗ ਰਤੜੇਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਰੰਗ ਰਤੜੀ ਰੰਗਣ ਵਿਚ ਚਲੂਲਤ ਹੋਇਕੇ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਂਵਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਬਿਧੀ ਗੁਣ ਗਾਂਵਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਗੈਰ ਮਹਲੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪਿਰੀ ਪਿਆਰਾ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੁਲਾਇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾਤਾ

ਆਪਣੀ ਦਾਤ ਸਬਦ ਕਮਾਈ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਮਿਲਾ-ਇਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪੂਰੇ ਭਾਗਾਂ ਕਰਕੇ ਸਬਦ ਗੁਰ ਮੰਤਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰਿ ਵਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਨਾਮ ਦੀ ਹੀ ਸਚੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਘਰੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਿਤੋਂ ਨਹੀਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਰੋਂ ਘਰੋਂ ਸਚੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖਿਨੁ ਖਿਨੁ ਗੁਣ ਗਾਵਣ ਦਾ ਸਚਾ ਉਮਾਹਾ ਪਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਭੀ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਦਾ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਦਰੋਂ ਘਰੋਂ ਵਰੋਸਾਇਆ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਯਾ ਵਰਤ-ਮਾਨ ਸਮੇਂ ਵਿਖੇ ਦੇਹ ਚੋਲਾ ਧਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਉਤੇ ਭੀ ਉਪਰਲੀ ਗਹਿਣ ਗਤਿ ਵਰਤੀ ਵਾਪਰੀ ਹੈ, ਓਹ ਮਹਾਂ ਆਨੰਦ ਅਹਿਲਾਦੀ ਬਿਸਮਾਦ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋਕੇ ਇਉਂ ਇਲਾਹੀ ਅਲਾਪਨਾ ਅਲਾਪਕੇ ਗਾ ਉਠਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:—

"ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਅਨਦੁ ਭਇਆ ਜੀਉ ਵਜੀ ਵਾਧਾਈ ॥ ਘਰਿ ਲਾਲੁ ਆਇਆ ਪਿਆਰਾ ਸਭ ਤਿਖਾ ਬੁਝਾਈ ॥ ਮਿਲਿਆ ਤ ਲਾਲੁ ਗੁਪਾਲੁ ਠਾਕੁਰੁ ਸਖੀ ਮੰਗਲੁ ਗਾਇਆ ॥ ਸਭ ਮੀਤ ਬੰਧਪ ਹਰਖੁ ਉਪਜਿਆ ਦੂਤ ਥਾਉ ਗਵਾਇਆ ਅਨਹਤ ਵਾਜੇ ਵਜਹਿ ਘਰ

ਮਹਿ ਪਿਰ ਸੰਗਿ ਸੇਜ ਵਿਛਾਈ ॥ ਬਿਨਵੰਤ ਨਾਨਕ ਸਹਿਜ ਰਹੈ ਹਰਿ ਮਿਲਿਆ ਕੰਤੁ ਸੁਖਦਾਈ" ॥੩॥੭॥ (ਗਉੜੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੫)

ਸਚਾ ਅਨੰਦ ਮਹਾਂ ਮੰਗਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਵਸਲ (ਮਿਲਾਪ) ਦਾ ਹੈ। ਵਸਲ ਹੋਣ ਸਾਰ ਹੀ ਵਸਲ-ਅਨੰਦੀ ਹਬੀਬ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰਿ ਬੇਹਦ ਹੁੱਬ ਭਰੀਆਂ ਵਧਾਈਆਂ ਵੱਜ ਉਠਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਿਬੂਬ ਲਾਲ ਪਿਆਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕਾਇਆਂ ਘਟ ਰੂਪੀ ਘਟ ਅੰਦਰਿ ਹੀ ਆਣਿ ਵੁਠਦਾ ਹੈ। ਲਾਲ ਗੁਪਾਲ ਠਾਕੁਰ ਦਾ ਘਟੰਤਰੀ ਮਿਲਾਪ ਅਤੇ ਅਪੂਰਬ ਦਰਸਨ ਅਨੰਦ, ਗਾਝੜਾ ਲਾਲ ਲਧੰਮੀ ਸੋਹਾਗਨ ਦੇ ਮਸਤਕ ਮੁਖਾਰ ਬਿੰਦ ਉਤੇ ਨੂਰੋ ਨੂਰ ਹੋਕੇ ਆਣ ਪਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਕਟ ਵਰਤੀ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀਆਂ ਸੋਹਾਗ-ਵੰਤੀਆਂ ਸਖੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਇਸ ਨਵਲ ਸੋਹਾਗ ਭਾਗ ਦੇ ਮੰਗਲ ਮਈ ਸੋਹਲੇ ਗਾਵਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪਰਮਾਰਥੀ ਸੰਬੰਧ ਵਾਲੇ ਸਹੋਦਰ ਅਤੇ ਸੁਹਿਰਦ ਮੀਤ ਬੰਧਪ ਜਨ ਭੀ ਮਹਾਂ ਮਹਿਜ਼ੂਜ਼-ਖਾਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਤਾਂ ਦੁਸ਼ਮਨਾਂ ਦਾ ਥਾਉਂ ਥੇਹ ਭੀ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਨਭ ਅਰਸ਼ ਵਜੰਤਰੀ ਇਲਾਹੀ ਨਾਦ ਵਾਲੇ ਅਣ ਵਜਾਏ ਵਾਜੇ ਅਜ਼ਗੈਬੋਂ ਹੀ ਗਗਨ ਘਟ ਅੰਦਰਿ ਉਤਰ ਕੇ ਵਜਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਐਉਂ ਜਿਵੇਂ ਪਿਰ ਘਰਿ ਆਏ ਦੀ ਮੰਗਲ ਵਧਾਈ

ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਧਾਈਆਂ ਮਈ ਮੰਗਲ ਗਾਵੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਸ ਰਮਨੜੀ ਨਵਲ ਬਹੁਰੀਆ ਸੋਹਾਗਨੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਵਸਲ ਵਸਾਲੀ ਸੇਜ ਪਰਮਾਤਮਾ ਪਿਰੀ ਰੀਸਾਲੂ ਦੇ ਸੰਗਿ ਘਟੰਤਰਿ ਹੀ ਵਿਛ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰਿਆ ਅੰਕਿ ਅੰਕਿ ਮਿਲਾਈ ਦੀਆਂ ਅਗੰਮ ਅਹਿਲਾਦੀ ਵਧਾਈਆਂ ਮਈ ਅਨਹਤ ਧੁਨੀਆਂ ਦੀ ਉਨਮਨੀ ਰੁਣ-ਝੁਣਕਾਰ ਹੁਣ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਉਪਜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਰਿਦੰਤਰੀ ਸੇਜ ਉਤੇ ਅਚਰਜ ਆਤਮ ਆਨੰਦੀ ਭੋਗ ਹੋਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਆਦ ਅਤਿ ਅਨੂਪ ਬਿਸਮਾਦ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇ ਭੋਗ, ਸੁਆਦ ਇਸ ਅਗਾਧ ਆਤਮ ਭੋਗ ਆਨੰਦੀ ਸੁਆਦ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤਸੂ ਮਾਤਰ ਭੀ ਨਹੀਂ, ਅਤੀਅੰਤ ਹੀ ਤੁਛ ਹੈ। ਏਸ ਆਤਮ-ਭੋਗ ਆਨੰਦ ਦਾ ਪਾਰਾਵਾਰ ਹੀ ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਵਿਸ਼ੇ ਭੋਗ ਦਾ ਸੁਆਦ ਤਾਂ ਤਨਕ ਛਿਨ ਪਿਛੋਂ ਫਿਕਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਤਮ ਭੋਗ ਰਹਸੀ ਆਨੰਦ ਸੁਆਦ ਛਿਨ ਛਿਨ ਸਹਿਜ ਤਾਰ ਵਿਚ ਵਧਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਘਟਦਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ। ਨਾਂ ਕਦੇ ਫਿਕਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਦੀ ਝਾਲ ਝਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਇਸ ਸੁਆਦ ਦੀ ਅਜਰ ਪਦ ਜਰਨੀ ਸਹਜ ਬਵਸਥਾ ਬਣਿ ਆਉਣ ਲਈ ਨਵਲ ਸੋਹਾਗਣੀ ਵਲੋਂ ਜੋਦੜੀਆਂ ਹੋਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੇ! ਰੀਸਾਲੂ, ਸੁਖਦਾਈ ਕੰਤੜੇ! ਸਹਜੇ ਸਹਜੇ ਸੇਜੜੀ ਨੂੰ ਰਾਵੇ। ਜਾਂਤੇ ਸਹਜ ਆਤਮ-ਭੋਗ ਰਸ-ਰੰਗ ਬਣਿਆ ਰਹੇ।

ਅਜਰ ਜਰੰਨੜੀ ਸਹਜ ਸੁਖ ਆਤਮ ਭੋਗ ਭੋਗੰਨੜੀ ਸਦਾ ਸੋਹਾਗਣ ਦੀਆਂ ਅਮਰਤ੍ਰੰਗੀ ਕਾਂਗਾਂ ਚਾਂਗਾਂ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਸੁਤੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਆ ਮੁਹਾਰੀਆਂ (automa-tically) ਇਉਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਜ ਸੋਹਾਗ ਭਾਗ ਦੇ ਅਨਹਦ ਨਾਦੀ ਸੋਹਿਲੜੇ ਅਣ ਵਸ ਹੀ ਅੰਦਰੋਂ ਗੂੰਜ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਏਹ ਗੁਰਵਾਕ ਸੀਨਾ ਚਾਕ ਦੁਹਾਈ ਫੇਰਦਾ ਹੈ, ਸੋਹਾਗ ਸੁਆਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਦਾ ਢੰਡੋਰਚੀ ਬਣਕੇ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:–

"ਅਨਹਦੋ ਅਨਹਦੁ ਵਾਜੈ ਰੁਣ ਝੁਣਕਾਰੇ ਰਾਮ ॥ ਮੇਰਾ ਮਨੋ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਰਾਤਾ ਲਾਲ ਪਿਆਰੇ ਰਾਮ ॥ ਅਨ ਦਿਨੁ ਰਾਤਾ ਮਨੁ ਬੈਰਾਗੀ ਸੁੰਨ ਮੰਡਲਿ ਘਰੁ ਪਾਇਆ ॥ ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਅਪਰੰਪਰੁ ਪਿਆਰਾ ਸਤਿਗੁਰਿ ਅਲਖੁ ਲਖਾ-ਇਆ ॥ ਆਸਣਿ ਬੈਸਣਿ ਥਿਰੁ ਨਾਰਾਇਣੁ ਤਿਤੁ ਮਨੁ ਰਾਤਾ ਵੀਚਾਰੇ ॥ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਰਤੇ ਬੈਰਾਗੀ ਅਨਹਦ ਰੁਣ ਝੁਣਕਾਰੇ ॥ ਆਸਾ ਮ: ੧

ਏਹ ਕੋਈ ਅਲੰਕਾਰਕ ਰਚਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤਤ ਹਕੀਕੀ ਘਟਨਾ ਹੈ। ਰਸ ਰਮਨੜੀ ਸੋਹਾਗਣਿ ਪ੍ਰਮਾਰਥੀ ਜਗਿਆਸਾ ਵਾਲੀ ਮੇਲ ਲਈ ਰੂਹੜੀ ਦੇ ਅੰਕਿ ਅੰਕਿ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਮਿਕ ਵਸਲ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਅਲੌਕਿਕ ਹਜ਼ ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿਚੋਂ ਸਫੁਟ ਹੋਇ ਹੋਇ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਜੀਅ ਪ੍ਰਾਨ ਅੰਦਰਿ ਸੁਆਦ ਬਿਚਖਣ ਬਿਸਮਾਦ ਅਨੰਦ

ਜਾਨ ਜੀਅਰਨੀ ਤੂਹੜੀ ਆਤਮ ਭੋਗ ਭੋਗਾਇਨੀ ਆਪੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਕੇ ਖੁਸ਼ਨੂਦੀਆਂ ਭਰੀ ਟੇਰ ਵਿਗਸ ਵਿਗਸਕੇ ਅਤੇ ਬਿਸਮਨ ਬਿਸਮ ਹੋਇ ਕੇ ਪੁਕਾਰੇ ਬਿਨਾਂ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਪੁਕਾਰਦੀ ਹੈ ਹੱਡ ਬੀਤੀ, ਬਿਨੋਦ ਮਹਿਮਾਂ ਬਿਦਤਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮਨ ਮੋਹਨ ਘਟ ਸੋਹਨ ਸੇਜ ਰਮੀਅੜੇ ਰੀਸਾਲੂ ਲਾਲ ਗੋਪਾਲ ਸੰਗਿ ਰੰਗ ਰਲੀਆਂ ਮਾਨਣ ਦਾ ਕਿਆ ਅਨੂਪ ਸੰਗਮ ਬਝ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਲਾਲ ਰੰਗੀਲੜੇ ਸੇਤੀ ਰਚਿ ਮਿਚਣ ਦੇ ਸੰਗ ਸਾਥ ਹੀ ਮੇਰੇ ਕਪਾਟ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ। ਅਨਹਦੋ ਅਨਹਦ ਰੁਣ ਝੁਣਕਾਰੀ ਵਾਜੇ ਵੱਜਣ ਲਗ ਪਏ। ਇਕ ਵਾਰ ਏਹ ਕਪਾਟ ਖੁਲ੍ਹਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਦਿਨ ਰਾਤੀ ਹੀ ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਏਹੋ ਲੀਲਾ ਬੱਝੀ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸਹਜ ਵਿਗਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੰਸਾਰਕ ਬਿਖੇ ਰਸਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮ ਹੋ ਕੇ ਅਨਹਦ ਰੁਣ ਝੁਣਕਾਰ ਦੇ ਰਸ ਦਾ ਸੁਆਦੀ (ਸੁਆਦ-ਬੈਰਾਗੀ) ਥੀਅਕੇ

ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ

ਨਾਮ ਮਹਾਂ ਰਸ ਦਾ ਅਨੁਰਾਗੀ ਹੋ ਕੇ ਮੈਂ ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ ਦੇ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਘਰ ਅੰਦਰਿ ਜਾ ਨਿਵਾਸ ਪਾਇਆ। ਏਹ ਸੁੰਨ ਮੰਡਲਿ ਘਰ ਐਸਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਿ ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਅਪਰੰਪਰ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪਰਤੱਖ ਦਰਸ਼ਨ ਮੈਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਕਰਾ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਅਪ੍ਰੰਪਰ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭੀ ਸੁਰ ਨਰ ਮੁਨ ਜਨ ਨਹੀਂ ਲਖ ਸਕਿਆ, ਨਾ ਲਖ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸੋ

ਅਲੱਖ ਨਿਰੰਜਨ ਪਿਆਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਮੈਂ ਪਰਤੱਖ ਲਖ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਆਸਣਿ ਬੈਸਣੀ ਸੇਜ ਸਮਾਇਣੀ ਸਸਾਧੀ ਅੰਦਰ ਨਾਰਾਇਣ ਨਰ-ਪਤਿ ਅਸਥਿਤ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਤਿਸ ਦੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਅਨੂਪ ਨੂੰ ਨਿਰਖਿ ਨਿਰਖਿ ਅਥਾਹ ਬਿਸਮਾਦ ਵਿਚ ਮਸਤ਼ਗ਼ਾਰਕ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮੋਹਰ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਏਹ ਨਾਮ ਰਤੇ ਬੈਰਾਗੀ ਜੀਵੜੇ ਦੀ ਤੱਤ ਲਖਣੀ ਨੀਸਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਅਨਹਦ ਰੁਣ ਝੁਣਕਾਰੀ ਆਨੰਦ ਵਿਖੇ ਅਨਦਿਨ ਮਸਤੂਲ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

੫

ਤੁਰੀਆ ਪਦ—ਅਗਮ ਪੁਰਾ—ਨਿਜ ਘਰ—ਸਹਜ ਪਦ

ਤਿਤ ਅਗਮ ਪੁਰੇ ਜਾਇ ਨਿਵਾਸ ਪਾਉਣ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ ਹੀਲਾ ਕੀ ਹੈ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਗਲੇਰੇ ਪਉੜੇ ਅੰਦਰ ਇਉਂ ਵਰਨਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।

"ਤਿਤੁ ਅਗਮ ਤਿਤੁ ਅਗਮ ਪੁਰੇ ਕਹੁ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਜਾਈਐ ਰਾਮ ॥ ਸਚੁ ਸੰਜਮੋ ਸਾਰਿ ਗੁਣਾ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਕਮਾਈਐ ਰਾਮ ॥ ਸਚੁ ਸਬਦੁ ਕਮਾਈਐ. ਨਿਜ ਘਰਿ ਜਾਈਐ ਪਾਈਐ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨਾ ॥ ਤਿਹੁ ਸਾਖਾ ਮੂਲੁ ਪਤੁ ਨਹੀ ਡਾਲੀ ਸਿਰਿ ਸਭਨਾ ਪਰਧਾਨਾ ॥ ਜਪ ਤਪ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੰਜਮ ਥਾਕੀ ਹਠਿ ਨਿਗ੍ਰਹਿ ਨਹੀ ਪਾਈਐ ॥ ਨਾਨਕ ਸਹਜਿ ਮਿਲੈ ਜਗ ਜੀਵਨ ਸਤਿਗੁਰ ਬੂਝ ਬੁਝਾਈਐ ॥"

ਉਸ ਪਾਰ ਲੌਕਿਕ ਪੁਰੇ ਵਿਖੇ, ਜੋ ਮਨ ਬਾਣੀ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ, ਜਾਣਾ ਕਿਸ ਬਿਧਿ ਕਿਸ ਜਤਨ ਜੁਗਤੀ ਕਰਕੇ, ਕਿਸ ਸੰਜਮ ਕਰਕੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਇਸ ਦਾ ਉਤਰ ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਹੈ। ਗੁਰ ਸਬਦ ਕਮਾਉਣ ਮਈ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਸਾਰ ਗੁਣਾਂ (ਸਰਬ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸਰਬੋਤਮ ਤੱਤ ਗੁਣਾ)

ਰੂਪੀ ਸਚੁ ਸਰੂਪ ਸੰਜਮ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਿਆਂ ਓਹ ਅਗਮ ਪੁਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਸੰਜਮ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਉਪਾਉ ਨਹੀਂ। ਸੰਜਮ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰਸਬਦ ਕਮਾਈ ਹੈ। ਅਤੇ ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਨਾਮ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਹੀ ਤਤ ਸਤ, ਵਥੁ ਸਚ ਹੈ। ਸਚ ਰੂਪੀ ਵਖਰ ਹੈ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਹੈ! ਇਸ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਸਚੁ (ਸਚ ਵਖਰ) ਦੀ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਵਾਲਾ ਸਚਾ ਸੰਜਮ ਧਾਰਨ ਕੀਤਿਆਂ ਹੀ ਅਗਮ ਪੁਰੇ ਦੀ ਸੋਝੀ ਸਚੀ ਸੂਝ ਬੂਝ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ, ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਲਖ ਯਤਨ ਆਨਮਤ ਸੰਜਮਾਂ ਦੀਆਂ-ਦੁਕ੍ਰਿਤ ਕਰਨੀਆਂ ਕਰਿ ਗੁਜ਼ਰੇ। ਅਗਮ ਪੁਰੇ ਦੇ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਜਦ ਕਦ ਖੁਲਣੇ ਹਨ ਤਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਗੁਰ ਸਬਦ ਦੀ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਖੁਲਣੇ ਹਨ। ਤੀਜੀ ਤੁਕ ਅੰਦਰਿ ਫੇਰ ਪਿਛਲੇ ਭਾਵ ਦੀ ਹੋਰ ਭੀ ਵਧਵੀਂ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਣਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਗੁਰਸ਼ਬਦ (ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ) ਦੀ ਕਮਾਈ ਕੀਤਿਆਂ ਹੀ ਅਗਮ ਪੁਰ ਮਈ ਨਿਜ ਘਰ ਵਿਖੇ ਜਾਈਦਾ, ਸਮਾਈਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਤ ਗੁਰਮਤਿ ਗੁਣ (ਨਾਮ, ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ) ਦੀ ਪਾਰਸ ਕਮਾਈ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨ ਪਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸ਼ਰੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਾਈਦਾ ਹੈ। ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਸਰੂਪ ਦੀ ਲਖਤਾ ਹੀ ਅਗਮ

ਪੂਰੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਨਿਜ ਘਰ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾ-ਤਮਾ ਦੀ ਅੰਸ ਵਿਛੜੀ ਹੋਈ ਆਤਮਾ ਦਾ ਅਸਲ ਘਰ, ਆਪਣਾ ਘਰੁ ਓਹ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਓਹ ਨਿਕਸ ਕੇ ਵਿਛੜੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤ੍ਰੈਗੁਣ ਅਛਾਦਨੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਛਉੜਾਂ ਵਿਚ ਲਿਪਟਕੇ ਅਤੇ ਲਿਪਤ ਹੋਕੇ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਘਰ ਨੂੰ ਭੁਲਾਈ ਬੈਠੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਚਿਤਰ ਬਚਿੱਤਰ ਬਿਮੋਹਨੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਨਾਨ੍ਹਾ ਪਰਕਾਰੀ ਛਉੜ ਲਪੇਟੇ ਭ੍ਰਮ ਭੀਤੀ ਨਿਵਾਸ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਨਿਜ ਘਰ, ਅਸਲੀ ਘਰ ਸਮਝੀ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:-

"ਜੋ ਘਰੁ ਛਡਿ ਗਵਾਵਨਾ ਸੋ ਲਗਾ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥ ਜਿਥੈ ਜਾਇ ਤੁਧੁ ਵਰਤਣਾ ਤਿਸੁ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾਹਿ ॥" "ਜਿਹ ਘਰ ਮਹਿ ਤੁਧੁ ਰਹਨਾ ਬਸਨਾ ਸੋ ਘਰੁ ਚੀਤਿ ਨ ਆਇਓ ॥"

ਸਦਾ ਥਿਰ ਵਾਸ ਨਿਵਾਸੀ ਘਰ, ਸਦ ਅਸ-ਥਿਤ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਘਰੁ ਜਿਸ ਘਰ ਮਹਿ ਸਦਾ ਲਈ ਨਿਹਚਲ ਹੋਕੇ ਰਹਿਣਾ ਬਸਨਾ ਹੈ, ਏਹ ਚਾਰ ਦਿਹਾੜੇ ਦਾ ਆਰਜ਼ੀ ਘਰ ਛਡਕੇ ਜਿਥੇ ਜਾਇ ਵਰ-ਤਣਾ ਹੈ, ਓਹੀ ਅਸਲੀ ਅਤੇ ਨਿਜ ਘਰ ਹੈ ਆਤਮਾ ਦਾ, ਉਸ ਨਿਜ ਘਰ ਵਿਖੇ ਨਿਵਾਸ ਪਾਕੇ ਏਹ ਕੁਛ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:-

"ਨਿਜ ਘਰਿ ਜਾਇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸੁ ਪੀਆ
ਬਿਨੁ ਨੈਨਾ ਜਗਤੁ ਨਿਹਾਰੇ ॥"

ਨਿਝਰ ਝਰਨੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰ ਦਾ ਅਚਰਜ ਰਸ ਨਿਜ ਘਰ ਨਿਵਾਸ ਪਾਕੇ ਹੀ ਪੀਵੀਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਨਿਜ ਘਰ ਅਪੜ ਕੇ ਨੈਨ ਅਜੇਹੇ ਦਿਬ ਦ੍ਰਿਸਟੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਏਹਨਾਂ ਸਥੂਲ ਨੈਣਾਂ ਦੇ ਬਿਨਾ ਹੀ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕੀਦਾ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਜਗ ਦੇਖ ਲਈਦਾ ਹੈ, ਇਕੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਦੇਖ ਲਈਦਾ ਹੈ। ਨਿਜ ਘਰ ਸੋ ਹੈ ਜਿਥੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰਕੇ ਸਤਿ ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ ਨੂੰ ਪਾਈਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾ ਕੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸਰਬਦਾ ਕਾਲ ਓਸੇ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹੀਦਾ ਹੈ:–

"ਨਿਜ ਘਰਿ ਜਾਇ ਬਹੈ ਸਚੁ ਪਾਏ
ਅਨਦਿਨੁ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੇ"

ਪ੍ਰੰਤੂ ਬਿਨਾਂ ਭਗਤੀ ਬਿਨਾਂ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਰੂਪੀ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ਦੇ ਉਸ ਘਰ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਕਦੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਾਰੀ ਲੁਕਾਈ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਥਕੀ ਹੈ:–

"ਵਿਣੁ ਭਗਤੀ ਘਰਿ ਵਾਸੁ ਨ
ਹੋਵੀ ਸੁਣਿਅਹੁ ਲੋਕ ਸਬਾਏ"

ਨਿਜ ਘਰ ਵਿਖੇ ਨਿਵਾਸ ਪਾ ਕੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਭਉ ਚੁਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖੈ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖਾ ਲਈਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਹਿਦਿਸ ਧਾਵਨ ਹਾਰਾ ਮਨੂਆ ਠਾਕਿ ਰਹਾਈਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਮਲ ਵਿਗਾਸ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਨਿਜ ਘਰ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹਾਸਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਤਿਤ ਕਵਲ

ਵਿਗਾਸੀ ਨਿਜ ਘਰ ਨਿਵਾਸੀ ਖੇੜੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਆਗਾਸ ਪਾਤਾਲ ਵਿਖੇ ਚਾਰ ਚੌਫੇਰੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਰੇ ਹਰੇ ਸਰਸਰੇ ਨਕਾ ਨਕ ਸਰੋਵਰ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਸਾਕ-ਸ਼ਾਤਕਾਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ:-

"ਨਿਜ ਘਰਿ ਬੈਸ ਰਹੇ ਭਉ ਖਾਇਆ ॥
ਧਾਵਤ ਰਾਖੇ ਠਾਕਿ ਰਹਾਇਆ ॥
ਕਮਲ ਬਿਗਾਸ ਹਰੇ ਸਰ ਸੁਭਰ
ਆਤਮ ਰਾਮੁ ਸਖਾਈ ਹੇ ॥"

ਨਿਜ ਘਰ ਵਸਿਆ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਤਿਥੇ ਰਹਿੰਦੀ ਨਹੀਂ:-

"ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਸਿਆ ਤਿਥੈ ਮੋਹੁ ਨ ਮਾਇਆ"

ਗੁਰ ਦੀਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਜਦੋਂ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇ ਵਸਦਾ ਹੈ ਤਦੋਂ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦੇ ਪਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ਹੀ ਨਿਜ ਘਰ ਵਿਖੇ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:-

"ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਸੈ ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ
ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮੁ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ"

ਜਦੋਂ ਨਿਜ ਘਰ ਵਾਸਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਦੋਂ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸੀ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਦਾ ਭੋਜਨ, ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਓਥੇ ਹੋਰ ਛਾਦਨ ਭੋਜਨ ਦੀ ਇਛਾ ਮੁਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਚਿੰਤ ਮਿਲੇ ਸੋ ਪਾਏ ਵਾਲੀ ਨਿਰਇਛਤ ਬਿਵਸਥਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਸਿਫਤ ਸਾਲਾਹ ਰੂਪੀ ਭਗਤ ਵਡਾਈ ਹੀ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਦਾ ਪਹਿਨਣ ਹੋ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਜ ਘਰੁ ਵਾਸਾ ਪਾਕੇ ਭੀ ਨਿਜ ਘਰੀ ਭਗਤ ਜਨ ਹਰੀ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਭਜਨ ਮਈ ਸੇਵਾ ਭਗਤੀ ਕਰਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਏਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਸੁਰਤਿ ਸੁਹਾਵਣੀ ਹੈ:—

'ਭਗਤਾ ਕਾ ਭੋਜਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਪੈਨਣੁ
ਭਗਤਿ ਬਡਾਈ ॥ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸਾ ਸਦਾ ਹਰਿ
ਸੇਵਨਿ ਹਰਿ ਦਰਿ ਸੋਭਾ ਪਾਈ ॥"

ਸਚੇ ਸਬਦ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸਚੁ ਕਮਾਈਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਚੀ ਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਈਦਾ ਹੈ । ਇਉਂ ਨਿਜ ਘਰ ਵਾਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਜ ਘਰ ਵਾਸਾ ਹੋਣ ਸਾਰ ਹੀ ਅਮਰਾਪਦ ਪਾ ਲਈਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਚੀ ਦਰਗਾਹੇ ਸੋਭਾ ਪਾਈਦੀ ਹੈ:—

"ਸਚੈ ਸਬਦਿ ਸਚੁ ਕਮਾਵੈ ॥ ਸਚੀ ਬਾਣੀ
ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ॥ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸੁ
ਅਮਰ ਪਦੁ ਪਾਵੈ ॥ ਤਾ ਦਰਿ ਸਾਚੈ ਸੋਭਾ ਪਾਵੈ ॥"

ਇਸ ਨਿਜ ਘਰ ਦੀ ਬੂਝ ਗੁਰ ਦੀਖਤ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਬੁਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਕਰਿ ਇਕਸ ਸੇਤੀ ਲਿਵ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਬਸ, ਏਹਨਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਲਿਵਤਾਰੀ ਜਨਾਂ ਦਾ ਹੀ ਨਿਜ ਘਰ ਵਿਖੇ ਵਾਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਚਖੰਡ ਸਮਾਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਿਨਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਮੁਕ ਜਾਂਦਾ

ਹੈ ਪਰ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਖੇ ਆਕੇ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਮਤਿ ਵਿਚ ਚਲਕੇ ਇਸ ਨਿਜ ਘਰ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪਾਈਦਾ ਹੈ।

"ਗੁਰਮੁਖ ਬੂਝੈ ਏਕ ਲਿਵਲਾਏ॥
ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸੈ ਸਾਚ ਸਮਾਏ॥
ਜੰਮਣੁ ਮਰਣਾ ਠਾਕਿ ਰਹਾਏ॥
ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਤੇ ਇਹ ਮਤਿ ਪਾਏ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਜ ਘਰ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸੁਹੱਪਣ ਸਦਾ ਹੀ ਸੋਹਣਹਾਰਾ ਜੋਤਿ ਜਲਵਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਿਨਾਂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਮਿਲਾਪ ਹੀ ਸੁਖ ਦਾਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਨਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਰਮਲ ਨਾਮ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਦਿਨ ਰਾਤ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਾਲ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨਸਾ ਮਨ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸਮਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਅਨਦਿਨ ਜਾਗਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਦੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸੌਂਦੇ। ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਦੇ ਗਟਾਕ ਪੀਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਵਿਖੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਰਸ ਦੀ ਰਸਾਸ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅਨਦਿਨ ਗੁਣ ਗਾਉਣ ਦੀ ਟੇਵ ਉਨਹਾਂ ਦੀ ਰਸਨਾਂ ਨੂੰ ਰਸਾਈ ਰਖਦੀ ਹੈ:–

"ਕਾਲ ਮਾਰਿ ਮਨਸਾ ਮਨਹਿ ਸਮਾਣੀ ਅੰਤਰਿ
ਨਿਰਮਲ ਨਾਉ। ਅਨ ਦਿਨ ਜਾਗੈ ਕਦੇ ਨ ਸੋਵੈ

ਸਹਿਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਿਆਉ ॥ ਮੀਠਾ ਬੋਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਅਨਦਿਨ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਉ ॥ ਨਿਜ ਘਰ ਵਾਸਾ ਸਦਾ ਸੋਹਦੇ ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਮਿਲਿਆ ਸੁਖ ਪਾਉ ॥"

ਤੁਰੀਆ ਪਦ ਵਾਸ ਨਿਵਾਸ ਵਾਲਾ ਸਦਾ ਥਿਰ ਠਿਕਾਣੇ ਦਾ ਘਰ ਹੀ ਪ੍ਰਗ ਖਲੋਤੇ ਜਲ ਕਵਲ ਨਿਰਾਲਮੀ ਗੁਰਮੁਖ ਜਾਗਦੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਨਿਜ ਘਰ ਹੈ। ਏਹ ਨਿਜ ਘਰ ਪਾਰਸ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਰਸ ਘਰ ਸੁਪਰਸਨੀ ਨਿਵਾਸ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਸਤੇ ਸਹਿਜ ਹੀ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣੀ ਲੇਪ ਛੇਪ ਤੋਂ ਅਤੀਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਸਮਾਨ ਹਨ ਅਰਥਾਤ ਨ ਉਹ ਪਾਪਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁੰਨ ਫਲ ਦੀ ਬਾਂਛਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।—

"ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਦੁਇ ਏਕ ਸਮਾਨ
ਨਿਜ ਘਰ ਪਾਰਸੁ ਤਜਹੁ ਗੁਨ ਆਨ"

ਇਕ ਨਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਇਸ ਨਿਜ ਘਰ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਿਜ ਘਰ ਵਿਚ ਇਸਥਿਤੀ ਹੋਣ ਕਰਿ ਸਦਾ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਅਨਹਦ ਝੁਨਕਾਰ ਬੱਝੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਸਨਮੁਖ ਦੀਦਾਰ, ਅਕਾਲ ਮੂਰਤੀ ਦੀਦਾਰ, ਸੂਖਮ ਦਿੱਬ ਸੂਰਤੀ ਦੀਦਾਰ, ਸਦਾ ਹੀ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਚਾ ਤੱਤ ਮੁਕਤ ਪਦ ਭੀ ਤਿਥੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ

ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਿਥੇ ਹੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਿਰੰਜਨ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਵਿਖੇ ਸਰਬਤ੍ਰ ਸਮਾਇ ਰਹਿਆ ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਜ ਘਰ ਨਿਜ ਠਾਇ ਬਿਆਪ ਰਹਿਆ ਸਾਫ ਦਿਸਦਾ ਹੈ:—

"ਕੀਰਤਿ ਸੂਰਤਿ ਮੁਕਤਿ ਇਕ ਨਾਈ ॥
ਤਹੀ ਨਿਰੰਜਨ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ ॥
ਨਿਜ ਘਰ ਬਿਆਪ ਰਹਿਆ ਨਿਜ ਠਾਈ ॥"

ਨਿਜ ਘਰ ਵਾਸਾ ਪਾਇ ਰਹੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਦਾ ਨਿਰਾਲਾ ਚਾਲਾ ਇਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹੋਇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਗੁਰਵਾਕ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:—

"ਬੋਲਹਿ ਸਾਚੁ ਮਿਥਿਆ ਨਹੀ ਰਾਈ ॥ ਚਾਲਹਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ॥ ਰਹਹਿ ਅਤੀਤ ਸਚੇ ਸਰਣਾਈ ॥੧॥ ਸਚ ਘਰਿ ਬੈਸੈ ਕਾਲੁ ਨ ਜੋਹੈ ॥ ਮਨਮੁਖ ਕਉ ਆਵਤ ਜਾਵਤ ਦੁਖ ਮੋਹੈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਅਪਿਉ ਪੀਅਉ ਅਕਥੁ ਕਥਿ ਰਹੀਐ ॥ ਨਿਜ ਘਰਿ ਬੈਸਿ ਸਹਜ ਘਰੁ ਲਹੀਐ ॥ ਹਰਿ ਰਸਿ ਮਾਤੇ ਇਹੁ ਸੁਖ ਕਹੀਐ ॥੨॥ ਗੁਰਮਤਿ ਚਾਲ ਨਿਹਚਲੁ ਨਹੀ ਡੋਲੈ ॥ ਗੁਰਮਤਿ ਸਾਚਿ ਸਹਜਿ ਹਰਿ ਬੋਲੈ ॥ ਪੀਵੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਤੁ ਵਿਰੋਲੈ ॥੩॥ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇਖਿਆ ਦੀਖਿਆ ਲੀਨੀ ॥ ਮਨੁ ਤਨੁ ਅਰਪਿਓ ਅੰਤਰ ਗਤਿ ਕੀਨੀ ॥

ਗਤਿ ਮਿਤ ਪਾਈ ਆਤਮ ਚੀਨੀ ॥੪॥ ਭੋਜਨੁ
ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨ ਸਾਰੁ ॥ ਪਰਮ ਹੰਸੁ ਸਚੁ ਜੋਤਿ
ਅਪਾਰ ॥ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਹ ਏਕੰਕਾਰ ॥੫॥ ਰਹੈ
ਨਿਰਾਲਮੁ ਏਕਾ ਸਚੁ ਕਰਣੀ ॥ ਪਰਮ ਪਦੁ
ਪਾਇਆ ਸੇਵਾ ਗੁਰਚਰਣੀ ॥ ਮਨ ਤੇ ਮਨੁ
ਮਾਨਿਆ ਚੂਕੀ ਅਹੰਭ੍ਰਮਣੀ ॥ ਇਨ ਬਿਧਿ
ਕਉਣੁ ਕਉਣੁ ਨਹੀ ਤਾਰਿਆ ॥ ਹਰਿ ਜਸਿ
ਸੰਤ ਭਗਤ ਨਿਸਤਾਰਿਆ ॥ ਪ੍ਰਭ ਭਾਏ ਹਮ
ਅਵਰੁ ਨ ਭਾਰਿਆ ॥੭॥ ਸਾਚ ਮਹਲਿ ਗੁਰਿ
ਅਲਖੁ ਲਖਾਇਆ ॥ ਨਿਹਚਲ ਮਹਲੁ ਨਹੀ
ਛਾਇਆ ਮਾਇਆ ॥ ਸਾਚਿ ਸੰਤੋਖੇ ਭਰਮੁ
ਚੁਕਾਇਆ ॥੮॥ ਜਿਨ ਕੈ ਮਨਿ ਵਸਿਆ
ਸਚੁ ਸੋਈ ॥ ਤਿਨਕੀ ਸੰਗਤਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਈ ॥
ਨਾਨਕ ਸਾਚਿ ਨਾਮਿ ਮਲੁ ਖੋਈ ॥੯॥੧੫॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੧)

ਓਹ ਸਦਾ ਹੀ ਨਾਮ, ਸਤਿ ਨਾਮ ਮਈ ਸਚੁ ਹੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰਸਨਾਂ ਤੋਂ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਹੀ ਨਾਮ ਉਚਰੀਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਹੀ ਸਚੁ ਵਖਰ ਹੈ। ਏਹੀ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਨਾਮ ਦੇ ਰਸੀਏ ਸਚੁ ਦੇ ਸਚੇ ਆਸ਼ਕ ਮੁਖੋਂ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ:-

'ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈ ਸਾਚੁ ਚਵਾਈ ਗੁਰਮੁਖਿ
ਸਾਚੁ ਪਛਾਣਾ ॥ ਦੀਨਾ ਨਾਥੁ ਦਇਆਲੁ

ਨਿਰੰਜਨੁ ਅਨਦਿਨੁ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣਾ ॥'
(ਧਨਾਸਰੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧)

ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਸਚੁ ਵਿਨਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰਸਨਾ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦੋਂ ਰਾਈ ਮਾਤ੍ਰ ਭੀ ਕੂੜ ਮਿਥਿਆ ਬਚਨ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ; ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਭ ਗਲਾਂ ਕੂੜੀਆਂ ਤੇ ਹੋਛੀਆਂ ਹੀ ਹਨ । ਏਹ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਸਚ ਬੋਲਣਾ ਉਸ ਤੁਰੀਆ ਗੁਣੀ ਸਚ ਦੇ ਸਾਹ-ਮਣੇ ਇਕ ਪੜਛਾਵੇਂ ਮਾਤਰ ਸਚ ਹੀ ਹੈ, ਤਤ ਸਚ ਦੇ ਵਾਪਾਰੀਆਂ ਮੁਖ ਬੋਲਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਥਿਆ ਸਚ ਭਾਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ।

ਸਚ ਦਾ ਨਿਰਣਾ

ਸੰਸਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਚ ਬੋਲਣਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸੁਤੇ ਬਿਉ-ਹਾਰੀ ਰਬਤ ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ ਹੀ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਹੁਕਮ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸਚ ਰੂਪੀ ਹੁਕਮ ਕਮਾਵਣਾ ਅਰਥਾਤ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਸਮ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਚਲਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਸਦਾ ਹੀ ਏਸੇ "ਰਾਮ ਨਾਮ ਰਵਿ ਰਹੀਐ" ਵਾਲੇ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ । ਹੋਰ ਬੋਲ ਬੋਲਣਾ ਫਾਦਲਬਾਦ ਹੈ। ਉਹ ਸਚੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਣਾਈ ਇਸ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਸਚ ਨੂੰ ਹਰਦਮ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹਾਇ ਚੜ੍ਹਾਇ ਅਲਮਸਤ ਮਤਵਾਰੇ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹੋਰ ਮਿਥਿਆ ਵਾਦ ਕੂੜਾਵੇ ਸਚ ਵਲੋਂ ਸਦਾ ਹੀ ਉਪਰਾਮ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਸੰਸਾਰਕ ਮੋਹ ਮਮਤਾ ਤੋਂ ਅਤੀਤ ਵੈਰਾਗੀ

ਤਿਆਗੀ ਵਿਰਕਤ ਬਿਰਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਪਸਾਰੇ ਵਲੋਂ ਅਤੀਤ ਵਿਰਕਤ ਹੋਏ ਬਾਝੋਂ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਰਣਾਈ ਰਹਿਣਾ ਅਤੀ ਅਸੰਭਵ ਹੈ।

ਚਰਨ ਸਰਣ ਦੀ ਲੀਨਤਾ ਕੀ ਰੰਗ ਲਿਔਂਦੀ ਹੈ। "ਸਚ ਘਰਿ ਬੈਸੇ ਕਾਲ ਨ ਜੋਹੈ" ਦੇ ਗੁਰਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਸਚੇ ਨਿਜ ਘਰ ਵਿਖੇ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਅਖੰਡ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਤਾਇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਜਮਕਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋਹ ਪੋਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਤਕ ਅੱਖ ਫਰਕ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਚਰਨ ਸਰਣ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ

ਮਨਮੁਖ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਵਿਆਪੇ ਚੁਰਾਸੀ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਆਵਣ ਜਾਣ ਦਾ ਦੁਖ ਹੀ ਮੁਹਾਉਂਦਾ ਭਰਮਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨ ਨਾਮ ਮਹਾਂ ਰਸ ਦੇ ਅਮਿਓ ਗਟਾਕ ਪੀ ਪੀ ਅਤੇ ਅਜਪਾ ਜਾਪ ਦੀ ਅਕਥ ਕਥਾ ਕਥੀ ਅਕਥੀਅਕੇ ਹੀ ਮਹਾਂ ਅਨੰਦਤ ਹੋਇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਵਾ ਗਵਣ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਨ-ਜੁਗਤਿ ਗੁਰਮਤਿ ਮੁਕਤ ਦੇ ਮਾਨਣ ਹਾਰੇ ਮੁਕਤੀਸ਼ਰ ਤੇ ਚਰਨ ਕਮਲ ਮੌਜ ਦੇ ਮੌਜੀ-ਸ਼ਰ ਹੋਇਕੇ

"ਨਿਜ ਘਰੁ ਬੈਸਿ ਸਹਜ ਘਰੁ ਲਹੀਐ"

ਵਾਲੇ ਪਦ ਨੂੰ ਪੁਗ ਖਲੋਂਦੇ ਹਨ। ਰਸ ਜੋਤ ਅਨੰਦਨੀ ਨਿਜ ਘਰ ਅੰਦਰ ਕੇਲ ਕਰੰਤੇ ਸਹਜ ਘਰ

ਦੇ ਸਿਖਰ ਨੂੰ ਜਾ ਲਹਿੰਦੇ ਪਜਦੇ ਹਨ। ਹਰਿ ਰਸ ਵਿਚ ਮੱਤਿਆਂ ਮਗਨੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਏਹ ਸੁਖ ਸਹਜ ਪਦ ਬਣਿ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਗੁਰਮਤਿ ਨਿਰਾਲਮੀ ਚੋਜ ਚਲਤ ਨਿਹਚਲ ਚਾਲਾ ਅਡੋਲ ਅਵਸਥਾਲਾ ਹੈ ਜੋ ਕਦੇ ਡੁਲਾਇਮਾਨ ਚਲਾਇਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਏਹ ਗੁਰਮਤਿ ਸਾਚ ਸਹਿਜ ਪਦ ਐਸਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਕੇ ਸਹਜ ਰੰਗ ਲੀਣਾ ਜਨ ਗੁੰਮ ਸੁੰਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ; ਸਗੋਂ ਰਸਕ ਰੀਸਾਲੂ ਹੋਇਕੇ ਅਭਿਆਸ ਅਨੰਦੀ ਨਾਮ ਗਟਕਣੀਆਂ ਗਟਕਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ "ਪੀਵੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਤ ਵਿਰੋਲੈ" ਵਾਲੇ ਸਹਜ ਆਨੰਦੀ ਆਹਰ ਵਿਚ ਸਦਾ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

੬

ਮੁਕਤੀ

ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਉਸ ਵਡਭਾਗੇ ਜਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਨੂੰ ਪੇਖ ਪਰਖਕੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਪੂਰਨ ਸਰਧਾ ਵੰਤ ਹੋ ਕੇ ਏਥੋਂ ਹੀ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਗੁਰ ਦੀਖਿਆ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਲੈਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਦੀ ਅਤੁਟ ਕਮਾਈ ਕਰ ਕਰਕੇ ਅਪਣਾ ਤਨ,ਮਨ ਏਸ ਕਮਾਈ ਵਿਟਹੁ ਹੀ ਘੋਲ ਘਮਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੰਤਰਗਤਿ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਤਮਾ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਤਮ ਚੀਨਣੀ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਚੰਡ ਮੁਕਤਿ ਗਤਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਮੁਕਤ ਪਦ ਆਨ ਮਤਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਤੋਂ ਅਤਿ ਵਿਲਖਣ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਕਤੀ ਨਿਰਾ ਮੁਕ ਜਾਣ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਨਾਂ ਹੀ ਰੂਹ ਦਾ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਆਖਰੀ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣਾ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਦੁਖ ਰੂਪ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਛੁਟ-ਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਨਾਉਂ ਮੁਕਤੀ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾ ਦਾ ਸਰੀਰ ਦੇ ਮਿਟੇ ਮੁੱਕੇ ਬਾਝੋਂ ਮੁਕਤੀ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਕਈ ਸੁਰਗਾਂ ਬਹਿਸ਼ਤਾਂ ਦੀ ਬਾਂਛਾ ਨੂੰ ਪੁਜ ਜਾਣਾ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਏਹ ਮੁਕਤੀ ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ ਕਸੌਟੀਓਂ ਊਰੀ ਮੁਕਤੀ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਨਿਜ ਕਲਪੇ ਦੁਖਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟ ਜਾਣਾ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਹੈ। ਨਾਂ

ਹੀ ਪਰਕਿਰਤੀ ਤੋਂ ਪੁਰਖ ਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਸੰਗ ਜਾਣ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਢਕਵੰਜ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਹੈ। ਨਾਂਹੀ ਯੋਗ ਮਤਿ ਦਾ ਕੈਵਲ ਪਦ ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਲਵੇ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਨਾਂ ਹੀ ਵੇਦਾਂਤ ਮਤਿ ਦੀ ਫੋਕਟ ਅਹੰਬ੍ਰਹਮਤਾ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਹੈ। ਨਾਂ ਹੀ ਬੋਧ ਮਤਿ ਦਾ ਸਰਬ ਇਛਿਆਵਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਨਿਰਬਾਣ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਹੈ। ਨਾਂ ਹੀ ਜੈਨੀਆਂ ਦੀ ਜੀਵ-ਅਹਿੰਸਾ ਵਾਲੀ ਜੁਗਤੀ ਕਰ ਉਚ ਪਦ ਗੰਮਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਣਾ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਹੈ। ਨਿਰਾ ਆਵਾ ਗਵਨ ਦੇ ਗੇੜ ਤੋਂ ਅਗੇੜ ਹੋਣਾ ਭੀ ਤੱਤ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਏਹ ਸਭ ਮੁਕਤੀਆਂ ਬਪੁੜੀਆਂ (ਵਿਚਾਰੀਆਂ) ਊਰੀਆਂ ਮੁਕਤੀਆਂ ਹੀ ਹਨ। ਗੁਰਮੁਖ ਹੰਸਲੇ ਜੋਤ ਪਰਚੰਡੀਏ ਗਿਆਨੀ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਹਨ। ਗੁਰਮੁਖ ਪਰਮ ਹੰਸਲੇ ਜਨ ਦੇਹ ਸੁਦੇਹੀ ਜੋਤਿ-ਨਿਰੰਜਨੀ ਜਾਗ ਵਿਚ ਸੁਜਾਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ, ਜੋਤਿ ਅਪਾਰ ਦੇ ਦਰਸ ਦੀਦਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਭੋਜਨ ਨਾਮ ਅਹਾਰ ਦੇ ਚੋਗ ਚੋਗਾਰੀ, ਏਕੰਕਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰੀ, ਚਰਨ ਕਮਲ ਮਉਜਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇਹ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਹੀ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਨਿਰੰਕਾਰ ਏਕੰਕਾਰ ਦਾ ਦਿੱਬ ਜੋਤੀ ਦਰਸਨ ਕਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਤੱਤ ਮੁਕਤ ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਪ੍ਰਵਾਣ ਹਨ। ਜਲ

ਕਮਲ ਵਤ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਨਿਰਾਲਮ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਨਾਮ ਵਾਪਾਰ ਨਾਮ ਅਹਾਰ ਦੀ ਇਕੋ ਸਚੁ ਸਰੂਪ ਕਰਨੀ ਕਮਾਉਣ ਹਾਰੇ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨਕੂਲ ਮੁਕਤ ਹਨ। ਏਹ ਪਰਮ ਪਦ ਗੁਰ ਚਰਨ ਸਰਨਾਗਤੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਸੇਵਾ ਐਸੀ ਸਾਰ ਸੇਵਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਮੁਕਤੀ ਕੋਈ ਖਿਆਲੀ, ਫਰਜ਼ੀ, ਅਨੁਮਾਨੀ ਮੁਕਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਹੀ ਜੋਤ-ਜਗਾਨੰਤ੍ਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਰਹਸਕੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਵੇਖਕੇ ਮਨ ਮੰਨ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦਾ ਭਰਮ ਭੁਲਾਵਾ ਸਭ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਿਸਤਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਅਜੇਹੇ ਬੇਅੰਤ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਦਾ ਇਸ ਬਿਧ ਦਾ ਨਿਸਤਾਰਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬਸ, ਨਿਸਤਾਰਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਦੁਆਰਾ, ਗੁਰਮਤਿ ਹਰਿ ਜਸ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸੰਤਾਂ, ਭਗਤਾਂ, ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਤਿਨਾਂ ਦਾ ਮੁਖ ਪਰਯੋਜਨ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਬਿਹੂਣੀ ਮੁਕਤੀ ਨੂੰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਭਾਲਦੇ।

੭

ਗੁਰਮਤ ਗਜ਼ਾਨ ਤੇ ਸਾਇੰਸ

ਸਤਿ ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ ਦੇ ਸਚੇ ਦਰਸਾਰ ਨੂੰ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਰੂਪੀ ਸਚੇ ਮਹਿਲ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸਤਿ-ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਿਖਾਇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਅਲਖ ਨੂੰ ਲਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸਚਾ ਮਹਿਲ

ਜਿਥੇ ਅਲਖ ਨੂੰ ਲਖੀਦਾ ਹੈ, ਓਹੀ ਸਚਾ ਮਹਿਲ ਹੈ। ਸਚ ਨਿਹਚਲ ਮਹਿਲ ਹੈ। ਛਾਇਆ ਮਾਇਆ ਵਾਲਾ ਭਰਮ ਭੀਤੀ ਕਚ ਮਹਿਲ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ। ਜਾਗਤ ਜੋਤ ਆਤਮਾ, ਜੀਵਨ ਸਤਿਆ ਵਾਲੀ ਜੋਤਿ ਅਤੇ ਬੋਲਦੇ ਪੁਰਖ ਦੀ ਜੀਵਤ ਕਲਾ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰ ਵਸਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਕਾਇਆਂ ਕੁਮਲਾਉਣ (ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਣ) ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਕਣਿ-ਨੀਸ਼ਾਨੀ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਚੀਨੀ ਜਾਂਦੀ; ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਨਾਭ ਕੰਵਲ ਅਤੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੀ ਜੋਤਿ ਅਗੰਮੀ ਬਵਸਤ੍ਰਾ ਦੇ ਉਹ ਨੀਸਾਨ ਭੀ ਇਸ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਸਿਞਾਤੇ ਜਾਂਦੇ। ਸਾਇੰਸਦਾਨਾਂ ਦੀ ਏਨਾਟਮੀ ਇਸ ਖੋਜ ਭਾਲ ਤੋਂ ਉੱਕੀ ਹੀ ਊਰੀ ਅਤੇ ਅਸਮਰਥ ਹੈ। ਅਵਲ ਤਾਂ ਉਨਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਭ ਕੰਵਲ ਵਿਗਾਸੀ ਗੁਰਮੁਖ ਪ੍ਰੇਮ ਹੰਸਾਂ ਅਤੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਇਨਕਸ਼ਾਫੀ ਗੁਰਮੁਖ

ਜੋਗੀਸ਼ਰਾਂ ਦੀ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਚੀਰ ਫਾੜ ਕਰਨ ਦਾ ਅਵਸਰ ਅੱਜ ਤਾਂਈਂ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਮਿਲਿਆ ਭੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਓਥੋਂ ਕੀ ਲਭ ਜਾਣਾ ਹੈ । ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਭ ਕੰਵਲ ਦੇ ਖਾਨੇ ਦੀ ਖੋਜ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੇ ਖੁਲਾਉ ਤੇ ਅਣ ਖੁਲਾਉ ਦੇ ਪਰਖਣ ਦੀ ਜਾਚ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਆਮ ਮਿਰਤਕ ਮੜ੍ਹੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦੀ ਏਨਾਟਮੀ ਮਹਿਦੂਦ ਤਜਰਬਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹਦ ਬੰਦੀ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਕੋਈ ਅਨਾਟ-ਮਿਸਟ ਮਾਮੂਲੀ ਇਨਸਾਨਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦੀ ਏਨਾਟਮੀ ਕਰਕੇ ਏਹ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕੇਹੜੇ ੨ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸੁਰਜੀਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਆਤਮਾ ਯਾ ਰੂਹ ਵਸਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕੇਹੜੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚਦੀ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਈ ? ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਏਹ ਖੋਜ ਨ ਕਰ ਸਕਣਾ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਰੂਹ-ਆਤਮਾ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਗੁਰਮਤਿ ਜੋਤਿ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਸੁੰਞਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਬੋਲਦੇ ਪੁਰਖ ਦੇ ਚਮਤ-ਕਾਰੇ ਬੋਲ ਬੁਲਾਰੇ ਪੇਖਦਿਆਂ ਸੁਣਦਿਆਂ ਭੀ ਇਸ ਬੋਲਦੇ ਪੁਰਖ ਜੀਵ-ਆਤਮਾ ਦੀ ਹੋਂਦ ਲਖਤਾ ਦਾ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੀਆਂ ਅਗੰਮੀ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਉਹ ਕੀ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਜੋਤ ਪਰਜੁਲਤੀ ਕਲਾ ਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ

ਹੀ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰ ਆਤਮ ਜੋਤ ਦੇ ਜਲਵੇ ਪਰਤੱਖ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੋਤ ਜਲਵਿਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਇਕ ਐਸੀ ਸਤਤਾ ਸਚਾਈ (Reality) ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਇਸ ਦਿਸਦੇ ਸਰੀਰ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਸਤਤਾ ਕੱਖ ਭੀ ਹੈਸੀਅਤ ਨਹੀਂ ਰਖਦੀ। ਭੁਲੀ ਲੁਕਾਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਸਵੰਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਸਚ ਕਰਕੇ ਮੰਨਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਸ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਸਤਤਾ ਦੇ ਆਸਰੇ ਏਹ ਸਰੀਰ ਕਲਬੂਤ ਕਾਇਮ ਹਨ, ਉਸ ਤੋਂ ਉੱਕੀ ਹੀ ਅਗਿਆਤ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਅਗਿਆਤ ਪੁਣੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਭੀ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਧਿਆਤਮੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਸਤਤਾ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੋਣ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਡਿਆਈ ਸਮਝਦੀ ਹੈ। ਤਤ ਹਕੀਕਤ ਦਾ ਮੁਹੱਕਿਕ (ਖੋਜੀ) ਨ ਹੋ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੇ ਨਿਜ ਅਸਮਰਥਤਾ ਨੂੰ ਤਿਮਰ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਜਾਹਲਪੁਣੇ ਅੰਦਰ ਲਪੇਟ ੨ ਕੇ ਗਲੇਫ ੨ ਕੇ ਬਫਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਪਈ ਬਫਾਵੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਤੱਤ ਹਕੀਕਤ ਦੀ ਗੋਝ ਗੁਪਤ ਕਲਾ ਕਲੰਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਅਲਪੱਗ ਖੋਜ ਵਾਲੇ ਖੋਜੀਆਂ ਦਾ ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਹੀ ਕਲੰਕਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਪਿਰਿਟ ਨੂੰ ਮੈਟੀਰੀਆਲਾਈਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਰੀਆਲਾਈਜ਼ (Realize), ਸਪਿਰਿਚੂਅਲਾਈਜ਼ (Spiritualizej) ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ,

ਪਰ ਉਹ ਭੀ ਸਪਿਰਚੂਅਲਇਜ਼ਮ (ਰੂਹਾਨੀਅਤ) ਦੇ ਇਲਮ ਦੇ ਆਲਮਾਂ ਪਾਸੋਂ। ਤੱਤ ਸਪਿਰਿਚੂਅਲਇਜ਼ਮ ਦਾ ਗੁਪਤ ਖਜ਼ਾਨਾ ਕੇਵਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਇਲਮ ਦੇ ਆਲਮਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਾਇਆਂ ਪਿੰਡ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰੋਂ ਇਲਮੁਲ ਗ਼ਾਇਬ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਲਭ ਗਿਆ ਹੈ:—

"ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡੇ ਸੋਈ ਪਿੰਡੇ ਜੋ ਖੋਜੈ ਸੋ ਪਾਵੈ"

"ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਖੰਡਿ ਸੋ ਜਾਣਹੁ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੂਝਹੁ ਸਬਦਿ ਪਛਾਣਹੁ ॥ ਘਟਿ ਘਟਿ ਭੋਗੇ ਭੋਗਣ ਹਾਰਾ ਰਹੈ ਅਤੀਤੁ ਸਬਾਇਆ ॥"

(ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮਹਲਾ ੧)

ਚਾਰ ਕੁੰਟ ਚੌਦਾਂ ਭਵਨ ਸਗਲ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਵਿਖੇ ਵਿਆਪਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਖੋਜੀਆਂ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ (ਸਰੀਰ) ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਲਭ ਲਿਆ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਵਿਖੇ, ਸਗਲ ਘਟਾਂ ਵਿਖੇ, ਖੰਡ ਖੰਡ ਵਿਖੇ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਖੇ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਵਿਆਪਕਤਾ ਦਾ ਗੁਰਮਤੋਂ ਘੁਥੀ ਆਮ ਲੁਕਾਈ ਨੇ ਕੇਵਲ ਅਨੁਮਾਨ ਮਾਤਰ ਹੀ ਲਖਣ ਲਾਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਤਿਸ ਵਿਆਪਕਤਾ ਦੀ ਜ਼ਾਹਰ ਜ਼ਹੂਰੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਨੂੰ ਪਰਤੱਖ ਕਰਕੇ ਲਖਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸਬਦ-ਬੂਝ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਛਾਣੂਆਂ ਨੇ ਹੀ ਲਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਘਟ ਰੂਪੀ ਖੰਡ ਅੰਦਰੋਂ ਅਰਥਾਤ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਪਿੰਡ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਲਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਨੇ ਲਖਿਆ ਹੈ, ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਘਟ ਅੰਤਰ ਹੀ ਗੁਪਤੋਂ ਪਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਭੋਗ ਅਨੰਦੀ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਨੇ ਆਤਮ ਭੋਗ ਰਚਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਭੋਗ ਭਾਗੀ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਰਸਕ ਰੀਸਾਲੂ ਹੋਕੇ ਅੰਗਿ ਅੰਗਿ ਰੋਮ ਰੋਮ ਰਮਨੀਆਰਾ ਹੋਕੇ ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਮਈਆ ਰਮਤ ਰਾਇ ਹੋ ਕੇ ਪਤੀ-ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਪਕ ਪਰਤੀਤ ਆਈ ਹੈ। ਸਰਬ ਘਟਾਂ ਦਾ ਪਕ ਪਰਤੀਤ ਕਰਿ ਭੋਗਨ ਹਾਰਾ ਹੋਕੇ ਭੀ ਉਹ ਸਬਾਈ ਕਾਇਨਾਤ ਤੋਂ ਅਤੀਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟ ਹੋਰ ਸਾਰੀ ਲੁਕਾਈ ਪਾਸੋਂ ਗੁਪਤ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਸਰਬ ਲੁਕਾਈ ਨੂੰ ਨਾ ਦਿਸਣਾ, ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ-ਮਾਨ ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਾਂਗੂ ਏਹਨਾਂ ਪੰਚ-ਭੂਤਕ ਅਖੀਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਉਣਾ ਉਸਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦਾ, ਉਸਦੀ ਹਸਤੀ ਦੀ ਨਾਬੂਦਗੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗਨੀ ਦਾ ਪਰਚੰਡ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਨ ਆਉਣਾ ਅਤੇ ਗੁਪਤੋਂ ਪਰਗਟ ਪ੍ਰਚੰਡਤਾ ਵਿਚ ਨਾ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਣਾ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਗਨੀ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਗਨੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਗਨੀ ਪ੍ਰਚੰਡ ਹੋਈ ਆਪਣੀ ਅਖੀਂ ਪੇਖੀ ਪਰਖੀ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਅਗਨੀ

ਦੀ ਹੋਂਦ ਸੰਦੀ ਪੱਕ ਪਰਤੀਤ ਹੈ, ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਪਿਛਲੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਅਗਨੀ ਅਜ ਕਲ ਵਾਂਗ ਆਮ ਪ੍ਰਚੰਡ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਓਦੋਂ ਤਾਂ ਆਮ ਲੁਕਾਈ ਨੂੰ ਅਗਨੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਸੰਦੇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਫੀ ਜ਼ਮਾਨਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਰੋਜ਼, ਸਾਰੀ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਅਗਨੀ ਪ੍ਰਚੰਡ ਭੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਛਿਨ ਵਿਚ ਗੁਪਤ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਐਸਾ ਕੋਈ ਭਾਣਾ ਵਰਤੇ ਕਿ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਅੰਦਰ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਚੰਡ ਹੋਈ ਅਗਨੀ ਆਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਇਕ ਦਮ ਬੁਝ ਜਾਏ ਅਤੇ ਕੁਛ ਖਾਸਾ ਅਰਸਾ ਬੁਝੀ ਹੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜ਼ਰੀਏ ਫੇਲ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕੀ ਇਸ ਤੋਂ ਏਹ ਨਤੀਜਾ ਕਢ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਨੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹੀ ਮਿਟ ਗਈ। ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ, ਉਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਤੇ ਗੁਪਤ ਵਿਆਪਕਤਾ ਵਿਚ ਮਉਜੂਦ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਉਸ ਦੇ ਪਰਗਟ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕਰਨ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਗੁਮ ਹਨ ਯਾ ਫੇਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਸ ਪਰਕਾਰ ਸਾਰੀ ਬਨਾਸਪਤ ਅੰਦਰ ਬੈਸੰਤਰ ਅਗਨੀ ਗੁਪਤ ਮਉਜੂਦ ਹੈ, ਏਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਰਬ ਘਟਾਂ, ਪਟਾਂ, ਤਟਾਂ, ਲੋਆਂ, ਦੀਪਾਂ, ਖੰਡਾ, ਬ੍ਰਹਮੰਡਾਂ, ਜਲਾਂ, ਥਲਾਂ, ਆਕਾਸਾਂ ਪਾਤਾਲਾਂ, ਅੰਦਰ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਗੁਪਤ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਜਮਾਨ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰ ਵਾਕ:—

"ਸਗਲ ਬਨਸਪਤਿ ਮਹਿ ਬੈਸੰਤਰੁ ਸਗਲ ਦੂਧ ਮਹਿ ਘੀਆ ॥ ਊਚ ਨੀਚ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਣੀ ਘਟਿ ਘਟਿ ਮਾਧਉ ਬੀਆ ॥੧॥ ਸੰਤਹੁ ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਹਿਓ ॥ ਪੂਰਨ ਪੂਰਿ ਰਹਿਓ ਸਰਬ ਮਹਿ ਜਲਿ ਥਲਿ ਰਮਈਆ ਆਹਿਓ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਗੁਣ ਨਿਧਾਨੁ ਨਾਨਕ ਜਸੁ ਗਾਵੈ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਇਓ ॥ ਸਰਬ ਨਿਵਾਸੀ ਸਦਾ ਅਲੇਪਾ ਸਭ ਮਹਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇਓ ॥੨॥੧॥੨੯॥

(ਸੋਰਠ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰ ੨ ਦੁਪਦੇ)

ਇਸ ਦਿਸਦੇ ਅਥਾਹ ਅਕਾਸ ਪੁਲਾੜ ਅੰਦਰਿ ਜਿਥੇ ਅਣ ਗਿਣਤ ਅਨੇਕਾਂ ਲੱਖਾਂ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਅਰਬਾਂ ਖਰਬਾਂ ਦ੍ਰਿਸਟਮਾਨ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਬ੍ਰਹਮੰਡ, ਚੰਦ ਸੂਰਜ, ਤਾਰੇ, ਸਤਾਰੇ ਪ੍ਰਗਟ ਤੌਰ ਤੇ ਮਉਜੂਦ ਹਨ, ਤਿਥੇ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਅਗਣਤ ਅਸੰਖ ਅਲੌਕਿਕ ਪਾਰਲੌਕਕ ਗੁਪਤ ਰਚਨਾ ਹੈ ਜੋ ਏਹਨਾਂ ਅਖੀਆਂ ਦੀ ਬੀਨਾਈ ਤੋਂ ਅਪ੍ਰੰਪਰ ਹੈ। ਜਿਸਦੀ ਹੋਂਦ ਹਕੀਕੀ ਅਸਾਡੇ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਹੋਂਦਿਆਂ ਭੀ ਸਥੂਲ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੀਹਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਆਮ ਮਰਦਮ ਸ੍ਰੇਣੀਆ ਇਨਸਾਨ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰ ਰਹੀ ਨਿਜ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਬਰਾਜ ਰਹੀ ਜੀਵ ਆਤਮਾਂ

ਰੂਹ ਨੂੰ ਜੀਊਂਦੇ ਜੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ। ਸਰੀਰ ਕਾਲਬ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੀ ਦੇਖ ਸਕਣਾ ਸੀ ? ਕੀ ਇਸ ਤੋਂ ਏਹ ਮੁਰਾਦ ਹੈ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਸਾਨੂੰ ਰੂਹ ਦਿਸਦੀ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਰੂਹ ਦਾ ਵਜੂਦ (ਹੋਂਦ ਹਸਤੀ) ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਅਰੂਪ ਰੂਪ ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਆਲਮੇ ਅਰਵਾਹ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਅਤਿ ਸੂਖਮ ਲੋਇਣਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਿਨਹਾਂ ਨੂੰ ਏਹ ਲੋਇਨ ਲਗ ਗਏ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਇਸ ਪਿੰਡ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਗੁਪਤ ਨਜ਼ਾਰੇ ਪੇਖ ਪਰਖ ਲਏ ਹਨ। ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਪਣੀ ਅਖੀਂ ਪੇਖੀ ਸਾਖੀ ਭਰਦੇ ਹਨ:—

"ਕਰਮੁ ਹੋਵੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲਾਏ ॥ ਸੇਵਾ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਚਿਤੁ ਲਾਏ ॥ ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਚੁਕਾਵਣਿਆ ॥੧॥ ਹਉ ਵਾਰੀ ਜੀਉ ਵਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰਕੈ ਬਲਿਜਾਵਣਿਆ ॥ ਗੁਰਮਤੀ ਪਰਗਾਸੁ ਹੋਆ ਜੀ ਅਨਦਿਨੁ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵਣਿਆ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਤਨੁ ਮਨੁ ਖੋਜੇ ਤਾ ਨਾਉ ਪਾਏ ॥ ਧਾਵਤੁ ਰਾਖੈ ਠਾਕਿ ਰਹਾਏ ॥ ਗੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਅਨਦਿਨੁ ਗਾਵੈ ਸਹਿਜੇ ਭਗਤਿ ਕਰਾਵਣਿਆ ॥੨॥ ਇਸੁ ਕਾਇਆ ਅੰਦਰਿ ਵਸਤੁ ਅਸੰਖਾ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ

ਸਾਚੁ ਮਿਲੈ ਤਾ ਵੇਖਾ॥ ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਦਸਵੈ ਮੁਕਤਾ ਅਨਹਦ ਸਬਦੁ ਵਜਾਵਣਿਆ" ਮਾ: ਮ: ੩॥

ਜਿਨਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰ "ਵਸਤ ਅਸੰਖਾ" ਆਪਣੇ ਅਖੀਂ ਪੇਖੀਆਂ ਹਨ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰ ਦੀਖਿਆ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਨਾਮ ਮਈ ਸਚ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਅਸੰਖ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਵਸਤੂਆਂ ਲਭ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸਚੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਵਡੇ ਭਾਗਾਂ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਭੇਟਿਆਂ ਸਤਿ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਗੁਰ ਦੀਖਿਆ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਪਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਸਬਦਿ ਸੁਰਤਿ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜੁਗਤਿ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਭਗਤੀ ਦੁਆਰਾ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਮਈ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨ ਦਾ ਚਿਤੁ ਤਤਪਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਿਧ ਹਉਮੈ ਦਾ ਪੂਰਨ ਅਭਾਵ ਹੋਣ ਪਰ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਦਾ ਬਿਨਾਸ ਹੋ ਜਾਣ ਪਰ ਸਚੇ ਆਤਮ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਤਿ-ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲਖ ਲਖ ਵਾਰ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਈਐ ਜਿਸ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਏਸ ਗਤਿ ਊਚ ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤੀ ਹੀ ਅੰਤਰਿ ਆਤਮੇ ਜੋਤ ਦਾ ਪਰਗਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਦ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਗਾਸ ਹੋਣ ਪਰ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਅਖੰਡ ਰਸ ਬਝਦਾ ਹੈ। ਅਖੰਡ ਅਨੰਦ ਰਸ ਵਿਚਿ ਮਗਨ ਹੋਇਆਂ ਅਖੰਡਾਕਾਰ ਭਜਨ ਦਾ

ਰੂਹ ਤੇ ਸੂਖਮ ਰਚਨਾ

ਜੋਤਿ ਵਿਗਾਸੀ ਅਭਿਆਸ ਛਿੜ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤਨ ਮਨ ਅੰਦਰ ਜੋਤਿ-ਜਲਵਨੀ ਨਾਮ ਦੀ ਲਿਵਤਾਰ ਬਝ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਸ-ਜੋਤਿ ਵਿਗਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰਾਇਣ ਹੋ ਕੇ ਸੁਆਸਾਂ ਨੂੰ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨ ਨਾਭੀ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅਟਕਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਿਧ ਮਨ ਦੀਆਂ ਸਭ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਠਾਕ ਰਹਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਹਜ ਭਗਤ ਕੀਰਤਨ ਆਨੰਦ ਦਾ ਰਸ ਅਗੰਮੀ ਖੇੜਾ ਏਥੇ ਹੀ ਬਝਦਾ ਹੈ। ਏਸ ਆਤਮ ਬਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪੁਜਕੇ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅਸੰਖਾਂ ਅਲੌਕਿਕ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਦਿਬ ਜੋਤੀ ਦਰ-ਸਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਨਉ ਦਰਵਾਜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ ਏਥੇ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਨਹਦ ਸਬਦਾਰੜਾ ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰਾ ਦਸਮ-ਦੁਆਰਾ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕਾ ਸ਼ਬਦ ਜਪਦਿਆਂ ਜਪਦਿਆਂ ਰਸਨ ਰਟਨਾਤਰੀ ਨਾਮ ਪਾਰਸ ਅਭਿਆਸ ਕਲਾ ਦੁਆਰਾ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਰਸ-ਜੋਤਿ ਪਵਨਾਤਰੀ ਸੀਤਲਤਾ ਪਸਰਾਇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਓਹੀ ਅਜਪਾ ਜਾਪੀ ਨਾਮੁ ਅੰਤਰਿ ਗਤਿ ਹੀਰੇ ਮਣੀ ਲਾਲ ਵਾਂਗੂ ਦਗ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਸੀਤਲਤਾ ਭਰਿਆ ਜਗਮਗੀ ਥਰਾਟ, ਰੰਗ ਚਲੂਲੜੀਆਂ ਆਭਾ ਮਾਰ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਸ-ਥਰਾਟ ਦਾ ਸੁਆਦ ਅਗਾਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲਾਲ ਮਣੀਆਏ ਰਤਨਾਏ ਹੀਰੇ ਹੀਰ ਬਿਧੰਨੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦੱਗ

ਜੱਗ ਮੱਗ ਆਮ ਲਾਲਾਂ ਜਵਾਹਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਣੇ ਚਾਨਣੇ ਵਾਲੀ ਕੋਟ ਸੂਰਜਾਂ ਦੇ ਉਜਿਆਰੇ ਨੂੰ ਮਾਤ ਕਰਨ ਹਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਮੋਲਕ ਲਾਲ ਦੀ ਪਰਖ ਕੇਵਲ ਓਸੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜੌਹਰੀ ਤੋਂ ਪਰਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਰੋਮ ਰੋਮ ਅੰਗ ਅੰਗ ਅੰਦਰ ਅਣੀ ਕਣੀ ਹੋਇ ਏਹ ਹੀਰਾ ਲਾਲ ਪਰੁੰਨਿਆਂ ਗਿਆ ਹੈ। ਏਹ ਪਰਮ ਸਚੁ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸੁੰਧਕ ਵਿਚਿ ਬੜੇ ਬੜੇ ਮਹਾਤਮਾ ਸੁਦਾਈ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲਿਆ। ਜਿਸ ਦੇ ਪੱਲੇ ਇਹ ਨਾਮ ਲਾਲੁ ਰੂਪੀ ਸਚੁ ਪਵੈ ਸੋਈ ਇਸ ਪੁੰਜ ਪਰਮਾਰਥੀ ਸਚੁ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੇ ਹਨ । ਸੋਈ ਇਸ ਦੀ ਅਪਰ ਅਪਾਰ ਕੀਮਤਿ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ, ਹਰਿ ਹਰਿ ਹੀਰੇ ਰਤਨ ਲਾਲ ਨਾਮੁ ਮਈ ਸਚੁ ਨੂੰ ਚਵਿ ਚਵਿ ਵਖਾਣਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਚਵਿ ਚਵਿ ਵਖਾਨਣਾ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਚੁ ਕਸਵਟੀ ਉਤੇ ਲਾਵਣਾ ਹੈ। **ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਕਰਨਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਨਾ ਹ ਤਤ ਬੀਜ ਮੰਤ੍ਰਾਵਨੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਾਣੀ ਹੈ।** ਇਸ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਾਲਾਹੀ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਚਵਾਹੀ ਜਾਣਾ ਤੱਤ ਗੁਰ-ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਮਨ ਅੰਦਰ ਵਸਾਵਣਾ ਹੈ । ਇਉਂ ਇਸ ਪਾਰਸ ਨਾਲ ਸੁਪਰਸ ਕੇ ਬਿਸਮ ਰਸਕੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਵਣੇ (ਮਿਲਣ ਹਾਰ) ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮ ਰਸੀਅੜੇ

ਹੰਸਲੇ ਜਨ ਅੰਜਨ ਮਾਹਿ ਹੀ ਨਿਰੰਜਨ ਨੂੰ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੀਉਂਦੇ ਜੀਅ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਜੋਤ ਵਿਚ ਘੁਲਿ ਮਿਲਿ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਏਹਨਾਂ ਅਮਿਉ ਰਸਾਇਣੀ ਪਾਰਸਲੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੰਸਾਂ ਦੀ ਕੰਚਨ ਵੰਨੀ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰ ਬਹੁ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਭਾਂਤੀ ਜੋਤ ਉਦੋਤੀ ਪਸਾਰਾ ਪਸਰ ਉਠਦਾ ਹੈ, ਅਗਮ ਅਪਾਰ ਜੋਤਿ ਨਿਰੰਜਨੀ ਨਾਮ ਅਤੇ ਖੁਦ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਨਾਮੀ ਨਿਰੰਜਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਭੀ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਆਣਿ ਉਦੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਿਖ ਅਨਿੰਨ ਸੇਵਕ ਭਗਤ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਸੋ ਇਸ ਪਰਮ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪਾਏ, ਐਸੇ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪੇ ਹੀ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਕਰਕੇ ਮਿਲਾਇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਇੰਨ ਬਿੰਨ ਅਗਲੇ ਗੁਰਵਾਕ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:—

"ਅੰਦਰਿ ਹੀਰਾ ਲਾਲੁ ਬਣਾਇਆ ॥ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਪਰਖਿ ਪਰਖਾਇਆ ॥ ਜਿਨ ਸਚੁ ਪਲੈ ਸਚੁ ਵਖਾਣਹਿ ਸਚੁ ਕਸਵਟੀ ਲਾਵਣਿਆ ॥੧॥ ਹਉ ਵਾਰੀ ਜੀਉ ਵਾਰੀ ਗੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਮੰਨਿ ਵਸਾਵਣਿਆ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਅੰਜਨ ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਪਾਇਆ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਵਣਿਆ ॥ ਇਸ ਕਾਇਆ ਅੰਦਰਿ ਬਹੁਤ ਪਸਾਰਾ ॥ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਅਤਿ ਅਗਮ ਅਪਾਰਾ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਵੈ ਸੋਈ ਪਾਏ ਆਪੇ ਬਖਸਿ
ਮਿਲਾਵਣਿਆ ॥੨॥ (ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੩)

ਇਸ ਕਾਇਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲੁਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਰਿ ਹੀ ਅੰਦਰ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਲਾਲਨੁ ਕਿਸੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਖੋਜੀਅੜੇ ਨੂੰ ਸਚੇ ਵਣਜ ਵਾਪਾਰ ਚੋਜੀਅੜੇ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਕੈ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਮਿਲਾਇਆਂ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਸਚਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਵਾਪਾਰ ਭੀ ਸਚਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਅਮੋਲਕ ਉਸ ਦਾ ਸਚਾ ਵਖਰ ਵਾਪਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਨਾਮ ਵਾਪਾਰੀਆ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਵਣਜਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਚੋਜੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਕਾਇਆਂ ਦੀ ਇਕ ਐਸੀ ਬਣਤ ਬਣਾਈ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਾਇਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪਾਈ। ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਖੋਜਿ ਖੋਜੀਸ਼ਰ ਹੋਵੈ ਸੋ ਇਸ ਕਾਇਆਂ ਨੂੰ ਸੋਧੇ। ਜਦੋਂ ਕਾਇਆਂ ਸੁਧ ਹੋ ਕੇ ਬਾਰਾਂ ਵੰਨੀ ਦੇ ਸੋਨੇ ਵਾਂਗੂੰ ਖਾਲਸ ਕੁੰਦਨ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਿਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰਿ ਪਰਗਟ ਹੋਇ ਕੈ ਆਇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:—

"ਮੇਰੈ ਪ੍ਰਭਿ ਅੰਦਰਿ ਆਪੁ ਲੁਕਾਇਆ ॥
ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦੀ ਹਰਿ ਮਿਲੈ ਮਿਲਾਇਆ ॥ ਸਚਾ
ਪ੍ਰਭੁ ਸਚਾ ਵਾਪਾਰਾ ॥ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲਕ ਪਾਇੰਦਾ ॥

ਇਸ ਕਾਇਆ ਦੀ ਕੀਮਤਿ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਈ ॥
ਮੇਰ ਠਾਕੁਰ ਇਹ ਬਣਤ ਬਣਾਈ ॥
"ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਵੈ ਸੋ ਕਾਇਆ ਸੋਧੈ ਆਪਹਿ ਆਪ
ਮਿਲਾਇੰਦਾ ॥" (ਮਾਰੂ ਮ: ੩)

ਜਿਸ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਖੇ ਵਸਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਮਹਾਂ ਰਸ ਮੀਠਾ ਰਸਨ ਰਸਾਇਆ ਗਟਕ ਗਟਕਾਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਸਭ ਕੁਛ ਇਸ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਕਾਇਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਗੁਫਾ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਗੁਫਾ ਅੰਦਰੋਂ ਸਹਜ ਸਮਾਧੀ ਲਗਾਕੇ ਅਖੁਟ ਭੰਡਾਰ ਲਭਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਇਆਂ ਰੂਪੀ ਗੁਫਾ ਅੰਦਰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਗੁਪਤ ਪਰਗਟ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਅਲਖ ਅਪਾਰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਆਪ ਵਸਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਸਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਪਾਰਸ ਪ੍ਰਭੂਤੀ ਪਰਤਾਪ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾ ਆਪ ਵੰਞਾ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਮਰ ਜਾਣ ਸਾਰ ਹੀ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਖੁਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਐਸਾ ਨਾਮ ਅਮੋਲਕ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰ ਦੀਖਿਆ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਾਝੋਂ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਭੀ, ਕੇਵਲ ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਤੋਂ ਹੀ ਨਾਮ ਮਨ ਅੰਦਰਿ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨ ਨੇ ਨਾਮ ਰੰਗ ਚਲੂਲੜਾ ਨਾਮ ਮੁਸਕ ਝਕੋਲੜਾ ਸਚਾ ਗਿਆਨੁ ਅੰਜਨ ਆਪਣੇ ਨੇਤਰਾਂ ਅੰਦਰ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਘਟ ਅੰਦਰ ਜੋਤਿ ਜਗ ਮਗਾ ਚਾਨਣ ਹੀ ਚਾਨਣ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰਾ ਸਗਰਾ ਮਿਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਜੋਤਿ, ਜੋਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜਾਕੇ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ ਤੇ ਯਕੀਨ ਕਰ ਖੜੋਤਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤੀਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੀ। ਅਜੇਹੇ ਪੁੱਗ ਖੜੋਤੇ ਸਰੀਰ ਗੁਫਾ ਅੰਦਰ ਤਾੜੀ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਯੋਗੀ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਹੀ ਅਤੇ ਜਾਕੇ ਹਰਿ ਦਰਗਾਹੇ ਸੋਭਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜੋ ਕੋਈ ਭਾਲਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਓਹ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਓਹ ਮ੍ਰਿਗਤ੍ਰਿਸਨਾ ਵਾਲਾ ਉਜਾੜ ਹੀ ਭਾਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤੀ ਬਿਗਾਰ ਦੇ ਭਾਰ ਦਾ ਦੁਖ ਹੀ ਸਿਰ ਤੇ ਸਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖਿ ਅੰਧਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਝਦਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ, ਪਏ ਭ੍ਰਮ ਭਉਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਓੜਕ ਬਹੁ ਜੋਨਿ ਵਾਟੀ ਫਿਰ ਘਿਰਿ ਕੇ ਓਹ ਗੁਰੂ ਘਰੋਂ ਹੀ ਆਣਕੇ ਤੱਤ ਵਸਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:—

"ਇਸ ਗੁਫਾ ਮਹਿ ਅਖੁਟ ਭੰਡਾਰਾ ॥ ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਵਸੈ ਹਰਿ ਅਲਖ ਅਪਾਰਾ ॥ ਆਪੇ ਗੁਪਤੁ ਪਰਗਟੁ ਹੈ ਆਪੇ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਆਪੁ

ਵੰਞਾਵਣਿਆ ॥੧॥ ਹਉ ਵਾਰੀ ਜੀਉ ਵਾਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਮੰਨਿ ਵਸਾਵਣਿਆ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਮਹਾਰਸੁ ਮੀਠਾ ਗੁਰਮਤੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਆ-ਵਣਿਆ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਖੁਲਾਇਆ ॥ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲਕੁ ਗੁਰ-ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਪਾਇਆ ॥ ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਨਾਮੁ ਨ ਪਾਏ ਕੋਈ ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਮੰਨਿ ਵਸਾਵਣਿਆ ॥੨॥ ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਅੰਜਨੁ ਸਚੁ ਨੇਤ੍ਰੀ ਪਾਇਆ ॥ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣੁ ਅਗਿਆਨੁ ਅੰਧੇਰ ਗਵਾਇਆ ॥ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲੀ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ਹਰਿ ਦਰਿ ਸੋਭਾ ਪਾਵਣਿਆ ॥੩॥ ਸਰੀਰਹੁ ਭਾਲਣਿ ਜੋ ਬਾਹਰਿ ਜਾਏ ॥ ਨਾਮੁ ਨ ਲਹੈ ਬਹੁਤੁ ਵੇਗਾਰਿ ਦੁਖੁ ਪਾਏ ॥ ਮਨਮੁਖ ਅੰਧੇ ਸੂਝੈ ਨਾਹੀਂ ਫਿਰਿ ਘਿਰਿ ਆਇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵਥੁ ਪਾਵਣਿਆ ॥੪॥ (ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੩)

੮

ਸਹਿਜ ਸਮਾਧੀ–ਇਕਾਂਤ–ਗੁਰਗੁਫਾ–ਕਾਇਆਂ ਗੜ੍ਹ

ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਅੰਤਰ ਗਤਿ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧੀ ਲਗਣ ਕਰਿ ਸੁਰਤੀ ਬਿਰਤੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸੁਰਤਿਆਂ ਬਿਰਤਿਆਂ ਦੀ ਅੰਤਰ ਪਰਗਾਸੀ ਆਨੂਖੀ ਰਸ-ਜੋਤਿ-ਕਿਰਣ ਕਣੀ ਸੇਤੀ ਸੁਇਚੀ ਘੁਲ ਮਿਲਿ ਘਿਚੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਅੰਤਰਿ ਬਿਰਤਿ ਹੋਕੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਰਤੇ ਜਨ ਭੀਤਰਲੇ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਰਸ ਮਾਣਦੇ ਹੋਏ ਅਚਲ ਸਮਾਧੀ ਅੰਦਰਿ ਸਿਥਿਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੰਸਲੇ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਧੀਆਂ ਲਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਪਟੇ ਭੋਰੇ ਦੀ ਵਸ਼ੇਸ਼ ਲੋੜ ਨਹੀਂ । ਨਾਂਹੀ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਦਰਾਂ ਵਿਖੇ ਲੁਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਨਾਂ ਕੋਈ ਬਾਹਰ ਮੁਖੀ ਗੁਫਾ ਗੁਫਾਉਣ (ਰਚਣ) ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਦਰਕਾਰਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਰੰਚਕ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖ ਸੁਰਤੇ ਹੰਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਏਕਾਂਤ ਦੀ ਅਵਸ਼ ਅਕਾਂਖਿਆ ਹੈ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਗਤ ਏਕਾਂਤੀ, ਏਕਾਂਤ ਦੇ ਸਚੇ ਆਸ਼ਕ ਹਨ ਪਰ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਏਕਾਂਤ ਦਾ ਨਿਰਭਰ ਨਿਰਾ ਪੁਰਾ ਗੁਫਾਵਾਂ ਕੰਦਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਭੋਰਿਆਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਪਰ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਏਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਓਹ ਭੋਰਾ ਪਟਕੇ

ਬੈਠਣ ਯਾ ਕੋਈ ਕੰਦਰਾ ਖੋਦ ਕੇ ਲੁਕਣ ਯਾ ਕੋਈ ਗੁਫਾ ਬਣਾਕੇ ਰਹਿਣ ਬਹਿਣ ਤਾਂ ਹੀ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਏਕਾਂਤ ਬਝਦੀ ਹੈ। ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਤੱਤ ਏਕਾਂਤ ਤਾਂ ਸੰਗਤਿ ਰੂਪੀ ਗੁਰ ਗੁਫਾ ਵਿਚ ਬਹਿਣਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸਲ ਏਕਾਂਤੀ ਓਹ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ "ਸੋ ਏਕਾਂਤੀ ਜਿਸ ਰਿਦਾ ਠਾਇ" ਦੇ ਗੁਰਵਾਕ ਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਹਿਰਦਾ ਟਿਕਾਉ ਵਿਚ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਟਿਕਾਉ ਵਿਚਿ ਨਹੀਂ; ਓਹ ਭਾਵੇਂ ਲਖ ਭੋਰੇ ਪਟਦਾ ਫਿਰੇ, ਕੋਟ ਗੁਫੇ ਕੰਦਰਾਵਾਂ ਖੋਦਦਾ ਲਭਦਾ ਫਿਰੇ, ਕਿਸੇ ਲੇਖੇ ਨਹੀਂ। ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਟਿਕਾਉ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਿਥਮ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨ, ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੇ ਅਖੰਡ ਨਿਵਾਸਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਦਹਿਦਿਸ ਧਾਂਵਦਾ ਮਨ ਇਕਤ ਠਾਇ ਠਹਿਰ ਜਾਏ ਤਾਂ ਏਕਾਂਤ ਬਣਿ ਆਵੰਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਧਾਂਵਦੇ ਮਨ ਦਾ ਠਹਿਰਾਉ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨ ਸਮਾਗਮ ਅੰਦਰਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣੇ ਭਾਵੇਂ ਕਰੇ (ਗਾਵੇ)। ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨ ਸਮਾਗਮਾਂ ਅੰਦਰ ਜਾਕੇ ਮਨ ਬਿਸਰਾਮੀ ਬਿਰਤੀ ਪਕ ਜਾਏ। ਏਹ ਤਾਂ ਗੁਰ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰੰਚਕ ਤਰੋਡੇ (ਸਹਾਰੇ) ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਰਤੀ ਸਬਦ ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਮਨ ਨੂੰ ਟਿਕਾਉ ਵਿਚਿ ਲਿਅਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਏਕਾਂਤ ਵਰਤਾਉਣ ਲਈ ਸਬਦ ਸੁਰਤ ਦਾ ਪਰਚਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਡਭਾਗੇ ਜਨ ਨੂੰ ਏਹ ਪਰਚਾ ਪੈ

ਗਿਆ ਓਹ ਫੇਰ ਤੁਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਉਠਦਾ ਬਹਿੰਦਾ ਸੁੱਤਾ, ਜਾਗਦਾ ਸਦਾ ਏਕਾਂਤ ਵਿਚ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਇਸ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦ ਦੇ ਪਰਚੇ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਏਕਾਂਤ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਅਸਥਾਨੇ ਅਤੇ ਇਕ ਆਸਨੇ (ਸਹਜ ਆਸਨੇ) ਸਜ ਕੇ ਸਬਦ ਸੁਰਤ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣੇ ਤਾਂ ਹਿਰਦਾ ਸਹਜ ਏਕਾਂਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੁਖ ਲੁਆਜ਼ਮਾਂ ਏਕਾਂਤ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤ ਦਾ ਪਰਚਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਇਸ ਲੁਆਜ਼ਮੇ ਲਈ ਖਾਸ ਸਹਾਇਕ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਾੜੀ ਠੰਡੇ ਥਾਨ ਮਕਾਮਾਂ ਦੀ ਫਿਜ਼ਾ ਅਤੇ ਕੁਦ-ਰਤੀ ਨਜ਼ਾਰਿਆਂ ਦੀ ਨਿਰਮਲਤਾ ਭੀ ਕੁਛ ਹਦ ਤਾਈਂ ਏਕਾਂਤ ਲਈ ਸਹਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਦੇ ਏਕਾਂਤ ਆਨੰਦ ਨੂੰ ਹੋਰ ਭੀ ਦੋ ਬਾਲਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਦੀ ਟੇਕ ਤੋਂ ਸਖਣੇ ਕੁਦਰਤ ਪ੍ਰਸਤਾਂ (ਨੈਚੁਰਲਿਸਟਾਂ) ਨੂੰ ਅਸਥਾਨੀ ਯਾ ਪੁਰਫਜ਼ਾਨੀ ਨਜ਼ਾਰਿਆਂ ਦੀ ਏਕਾਂਤ ਪਰਮਾਰਥੀ ਸ਼ਾਂਤ ਅਰਪਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਉਕੀ ਹੀ ਆਰੀ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਅਨੇਕ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਸਰਤਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰਤੀ ਤੇ ਉਲਟਾ ਅਸਰ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਧੰਧ ਬੰਧ ਅੰਦਰਿ ਭੀ ਸੁਰਤੇ ਜਨ ਦੀ ਮਿੰਨ੍ਹੀ ਮਿੰਨ੍ਹੀ ਮਿਠੀ ਮਿਠੀ ਲਿਵ ਇਕਾਂਤ-ਤਾਰ ਸੁਆਸ ਸੁਆਸ ਅਭਿਆਸ ਦੁਆਰਾ ਲਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਓਹ ਆਨੰਦ ਨਹੀਂ ਬਝਦਾ

ਜੋ ਗੁਰ ਗੁਫਾ ਬਹਿਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਕ ਅਸਥਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿਕੇ ਬਝਦਾ ਹੈ । ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਟਿਕਿਆ ਰਹੇ ਪਰ ਜਦ ਤਾਂਈ ਸੁਰਤੀ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਟਿਕਾਓ ਅੰਦਰ ਗਤਿ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਓਦੋਂ ਤਾਈਂ ਸਚੀ ਏਕਾਂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ । ਅੰਤਰ ਰਸ ਬੇਧਿਅੜੇ ਸਸ ਜੋਤਿ ਵਿਗਾਸੀ ਰਿਦਾਂਤ ਰਾਸੀ ਆਤਮ-ਆਨੰਦ ਲਹਿਰੇ ਸਚੀ ਏਕਾਂਤ ਦਾ ਵਾਸ ਵਸਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਖੰਡਾ ਕਾਰ ਹੋਈਆਂ ਸੁਰਤੀਆਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਇਸ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਗੁਫਾ ਗੰਦਰਿ ਤੱਤ ਏਕਾਂਤ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਲਭ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਗੁਫਾ ਅੰਦਰਿ ਜੋਤਿ ਵਿਗਾਸਿਆ ਪਸਰਾਉ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਰਹਾਸਿਆ ਅਸਰਾਉ, ਪ੍ਰਿਥਮ ਸਾਸ ਸਾਸ ਟਿਕਾਣੇ, ਨੈਸਾਣੇ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਓਹ ਅਸਥਾਨ ਠਿਕਾਣਾ ਗੁਫਾ ਅੰਦਰ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧੀ ਦੀ ਗੁਲਜ਼ਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਓਹ ਅਸ-ਥਾਨ ਅਤਿਸੈ ਕਰਕੇ ਸੁਹਾਵਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਓਥੇ ਜੋਤਿ ਜਲਵੇ ਦਾ ਪਰਤੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਉ ਖਾਸ ਜਲਵਾਉ (ਜਲੌ) ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਪਰਥਾਇ ਹੀ ਅਜੇਹੇ ਗੁਰਵਾਕ ਇੰਨ ਬਿੰਨ ਘਟਦੇ ਹਨ:-

"ਇਸੁ ਗੁਫਾ ਮਹਿ ਇਕੁ ਥਾਨੁ ਸੁਹਾਇਆ ॥
ਪੂਰੈ ਗੁਰਿ ਹਉਮੈ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਇਆ ॥ ਅਨਦਿਨੁ

ਨਾਮੁ ਸਲਾਹਨਿ ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਤੇ
ਪਾਵਣਿਆ ॥੩॥ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਇਹੁ ਗੁਫਾ
ਵੀਚਾਰੇ ॥ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਅੰਤਰਿ ਵਸੈ
ਮੁਰਾਰੇ । ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ਸਬਦਿ ਸੁਹਾਏ
ਮਿਲਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸੁਖੁ ਪਾਵਣਿਆ ॥੪॥"

(ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੩)

ਸਤਿਗੁਰ ਭੇਟੇ ਬਾਝੋਂ ਇਸ ਮਨ ਤਨ ਅੰਤਰਿ ਮਦਨ ਚੋਰ ਹੀ ਵਸਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਰਮ ਅੰਧਲੀ ਭਸ ਭੰਗਾਰ ਹੀ ਭਰੀ ਪਈ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰ ਭੇਟੇ ਤੇ ਏਹ ਭਸ ਭੰਗਾਰ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਬਦ ਰੂਪੀ ਪਾਰਸ ਪਰਸਿਆਂ ਕਾਇਆਂ ਕੰਚਨ ਵੰਨੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਹ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਗੁਫਾ ਸੁਹਾਵਣੇ ਠਿਕਾਣੇ ਥਾਨ ਮੁਕਾਮੀ ਆਸਣ ਵਾਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਦੁਆਰਾ ਗੁਫਾ ਅੰਦਰਿ ਸੁਰਤਿ ਸ਼ਬਦ ਗੁਲਜ਼ਰੀਅੜੇ ਥਾਉਂ ਦੀ ਟੇਕ ਲੈਕੇ (ਪਾ ਕੇ) ਸੁਰਤਿ ਸ਼ਬਦ ਅਭਿਆਸ ਸੁਰਤੇ ਜਨ ਰੰਗ ਰਤੜੀ ਆਤਮ ਰੰਗਨ ਵਿਚ ਰੰਗੀਜਕੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਨਾਮ ਸਾਲਾਹਨੀ ਸਿਫਤ ਸਾਲਾਹ ਵਿਚ ਜੁੱਟ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਅਹਿਨਿਸੀ ਚੜ੍ਹਦੇ ਚੜ੍ਹਾਉ ਵਿਚ ਰਸ ਜੋਤਿ-ਰੰਗ-ਤ੍ਰੰਗੀ ਰੰਗਲੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਬਦ ਸੁਰਤੇ ਸਾਰੀ ਗੁਫਾ ਨੂੰ ਰੁਸ਼ਨਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਸ ਜੋਤਿ ਕ੍ਰਿਣ ਦੀ ਲੀਕ

ਪਾਇੰਤੇ ਦੀ ਖੋਜ ਉਤੇ ਚਲਦੇ ਚਲਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਫਾ ਦੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਿਰੰਜਨ ਵਾਹਿ-ਗੁਰੂ ਭੀ ਜੋਤਿ ਜੋਤੰਨੇ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਹੀ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅੰਤਰ ਵਸਦੇ ਜੋਤਿ-ਜੋਤੀਸ਼ਰ ਦੀ ਸੋਭਾ ਵੇਖਿ ਵੇਖਿ ਕੇ ਸਬਦ ਰਸਨਹਾਵੀ ਲਿਵ ਲੈ ਵਿਚ ਉਹ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਜ਼ੋਰੋ ਜ਼ੋਰ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਚੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਵਸਲ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਸਚੜਾ ਸੁਖ ਮਾਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ ਅਬਚਲ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਰੰਚਕ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੋਤਿ ਜਲਵਤਾਈਆਂ ਜੋਤਿ ਬਿਜਲ ਸੀਤਲ-ਤਾਈਆਂ ਦੇ ਝਲਕਾਰੇ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਕਾਇਆਂ ਗੜ੍ਹ ਗੁਫਾ ਦੇ ਖਾਸ ਖਾਸ ਨਾੜ ਨਕਰੀ ਚਕਰਾਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਦਾਮਨ ਲਸ਼ਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਕਮਾਈ ਦੀ ਅਥਾਹਤਾ ਇਸ ਲਸ਼ਕਾਉ ਪਸਰਾਉ ਦੀ ਅਥਾਹਤਾ ਨੂੰ ਸਨੇ ਸਨੇ ਸਾਰੀ ਗੁਫਾ ਗੜ੍ਹ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਦਾਮਨਤ ਕਰਿ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜੋਤਿ ਦਾ ਮਨ ਦਾ ਦਗਨਾਉ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਭੀ ਅੰਦਰ ਦਮਕਦਾ ਹੈ।

ਨਾਭੀ–
ਦਸਮ ਦੁਆਰ--
ਬਿਸਮਾਦ

ਇਸ ਦਾ ਸਿਖਰ ਧੁਜ ਰਸ-ਜੋਤਿ ਮੁਨਾਰਾ ਦਸਮ ਦੁਆਰਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਿ ਅੰਦਰੋਂ ਭੀ ਸੁਫਟ ਹੋਇ ਹੋਇ ਕੈ ਅਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਨਭ ਗਗਨੰਤਰੋਂ

ਭੀ ਚੋਇ ਚੋਇਕੇ ਅਗੰਮੀ ਰਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰ ਸੋਮਿਆਂ ਦੇ ਜੋਤਿ ਪਰਨਾਲੇ ਮੂਸਲਾਧਾਰ ਹੋ ਹੋ ਪੈਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਬੱਸ,ਬਿਸਮਾਦ ਹੀ ਬਿਸਮਾਦ ਹੈ। ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਨਾਭ ਕੰਵਲਾਰਾ ਪਾੜਾ ਸਭ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਤਕਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀ ਰਹਿੰਦਾ। ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਗਗਨੰਤਰ ਅਪਰੰਪਰ ਸਾਰੇ ਜੋਤਿ ਜਗਨੰਤਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਇਕ ਅਥਾਹ ਅਤੇ ਅਸਗਾਹ ਸਮੁੰਦਰ ਇਕ ਜੀਵਨੀ ਜੋਤਿ ਕਾਂਗ ਦੀ ਜਾਨ ਪ੍ਰਾਨ ਜੀਵਨੀ ਅਲੌਕਿਕ ਥਰਾਟ ਵਾਲੀ ਅਬਚਲੀ ਰੌ ਵਿਚ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਥਰਾਟਾਂ ਹਨ ਕਿ ਬਿਸਮ ਰਸ ਆਤਮ ਭੋਗ ਝਰਨਾਟਾਂ ਹਨ। ਏਹਨਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਆਤਮ ਰਸ ਭੋਗ ਬਿਸਮਾਦੀ ਜੋਤਿ ਜਗਮਗਾਈ ਲਹਿਰਾਂ ਥਰਾਟਾਂ ਦੀਆਂ ਝਰਨਾਟਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗਣ ਹਾਰੀ ਕਾਇਆਂ ਅੱਤ ਸੁਆਲਿਓ ਸੁੰਦਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਏਹ ਕਾਇਆਂ ਪ੍ਰੇਮ ਅਧਿਭੁਤ ਬਿਸਮਾਦ ਸੁਆਦਾਂ ਅਹਿਲਾਦਾਂ ਦੇ ਭੋਗ ਲੁਆਉਣ ਹਾਰੀ ਭੋਗਾਉਣ ਹਾਰੀ ਅਮਿਉ ਰਸ ਕਾਮ ਕਾਮਣੀ ਕਾਇਆਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਿਰ ਰੀਸਾਲੂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲਿ ਹੀ ਸਦਾ ਵਸਦਾ ਰਸਦਾ ਅਤੇ ਭੋਗ ਭੋਗਸਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਚੜੇ ਜਗ ਜੀਵਨ ਪਿਰ ਰੀਸਾਲੜੂ ਪਾਸੋਂ ਭੋਗ ਭੁਗਤਾਉਣੀ ਹੋਣ ਕਰਿ ਏਹ ਕਾਇਆਂ ਸਦਾ ਸੋਹਾਗਣੀ ਕਾਇਆਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸੁਆਦ ਰਸਾਇਣੀ, ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਸੁਆਦ

ਅਭਿਆਸੀ ਝਰਨਾਟ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਝਰਲੂ ਫੇਰਦਾ ਹੈ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਏਹ ਅਗਾਧ ਤੋਂ ਅਗਾਧ ਰਸ ਬਿਸਮਾਦੀ ਸੁਆਦ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਸੇ ਪ੍ਰਥਾਇ ਹੀ ਏਹੁ ਗੁਰਵਾਕ ਹੈ:—

"ਕਾਇਆ ਕਾਮਣਿ ਅਤਿ ਸੁਆਲਿਓ ਪਿਰੁ ਵਸੈ ਜਿਸੁ ਨਾਲੇ ॥ ਪਿਰ ਸਚੇ ਤੇ ਸਦਾ ਸੁਹਾਗਣਿ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਸਮਾਲੇ ॥ ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਤਿ ਸਦਾ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਜਾਲੇ ॥੧॥ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ॥ ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਤੇ ਉਪਜੀ ਸਾਚਿ ਸਮਾਣੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਕਾਇਆ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਵਸੈ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਪਾਤਾਲਾ ॥ ਕਾਇਆ ਅੰਦਰਿ ਜਗ ਜੀਵਨ ਦਾਤਾ ਵਸੈ ਸਭਨਾ ਕਰੈ ਪ੍ਰਤਿ-ਪਾਲਾ ॥ ਕਾਇਆ ਕਾਮਣਿ ਸਦਾ ਸੁਹੇਲੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਸਮਾਲਾ ॥੨॥ ਕਾਇਆ ਅੰਦਰਿ ਆਪੇ ਵਸੈ ਅਲਖੁ ਨ ਲਖਿਆ ਜਾਈ ॥ ਮਨਮੁਖੁ ਮੁਗਧੁ ਬੂਝੈ ਨਾਹੀ ਬਾਹਰਿ ਭਾਲਣ ਜਾਈ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵੇ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਪਾਏ ਸਤਿਗੁਰਿ ਅਲਖੁ ਲਖਾਈ ॥੩॥ ਕਾਇਆ ਅੰਦਰਿ ਰਤਨ ਪਦਾਰਥ ਭਗਤਿ ਭਰੇ ਭੰਡਾਰਾ ॥ ਇਸੁ ਕਾਇਆ ਅੰਦਰਿ ਨਉ ਖੰਡ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਹਾਟ ਪਟਣ ਬਾਜਾਰਾ ॥ ਇਸੁ ਕਾਇਆ

ਅੰਦਰਿ ਨਉ ਨਿਧਿ ਪਾਈਐ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਵੀਚਾਰ॥੪॥ਕਾਇਆ ਅੰਦਰਿ ਤੋਲ ਤੁਲਾਵੈ ਆਪੇ ਤੋਲਣਹਾਰਾ ॥ ਇਹੁ ਮਨੁ ਰਤਨੁ ਜਵਾਹਰ ਮਾਣਕੁ ਤਿਸਕਾ ਮੋਲੁ ਅਫਾਰਾ ॥ ਮੋਲਿ ਕਿਤਹੀ ਨਾਮੁ ਪਾਈਐ ਨਾਹੀ ਨਾਮੁ ਪਾਈਐ ਗੁਰ ਬੀਚਾਰਾ ॥੫॥ ਗੁਰਮਖਿ ਹੋਵੈ ਸੋ ਕਾਇਆ ਖੋਜੈ ਹੋਰ ਸਭ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਈ ॥ ਜਿਸ ਨੋ ਦੇਇ ਸੋਈ ਜਨ ਪਾਵੈ ਹੋਰ ਕਿਆ ਕੋ ਕਰੈ ਚਤੁਰਾਈ ॥ ਕਾਇਆ ਅੰਦਰਿ ਭਉ ਭਾਉ ਵਸੈ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਪਾਈ ॥ ੬॥ ਕਾਇਆ ਅੰਦਰਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹੇਸਾ ਸਭ ਓਪਤਿ ਜਿਤੁ ਸੰਸਾਰਾ ॥ ਸਚੈ ਆਪਣਾ ਖੇਲ ਰਚਾਇਆ ਆਵਾਗਉਣ ਪਾਸਾਰਾ ॥ ਪੂਰੈ ਸਤਿਗੁਰਿ ਆਪਿ ਦਿਖਾਇਆ ਸਚਿ ਨਾਮਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥੭॥ ਸਾ ਕਾਇਆ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵੈ ਸਚੈ ਆਪਿ ਸਵਾਰੀ ॥ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਦਰਿ ਢੋਈ ਨਾਹੀ ਤਾ ਜਮ ਕਰੇ ਖੁਆਰੀ ॥ ਨਾਨਕ ਸਚੁ ਵਡਿਆਈ ਪਾਏ ਜਿਸ ਨੋ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੀ॥੮॥੬॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ੩)

ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਕੀ ਪੂਰੀ ਬਾਣੀ

ਪੂਰੇ ਗਰ ਕੀ ਪੂਰੀ ਬਾਣੀ ਤਤ ਵਖਾਣੀ ਪੂਰੀ ਬਾਣੀ "ਵਾਹਿਗੁਰੂ" ਸਬਦ ਹੈ । ਏਹ ਸਬਦ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਰੂਪੀ ਬਾਣੀ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਹੀ

ਉਪਜਕੇ ਪੂਰੇ ਮਾਹਿ ਹੀ ਸਮਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਪੂਰੀ ਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ਹੀ ਥਾਉਂ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ਬੜੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਅੰਦਰੋਂ ਹਉਮੈ ਦੀ ਮੈਲ ਅਤੇ ਭ੍ਰਮ ਦੇ ਛਉੜ ਕਟ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਦਾ ਬਿਨਾਸ ਹੋਣ ਸਾਰ ਹੀ ਕਾਇਆਂ ਨਿਰਮਲੀ ਕੰਚਨ ਵੰਨੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੁੰਗੂ ਵਰਗੀ ਸਾਫ ਸ਼ਫਾਫ ਕੰਚਨ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰਿ ਸੁਰਤੇ ਜਨ ਤਨਕ ਮਾਤਰ ਸੁਰਤੀ ਨਾਲ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰੀ ਰਚਨਾਂ ਪ੍ਰਤਿ ਬੰਬਤ ਹੋਈ ਪੇਖਦੇ ਹਨ।

ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰਿ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਦਾ ਜ਼ਹੂਰ ਨਜ਼ਾਰਾ

ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਾਸਾਰਾ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਆ ਉਤਰਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਕੁਛ ਕਾਂਇਆ ਅੰਦਰ ਹੀ ਆਨਿ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਖੰਡਲ, ਮੰਡਲ, ਪਾਤਾਲ, ਸਭ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰਿ ਹੀ ਆਇ ਜ਼ਹੂਰ ਪਜ਼ੀਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਐਥੋਂ ਤਾਈਂ ਕਿ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਕਰਨ ਹਾਰਾ ਜਗ ਜੀਵਨ ਦਾਤਾ ਭੀ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰਿ ਹੀ ਆਇ ਵਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰਿ ਵਸ ਰਸਕੇ ਆਤਮ ਭੋਗ ਰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਆਤਮ ਰਸ ਰਸਾਇਣੀ, ਆਤਮ ਭੋਗ ਭੋਗਾਇਣੀ, ਕਾਇਆਂ ਸਦਾ ਸੁਹੇਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਮੁ ਗੁਰ-ਮੁਖ ਨਾਮੁ ਸੰਮਾਲਣੁ ਕਰਿ ਨਾਮੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹੀ

ਕਾਇਆਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਿ ਸੰਮ੍ਹਾਲ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਸੰਭਾਲ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰ, ਸਭ ਘਟਾਂ ਅੰਦਰਿ ਉਂਞ ਤਾਂ ਆਪੇ ਹੀ ਜਗ ਜੀਵਨ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਦੀਵ ਹੀ ਵਸਦਾ ਹੈ ਪਰ ਗੁਪਤ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨਾਮ ਰਸੀਆਂ, ਨਾਮ ਪਾਰਸ ਪਰਸੀਆਂ ਦੀ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰਗਟ ਪਾਹਾਰੇ ਆਇ ਜ਼ਰੂਰ ਪਜ਼ੀਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਗੁਪਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਹੂਰ ਆਣਿ ਉਦੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਅੰਦਰੇ ਅਲਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਰਤਖ ਲਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਓਹ ਅਲੱਖ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਮਨਮੁਖ ਮੁਗਧ ਇਆਣੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲਖ ਬੂਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ "ਓਹ ਭਰਮ ਭੁਲੇ ਬਾਹਰਿ ਭਾਲਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅੰਤਰ ਦੀ ਗਤਿ ਦਾ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਊਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬਾਹਰੋਂ ਭਾਲਿਆਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਲਭਦਾ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸਚੀ ਸੂਝ ਬੂਝ ਬਿਨਾਂ ਸਭ ਭੰਬਲ ਭੂਸੇ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸੇਵਕ ਸਿਖ ਬਣਨ ਤਾਂ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਚਾ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਦੇ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਘਾਲ ਥਾਇ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਸਭੇ ਟੋਲ ਸੁਹਾਵਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੂਰਨ ਗੁਰਮਤਿ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਓਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਿਗੁਰਿਓਂ ਸਗਰੇ ਬਣਨ ਅਤੇ ਗੁਰ ਦੀਖਿਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੁਆਰਿਓਂ ਲੈਕੇ

ਨਾਮ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ (ਗੁਰ ਦੀਖਿਆ) ਦੀ ਗੁਰੂ ਦਰਸਾਈ ਗੁਰੂ ਹੁਕਮਾਈ ਤਤ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਅਲਖ ਪੁਰਖ ਨਿਰੰਜਨੁ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤਖ ਦਿਖਾਇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਅਤੁਟ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਦੀ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰਿ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਰਤਨ ਪਦਾਰਥ ਭਗਤਿ ਭੰਡਾਰ ਭਰੇ ਪਏ ਹਨ। ਨਾਮ ਰਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਜਿਆਰਾ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰੀ ਗੋਝ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਲਖਤਾ ਕਰਾਇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰ ਨਉ ਖੰਡ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਹਟ ਪਟਣ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਦਾ ਬਜ਼ਾਰ ਆਇ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੀ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਕਰਿ ਇਸ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰਿ ਹੀ ਨਉਨਿਧ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਅਤੋਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪੇ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਕੇ ਆਪੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤੋਲ ਤੁਲਾਉਂਦਾ ਤੇ ਆਪੇ ਹੀ ਮੋਲ ਮੋਲਾਇੰਦਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਇਹ ਮਨ ਜੇਹੜਾ ਮਨੂਰ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਸੀ, ਉਲਟਕੇ ਕੰਚਨ ਵੰਨਾ ਮਣੀ ਰਤੱਨਾ ਜਵਾਹਰ ਮਾਣਕੰਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੋਲ ਅਮੋਲ ਭਾਰਾ ਤੋਲਾ ਨਾਮ ਹੋਰ ਕਿਤੋਂ ਕਿਸੇ ਮੋਲ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਏਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਖਸ਼ੀ ਨਦਰ ਕਰੰਮੀ ਮਤਿ ਸੁਮਤਿ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾ

ਸਕਦਾ ਹੈ । ਗੁਰਵੀਚਾਰ, ਗੁਰਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰ ਦੀਖਿਆ ਪਾਰਸ ਪਰਸਾਈ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਜਨ ਗੁਰਮੁਖ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਗੁਰਮੁਖ ਬਣ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਬਣਕੇ ਕਾਇਆਂ ਨੂੰ ਖੋਜੇ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਮਨ ਤਤ ਸਤ ਵਸਤੂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਸਭ ਲੁਕਾਈ ਭਰਮ ਭੁਲਾਈ ਫਿਰਦੀ ਹੈ । ਆਪਣੀ ਚਤਰਾਈ ਕਰਿ ਨਿਜ ਫਹਿਮ ਤੇ ਫਹਿਮਾਈ ਕਰਿ ਕਛ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਜਿਸ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ ਸੋਈ ਜਨ ਇਸ ਪਦ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਭਉ ਭਾਉ ਸਰਧਾ ਭਾਵਨੀ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਆਇ ਵਸਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰ ਪਾਈਦੀ ਹੈ । ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸ਼ਨ ਮਹੇਸ਼ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਆਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਿਨਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਅਸਲ ਹਕੀਕਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਏਹ ਅਪ੍ਰੋਖਸ਼ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਵਾ-ਗਵਨ ਵਾਲੇ ਸੰਸਾਰਕ ਪਸਾਰੇ ਕਰਤੇ ਨੇ ਇਕ ਖੇਲ ਰਚਾਇਆ ਹੈ । ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪ ਏਹ ਸਭ ਨਜ਼ਾਰਾ ਆਪਣੇ ਗੁਰਮੁਖ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਅਖੀਂ ਵਖਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਚੇ ਨਾਮ ਦੁਆਰਾ ਸਚਾ ਨਿਸਤਾਰਾ ਕਰਾ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਸੋ ਕਾਇਆਂ ਹੀ ਸੁਹੇਲੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦਾ ਬਿਲੋਵਨਾ ਬਿਲੋਇਕੇ

ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਸਾਈ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਓਹ ਕਾਇਆਂ ਸਚੇ ਨੇ ਆਪ ਸਾਜ ਸੰਵਾਰੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਦਰਿ ਢੋਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਅਤੇ ਦਰ ਢੋਈ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਿ ਜਮਦੂਤਾਂ ਦੇ ਧੱਕੇ ਧੂਸੇ ਸਹਿਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕਿਰਪਾ ਹੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਸਚੀ ਵਡਿਆਈ ਉਸ ਦੇ ਦਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਵਡਿਆਈ ਦੇ ਚਲਤ ਬਚਿਤ੍ਰ ਹਨ। ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਬਿਲੋਵਨਾ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਬਿਲੋ-ਈਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਇਸ ਵਡਿਆਈ ਦੀ ਬਚਿਤਰਤਾ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਹੀ ਵਰਤਦੀ ਹੈ। ਪਾਰਸ ਨਾਮ ਦੀ ਪਵਨ-ਸੁਆਸ। ਸੁਪਰਸ ਨਾਲਿ ਕ਼ਾਇਆਂ ਕੰਚਨ ਵੰਨੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਾਇਆ ਅੰਦਰਿ ਰਸ-ਜੋਤਿ-ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭੋਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਰਧ ਉਰਧੀ ਅਭਿਆਸ-ਪਵਨ ਝਰਨਾਟਾ ਰਸ-ਜੋਤਿ ਮਧਾਣਾ ਹੋਕੇ ਗਲੂ ਮੇਰ ਛਾਤੀ ਤੋਂ ਲਾਕੇ ਨਾਭੀ ਤੀਕ ਫਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਨਾਭੀ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਭੀ ਉਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਏਤਨਾ ਥਾਉਂ ਆਤਮ ਰਸ ਰਸਾਇਣੀ ਕਾਮਣ ਕਾਇਆਂ ਦੀ ਸੇਜਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੇਜਾ ਉਤੇ ਰੀਸਾਲੂ ਰੰਤੜਾ ਰਸ-ਜੋਤ-ਮਧਾਣੇ ਦੇ ਬਿਲੋਵਨ ਰੂਪੀ ਮਧਾਣੇ ਦੁਆਰਾ ਆਤਮ ਭੋਗ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਤਮ ਭੋਗ ਰਚਾਉਂਦਾ

ਹੈ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਹਿਲੋਰੇ ਵਜਦੇ ਹਨ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਆਤਮ-ਪਰਮਾਤਮੀ ਮੇਲ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਅਦਿਭੁਤ ਝੂਟੇ ਵਜਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਇਕ ਝੂਟੇ ਨਾਲ ਰਸ ਜੋਤ ਆਨੰਦੀ ਖਿੜਾਉ ਹੋਰੋ ਹੋਰ ਬਿਸਮ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਜੋਤਿ—ਕ੍ਰਿਣ—ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਹੋ ਕੇ ਪਸਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਤਰ-ਬਾਹਰ ਰਸ-ਜੋਤਿ ਉਜਿਆਰਾ, ਅਸਹਿ ਆਤਮ-ਆਨੰਦ ਭੋਗ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਚੰਡ ਗਿਆਨ ਤਤ ਅਵ-ਗਤੀਆਂ ਆਭਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਛਲਕ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਰਾਉ ਪਰਤੱਖ ਖੋਜ ਰਮੀਅੜਾ ਹੋ ਕੇ ਆਤਮ ਭੋਗ ਰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਨਿਤ ਦਿਨ ਰਾਤ ਆਤਮ-ਭੋਗ ਆਨੰਦੀ ਰੰਗ ਰਲੀਆਂ ਦਾ ਸੁਹਾਗ ਸੰਜੋਗ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਜੇਹਾ ਉਪਰਲਾ ਭਾਵ ਇਸ ਗੁਰਵਾਕ ਦੁਤੁਕੀ ਅੰਦਰਿ ਹੈ ; ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:—

> "ਕਾਇਆਂ ਸੇਜ ਗੁਰਸਬਦਿ ਸੁਖਾਲੀ ਗਿਆਨ ਤਤਿ ਕਰਿ ਭੋਗੋ। ਅਨਦਿਨੁ ਸੁਖ ਮਾਣੈ ਨਿਤ ਰਲੀਆ ਨਾਨਕ ਧੁਰ ਸੰਜੋਗੋ।" "ਗਿਆਨ ਰਾਉ ਜਬ ਸੇਜੈ ਆਵੈ ਤ ਨਾਨਕ ਭੋਗੁ ਕਰੇਈ॥"

ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਨੇ ਏਹ ਇਕ ਅਚਰਜ ਖੇਲ ਰਚਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਇਆਂ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰਿ ਹੀ ਸਭ ਕੁਛ ਪਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਤੀਮ ਗਿਆਨੜਾ ਚੋਜ ਰਚਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਸੁਰਤਿ ਵਿੰਨ੍ਹ ਕੇ ਅਤੇ ਕਾਇਆਂ ਸੇਜ-ਅੰਤਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜੋਤ-ਰਸ ਗੁੰਨ੍ਹ ਕੇ ਹੀਰੈ ਹੀਰ

ਵਿਧੰਨ ਕੇ ਜੋ ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਸ-ਰਸੀਅੜਾ ਜਨ ਚਾਹੇ ਇਸ ਬਿਧਿ ਸੁਰਤੀ ਬਿਰਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨਾਲ ਲਾਇਕੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਬਿਧਾਇਕੇ ਅੰਕੇ ਅੰਕ ਮਿਲਾਇਕੇ ਸੇਜੈ ਸਹਿਜ ਅੰਦਰ ਹੀ ਮਹਲੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੋਤਿ ਲਾਇ ਜਗਦੀਸ ਜਗਾਇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰ ਵਾਕ:-

"ਤਿਨਿ ਕਰਤੈ ਇਕੁ ਖੇਲੁ ਰਚਾਇਆ ॥
ਕਾਇਆ ਸਰੀਰੈ ਵਿਚ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ ॥
ਸਬਦਿ ਭੇਦਿ ਕੋਈ ਮਹਲੁ ਪਾਏ ਮਹਲੇ
ਮਹਲਿ ਬੁਲਾਵਣਿਆ" ਮਾਝ ਮ: ੩

ਕਾਇਆਂ ਦੇਹੀ ਅੰਦਰਿ ਜੋਤਿ ਜਗਾਇਕੇ ਰਸ ਗਾਵਨ ਹਾਰਾ ਸਬਦੁ ਹੀ ਭਤਾਰ ਰੂਪ ਹੈ ਜੋ ਅਨਿ-ਦਿਨ ਭੋਗ ਭੋਗ ਕੇ ਕਾਇਆਂ ਨੂੰ ਕੰਚਨ ਵੰਨੀ ਅਤੇ ਫੁਲ ਵਰਗੀ ਸੁਫੋਲੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਏਹ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਮਹਲ ਅੰਦਰਿ ਹੀ ਅਚਰਜ ਅਲੌਕਿਕ ਦਿਬ ਜੋਤੀ ਮਹਲ ਮਉਲਾਇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਰ ਨੂੰ ਜਰਾਇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਚਰਜ ਕਉਤਕੀ ਭਾਣੇ ਦਾ ਸੁਖ ਮਨਾਇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰ ਵਾਕ:-

"ਕੰਚਨ ਦੇਹੀ ਸਬਦੁ ਭਤਾਰੋ ॥ ਅਨਦਿਨੁ
ਭੋਗੁ ਭੋਗੇ ਹਰਿ ਸਿਉ ਪਿਆਰੋ ॥
ਮਹਲਾ ਅੰਦਰਿ ਗੈਰ ਮਹਲੁ ਪਾਏ ਭਾਣਾ ਬੂਝਿ
ਸਮਾਹਾ ਹੇ।" ਮਾਰੂ ਮ: ੩

ਇਸ ਪਦ ਪਹੁੰਚਕੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦਾ ਮਨ ਉਲਟ ਸਨਾਤਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਅਸਲੇ ਅੰਸੀਆ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਇਸ ਉਲਟ ਪਰਾਣੀ ਦਸ਼ਾ ਅੰਦਰ ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਹੋਰ ਸਭ ਬੇਹੂਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਅਤੇ ਆਲੂਦਾ ਖਿਆਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੂਜੇ ਭਾਵ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਫੁਰਨੇ ਉੱਕੇ ਹੀ ਨੇਸਤੋ ਨਾਬੂਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦਸਵੇਂ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਗੁਰਮੁਖ ਦਾ ਮਨ ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਬਾਣੀ ਦਾ ਰਸ ਆਨੰਦ ਹੀ ਹਰਦਮ ਭੁੰਚਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਇਕ ਰਸ ਅਦੁਤੀ ਆਨੰਦ ਦੀ ਮਗਨਤਾ ਇਕ ਛਿਨ ਭੀ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਭਾਵ ਵਿਚ ਪਰਵਿਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੀ। ਓਹ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਹਾਸ ਹੁਲਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਭੀ ਏਸ ਰਸ ਮਗਨਤਾ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਐਵੇਂ ਕਾਰ ਬਿਹਾਰੀ ਠਾਠਾ ਬਾਗਾ ਕਰਿ ਛਡਦੇ ਹਨ। ਅੰਦਰ ਖਾਨਿਤੋ ਨਾਮ ਅਤੇ ਨਾਮੀ ਰੂਪ ਤਤ ਅਪਾਰ ਸਚੁ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਰਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਵਲੋਂ ਉੱਕੀ ਹੀ ਉਪਰਾਮਤਾ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਰੰਗ ਰਤੜੀ ਦਸ਼ਾ ਵਾਲਾ ਅਮਰ ਅਟਾਰੜਾ ਵੈਰਾਗ ਸਦਾ ਹੀ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਅੰਦਰਿ ਛਾਇਆ ਉਮਡਾਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਵਾਸ ਨਿਜ ਘਰ ਅੰਦਰ ਹੀ ਵਸਾਇਆ ਰਹਿੰਦਾ

ਹੈ । ਯਥਾ ਗੁਰ ਵਾਕ:–

"ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਨੂਆ ਉਲਟਿ ਪਰਾਵੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬਾਣੀ ਨਾਦ ਵਜਾਵੈ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਚ ਰਤੇ ਬੈਰਾਗੀ ਨਿਜ ਘਰਿਵਾਸਾ ਪਾਇਦਾ ॥" ਮਾਰੂ ਮ: ੩

ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਨਿਰੰਕਾਰ-ਆਕਾਰਾ ਅਪਰ ਅਪਾਰਾ ਸਬਦੁ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾਇਆ ਅੰਦਰਿ ਏਹ ਸਬਦ ਅਪਾਰਾ ਰਵ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਰਵ ਰਹਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਓਹ ਕਾਇਆਂ ਭੀ ਅਪਰ ਅਪਾਰੜੇ ਕੰਚਨ ਦੇ ਕੋਟ (ਮਹਲ) ਨਾਲੋਂ ਭੀ ਅਧਿਕ ਕੀਮ ਕੀਮਾਂਤ੍ਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਇਉਂ ਕਾਇਆਂ ਕੰਚਨ ਕੋਟੀਏ ਹੋਕੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਨ-ਮੁਖਿ ਨਿਕਟ ਦਿਦਾਰੀ ਹੋਕੇ ਗੁਣ ਗਾਵੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹੀ ਬਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਚੜੇ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਸਚੜਾ ਸੁਖ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ । ਯਥਾ ਗੁਰ ਵਾਕ:–

"ਕਾਇਆ ਕੰਚਨ ਕੋਟੁ ਅਪਾਰਾ ॥ ਜਿਸ ਵਿਚਿ ਰਵਿਆ ਸਬਦੁ ਅਪਾਰਾ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਾਵੈ ਸਦਾ ਗੁਣ ਸਾਚੇ ਮਿਲਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸੁਖੁ ਪਾਵਣਿਆ ।" ਮਾਰੂ ਮ: ੩

ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮ ਦੇ ਵਣਜਾਰੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿਖ ਭਗਤ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਨਾਮ ਦਾ ਸਚਾ ਵਣਜ ਵਾਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਾਇਆਂ

ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਨਾਮੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਰੂਪ ਸਚੁ ਵਖਰੁ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹਰੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਪਰਜੁਲਤ ਹੋਣ ਕਰਿ ਕਾਇਆਂ ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਰੀ ਦਾ ਵਾਸਾ ਅੰਦਰਿ ਹੋਣ ਕਰਿ ਇਹ ਕਾਇਆਂ ਹਰਮੰਦਰ ਬਨਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਪੇ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਵਾਸ ਦੇ ਕੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਬਣਾ ਸੰਵਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਕਰਨੀ ਨੂੰ ਫਲ ਤਦੇ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਦ ਨਦਰੀ ਨਦਰ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਕੇ ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ ਆਪਿ ਤੁਠਦਾ ਰੀਝਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰ ਵਾਕ:-

"ਕਾਇਆ ਹਰਿਮੰਦਰੁ ਹਰਿ ਆਪਿ ਸਵਾਰੇ ॥
ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਵਸੈ ਮੁਰਾਰੇ ॥ ਗੁਰ
ਕੈ ਸਬਦਿ ਵਣਜਨਿ ਵਾਪਾਰੀ ਨਦਰੀ ਆਪਿ
ਮਿਲਾਇੰਦਾ ॥" ਮਾਰੂ ਮ: ੩

ਗੁਰ ਸਬਦ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਅਭਿਆਸ ਰੂਪ ਕਮਾਈ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕਾਇਆਂ ਕੰਚਨ ਰੂਪ ਪਾਰਸ ਚੰਨਣ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਸ਼ੁਮਾਰ ਤੇ ਪਾਰਾਵਾਰ ਨਹੀਂ ਓਹ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਅਚੁਤ ਅਬਨਾਸ਼ੀ ਪੁਰਖ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰ ਆਇ ਵਸਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰੂਪੀ ਸਚੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਰੂਪ ਸੇਵਨ ਕਰਨ ਕਰਿ ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲਿ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ

ਕਾਇਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮਿਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ–

"ਕਾਇਆਂ ਕੰਚਨੁ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰਾ ॥ ਤਿਥੈ ਹਰਿ ਵਸੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰਾ ॥ ਅਨ ਦਿਨੁ ਹਰਿ ਸੇਵਿਹੁ ਸਚੀ ਬਾਣੀ ਹਰਿ ਜੀਉ ਸਬਦਿ ਮਿਲਾਇੰਦਾ ।" ਮਾਰੂ ਮ: ੩

ਏਹੋ ਕਾਇਆਂ ਜੋ ਮਨਮੁਖਾਂ ਦੇ ਭਾਣੇ ਇਕ ਮੜ੍ਹਾ ਸਰੀਰ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਮਹਿਜ਼ ਹਾਡ ਮਾਸ ਨਾੜੀ ਦਾ ਪਿੰਜਰ ਹੀ ਹੈ। ਏਹੋ ਕਾਇਆਂ ਕੰਚਨ ਕੋਟ ਅਪਾਰੜੀ ਕਾਇਆਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅੰਗੀ ਕਾਇਆਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਵਣਜਾਰੇ ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਰੂਪੀ ਵਣਜ ਸਚਾ ਸਉਦਾ ਇਸ ਅੰਦਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਨਿਰੇ ਲਾਲ ਜਵੇਹਰ ਰਤਨ ਅਮੋਲਨੀ ਵਸਤੂ ਸੰਮਾਲ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । ਨਾਮ ਨਿਧਾਨ ਰੂਪੀ ਹੀਰੇ ਪਰਵਾਲੇ ਕਾਇਆਂ ਕੋਟ ਅਪਾਰੜੀ ਅੰਦਰਲੀ ਹਟੜੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਲਭ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਕਾਇਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜੋ ਹੋਰਥੈ ਇਹ ਵਥ ਖੋਜਦੇ ਹਨ ਸੋ ਮਨ ਮੁਖਿ ਮੂੜ੍ਹ ਬੇਤਾਲੇ ਹਨ। ਉਹ ਔਝੜ ਭਟਮ ਭਵਾਈਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਜਿਉ ਮਿਰਗ ਝਾੜਾਂ ਨੂੰ ਭਾਲਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ । ਨਾਫਾ ਕਸਤੂਰੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰਿ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਓਹ ਭਰਮ ਭੁਲਾ ਅਉਝੜਿ ਉਜਾੜਾਂ ਵਿਖੇ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਟੋਲਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:–

"ਕਾਇਆਂ ਕੋਟ ਅਪਾਰ ਹੈ ਅੰਦਰਿ ਹਟ-
ਨਾਲੇ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਉਦਾ ਜੋ ਕਰੇ ਹਰਿ ਵਸਤੁ
ਸਮਾਲੇ । ਨਾਮ ਨਿਧਾਨੁ ਹਰਿ ਵਣਜੀਐ
ਹੀਰੇ ਪਰਵਾਲੇ ॥ ਵਿਣੁ ਕਾਇਆ ਜਿ ਹੋਰਥੈ
ਧਨੁ ਖੋਜਦੇ ਸੇ ਮੂੜ ਬੇਤਾਲੇ ॥ ਸੇ ਅਉਝੜਿ
ਭੂਮਿ ਭਵਾਹਿ ਜਿਉ ਝਾੜ ਮਿਰਗੁ ਭਾਲੇ ॥"

(ਗਉੜੀ ਕੀ ਵਾਰ)

'ਅੰਦਰਿ ਹਟਨਾਲੇ" ਤੋਂ ਏਹ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰਿ ਹਟਾਂ ਮਈ ਖਾਨੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੁਰਜੀਤਨੀ ਬਵਸਥਾ ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦੁਆਰਾ ਬਝਦੀ ਹੈ ਓਦੋਂ ਇਸ ਕਾਇਆਂ ਦੀ ਕਾਇਆਂ ਪਲਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਪਰਲੇ ਗੁਰਪ੍ਰਮਾਣ ਭਾਵ ਦਰਸਾਇਣੀ ਦਸ਼ਾ ਸਾਂਗੋ ਪਾਂਗ ਹਰੇਕ ਘਟ ਹਟ ਅੰਦਰ ਵਾਪਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਕਾਇਆਂ ਰੂਪੀ ਨਗਰੀ ਅੰਦਰਿ ਨਾਮ ਬੀਜ ਬੀਜਿਆ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦੁਆਰਾ ਸੁਫਲ ਫਲਦਾ ਹੈ ਤਦੋਂ ਅੰਤਰ ਜੋਤਿ ਚਰਾਗੀ ਜੁਗਨੂਆਂ ਦੇ ਜਗ ਉਠਣ ਨਾਲ ਪਾਰਜਾਤੀ ਜਮਾਉ ਵਾਲਾ ਖੇਤ ਸਭ ਖਿੜਿਆ ਹਰਿਆ ਬਾਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਹਰੇ ਭਰੇ ਸਰ ਸਬਜ਼ ਬਾਗ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਭਾਤ ਸਿੰਚਣ ਲਈ ਅਤੇ ਸਦਾ ਸ਼ਾਦਾਬ ਰਖਣ ਲਈ ਅਸਥਿਰ ਹੋਈ ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਸਬਦ ਵਿਖੇ ਜੋੜਕੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਜੁਟੇ

ਰਹਿਣਾ ਸੁਤੇ ਆਹਾਰ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:-

"ਕਾਇਆ ਨਗਰ ਮਹਿ ਕਰਮ ਹਰਿ ਬੋਵਹੁ
ਹਰਿ ਜਾਮੈ ਹਰਿਆ ਖੇਤੁ ॥ ਮਨੂਆ ਅਸ-
ਥਿਰੁ ਬੈਲੁ ਮਨੁ ਜੋਵਹੁ ਹਰਿ ਸਿੰਚਹੁ
ਗੁਰਮਤਿ ਜੇਤੁ ।" ਆਸਾ ਮ: ੪

ਸਾਰੀ ਖੇਡ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਦੀ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦੇ ਮੋਅਜਜ਼ੇ ਦੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਰਸ ਕਮਾਈ ਦੇ ਰਸਾਉਣ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮ ਨਾਮੀ ਦੀ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਵਸਤ ਨੂੰ ਸੰਮ੍ਹਾਲ ਲਿਆ ਹੈ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਆ ਕੋਟ ਅੰਦਰ ਹੀ ਇਸ ਵਸਤ ਵਿਹਾਜਣ ਦੇ ਪੱਕੇ ਹਟ ਬਾਜਾਰ ਬਣੇ ਬਣਾਤੇ ਮਿਲ ਗਏ ਹਨ। ਬਸ, ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਹੀ ਦਿਨ ਰਾਤੀ ਨਾਮ ਧਿਆਵਨ ਵਿਚ ਲਗੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਿਆਇ ਧਿਆਇ ਉਤਮ ਪਦਵੀ ਪਾਉਣਾ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ-

"ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਪਕੇ ਹਟ ਨਾਲੇ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ
ਲੇਵੈ ਵਸਤੁ ਸੰਮਾਲੇ । ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ
ਦਿਨ ਰਾਤੀ ਊਤਮ ਪਦਵੀ ਪਾਇਦਾ ॥" ਮਾਰੂ ਮ: ੩

ਜਿਨਾ ਮਨਮੁਖਾਂ ਮੁਗਧ ਇਆਣਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਬਦੁ (ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ) ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬੁਝਿਆ। ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਕਾਇਆਂ ਕਮਲ ਕੁਮਲਾ ਗਇਆ ਹੈ। ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦ ਕਰਿ ਹੀ ਕਾਇਆਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨ ਸਚੇ ਖੋਜੀ

ਬਣਕੇ ਜਗ ਜੀਵਨ ਦਾਤੇ ਨੂੰ ਪਾ ਪ੍ਰਗਟਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।
ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:–

"ਕਾਇਆ ਕਮਲੁ ਹੈ ਕੁਮਲਾਣਾ। ਮਨਮੁਖੁ ਸਬਦੁ ਨ ਬੁਝੈ ਇਆਣਾ ॥ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦੀ ਕਾਇਆ ਖੋਜੇ ਪਾਏ ਜੀਵਨ ਦਾਤਾ ਹੇ ॥" ਮਾਰੂਮ: ੩

ਕਾਇਆਂ ਗੜ੍ਹ ਦੀ ਪਾਰਸ ਕੰਚਨ ਹੋਈ ਸੁਹੱਪਣ ਦਾ ਤਤ ਗੁਰਮਤਿ ਪਰਮਾਰਥੀ ਹੂਬਹੂ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲਾ ਸੁੰਦ੍ਰ ਨਜ਼ਾਰਾ ਇਸ ਅਗਲੇ ਗੁਰਵਾਕ ਅੰਦਰ ਨਿਰੂਪਨ ਹੈ:–

"ਗੁਰ ਪਾਰਸ ਹਮ ਲੋਹ ਮਿਲਿ ਕੰਚਨੁ ਹੋਇਆ ਰਾਮ ॥ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਇ ਕਾਇਆ ਗੜੁ ਸੋਹਿਆ ਰਾਮ ॥ ਕਾਇਆ ਗੜੁ ਸੋਹਿਆ ਮੇਰੈ ਪ੍ਰਭਿ ਮੋਹਿਆ ਕਿਉ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਵਿਸਾਰੀਐ ॥ ਅਦ੍ਰਿਸਟੁ ਅਗੋਚਰੁ ਪਕੜਿਆ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਹਉ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਬਲਿਹਾਰੀਐ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਆਗੈ ਸੀਸ ਭੇਟ ਦੇਉ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਚੇ ਭਾਵੈ ॥ ਆਪੇ ਦਇਆ ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਭ ਦਾਤੇ ਨਾਨਕ ਅੰਕਿ ਸਮਾਵੈ ।'

(ਤੁਖਾਰੀ ਮਹਲਾ ੪ ॥)

ਸਬਦ ਗੁਰੂ ਪਾਰਸ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਹਉਮੈ ਮਨੂਰ ਜੰਗਾਲੀਏ ਜੰਤ ਭੀ ਸੋਨਾ ਬਣ ਗਏ। ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ (ਨਾਮ) ਦੇ ਪਾਰਸ ਰਸਾਇਣੀ ਸੁਆਸ ਗਿਰਾਸੀ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ ਘਟ

ਅੰਤਰਿ ਹੀ ਜੋਤਿ ਜਗ ਪਈ। ਇਸ ਜੋਤ ਨੇ ਜੋਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਕਾਇਆ ਗੜ੍ਹ ਅੰਦਰ ਹੀ ਮਿਲਾ ਦਿਤਾ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਾਇਆਂ ਰੂਪੀ ਗੜ੍ਹ ਅੰਤਰੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਜੋਤਿ ਜਲਵੇ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇਜ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨਾਲ ਦਗ ਉਠਿਆ ਕਿਉਂ ਜੋ ਅੰਦਰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਲਵਾਗਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਕਰਿ ਸੋਹਿਅੜੇ ਕਾਇਆਂ ਗੜ੍ਹ ਰੂਪੀ ਬੰਕ ਦੁਆਰ ਅੰਦਰ ਜਲਵਾਗਰ ਹੋਏ ਮੋਹਅੜੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰਿਆਂ ਭਲਾ ਕਿਵੇਂ ਸਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਓਹ ਤਾਂ ਸਾਸ ਗਿਰਾਸ ਕਰਿ ਰੋਮ ਰੋਮ ਅੰਦਰ ਰਸ ਬੇਧੀਅੜਾ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰੋਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਮੰਤਰ ਦੀ ਪਾਰਸ ਗਾਰੜਤਾ ਦੁਆਰਾ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਗੋਚਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਕੜਕੇ ਕਾਇਆਂ ਗੜ੍ਹ ਅੰਦਰ ਹੀ ਜਕੜ ਲਿਆ ਹੈ, ਤਿਸ ਗੁਰੂ ਵਿਟਹੁ ਲਖ ਲਖ ਵਾਰ ਵਾਰਨੇ ਬਲਿਹਾਰਨੇ ਜਾਣਾ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਐਸੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਸਮੇਸ ਸਿਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਗੇ ਸੀਸ ਭੇਟ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਸੀਸ ਵਢਕੇ ਉਤਾਰ ਧਰਨਾ ਭੀ ਇਕ ਤੁਛ ਗਲ ਹੈ। ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੁਕਮ ਕਰੇ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸਾਰਾ ਹੀ ਹੋਮ ਦੇਈਏ ਉਸ ਸਚੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਗੇ ਜਿਸ ਨੇ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਗੋਚਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਭੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਘਟ ਅੰਤਰ ਹੀ ਸਾਂਗੋ ਪਾਂਗ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਮਨਿ ਤਨਿ ਅੰਕਿ ਸਮਾਇ ਦਿਤਾ ਹੈ।

੬

ਅੰਫਣਾ

ਇਸ ਕਾਇਆਂ ਘਰ ਮੰਦਰ ਦੀ ਸਾਰ ਸੋਈ-ਜਨ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਸਚੀ ਸੂਝ ਬੂਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਹੁ ਅੰਫਣੁ ਮੱਲਿ ਬੈਠਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸਚੁ ਸਚੜਾ ਮਹਲੀ ਵਾਹਿ-ਗੁਰੂ ਕਾਇਆਂ ਗੜ੍ਹ ਮਹਲ ਅੰਦਰਿ ਹਲੂਲ ਕਰਿ ਬੈਠਦਾ ਹੈ। ਤਦੋਂ ਕਾਇਆਂ ਗੜ੍ਹ ਮਹਲ ਮੰਦਰ ਅੰਦਰ ਹੀ ਪਿਰੀ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਚੜਾ ਸੇਜ ਅਫਣੜਾ ਤਖਤ ਸਿੰਘਾਸਨ ਸਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:-

"ਘਰੁ ਦਰੁ ਮੰਦਰੁ ਜਾਣੈ ਸੋਈ ॥ ਜਿਸੁ ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਤੇ ਸੋਝੀ ਹੋਈ ॥ ਕਾਇਆ ਗੜ੍ਹ ਮਹਲ ਮਹਲੀ ਪ੍ਰਭੁ ਸਾਚਾ ਸਚੁ ਸਾਚਾ ਤਖਤੁ ਰਚਾਇਆ।"

ਮਾਰੂ ਮ: ੧

ਘਰੇ ਅੰਦਰਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਮਹਲ ਮੰਦਰ ਤਖਤ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਏਸ ਮਹਿਲ ਮੰਦਰ ਹਰਿ ਤਖਤ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਹਿਲੀ ਤਿਸੇ ਵਡਭਾਗੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨ ਤਾਂਈ ਹੀ ਪਰਗਟਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸੁ ਉਪਰ ਉਸ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕਿਰਪਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਹਿਲ਼ ਮੰਦਰ ਅੰਦਰਿ ਅਪਾਰ ਜੋਤਿ ਲੁਕਾਇ

ਰਖੀ ਹੈ । ਇਸ ਅਪਾਰ ਜੋਤਿ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖਾਂ–ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਦਰਾਏ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਇਕੇ ਓਹ ਆਪਣਾ ਅਰੂਪ ਰੂਪ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਆਪਣੇ ਨਿਜੁ ਖਾਮੁਲ ਖਾਸ ਜਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਇ ਲਖਾਇ ਪਰਤੱਖ ਕਰਾਇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ॥ ਘਰ ਮਹਿਲ (ਕਾਇਆਂ ਗੜ੍ਹ) ਅੰਦਰ ਮਹਲੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜੋਤਿ ਆਪਣੇ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣਾ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਿਕਟ ਬੁਲਾਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਚੜੇ ਮੇਲ ਮੇਲਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਮੇਲਣ ਹਾਰ ਆਪਣੇ ਖਾਲਸ ਜਨਾਂ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ: -

"ਕਾਇਆਂ ਮਹਲੁ ਮੰਦਰੁ ਘਰੁ ਹਰਿ ਕਾ ਤਿਸ
ਮਹਿ ਰਾਖੀ ਜੋਤਿ ਅਪਾਰ ॥ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ
ਮਹਲਿ ਬੁਲਾਈਐ ਹਰਿ ਮੇਲੇ ਮੇਲਣਹਾਰ।"

(ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ ੧)

ਏਸ ਉਪਰਲੇ ਅਭਿਪਰੇ ਤੋਂ ਹਰਗਿਜ਼ ਏਹ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਢ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਜੋਤਿ-ਜਗ ਮਗੀਲਾ ਮੁਹੀਤ ਮਹਲਾਂ ਵਾਲਾ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਮਹਲੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਾਇਆਂ ਗੜ੍ਹ ਰੂਪੀ ਮਹਲ ਅੰਦਰ ਹੀ ਮਹਿਦੂਦ ਅਤੇ ਮੁਕੱਈਯਦ ਹੈ। ਮਹਲ ਗੈਰ ਮਹਲ ਏਥੇ ਇਕੋ ਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਵਿਥ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਘਟ ਮਹਲ, ਗੜ੍ਹ ਮੰਦਰ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਰਸ ਕਰਨ ਹਾਰਾ ਜਾਗਤ-ਜੋਤਿ ਜਾਪੀ ਦਰਸ

ਪਰਤਾਪੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਗਤ ਜਨ ਨਭ ਆਕਾਸ਼ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਖੰਡ-ਮੰਡਲੀ ਭੀ ਉਸੇ ਜੋਤਿ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਦਾ ਉਜਿਆਰਾ ਪਰਤਖ ਪੇਖਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਖ-ਹੱਦਾ, ਪੁਲਾੜ-ਮਹਿਰਾਬਾ ਕਿਵਾੜ ਕੁਲਾਬਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਉਘਾੜ ਹੀ ਉਘਾੜ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਹਦ ਬੰਨਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ । ਗੜ੍ਹ ਮੰਦਰ ਅੰਦਰਿ ਪ੍ਰਗਟੰਨੀ ਜੋਤਿ ਅਪਾਰ ਦਸਮ ਦੁਆਰੇ ਬਾਣੀ ਅਥਾਹ ਅਮਿਓ ਜੋਤਿ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਮਿਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੋ ਜੋਤਿ ਜਗ ਜੀਵਨੀ ਡਲ੍ਹਕਾਂ ਮਾਰ ਰਹੇ ਅਥਾਹ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਥਰ ਬਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਦੀ ਇਕ ਇਕ ਜੋਤਿ ਬਿਜਲਾਣੀ ਥਲਕ ਬਰਾਟ ਜੋਤਿ ਤਾਰ ਪ੍ਰੋਤੜੀ ਹਿਰਦਾਰ ਸੇਜੂਆਲੀਨਾਰ ਦੀ ਨਾੜ ਨਾੜ ਵਿਖੇ ਹਜ਼ਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਆਤਮ ਭੋਗ ਦੇ ਬਿਸਮਾਦ ਰਸ ਸੁਆਦ ਦੀ ਝਰਨਾਟ ਛੇੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ । ਬੇਸ਼ਮਾਰ ਅਚਰਜ ਅਨਹਦਾਰ ਦੀ ਧੁੰਨ ਤਾਰ ਬਝ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਨਉ ਦੁਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਨਵ ਦੁਆਰੜਿਓਂ ਦਾਉ ਘਾਤ ਲਗਾਉਣ ਹਾਰੇ ਚੋਰ ਚਕਾਰਿਆਂ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰੀ ਉਤਪਾਤੀ ਜਮ ਜਾਗਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੋਹਣ ਮੁੰਦਣ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦਸਮ ਦੁਆਰੜੇ ਕਪਾਟ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਜਿਥੇ ਕੇਵਲ ਅਨਹਦਾਰੀ ਅਖੰਡਾ ਕਾਰ ਧੁੰਨੀ ਅਤੇ ਇਕ ਰਸ ਧਾਰੀ ਅਮਿਓ ਚੁਅੰਨੀ ਤਾਰ ਤਰੁੰਨੀ ਲਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ । ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:-

"ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਚੁਆਇਆ ॥ ਦਸਵੈ ਦੁਆਰਿ ਪ੍ਰਗਟੁ ਹੋਇ ਆਇਆ ॥ ਤਹ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਵਜਹਿ ਧੁਨਿ ਬਾਣੀ ਸਹਜੇ ਸਹਿਜ ਸਮਾਈ ਹੇ ॥ ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮਃ ੪

ਉਪਰਲੇ ਗੁਰਵਾਕ ਵਾਲੀ ਸਹਜ ਬਵਸਥਾ ਬਝ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਏਹ ਬਿਧਿ ਤਿਨਾ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ:-

"ਜਿਨ ਕਉ ਕਰਤੇ ਧੁਰਿ ਲਿਖਿ ਪਾਈ ॥ ਅਨਦਿਨੁ ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਕਰਤ ਵਿਹਾਈ ॥ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਸੀਝੈ ਨਾਹੀ ਗੁਰ ਚਰਨੀ ਚਿਤੁ ਲਾਈ ਹੇ ॥" ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੪

ਨਿਗੁਰੇ ਗੁਰਮਤਿ ਹੀਣਿਆਂ ਦੀ ਏਥੇ ਰਸਾਈ ਨਹੀਂ। ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੂਝ ਬੂਝ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਕਾਇਆਂ ਗੜ੍ਹ ਅੰਦਰਿ ਕੀ ਕੀ ਕਉਤਕ ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

"ਇਸੁ ਗੜ ਮਹਿ ਹਰਿ ਰਾਮ ਰਾਇ ਹੈ ਕਿਛੁ ਸਾਦੁ ਨ ਪਾਵੈ ਧੀਠਾ । ਹਰਿ ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਅਨਗ੍ਰਹੁ ਕੀਆ ਹਰਿ ਗੁਰਸਬਦੀ ਚਖਿ ਡੀਠਾ ॥ ੫ ॥ ਰਾਮ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਗੁਰ ਲਿਵ ਮੀਠਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਹਰਿ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਮਿਲਿ ਸਤਿਗੁਰ ਲਾਗਿ ਬਸੀਠਾ ॥ ਜਿਨ ਗੁਰ ਬਚਨ ਸੁਖਾਨੇ ਹੀਅਰੈ ਤਿਨ ਆਗੈ ਆਣਿ ਪਰੀਠਾ ॥ ੨।

ਮਨਮੁਖ ਹੀਅਰਾ ਅਤਿ ਕਠੋਰ ਹੈ ਤਿਨ ਅੰਤਰਿ ਕਾਰਕ ਰੀਠਾ ॥ ਬਿਸੀਅਰ ਕਉ ਬਹੁ ਦੂਧੁ ਪੀਆਈਐ ਬਿਖੁ ਨਿਕਸੈ ਫੋਲਿ ਫੁਲੀਠਾ । ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਆਨਿ ਮਿਲਾਵਹੁ ਗੁਰ ਸਾਧੂ ਘਸਿ ਗਰੜੁ ਸਬਦੁ ਮੁਖਿ ਲੀਠਾ । ਜਨ ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਕੇ ਲਾਲੇ ਗੋਲੇ ਲਗਿ ਸੰਗਤਿ ਕਰੂਆ ਮੀਠਾ ॥"

ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮਹਲਾ ੪)

ਰਿਦੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣ ਹਾਰ ਹਰੀ ਰਾਮ ਰਾਇ ਤਾਂ ਇਸ ਕਾਇਆਂ ਗੜ ਅੰਦਰਿ ਹੀ ਲੁਪਤ ਗੁਪਤ ਹੋਇਕੈ ਬ੍ਰਾਜ ਰਹਿਆ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਏਹ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਨਿਵਾਜੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਹੀ ਹਨ ਜਿਨਾ ਨੂੰ ਘਟ ਗੜ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਰਮਤ ਰਾਮ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਸ ਦਾ ਅਨੰਦ ਹੁਲਾਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ॥ ਢੀਠਾਂ, ਮਨ ਮੁਘਧੀਠਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਰਿਦੇ ਵਿਗਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕੁਛ ਸੁਆਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਮਈ ਚਾਕਰੀ ਸੇਵਾਦਾਰੀ ਦੇ ਰਸੀਆਂ ਗੁਰ-ਮੁਖ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਤੁਠਾ ਹੈ ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ (ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ) ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਗੁਰੂਦੁਆਰਿਓਂ ਹੋਈ। ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪਾਰ ਕੀਤੀ। ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਕਮਾਈ ਦੀ ਪਾਰਸ ਰਸਾਇਣਤਾ ਤਿਨਾਂ ਉਪਰ ਵਰਤੀ ਅਤੇ ਤਿਨਾਂ ਨੇ ਅੰਤਰ ਹੀ ਹਰੀ ਅਤੇ

ਹਰੀ ਰਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਚਾਖਿਆ ਪੇਖਿਆ ਪਰਖਿਆ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਲਿਵਤਾਰ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨ ਅੰਤਰਿ ਗਤਿ ਹਰਿ ਰਸ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਨੂੰ ਅਤਸੈ ਕਰਕੇ ਚੁਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਨੂੰ ਅੰਤਰਿ ਨਿਕਟਤਾ ਕਰਿ ਲਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਬਦ ਬਸੀਠੀ ਦਾਤਿ ਦੇ ਪਰਤਾਪ ਕਰਿ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਘਟ ਅੰਦਰ ਹੀ ਆਨਿ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਰੂਪੀ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਮਨ ਬਚ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਂਤ ਅਤੇ ਕਲਿਆਨ ਕਾਰੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਤਿਨਾਂ ਦੇ ਅਗੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਹਰਿ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਘਟ ਅੰਤਰੇ ਹੀ ਆਣ ਪਰੋਸਿਆ ਹੈ। ਮਨ ਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਅਤ ਕਠੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੇ ਭਾਗੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰਿ ਕਾਲਕ ਅਤੇ ਕਠੋਰਤਾ ਰੀਠੇ ਵਰਗੀ ਹੈ। ਬਿਸੀਅਰ (ਸੱਪ) ਨੂੰ ਚਾਹੇ ਕਿੰਨਾ ਦੁਧ ਪਿਆਓ, ਉਹਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਫੋਲ ਫੋਲਿਆਂ ਝਿਖ ਹੀ ਨਿਕਲੇਗੀ। ਇਸ ਕਾਲੇ ਕਉੜੇ ਵਿਹੁਲੇ ਸੱਪ ਦੀ ਵਿਹੁ ਕਾਲਕ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪਟਕਾਰ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਦੂਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਬਿਧਿ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਸੰਤ ਨੂੰ ਭੇਟਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਿਓਂ ਪਾਰਸ ਰਸਾਇਣੀ ਗਰੜ ਸਬਦ ਪ੍ਰਾਪਤਿ

ਹੋਵੇ ਤਿਸ ਸਬਦ ਰੂਪੀ ਗਰੜ ਦੇ ਮੁਖ ਲਾਇਆਂ ਸਾਰੀ ਬਿਸੀਅਰੀ ਬਿਖ (ਵਿਹੁ) ਝੜ ਜਾਏ। ਇਸ ਗਰੜ ਸਬਦ ਨੂੰ ਸਦਾ ਮੁਖ ਵਿਚ ਰਖਿਆਂ ਫੇਰ ਕਦੇ ਭੀ ਏਹ ਬਿਸੀਅਰੀ ਬਿਖ ਨ ਚੜ੍ਹੇ। ਏਹ ਬਿਧਿ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਲਾਲੇ ਗੋਲੇ ਅਨਿੰਨ ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਸਜਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅੰਗਿ ਸੰਗਿ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਮਨ ਤੇ ਮੁਖਿ ਅੰਦਰਿ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਬਦ ਵਸਾਇਆ ਜਾਵੇ॥ ਰੋਮ ਰੋਮ ਹਰਿ ਰੁਮਕਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਨਾੜ ਨਾੜ ਅੰਦਰਿ ਸਬਦ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗਰੜਤਾ ਪਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਫੇਰ ਸਾਰੀ ਬਿਸੀਅਰਤਾ ਬਿਸਰਜਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁੜੱਤਣ ਦੇ ਥਾਉਂ ਮਿਠਾਸ ਹੀ ਮਿਠਾਸ ਵਰਤ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਮਿਠਾਸ ਕੀ, ਮਹਾਂ ਅਨੰਦ ਵਰਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਸੀ ਗੁਰ ਸਬਦ ਗਾਰੜ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਪਾਰਸ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ-ਇਣੀ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਿਕ ਕਲਾ ਕਰਿ ਪ੍ਰਿਆ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਰੰਗਾਂ—ਆਤਮ ਆਨੰਦ ਭੋਗ ਰੰਗਾਂ—ਵਿਚ ਰਤੇ ਜਾਣ ਕਰਿ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸ ਜਗਿਆਸਾ ਵਾਲੀ ਇਸਤਰੀ ਧੰਨ ਸੋਹਾਗਣ ਨਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤਿਸ ਆਤਮ ਰਸ ਬਿਸਮਾ-ਇਣੀ ਸੁੰਦਰ ਸੁਘੜ ਸਰੂਪ ਬਿਚਖਣੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਗਿਆਸੋ ਦਾ ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਸਿੰਘਾਸਨੀ ਆਸਣ

ਸਹਜ ਗੁਫਾ ਮਹਿ ਹੀ ਅਸਥਿਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਸਨਮੁਖ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਸਦ-ਬਸੰਤੀ ਬਹਾਰ ਅਤੇ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਦੇ ਵਜਣ ਦੀ ਰੁਣ ਝੁਣਕਾਰ ਸਹਜ ਹੀ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰ ਸਬਦ ਵੀਚਾਰ (ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ) ਦਾ ਏਹ ਮਹਾਂ ਅਨੰਦ ਟੀਸੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਏਹ ਆਦਰਸ਼ ਵਿਲੱਖਣੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵੀਚਾਰ ਹੈ। ਸਿਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਮਗਰ ਬਾਣੀ (ਗੁਰਬਾਣੀ) ਏਹੋ ਬ੍ਰਹਮ ਵੀਚਾਰ ਵਖਾਣਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਣੇਗਾ, ਕਮਾਏਗਾ ਸੋ ਭਵਸਾਗਰੋਂ ਪਾਰ ਉਤਰ ਜਾਏਗਾ। ਓਹ ਫੇਰ ਨਾ ਜਨਮੇਗਾ ਨਾ ਆਵਨ ਗਵਨ ਵਿਚ ਭਉਂਦਾ ਫਿਰੇਗਾ। ਬਸ, ਹਰਿ ਸੇਤੀ ਹੀ ਸਦਾ ਸਮਾਇ ਰਹੇਗਾ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:—

"ਸਹਜ ਗੁਫਾ ਮਹਿ ਆਸਣੁ ਬਾਧਿਆ ॥ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਅਨਾਹਦੁ ਵਾਜਿਆ। ਮਹਾ ਅਨੰਦੁ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰਿ ॥ ਪ੍ਰਿਆ ਸਿਉ ਰਾਤੀ ਧਨ ਸੋਹਾਗਣਿ ਨਾਰਿ ॥ ੩ ॥ ਜਨ ਨਾਨਕੁ ਬੋਲੇ ਬ੍ਰਹਮੁ ਬੀਚਾਰੁ ॥ ਜੋ ਸੁਣੇ ਕਮਾਵੈ ਸੁ ਉਤਰੈ ਪਾਰਿ। ਜਨਮਿ ਨ ਮਰੈ ਨ ਆਵੈਨਜਾਇ ॥ ਹਰਿ ਸੇਤੀ ਓਹੁ ਰਹੈ ਸਮਾਇ' ॥ ੪ ॥ ੨ ॥

(ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੫)

ਗੁਰੂ ਕਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ

ਜਿਤਨੀਆਂ ਭੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੋਹਾਗਵਤੀਆਂ ਨਾਮ ਰਤੀਆਂ ਨਾਮ ਸਵਾਰੀਆਂ ਨਾਮਿ ਸੀਗਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਿਆ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸੰਗਿ ਰੰਗ ਰਲੀਆਂ ਮਾਨਣਹਾਰੀਆਂ ਸੋਹਾਗਣੀਆਂ ਜਗਿਆਸਣਾਂ ਹਨ, ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਰੁਣ-ਝੁਣਕਾਰ ਦਾ ਦਸਮ ਦੁਆਰੜਾ ਸਹਜ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਜਿਸ ਉਤੇ ਵਹਿਗੁਰੂ ਸਚਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਭੇਟੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪ ਦੋਹਾਗਣਿ ਤੋਂ ਸੋਹਾਗਣਿ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹਿ ਵਿਖੇ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਖੇ ਉਸਦਾ ਜਨਮ ਜਨਮਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਜਨਮੈ ਓਸ ਦਾ ਗਵਨ ਮਿਟਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਖੇ ਜਨਮਨ ਦੀ ਜੰਮਣ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਓਸ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਮ ਦਾਤਿ ਜੋਤਨੀ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਮਿਲਣ ਸਾਰ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਕਾਇਆਂ ਪਲਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਓਹ ਸਚੇ ਜੋਤਿ ਰੰਗੇ ਸੀਗਾਰ ਨਾਲ ਸੀਗਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਤਮ ਰੂਪ ਰੰਗੇ ਜੋਤਿ ਜਲਵਨੇ ਸੁਹੱਪਣ ਨਾਲ ਸੰਵਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਦੁਖ ਅਰ ਸੰਤਾਪ ਸਭ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਓਹ ਸੰਸਾਰਨ ਤੋਂ ਨਿਰੰਕਾਰਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹੀ ਓਹ ਆਪਣੇ ਨਵ ਜਨਮ ਕਰਨੇ ਮਾਈ ਬਾਪ ਮਨ ਬਚ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਮੰਨਦੀ ਹੈ।

ਓਸ ਦਾ ਆਨੰਦ ਬਿਵਾਹ ਗੁਰੂਦੁਆਰੇ ਪ੍ਰਿਓ ਪ੍ਰੀਤਮ ਲਾਲ ਗੋਪਾਲ ਦਇਆਲ ਨਾਲਿ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਪਰਮਾਤਮ ਸੰਜੋਗੀ ਆਤਮ ਭੋਗ ਗ੍ਰਿਸਤਿ ਅੰਦਰਿ ਸਦ ਨਵਤਨ ਮੌਜਜ਼ਨ ਅਨੰਦ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਕਿ ਅੰਕਿ ਮਿਲਾਇੜਾ ਰੀਸਾਲੂ ਕੰਤੂ ਆਪਣੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਸਦ ਜੋਤਿ ਰਸ-ਸੁਪਰਸੜਾ ਹੇਲ ਮੇਲ ਕੇਲ ਉਸ ਸੰਗਿ ਭੇਟਾਈ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਪਰਸਾਈ ਸਰਨਾਈ ਹਰਸਾਈ ਰਖਦਾ ਹੈ । ਓਸ ਦੀਆਂ ਸਖੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿ ਵੇਖਿ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਤਪਤ ਬੁਝ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਉਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਆਸਾ ਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਅਗਿਆਨ ਤਿਮਰ ਅੰਧੇਰੜੇ ਸਾਰੇ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਜੋਤਿ ਦੀਪਕ ਉਸ ਘਟ ਅੰਦਰਿ ਅਜੇਹਾ ਲਟ ਲਟ ਕਰਕੇ ਬਲਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰਿ ਬਾਹਰਿ ਕੋਟ ਸੂਰ ਉਜਿਆਰਿਉਂ ਵਧੇਰਾ ਜੋਤਿ ਚਾਨਣੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਸਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਦਾ ਅਚਰਜ ਅਨੰਦ ਅਹਿਲਾਦੀਆ ਬਿਸਮਾਦ ਉਸ ਦੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਅੰਦਰਿ ਰਮ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਏਹ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਹੈ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਬਿਧਿ ਅੰਤਰਗੱਤ ਹੀ ਗੋਪਾਲ ਰਾਇ ਰਾਵਨਹਾਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਿਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਮਾਤਰ ਨਾਲ ਹੀ ਨਿਹਾਲ

ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ । ਤਿਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਇਕ ਝਾਤੀ ਹੀ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਨਾਮ ਦਾਤ ਦੀ ਦਾਤ ਦਾ ਦਾਨ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਬ ਗੁਣਾ (ਗੁਰਮਤਿ ਗੁਣਾ) ਦੇ ਨਿਧਾਨ ਬਹੁਤੋ ਬਹੁਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿਜ ਕੰਤੜੇ ਰਸਕ ਰੀਸਾਲੂ ਠਾਕਰੁ ਨੇ ਭੇਟ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਤਨੁ ਮਨੁ ਸੀਤਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਰੋਮ ਰੋਮ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਦਾ ਅਜਪਾ ਜਾਪ ਜੋਤਿ ਰਸ ਵਿਗਾਸਿਅੜੇ ਆਨੰਦ ਵਿਚ ਆ ਮੁ-ਹਾਰੇ ਹੀ ਛਿੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਜੇਹੀਆਂ ਨਦਰ ਹਜ਼ੂਰੀ ਮੇਹਰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਈਆਂ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੋਹਾਗਣਾਂ ਦੀ ਚਰਨ ਰੇਨ ਭੀ ਵਡੇ ਭਾਗਾਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਰਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਜੈਸਾ ਕਿ ਹੇਠ ਦਿਤੇ ਗੁਰਵਾਕ ਦਾ ਇੰਨ ਬਿੰਨ ਢੁਕਵਾਂ ਭਾਵ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਰਿ ਰੰਗ ਭੋਗ ਸੰਜੋਗ ਮਾਣ ਰਹੀ ਹਰ ਇਕ ਵਡਭਾਗਣ ਸੋਹਾਗਣ ਸਰਧੰਤਣੀ ਮਾਣਿ ਮਾਣਿ ਨਹੀਂ ਮਿਉਂਦੀ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ-

"ਮੋਹਿ ਦੁਹਾਗਨਿ ਆਪਿ ਸੀਗਾਰੀ ॥ ਰੂਪ ਰੰਗ ਦੇ ਨਾਮਿ ਸਵਾਰੀ॥ ਮਿਟਿਓ ਦੁਖੁ ਅਰੁ ਸਗਲ ਸੰਤਾਪ। ਗੁਰ ਹੋਏ ਮੇਰੇ ਮਾਈ ਬਾਪ ॥ ੧॥ ਸਖੀ ਸਹੇਰੀ ਮੇਰੈ ਗ੍ਰਸਤਿ ਅਨੰਦੁ । ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਭੇਟੇ ਮੋਹਿ ਕੰਤ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ॥

ਤਪਤਿ ਬੁਝੀ ਪੂਰਨ ਸਭ ਆਸਾ ॥ ਮਿਟੇ ਅੰਧੇਰ
ਭਏ ਪਰਗਾਸਾ ॥ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਅਚਰਜ
ਬਿਸਮਾਦ । ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਪਰਸਾਦ ॥ ੨ ॥
ਜਾਕਉ ਪ੍ਰਗਟ ਭਏ ਗੋਪਾਲ ॥ ਤਾਕੈ ਦਰਸਨਿ
ਸਦਾ ਨਿਹਾਲ ॥ ਸਰਬ ਗੁਣਾ ਤਾਕੈ ਬਹੁਤ
ਨਿਧਾਨ । ਜਾਕਉ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਓ ਨਾਮੁ ॥ ॥
ਜਾਕਉ ਭੇਟਿਓ ਠਾਕੁਰ ਅਪਨਾ । ਮਨੁ ਤਨੁ
ਸੀਤਲੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪਨਾ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜੋ
ਜਨ ਪ੍ਰਭ ਭਾਏ ॥ ਤਾਕੀ ਰੇਨੁ ਬਿਰਲਾ ਕੋ ਪਾਏ।
੪ ॥ ੧੪ ॥ ੨੧ ॥ (ਭੈਰਉ ਮਹਲਾ ੫)

ਇਸ ਗੁਰਵਾਕ ਅੰਦਰ ਨਿਰਣਿਆ ਅਨਹਦ ਨਾਦ, ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ਪੂਰਾ ਪਰਸਾਦ ਹੈ ॥ ਜੋ ਕੇਵਲ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥ ਇਸ ਪੂਰੇ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਾਲਾ ਘਰ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੀ ਘਰੁ ਹੈ ॥ ਏਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਹੋਰ ਕਿਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲਭਦਾ ਕਿਸੇ ਦੁਆਰਿਓਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਜੋ ਗੁਰਮਤਿ ਹੀਣੇ ਮੀਣੇ ਗੁਰੂ ਹੋ ਹੋ ਬਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤਿਨਾਂ ਦਾ ਭੀ ਝੂਠਾ ਗੁਮਾਨ ਉਤਰ ਜਾਏਗਾ । ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਬਿਖੜੀ ਕਾਰ ਹੈ ॥ ਰਹਿਤ ਰਹਿਣੀ ਦੇ ਰੰਗ ਭੀ ਅਪਾਰ ਹਨ । ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:—

"ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਾਗ ਸੁਆਦ ਅਨ ਤਿਆਗੇ । ਗੁਰਮੁਖਿ ਏਹ ਮਨੁ ਭਗਤੀ ਜਾਗੇ ॥ ਅਨਹਦ ਸੁਣਿ ਮਾਨਿਆ ਸਬਦੁ

ਵੀਚਾਰੀ ॥ ਆਤਮੁ ਚੀਨ ਭਏ ਨਿਰੰਕਾਰੀ॥"ਆਸਾ ਮ: ੧

ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਦੇ ਸਚੇ ਪਾਂਧੀਆ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਦਰਸ਼ ਦੇ ਔਜ ਮੌਜ ਮਾਨਣ ਲਈ ਕੀ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ। ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਰਾਗ ਸੁਨਣ ਦਾ ਉਕਾ ਹੀ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਅਚਰਜ ਸੁਆਦ ਬਿਸ-ਮਾਦੀਏ ਆਨੰਦ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸੁਆਦਾਂ ਨੂੰ ਫਿਕੇ ਜਾਣਕੇ ਉਹ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਗ੍ਰਿਸਤ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਆਨ-ਦੂਤੀ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਸੁਆਦਾਂ ਵਲੋਂ ਪੂਰਨ ਤਿਆਗ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਨਮਿਆਂ ਦੇ ਰਾਗ ਰੰਗ ਅਤੇ ਹੋਟਲਾਂ ਦੇ ਐਸ਼ ਉਮੰਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਕੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦੇ। ਆਨ ਰਸ ਕਸਾਂ ਰਾਗ ਰੰਗ ਖੜਖਸਾਂ ਦਾ ਕਤਈ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਭਗਤੀ ਭਾਉ ਭਾਵਨੀਆਂ ਸਹਿਤ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਕਰਨੀ ਕਰਨ ਵਿਚਿ ਅਹਿਨਿਸ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਕੇ ਜੁਟਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਭੀ ਕਾਰ ਬਿਹਾਰ ਅਤੇ ਸੰਸ-ਕਾਰ ਵਿਚ ਖਚਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਉਂ ਓਹ ਪੂਰਨ ਵਿਰਕਤ ਹੋ ਕੇ ਪਰਵਿਰਤੀਓਂ ਨਿਰਵਿਰਤੀ ਦੇ ਅਨ-ਹਦ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਨ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸੁਣ ਮੰਨ ਕੇ ਹੀ ਉਹ ਸਚੇ ਸ਼ਬਦ ਵੀਚਾਰੀ ਬਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਉਂ ਆਤਮ ਪਰਮਾਤਮ ਨੂੰ ਚੀਨ ਕੇ ਓਹ ਸਚੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਭਗਤ ਬਣਦੇ ਹਨ:—

੧੦

ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੀ ਖੇਡ

ਆਤਮ ਪਰਮਾਤਮ ਦੇ ਚੀਨਣ ਦਾ ਜਿਥੇ ਸੰਜੋਗ ਬੱਝਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਜਲਵਾ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਗੜ੍ਹ ਦੀ ਗੰਮਤਾ ਆਮ ਲੁਕਾਈ ਲਈ ਬੜੀ ਹੀ ਕਠਨ ਹੈ। ਉਸ ਅਗਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮ ਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਨਿਵਾਜੇ ਖਾਸ ਗੁਰਮੁਖ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਦੀ ਗੰਮਤਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿ ਅਥਾਹ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤਿਨਾਂ ਦੇ ਘਟ ਭੀਤਰੀ ਅਗਮ ਦੁਗਮ ਗੜ੍ਹ ਦੇ ਬੱਜਰ ਕਪਾਟ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੈਪਾਟ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਸਾਰ ਹੀ ਅੰਤਰਿ ਜੋਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਭੁਤ ਬਿਜਲੀ ਚਮਕਣਾ ਲਸ਼ਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਿਰੀ ਕਵਲਾ ਕੰਤ ਲਾਲ ਗੋਵਿੰਦ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਗਟਣ ਰੂਪੀ ਪਾਇੰਤਾ ਘਟ ਅੰਤਰੀ ਗੜ੍ਹ ਅੰਦਰ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੋਤ ਜਲਵਨੀ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਲਸ਼ਕਾਰ ਸਮੇਂ ਜੋ ਆਨੰਦ ਮਹਾਂ ਰਸ ਅੰਦਰਿ ਮਉਲਦਾ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਪਾਰਾਵਾਰ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਨਾਲ ਲਿਵ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਦੋਂ ਹੀ ਜਰਾ ਮਰਨ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਿਮਰ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਭਰਮ ਭਉ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ

ਦਾ ਮਨ ਮਾਇਕ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ਭੜਕਾਂ ਵਾਲੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੀਆਂ ਨਿਖੜੰਮੀਆਂ ਪਰਖਾਂ ਨਿਰਖਾਂ ਵਾਲੀ ਬਿਪ੍ਰੀਤ ਵਿਚ ਖੱਚਤ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਓਹ ਭਾਵੇਂ ਕਿਤਨਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ "ਕਰਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਮੁਸਤਾਕ" ਮੁਸ਼ਤਾਕੀਆ ਭਗਤ ਜਣਾਉਣ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਹ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਮਮਤਾ ਮਈ ਹਉਮੈ ਗਾਵਨੇ ਗੀਤ ਹੀ ਗਾਂਵਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਚਾਹੇ ਕਿਤਨੀਆਂ ਗੱਪਾਂ ਮਾਰਨ, ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਦੀ ਅਗੰਮੀ ਖੇਡ ਦਾ ਤਿਲ ਮਾਤਰ ਭੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬਰਨ ਅਬਰਨੀ ਬਿਪਰੀਤ ਰੀਤੀ ਦਾਤ ਪਿਆਰੜੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰੀਤਿਆਗ ਕਰ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਚੜੀ ਪ੍ਰੀਤ ਦਾਤਾਰ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਿਤਬਿੰਬੀ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਨਾਲ ਲਗੀ ਹੈ ਤਿਨਾਂ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੀਆਂ ਅਥਾਹ ਕਮਾਈਆਂ ਕਰਨ ਹਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤੀਸਰਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸਿਰੀ ਗੋਪਾਲ ਗੋਸਾਈਂ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਦੇ ਘਟ ਅੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਜਿਆਰੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰੇ ਪ੍ਰਗਟਣ ਦਾ ਸੁਭ ਅਵਸਰ ਬੱਝਾ, ਕੇਵਲ ਓਸ ਸਮੇਂ ਵਡਭਾਗੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਚੁਣ ਕੱਢੇ ਲਧੋ ਵਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਦੀ ਝੁਨਕਾਰ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਗੁਰਮਤਿ ਭਾਵ ਦਾ ਤੱਤ ਪਰਮਾਰਥੀ ਨਕਸ਼ਾ ਹੇਠਲੀਆਂ ਗੁਰਵਾਕ ਪੰਗਤੀਆਂ ਵਿਚਿ ਹੂਬਹੂ ਉਤਾਰਿਆ ਉਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ:—

"ਅਗਮ ਦ੍ਰਗਮ ਗੜਿ ਰਚਿਓ ਬਾਸ ॥ ਜਾ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਕਰੇ ਪਰਗਾਸ ॥ ਬਿਜਲੀ ਚਮਕੈ ਹੋਇ ਅਨੰਦੁ ॥ ਜਿਹ ਪਉੜੇ ਪ੍ਰਭ ਬਾਲ ਗੋਬਿੰਦ ॥੧॥ ਇਹੁ ਜੀਉ ਰਾਮ ਨਾਮ ਲਿਵ ਲਾਗੈ ॥ ਜਰਾ ਮਰਨੁ ਛੂਟੈ ਭ੍ਰਮੁ ਭਾਗੈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਅਬਰਨ ਬਰਨ ਸਿਉ ਮਨ ਹੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥ ਹਉਮੈ ਗਾਵਨਿ ਗਾਵਹਿ ਗੀਤ ॥ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਹੋਤ ਝੁਨਕਾਰ ॥ ਜਿਹ ਪਉੜੇ ਪ੍ਰਭ ਸਿਰੀ ਗੋਪਾਲ ॥੨॥"

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਵੇਂ ਪਉੜੇ ਇਹ ਹਨ:-

"ਖੰਡਲ ਮੰਡਲ ਮੰਡਲ ਮੰਡਾ ॥ ਤ੍ਰਿਅ ਅਸਥਾਨ ਤੀਨਿ ਤ੍ਰਿਅ ਖੰਡਾ ॥ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰੁ ਰਹਿਆ ਅਭ ਅੰਤ । ਪਾਰ ਨ ਪਾਵੈ ਕੋ ਧਰਨੀ ਧਰ ਮੰਤ ॥੩॥ ਕਦਲੀ ਪੁਹਪ ਧੂਪ ਪਰਗਾਸ । ਰਜ ਪੰਕਜ ਮਹਿ ਕੀਓ ਨਿਵਾਸ ॥ ਦੁਆ-ਦਸ ਦਲ ਅਭ ਅੰਤਰਿ ਮੰਤ। ਜਹ ਪਉੜੇ ਸਿਰੀ ਕਮਲਾ ਕੰਤੁ।੪। ਅਰਧ ਉਰਧ ਮੁਖਿ ਲਾਗੋ ਕਾਸੁ । ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ ਮਹਿ ਕਰਿ ਪਰਗਾਸੁ॥ ਊਹਾਂ ਸੂਰਜ ਨਾਹੀ ਚੰਦ॥ ਆਦਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਕਰੈ ਅਨੰਦ ॥੫॥ ਜੋ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਪਿੰਡਿ ਸੋ ਜਾਣੁ॥ ਮਾਨ ਸਰੋਵਰਿ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ॥ ਸੋਹੰਸੋ ਜਾਕਉ ਹੈ ਜਾਪੁ ॥ ਜਾਕਉ ਲਿਪਤ

ਨ ਹੋਇ ਪੁੰਨ ਅਰੁ ਪਾਪ ॥੬॥ ਅਬਰਨ
ਬਰਨ ਘਾਮ ਨਹੀ ਛਾਮ ॥ ਅਵਰ ਨ ਪਾਈਐ
ਗੁਰ ਕੀ ਸਾਮ ॥ ਟਾਰੀ ਨ ਟਰੈ ਆਵੈ ਨ
ਜਾਇ । ਸੁੰਨ ਸਹਜ ਮਹਿ ਰਹਿਓ ਸਮਾਇ ॥੭।
ਮਨ ਮਧੇ ਜਾਨੈ ਜੇ ਕੋਇ । ਜੋ ਬੋਲੈ ਸੋ
ਆਪੇ ਹੋਇ ॥ ਜੋਤਿ ਮੰਤ੍ਰਿ ਮਨਿ ਅਸਥਿਰੁ
ਕਰੈ ॥ ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਸੋ ਪ੍ਰਾਨੀ ਤਰੈ ॥੮ ੧੭॥"

(ਭੈਰਉ ਕਬੀਰ ਜੀ)

ਜਿਤਨੇ ਭੀ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਸਮੂਹ ਮੰਡਲਾਂ ਦੇ ਅਣਗਿਣਤ ਮੰਡਲ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਖੰਡ ਹਨ, ਸੋ ਸਭ ਤ੍ਰਿਬਧ ਮਾਇਆ ਦੇ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਅਸਥਾਨ ਹਨ। ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਅਖਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਕੁਦਰਤ ਅੰਦਰ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਕੁਦਰਤ ਪ੍ਰਸਤ (Naturlists) ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਪਸਾਰੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਉਰਝੇ ਸੁਰਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤ੍ਰੈਗੁਣ ਪਸਾਰੇ ਦੇ ਬਾਹਯ ਮੁਖੀ ਨਜ਼ਾਰੇ ਤੋਂ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਕਾਦਰ ਕਰਤਾ ਏਹਨਾਂ ਬਾਹਯ ਮੁਖੀ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਏਹ ਤਿਮਰ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧਲੇ ਨੇਤਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਬਦ ਦੀ ਪਾਰਸ ਰਸਾਇਣੀ ਸਪਰਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਦਿਬ ਦ੍ਰਿਸਟੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਕਾਦਰ ਕਰਤੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਝਾਤੀ ਅਭ ਅੰਤਰ (ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ)

ਹੀ ਵਜਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਇਸ ਅਲੌਕਿਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਜਿਆਰੇ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਪਸਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਰਿਦੰਤਰੋਂ ਹੀ ਪਸਰਾਉ ਹੋਕੇ ਦਿੱਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੇ ਨੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਕੁਦਰਤ ਅੰਦਰਿ ਸਾਰੇ ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਦੇ ਪਰਤੱਖ ਸਾਮਰਤੱਖ ਦੀਦਾਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਭ (ਹਿਰਦੇ) ਅੰਤਰਿ ਭੀ ਅਤੇ ਨਭ (ਦਸਮ ਦੁਆਰ) ਅੰਤਰਿ ਭੀ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਦਾ ਇਕੋ ਜੋਤਿ ਪਸਾਰਾ ਪਸਰਜਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਅਭ ਅੰਤਰੀ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਧਰਨੀ ਧਰ ਮੰਤ੍ਰ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ) ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਰਨਾ ਇਸ ਧਰਨੀ ਧਰ ਮੰਤ ਦਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਬਿਧਿ ਭੀ ਕਿਸੇ ਆਨਮਤ ਮਤਾਏ ਉਪਾਵ ਦੁਆਰਾ ਪਾਰਾਵਾਰ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕੇਵਲ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਦ੍ਰਿੜੰਤ ਹੋਏ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਏਹ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮ ਕਲਾ ਵਰਤੀਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਭ ਅੰਤਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮ ਕਲਾ ਦੇ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤੀ ਅਸਚਰਜ ਕਉਤਕੀ ਤਜਰਬੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਘਟ ਅੰਦਰ ਹੀ ਇਕ ਅਦਿਭੁਤ ਖੁਸ਼-ਬੋਈ ਵਾਲਾ ਕਦਲ ਕਸਤੂਰੀਆ ਨਾਫਾ ਮਹਿਕ ਉਠਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਦ ਬਸੰਤੀ ਕਦਲੀਆ ਫੁਲ ਖਿੜ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਅਜ਼ਗੈਬੀ ਪਰਮ ਮਹਿਕਾਂ ਵਾਲੀ ਧੂਪ ਧੁਖ ਉਠਦੀ ਹੈ। ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤੀ (ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੀ ਸੁਗੰਧ ਜੇਹੀ) ਸੁਗੰਧ ਦੀ ਅਲੌਕਿਕਤਾ ਮਗਜ਼

ਨੂੰ ਮਗਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਕੁਲਾਬੇ ਮੇਲਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੇ ਖੁਲ੍ਹਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭੀ ਆਪਣਾ ਮੁਸ਼ਕ ਮੁਅੱਤਰੀ ਰੁਮਕਾ ਦਿਖਾ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਅਖੰਡ ਜਾਪ ਅਭਿ-ਆਸ ਭੀ ਏਹ ਰੁਮਕੇ ਰੁਮਕਾਉਣ ਨੂੰ ਚੰਭੁਕ ਕਲਾ ਵਰਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਸ ਜੋਤਿ ਜਲਵੰਨੀਆ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜਲਵਾਗਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਮਗਨ ਆਨੰਦੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਅਭਿ ਅੰਤਰ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਰਜ ਪੰਕਜ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਦੀ ਮਉਜ ਵਿਚ ਸਹਜ ਸਮਾਵਣਾ ਹੋਇ ਆਵੰਦਾ ਹੈ। ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁਆਸ ਅਭਿਆਸੀ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਖੰਡਾ ਖਿਨ ਖਿਨ ਖੜਕਦੇ ਰਹਿਣ ਕਰ ਨਾਭੀ ਅੰਦਰ ਅਨਾਹਦ ਚਕਰੀ ਜੋਤਿ ਕਿਰਨਾਂ (ਸ਼ੁਆਆਂ ਵਾਲਾ) ਦਲ ਕਮਲ ਟਹਿਕ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਸ੍ਰੀ ਕਮਲਾ ਕੰਤ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਦੇ ਪਉੜਨ (ਬਹੁੜਨ-ਵੁਠਣ) ਦੀ ਪੱਕੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਰਧ ਉਰਧ ਅਭਿਆਸੀ ਨਾਮ ਖੰਡਾ ਖੜਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੁਆਦਸ ਦਲ ਕਮਲ ਪ੍ਰਗਾਸੀ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਹੇਠਾਂ ਉਤੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ ਆਕਾਸ਼ ਉਘਾੜ ਹੀ ਸਨਮੁਖ ਹੋਇ ਆਵੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮਾਧਿ ਸਥਿਤੀ ਨਿਵਾਸੁ ਜੋਤਿ ਜਗਮਗੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲੇ ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ ਵਿਖੇ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਸੁੰਨ

ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ

ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਮਾਰਗੀ ਗੁਰ-ਮੁਖ ਜਨ ਪੁਗ ਖਲੋਂਦੇ ਹਨ, ਏਹ ਮੰਡਲ ਸੰਕਲਪਾਂ, ਵਿਕਲਪਾਂ, ਫੁਰਨਿਆਂ, ਕੁਫੁਰਨਿਆਂ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਤੋਂ ਨਿਰਵਾਸ ਅਤੇ ਸੁੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਮੰਡਲ ਨੂੰ ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ ਦਾ ਨਾਉਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ ਅੰਦਰ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ ਉਜਿਆਰੇ ਦਾ ਜਗ ਜੀਵਨੀ ਜਗ ਮਗ ਚਾਨਣਾ ਹੀ ਚਾਨਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਚਾਨਣ ਕੋਟ ਸੂਰਜਾਂ ਦੇ ਉਜਿਆਰੇ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਉਜਿਆਰੇ ਵਾਲਾ ਚਾਨਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੋਟ-ਭਾਨ-ਉਜਾਰੇ ਨੂੰ ਮਾਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲਿਵ ਅਕਾਸ਼ੀ ਮੰਡਲ (ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ) ਅੰਦਰ ਨ ਕੋਈ ਸੂਰਜ ਤੇ ਨ ਚੰਦ ਉਦੇ ਅਸਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਕੇਵਲ ਆਦਿ ਨਿਰੰਜਣ ਹੀ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਥੇ ਉਸੇ ਦੀ ਜੋਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਏਹ ਅਨੰਦ ਮਹਾਂ ਮੰਡਲੀ ਸੁੰਨ ਮੰਡਲਾਂ ਵਾਲਾ ਆਦਿ ਨਿਰੰਜਨ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਮੰਡਾਂ ਤੇ ਘਟ ਘਟੀ ਸਮੂਹ ਸਰੀਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ (ਨਭ ਨਾਭ ਵਿਚ) ਇਕ ਸਾਰ ਹੀ ਰਮ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਗਾਰੜੂ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿਬ-ਦੀਦ (ਦਿੱਬ ਨਿਗਾਹ) ਦੁਆਰਾ ਦੀਪਤ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹੋਰਸ ਪਾਸੋਂ ਨਹੀਂ ਲਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਅਜੇਹੇ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਦਿਬ ਲਤੀਫੀ ਅਮਿਉਂ ਚਾਨਣੇ ਮਈ ਅੰਤਰ ਬਾਹਰੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਹਾਰੇ ਗੁਰਮੁਖ ਹੰਸਲੇ ਜਨ ਇਸ ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰੀ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਸਦਾ ਹੀ ਲਿਵ-ਤਾਰੀਆਂ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਨਾਮ ਨਾਮੀ ਅਭੇਦ (ਸੋਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮੀ ਸੋਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ) ਮਈ ਸੋਹੰ ਸੋ ਜਾਪ ਜਿਸ ਦਾ ਹੈ ਤਿਸ ਨੂੰ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਦਾ ਲੇਪ ਛੇਪ ਨਹੀਂ। ਸੋਹੰਸੋ ਦਾ ਭਾਵ

ਸੋਹੰਸੋ ਜਾਪ ਦਾ ਅਰਥ

ਸੋਈਸੋ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਨਾਮੀ ਅਭੇਦ ਵਾਹਿ-ਗੁਰੂ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ) ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੇਵਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ-ਅਭਿਆਸ ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਅੰਦਰ ਵਿਧਾਨ ਹੈ। ਸੋਹੰਸੋ ਦੇ ਅਖਰਾਂ ਵਾਲੇ ਜਾਪ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਨਹੀਂ। ਓਥੇ ਬਰਨ ਅਬਰਨੀ ਘਾਮ ਛਾਮ (ਰੰਗਾ ਰੰਗੀ ਧੁੱਪ ਛਾਂ) ਦੀ ਗੰਮਤਾ ਨਹੀਂ। ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜੋਤਿ ਪਰਤਵੀ ਸਾਮ ਸਾਇਆ ਹੀ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦੀ ਸ਼ਫੀਅਤ (ਨਿਰ-ਮਲਤਾ) ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਲ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬਤ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਮਰਤਬੇ ਸਮਸਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪੁਜ ਸਕਦਾ। ਬਸ—

'ਵਡੀ ਹੂ ਵਡਾ ਅਪਾਰੁ ਤੇਰਾ ਮਰਤਬਾ
ਰੰਗ ਪਰੰਗਅਨੇਕ ਨ ਜਾਪਨ ਕਰਤਬਾ"
(ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ ਮ: ੫)

ਵਾਲੇ ਗੁਰਵਾਕ ਭਾਵ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ ਹੀ

ਓਥੇ ਘਟਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਡਭਾਗੀ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਦੀ ਇਸ ਜੋਤ-ਤੇਜਸੀ ਸੁੰਨ-ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਲਿਵਡੋਰੀ ਲਗ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਫੇਰ ਟਾਲੀ ਨਹੀਂ ਟਲ਼ਦੀ ਨਾਂਹੀ ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਆਵਣ ਜਾਣ ਦੇ ਗੇੜ ਚੁਰਾਸੀ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਅਬਦ (ਸਦਾ) ਤਕ ਸਹਿਜ ਅਨੰਦੀ ਅਨਹਦ ਸੁੰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਮਅਨੰਦਨੀ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧ ਮਾਨਣ ਹਾਰੇ ਅੰਦਰ ਮੁਖੀ ਲਿਵ ਮਗਨ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਨੂੰ ਕਾਦਰੀ ਕੁਦਰਤੀ (ਦੁਨੀਆਵੀ) ਹੁੰਮਸ ਹੁੰਮਸ ਅੰਦਰ ਕੇਵਲ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਦੀ ਝੁਨਕਾਰ ਹੀ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਦੀ ਏਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅੰਸ ਸੁੰਨ ਮੰਡਲਾਂ ਵਾਲੀ ਜੋਤਿ ਘਟ ਅੰਤਰ ਕੇਵਲ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਅਸਥਿਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਤਿਸੇ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਰਿਦ ਜੋਤਿ ਅਸਥਿਰੀ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦਾ ਹੀ ਇਸ ਭਵਜਲ ਤੋਂ ਨਿਸਤਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪੂਰੇ ਸੂਰੇ ਸਚੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਹੀ ਏਹ ਤੌਫੀਕ ਹੈ ਕਿ ਏਥੇ ਹੀ ਅਗਾਧ ਤੇ ਅਗੰਮੀ ਪ੍ਰਮਾਰਥੀ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਾਉਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਵਰਤਾਉਣ ਨੂੰ ਮੋਅਜਜ਼ਾਣੀ ਸਮਰਥਾ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦ ਕਰਿ ਨਦਰਾਈਆਂ ਵਰੋਸਾਈਆਂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਰੂਪੀ ਅਮੋਲ ਦਾਤਾਂ ਬਖਸ਼ਸ਼ਾਂ ਜਿਸ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ

ਕਿਸੇ ਵਡਭਾਗੇ ਪਰਾਨੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਥੋਂ ਗੁਰਦੁਆ-
ਰਿਓਂ ਏਹ ਮੋਲ ਅਮੋਲਾ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ (ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ)
ਰੂਪੀ ਮਾਣਕ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਬਾਹਰ ਦੀ
ਢੂੰਡ ਮੁਕ ਗਈ ਹੈ, ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਆਨਮਤਾਂ ਵਿਖੇ
ਤੱਤ ਪਰਮਾਰਥ ਨੂੰ ਢੂੰਡਣ ਦੀ ਭਰਮਣਾ ਛੁਟ ਗਈ
ਹੈ, ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਢੂੰਡਣੋਂ ਛੁਟ
ਗਏ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਘਟ ਅੰਤਰਿ
ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਸਨ ਕਰਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਉਹ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਅਨਭਉ ਅਚਰਜ ਰੂਪ ਪੇਖ ਕੇ ਬਿਸ-
ਮਾਦ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਬਿਸਮਾਦ ਅਚਰਜ ਸਰੂਪ
ਦਾ ਅੰਤਰ ਗਤਿ (ਅਭ ਅੰਤਰੀ) ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ
ਬਸ, ਇਸ ਦਰਸ਼ਨ ਗੋਚਰੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ
ਦੀ ਅੰਤਰ ਬਿਰਤੀ ਇਸ ਅੰਤਰ ਮੁਖੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ
ਘਟ ਅੰਤਰ ਬੱਝ ਰਹੀ ਬਿਸਮ ਅਨੰਦੀ ਮਉਜ ਨੂੰ
ਛਡ ਕੇ ਇਸ ਅਨੰਦ ਅਨੰਦੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਢੂੰਡਣ ਦੀ
ਹਵਸ ਕਦੋਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ
ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਹੀ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਅਨਭਉ ਅਚਰਜ ਰੂਪ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਰਤੱਖ ਪੇਖਿ ਲਿਆ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ
ਰੂਪ ਸਚੇ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਨੇ ਨਾ
ਸਿਰਫ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਗੋਚਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ
ਪਾ ਲਿਆ ਤੇ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਗਟਾ ਲਿਆ ਹੈ ਬਲਕਿ
ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗਹਿਣ ਗਤ (ਪ੍ਰੋਖੋਂ) ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ

ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਅਲੱਖ ਅਤੇ ਅਕਥ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਅੰਤਰਿ ਗਤ ਲਖ ਕੇ ਲਖਾ ਅਤੇ ਅਕਥ ਕਥਾ ਭੀ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਏਹ ਕਉਤਕ ਕਟਾਕਸ਼ੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਡ ਵਰਤਿਆ ਹੈ,ਉਸ ਦੇ ਅਮਲ ਸਰੂਰ ਵਿਚਿ ਉਹ ਆ ਮੁਹਾਰੇ ਪੁਕਾਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸਾਡੇ ਉਤੇ ਏਹ ਕਉਤਕ ਪਰਤੱਖ ਵਰਤੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰੜੇ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਆਣ ਵਜੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਅੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਦੀ ਨਿਝਰ ਧਾਰ ਚੋਣ ਲਗ ਪਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟਤਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਗਲੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬੁਝ ਗਈ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਖੁਟ ਭੰਡਾਰ ਦੀ ਦਾਤਿ ਅਨੂਪਮੀ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸੋਮੇ ਮਈ ਅਖੁਟ ਭੰਡਾਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਮਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ "ਹਿਰਦੇ ਚਰਨ ਸਬਦ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ" ਗੁਰਵਾਕ ਦੇ ਭਾਵ ਵਾਲੀ ਚਰਨ ਕੰਵਲ ਅਜੇਹੇ ਝਪੀੜ ਲਾਕੇ ਸੇਵੇ ਹਨ ਕਿ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ ਵਿਖੇ ਅਘੜ ਨੂੰ ਘੜਕੇ ਸਚਾ ਅਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਘਟ ਅੰਤਰ ਹੀ ਭਰਪੂਰ ਲੀਣ ਲਿਆ ਹੈ। ਓਹ ਇਉਂ ਲਿਵਲੀਣ ਹੋਕੇ ਸਹਜ ਪਦ ਵਿਖੇ ਜਾ ਕੇ ਖੇਡੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਭ੍ਰਮ ਭੀਤੀ ਕਪਾਟ(ਕਵਾੜੇ) ਖੋਲ ਦਿਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰਿ ਮਹਲੀ ਮਹਲ ਦੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤੱਖ ਦਰਸ਼ਨ ਮਿਲਾਪ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ–

ਬਾਹਰ ਢੂੰਡਨ ਤੇ ਛੂਟ ਪਰੇ ਗੁਰਿ ਘਰ ਹੀ ਮਾਹਿ ਦਿਖਾਇਆ ਥਾ ॥ ਅਨਭਉ ਅਚਰਜ ਰੂਪੁ ਪ੍ਰਭੁ ਪੇਖਿਆ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਛੋਡਿ ਨ ਕਤਹੂ ਜਾਇਆ ਥਾ। ੧ ॥ ਮਾਨਕੁ ਪਾਇਓ ਰੇ ਪਾਇਓ ਹਰਿ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ ਥਾ। ਮੋਲ ਅਮੋਲਿ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਈ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਗੁਰੂ ਦਿਵਾਇਆ ਥਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਅਦ੍ਰਿਸਟ ਅਗੋਚਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਅਕਥੁ ਕਥਾਇਆ ਥਾ। ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਦਸਮ ਦੁਆਰਿ ਵਜਿਓ ਤਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਚੁਆਇਆ ਥਾ ॥ ਤੋਟਿ ਨਾਹੀ ਮਨਿ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬੂਝੀਹੇ ਅਖੁਟ ਭੰਡਾਰ ਸਮਾਇਆ ਥਾ ॥ ਚਰਨ ਚਰਨ ਚਰਨ ਗੁਰ ਸੇਵੇ ਅਘੜ ਘੜਿਓ ਰਸੁ ਪਾਇਆ ਥਾ ॥ ੩ ॥ ਸਹਜੇ ਆਵਾ ਸਹਜੇ ਜਾਵਾ ਸਹਜੇ ਮਨੁ ਖੇਲਾਇਆ ਥਾ। ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਭ੍ਰਮੁ ਗੁਰਿ ਖੋਇਆ ਤਹਿ ਹਰਿ ਮਹਲੀ ਮਹਲੁ ਪਾਇਆ ਥਾ ॥ ੫੪। ੩ ॥ ੩੭ ॥

(ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੫)

ਇਸ ਬਿਧਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਰਮ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਖੋ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦਸਮ ਦੁਆਰੀ ਹਰਿ ਮਹਲੀ ਮਹਿਲ ਵਾਲੀ ਖੇਡ ਦੀ ਪਰਤੀਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਗੁਰਵਾਕਾਂ ਦੇ ਅਨਿੰਨ

ਸਰਧਾਲੂ ਸਚਿਆਰ ਸਿਖ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਚਾਹੇ ਇਸ ਖੇਡ ਨੂੰ ਅਜੇ ਪਰਤੱਖ ਨ ਭੀ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਦੀ ਸਚਾਈ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਬਲਕਿ ਇਸ ਗੁਰਵਾਕ ਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਸਚਾਈ ਤੋਂ ਸਰਧਾਵੰਤ ਹੋ ਕੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਅਤੁਟ ਕਮਾਈਆਂ ਜੋਰੋ ਜੋਰ ਕਰਨ ਡਹਿ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਇਸ ਅਗੰਮੀ ਖੇਡ ਨੂੰ ਪਰਤੱਖ ਹੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਅਨਦਿਨ ਹੀ ਇਸ ਅਗਲੇ ਗੁਰਵਾਕ ਦੇ ਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:—

"ਖਟੁ ਖਟੁ ਦੇਹੀ ਮਨੁ ਬੈਰਾਗੀ ॥ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦ ਸੁਨਿ ਅੰਤਰਿ ਜਾਗੀ ॥ ਵਾਜੇ ਅਨਹਦੁ ਮੇਰਾ ਮਨ ਲੀਣਾ ॥ ਗੁਰਬਚਨੀ ਸਚਿ ਨਾਮਿ ਪਤੀਣਾ ॥੧॥ ਪ੍ਰਾਣੀ ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਸੁਖ ਪਾਈਐ। ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਮੀਠਾ ਲਾਗੈ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਸਮਾਈਐ। ॥ ਰਹਾਉ ....॥੬॥ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਵਜੈ ਦਿਨ ਰਾਤੀ ॥ ਅਵਗਤਿ ਕੀ ਗਤਿ ਗੁਰਮੁਖ ਜਾਤੀ ॥ ਤਉ ਜਾਨੀ ਜਾ ਸਬਦਿ ਪਛਾਨੀ ॥ ਏਕੋ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਨਿਰਬਾਨੀ ॥੭॥ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਸਹਿਜ ਮਨੁ ਰਾਤਾ ॥ ਤਜਿ ਹਉ ਲੋਭਾ ਏਕੋ ਜਾਤਾ ॥ ਗੁਰ ਚੇਲੇ ਅਪੁਨਾ ਮਨ ਮਾਨਿਆ ॥ ਨਾਨਕ

ਦੂਜਾ ਮੇਟਿ ਸਮਾਨਿਆ ॥੮॥"

ਏਹ ਦੇਹੀ ਰੂਪੀ ਖਟੋਲੀ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਜਗਿਆਸੂ ਦਾ ਦਰਸ ਬੈਰਾਗੀ ਜੀਉੜਾ ਸੁਆਸ ਅਭਜਾਸੀ ਨਾਮ ਦੀ ਪੀਂਘ ਪਾ ਕੇ ਝੂਟੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਦੇਹ ਰੂਪੀ ਮਟ ਗੁਫਾ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਸਥਿਤ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਮਿਲਾਪ ਸੁਰਤਾ ਆਤਮਾ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਦੀ ਲਿਵਤਾਰ ਸਮਾਧੀ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਦੀ ਲਿਵ ਡੋਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦ ਦੀ ਰਸ ਜੋਤਿ-ਰੁਣਝੁਣੀ ਧੁਨੀ ਅੰਦਰਿ ਜਾਗ ਉਠਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਦੀ ਐਸੀ ਉਨਮਨੀ ਝੁਨਕਾਰ ਗੁੰਜਾਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਬਦ ਸੁਰ-ਤੀਸ਼ਰ ਮਨੂਆ ਅਖੰਡ ਅਨੰਦਾ ਕਾਰ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਲੀਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਧ ਗੁਰਬਚਨਾਂ ਕਲਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮੀ ਤਤ ਸਚਾਈ ਪਰਗਟ ਪਹਾਰੇ ਆਸ਼ਕਾਰ ਹੋਇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਦੀ ਅਮਿਤ ਰਸਾ-ਇਣਤਾ ਮਈ ਪਾਰਸ ਕਲਾ ਉਤੇ ਹੋਰ ਭੀ ਤਤ ਨਿਸ-ਚਤੀ ਭਰੋਸਾ ਬੱਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੋਰੋ ਜੋਰ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਨਾਮ ਅਭਜਾਸ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਮਈ ਉਮਾਹਾ ਉਠਦਾ ਹੈ, ਐਉਂ ਸਚੀ ਗੁਰਮਤਿ ਭਗਤੀ ਦਾ ਸਚਾ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਸ, ਕੇਵਲ ਗੁਰ ਦੀਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਕਰਿ ਰਸ

ਜੋਤਿ ਵਿਗਸੋਇਆ ਨਾਮ ਅਚਰਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਸੁਆਦ ਭਿੰਨੜੀ ਮਿਠਾਸ ਵਾਲਾ ਹੋਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਿਠਾਸ ਦਾ ਅਗਾਧ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਸੁਆਦ ਹੀ ਹੈ,

ਨਾਮ ਵਿਚ ਸਮਾਈ

ਜੋ ਸੁਰਤੇ ਅਭਿਆਸੀ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਬਿਸਮਾਦ ਵਿਚ ਲੀਨ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਏਥੇ ਪੁਜਕੇ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨ ਦੀ ਨਾਮ ਵਿਚ ਸਮਾਈ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੀ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੀ ਸਮਾਈ ਨਾਮੀ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਦੀ ਸ਼ਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰ ਲਖਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਨਾਮ ਨਾਮੀ ਅਭੇਦਤਾ ਦਾ ਚਲਤ ਚੋਜਾਰ੍ਹੇਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਵਸਥਾ ਤੇ ਪੁਗ ਖਲੋਇਅੜੇ ਸੁਤੇ ਸਹਿਜ ਹੀ ਗੁਰਮੁਖ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨ ਨੂੰ ਨਿਜ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਅਟਾਹੜਿਓਂ ਦਿਨ ਰਾਤੀ ਲਗਾਤਾਰ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਵਜਦਾ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਅਮਿਤ ਗਤੀ ਵਾਲੇ ਵਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਤਤ ਗਤ ਮਿਤ ਕੇਵਲ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਨੇ ਹੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਦੀ ਅਭਿਆਸ ਜੁਗਤੀ ਦੀ ਰਮਜ਼ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪਛਾਣੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ (ਗੁਰਦੀਖਿਆ) ਦੁਆਰਾ ਉਨਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਨਿਦਿਨ ਇਕੋ ਨਿਰਬਾਣ (ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਉਚਾ) ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ ਹੀਰਵਿ ਰਹਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਏਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨ ਨਿਰਸੰਸਕਾਰ, ਨਿਰਵਿਕਲ਼ਾ-

ਪਾਕਾਰ ਅਫੁਰ (ਫੁਰਨਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁੰਨ) ਸੁੰਨ ਸਮਾਧੀ ਵਾਲੀ ਸਹਜ ਅਵਸਥਾ ਅੰਦਰ ਸਤੇ ਸਹਜ ਹੀ ਰੱਤੇ ਮਗੱਨਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਏਥੇ ਹਉਮੈ ਦੀ ਕਾਈ ਅਤੇ ਲੋਭ ਲਾਲਸਾ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੀ ਗਾਈ ਭੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਬਸ, ਧਿਆਤਾ, ਧਿਆਨ,ਧੇਅ ਦੀ ਇਕ ਮਿੱਕਤਾ ਤੇ ਨਾਮ ਨਾਮੀ ਦੀ ਅਭੇਦਤਾ ਦੀ ਅਪ੍ਰੋਖਸ਼ ਲਖਤਾ ਇਉਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਬਦ ਗੁਰੂ ਤੇ ਸੁਰਤਿ ਧੁਨ ਚੇਲੇ ਮਈ ਗੁਰ ਚੇਲੇ ਦੀ ਘੁਲ ਮਿਲ ਘਿਚ ਸੁਭਿਚਤਾ ਭੀ ਏਥੇ ਹੀ ਚੀਨੀ (ਪਛਾਣੀ) ਪਰਬੀਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੁਚਿਤਾਈ ਦੂਈ (ਦੂਤੀਏ ਭਾਵ) ਦਾ ਏਥੇ ਮਲੀਆਮੇਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਸ, ਇਕੋ ਨਿਰਾਲੰਬ, ਨਿਰਾਲਮ, ਨਿਰਬਾਣ ਨਿਹਕੇਵਲ, ਨਾਰਾਇਣ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਹੀ ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਭ ਅੰਤਰ (ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ) ਨਭ ਅੰਤਰ (ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਅੰਦਰ) ਇਕ ਓਹੀ ਹੀ ਜੋਤਾਕਾਰ ਦਿਸਦਾ ਹੈ।

ਨਿਗੁਰਿਓਂ ਸਗੁਰਾ ਹੋਣ ਅਰਥਾਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿਖ ਬਣਨ ਦਾ ਹੀ ਏਹ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ ਕਿ ਜਗਿਆਸੂ ਜਨ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਸੰਸਾਰਾਕਾਰ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਤੋਂ ਉਲਟਕੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਪ੍ਰਾਇਣ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਿਰੋਲ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਾਇਣ ਤਦੋਂ ਹੀ ਹੋਈਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਮਈ ਕਰਮ ਦੀ ਕਾਈ ਉਕੀ ਹੀ ਮਿਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਏਹ ਮੋਹ ਮਮਤਾ ਦੀ ਕਾਈ

ਤਦੋਂ ਹੀ ਮਿਟਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦੀ ਔਜ ਨੌਬਤ ਏਥੋਂ ਤਾਈਂ ਅਪੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਹਿਨਿਸ ਦਸਮ ਦੁਆਰੜੀ ਅਨਹਦ ਝੁਨਕਾਰ ਦੀ ਅਖੰਡਕਾਰਤਾ ਆ ਬਣੇ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨ "ਦਸਵੈ ਦੁਆਰਿ ਰਹਤੁ ਕਰੇ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸੋਝੀ ਪਾਇ" ਵਾਲੀ ਗੰਮਤਾ ਵਿਚ ਨਿਮਗਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ । ਅਤੇ

"ਫਿਰਿ ਧਾਤੁ ਨ ਲਾਗੈ ਆਇ"

ਤੇ "ਜਾ ਹਰਿ ਸਿਉ ਰਹੈ ਸਮਾਇ ॥"

ਵਾਲੀ ਆਤਮ ਮੰਜ਼ਲ ਅੰਦਰ ਸਹਜ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ । ਤਿਥੇ ਫੇਰ ਨਵਨਿਧ ਨਾਮ ਨਿਧਾਨ ਦੇ ਅਖੁਟ ਭੰਡਾਰ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਰ-ਚਿਓਂ ਖਾਇ ਫੇਰ ਤੋਟ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ । ਅਠਾਰਾਂ ਸਿਧੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਲਗੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ । ਨਿਜ ਘਰ ਨਿਜ ਥਾਉਂ ਵਸਿਆਂ ਏਹ ਬਰਕਤਾਂ ਸੁਤੇ ਸਹਜ ਹੀ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਓਥੇ ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ ਵਾਜੇ ਸਦ ਵਜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤੁਰੀਆ ਪਦ ਦੀ ਉਨਮਨੀ ਲਿਵਤਾਰ ਲਗੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜੈਸਾ ਕਿ ਅਗਲੇ ਗੁਰਵਾਕ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ:-

"ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲਿਐ ਉਲਟੀ ਭਈ ਨਵਨਿਧਿ
ਖਰਚਿਉ ਖਾਇ ॥ ਅਠਾਰਹਿ ਸਿਧੀ ਪਿਛੈ
ਲਗੀਆ ਫਿਰਨਿ ਨਿਜ ਘਰ ਵਸੈ ਨਿਜ
ਥਾਇ ॥ ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ ਸਦ ਵਜਦੇ ਉਨ

ਮਨਿ ਹਰਿ ਲਿਵਲਾਇ ॥"

(ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ ਮ: ੩)

ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਇਹ ਪਦ ਪਰਮਾਰਥੜਾ ਪੰਥ ਪ੍ਰਗਟਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਦਰ ਦਰਗਾਹੀ ਪਰਵੇਸ਼ਤਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਠਾਕ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਅੰਦਰ ਸਿਫਤ ਸਾਲਾਹ ਦਾ ਪਰਵਾਹ ਜਾਰੀ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਦਮ ਭੀ ਵਿਰਵੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਅਗਾਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਤਾਂਘਦੇ ਹਨ। ਪਿਛਾਹਾਂ ਮੋੜਾ ਨਹੀਂ ਫੇਰਦੇ। ਹਰਦਮ ਨਾਮ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਖੇ ਪਰੋ ਕੇ ਨਾਮ ਵਿਖੇ ਹੀ ਲਿਵਲਾਈ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਖੇ ਅਨਹਦ ਧੁਨੀਅੜੇ ਵਾਜੇ ਸਦ ਵਜਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਸਚੇ ਦਰਬਾਰ ਤੇ ਸਚੀ ਦਰ-ਗਾਹੇ ਜਾ ਕੇ ਭੀ ਓਹੀ ਸੋਭਾ ਸਚੀ ਸੋਭਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:—

"ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਪੰਥ ਪਰਗਟਾ ਦਰਿ ਠਾਕ ਨ ਕੋਈ ਪਾਇ ॥ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਸਲਾਹਨਿ ਨਾਮੁ ਮੰਨਿ ਨਾਮਿ ਰਹਨਿ ਲਿਵਲਾਇ॥ ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ ਦਰਿ ਵਜਦੇ ਦਰਿ ਸਚੈ ਸੋਭਾ ਪਾਇ ॥"

(ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮ: ੪)

ਤਤ ਬਿਸਮਾਦ ਦਾ ਪਰਤੱਖ ਨਜ਼ਾਰਾ ਤਿਥੇ ਹੀ ਪੇਖੀਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਿ ਅਨਹਦ ਧੁਨੀਆਂ ਦੇ

ਅਚਰਜ ਸੁਆਦ ਅਧਿਭੁਤ ਅਨੰਦ ਅਹਿਲਾਦ ਦੇ ਹਕੀਕੀ ਨਜ਼ਾਰੇ ਬਝਦੇ ਹਨ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:-

"ਮਾਈ ਰੀ ਪੇਖਿ ਰਹੀ ਬਿਸਮਾਦ ॥ ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਮੋਹਿਓ ਅਚਰਜ ਤਾਕੇ ਸਾਦ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ (ਸਾਰੰਗ ਮਹਲਾ ੫)

ਅਨਹਦ ਬਿਸਮਾਦ ਦਾ ਸਾਂਗੋ ਪਾਂਗ ਅਨੰਦ ਅਹਿਲਾਦ ਭੁੰਚਣ ਹਾਰਿਆਂ ਦੀ ਮੁਸੱਦਕਾ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਗੁਰਸਿਖ ਦੀ ਕੀ ਤਾਬ ਤਾਕਤ ਹੈ ਕਿ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮਤਿ ਮਸਲੇ ਦੀ ਸਚਾਈ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੋ ਸਕੇ। ਬਿਸਮਾਦ ਦੇ ਅਨੰਦ ਅਹਿਲਾਦ, ਰਸ ਵਿਚ ਭਰੇ ਭਕੁੰਨੇ ਤਤ ਦਰਸੀ ਤੇ ਆਤਮ ਰਹੱਸੀ ਜਨ ਪੁਕਾਰ ਪੁਕਾਰ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ:-

"ਜੀਵਨੋ ਮੈ ਜੀਵਨ ਪਾਇਆ ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਾਏ ਰਾਮ ॥ ਹਰਿ ਨਾਮੋ ਹਰਿ ਨਾਮ ਦੇਵੈ ਮੇਰੈ ਪ੍ਰਾਨਿ ਵਸਾਏ ਰਾਮ ॥ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਮੇਰੈ ਪ੍ਰਾਨਿ ਵਸਾਏ ਸਭੁ ਸੰਸਾ ਦੂਖ ਗਵਾਇਆ॥ਅਦਿ-ਸਟੁ ਅਗੋਚਰੁ ਗੁਰ ਬਚਨਿ ਧਿਆਇਆ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਮ ਪਦੁ ਪਾਇਆ॥ ਅਨਹਦ ਧੁੰਨਿ ਵਾਜਹਿ ਨਿਤ ਵਾਜੇ ਗਾਈ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਣੀ ॥ ਨਾਨਕ ਦਾਤਿ ਕਰੀ ਪ੍ਰਭ ਦਾਤੈ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਣੀ ॥ ੧ ॥

(ਰਾਗ ਆਸਾ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੪ ਘਰ ੧)

੧੧

ਗੁਰਮਤਿ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਯੋਗ ਦੇ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਤੋਂ ਵਖਰਾ ਹੈ

ਨਾਮ ਲਿਵ ਲੀਣੀ ਦਸ਼ਾ ਵਿਚ ਗਾਈ ਗੁਰ ਕੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਸਹਜ ਅਨਹਦ ਉਪਜਾਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੀ ਖੁਦ ਅਨਹਦੋਂ ਉਪਜੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨਹਦਿ ਸਮਾਣੀ ਹੈ। ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨ ਨਾਮ ਲਿਵ ਤਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰਤੀ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਹਰ ਦਮ ਅਨਹਦ ਧੁਨੀਆਂ ਸੁਣਨ ਲਈ ਅਖੰੜਾ ਕਾਰ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਅਨਾਹਤ ਧੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਝੁਨਕਾਰਾਂ ਸੁਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਿਰੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ, ਆਮ ਬੋਲ ਚਾਲ ਵਿਚ ਜੇਹਾ ਕਿ ਸਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਆਵਾਜ਼ ਹਨ। ਇਹ ਅਰਥ ਗੁਰਮਤ ਪਰ-ਮਾਰਥ ਅੰਦਰਿ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਖੇ ਸਬਦ ਗਾਵਨ ਅਤੇ ਸਬਦ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਗੁਰ-ਬਾਣੀ ਰੂਪੀ ਸਬਦ ਸੁਣਨ ਗਾਵਨ ਤੋਂ ਹੈ। ਸੋਈ ਸਬਦ ਬਿਸਮ ਅਨਾਹਦ ਝੁਨਕਾਰ ਅੰਦਰਿ ਦਸਮ-ਦੁਆਰ ਪਹੁੰਚਿਆਂ ਸੁਣੀਦਾ ਹੈ। ਅਖੰਡ ਅਭਿਆਸ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਤੇ ਅਖੰਡ ਕਮਾਈ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ, ਅਖੰਡ ਨਿਰਬਾਣਤਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ, ਬਸ

ਏਹੀ ਅਤੇ ਏਹੀ ਤਿੰਨੇ ਕਮਾਈਆਂ ਰਸਾਈਆਂ ਸੁਨ-ਵਾਈਆਂ ਅਜ਼ਗੈਬੀ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਦੀ ਸ਼ੁਨਵਾਈ ਹਿਤ ਸਮਰਥ ਹਨ। ਅਨਮਤ ਵਾਲੇ ਯੋਗੀਆਂ ਦਾ ਯੋਗ ਮਹਿਜ਼ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਨਵਾਈ ਸੁਣਾਉਣ ਦਾ ਹੀ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਤਰਲਾ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਧਾ ਸੁਆਮੀਆਂ ਦੀ ਘੂੰ ਘੂੰ ਤੋਂ ਏਹ ਹਠ ਯੋਗੜੀਆਂ ਅਨਹਦ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਬਹੁਤ ਉਚੇਰੀਆਂ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਗੁਰ-ਮਤਿ ਮਾਰਗ ਅੰਦਰਿ ਏਹ ਬਹੁਤ ਨਿਚਲੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਖੁਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੁਣੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਸਹਜ ਯੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਏਹਨਾਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸੁਣਨ ਦਾ ਸਾਨ ਗੁਮਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਪਜਦਾ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਗੁਰਮਤਿ ਮਾਰਗੀ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਏਹ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਐਉਂ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਘੁੰਮਦੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਿਧੀਆਂ ਸਿਧੀਆਂ। ਬਿਸਮਾਦ ਸਾਦ ਰਸ ਜੋਤਿ-ਅਹਿਲਾਦ ਦੇ ਅਨਹਦ ਲਿਵ ਤਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਰਸਕ ਰੀਸਾਲੂ ਰੰਗੀਸ਼ਰਾਂ ਨੂੰ ਏਹ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਬਹੁਤ ਫੋਕੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ ਏਹਨਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਆਉਂਦਾ।

ਇਕ ਵਾਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਦਾਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਗੁਰ-ਸਿਖ ਮੀਤ ਨੇ ਦਾਸ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਓਸ ਨੂੰ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਸੁਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਦ ਤੋਂ ਓਹ ਨਾਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ

ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆਕੇ ਕਰਨ ਲਗਿਆ ਹੈ ਓਦੋਂ ਦੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ ਸੁਣਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਫ ਸੁਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਥੋਂ ਓਹ ਸਜਨ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰਾ-ਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਭੀ ਆਪਣੀ ਹੱਡ ਬੀਤੀ ਦਸਾਂ। ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਓਹ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਹਨ ? ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਹਿਰਮ ਰਾਜ਼ ਜਾਣ ਕੇ ਉਸਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਮੈਨੂੰ ਦਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਹਨ, ਪਰ ਬਹੁਤੀ ਬੰਨ-ਸਰੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਬਹੁਤ ਸੁਰੀਲੀ ਹੈ, ਕਦੇ ਕਦੇ ਘੰਟਾ ਬਜਦਾ ਭੀ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਛੈਣਿਆਂ ਤੇ ਸੰਖ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀ। ਬੱਦਲ ਦੀ ਅਨਘੋਰ ਸੁਣਨ ਦਾ ਤਾਂ ਕਦੇ ਕਦੇ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਆਖਿਆ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਏਹ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੀਆਂ। ਓਹ ਮੇਰੇ ਇਸ ਜਵਾਬ ਤੋਂ ਬੜਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ ਜੇਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਪੁਛਿਆ ਉਦਾਸ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਏ। ਮੇਰਾ ਏਹ ਉਤਰ ਸੁਣਕੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਕਿ ਨਿਰਾਸਤਾ ਤਦ ਹੋਈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਵਲੋਂ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਨ ਹੋਈ। ਸ਼ਾਇਦ ਏਹ ਨਿਰਾ ਭਰਮ ਭੁਲਾਵਾ ਨਾ ਨਿਕਲੇ। ਪਰ ਉਸ ਸਜਣ ਨੂੰ ਏਹ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਅਮਰ ਵਾਕਈ ਵਾਲੀ ਹਕੀਕਤ ਹੋ ਪੁੜੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਦੇ ਕਥਨ ਅੰਦਰਿ ਦਾਸ ਨੂੰ ਰੰਚਕ ਭੀ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ

ਉਪਜਿਆ । ਉਸਦੀ ਹੈ ਾਨੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਦਰਿਆਫਤ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮੈਸਮਰੇਜ਼ਮ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਓਹਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਯੋਗ ਸਾਧਨਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਓਹ ਇਕ ਖੜੇ ਗੱਤੇ ਉਤੇ ਕਾਲਾ ਚੱਕਰ ਉੱਕਰ ਕੇ ਉਸ ਉਤੇ ਆਪਣੀ ਨਿਗਾਹ ਟਿਕਾਉਂਦਾ ੁੰਦਾ ਸੀ । ਉਸ ਨੇ ਮੈਸਮਰੇਜ਼ਮ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਕਤ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਪੜ੍ਹੇ ਸਨ । ਜਿਸ ਵਿਚ ਓਹ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਦਸਦੇ ਹਨ ਜੋ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪੰਜ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਣ ਤਾਈਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਟਿਕਟਿਕੀ ਤੇ ਧਿਆਨ ੰਨ੍ਹਿਆਂ ਕੁਛ ਭੀ ਹਾਸਲ ਨ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਗੁਰਮ ਤਿ ਨਾਮ ਦੇ ਓਹ ਲੜ ਲਗਾ ਤਾਂ ਇਸ ਵਹਿਣ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਭੀ ਉਸ ਕਾਲ਼ੇ ਟਿੱਕੇ ਉਤੇ ਆਪਣੀ ਨਿਗਾ ਜਮਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ । ਨਾਲੇ ਸਾਰੀ ਨਿਤ ਨੇਮ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਿਹਾ । ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਤੇ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਭੀ ਓਸੇ ਟਿਕਟਿਕੀ ਤੇ ਨਿਗਾਹ ਜਮਾਉਂਦਿਆਂ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਬਿਰਤੀ ਉਸਦੀ ਟਿਕਾਉ ਵਿਚਿ ਆ ਗਈ। ਟਿਕਾਉ ਵਿਚਿ ਆਉਣ ਦਾ ਸਦਕਾ ਉਸ ਨੂੰ ਓਹ ਆਵਾਜ਼ਾਂ

ਸਹਜ ਹੀ ਸੁਣਨ ਲਗ ਪਏਆਂ । ਉਸਨੂੰ ਲਿਲ ਜੋ ਏਹੋ ਲਗੀ ਹੋਈ ਸੀ । ਹਰ ਵਕਤ ਧਿਆਨ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਹੀ ਲਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ । ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੇ ਟਿਕਾਉ ਵਿਚ ਭੀ ਉਸਦਾ ਏਹੋ ਯਤਨ ਸੀ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੰਨ-ਸਰੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਬੜਾ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਆਕੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ, ਲਉ ਜੀ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣ ਲਗ ਪਏ ਹਨ ਅਤੇ ਏਹ ਸਭ ਨਾਮ ਦਾ ਹੀ ਪਰਤਾਪ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਏਹੋ ਕਹੇ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੀ ਜ਼ਰੂਰ ਸੁਣਦੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਚਿਰਾਂਦੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹੋ । ਮੈਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਸੁਣਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੇ । ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਏਹ ਤਾਂ ਦਸੋ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਭੀ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰਿ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਕੋਈ ਕਿਰਨ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ? ਉਸਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਏਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ । ਏਹਨਾਂ ਦੋਨਾਂ ਗਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪੱਕੀ ਸਮਝ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਛ ਉਸ ਸਜਣ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਏਹ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਨਹੀਂ । ਜੋ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੇ । ਏਹ

ਤਾਂ ਉਟੇਰੇ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਜਨ ਨੂੰ ਅਜੇ ਨਾਮ-ਰਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਜਿਸਦਾ ਨਾਭ ਕੰਵਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਖਿੜਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚਿ ਰਸ ਜੋਤਿ ਕਣੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਭੇਈ ਗਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਕਿਵੇਂ ਸੁਣਾਈ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਏਹ ਕੁਛ ਭੀ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਮੰਤਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਤੁਫੈਲ ਹੀ ਸੁਣਾਈ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਜਣ ਦੇ ਕਥਨ ਨੂੰ ਅੱਖਰ ਅੱਖਰ ਸੱਚਾ ਜਾਣ ਕੇ ਦਾਸ ਨੇ ਉਸ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਰਸ ਜੋਤਿ ਵਿਗਾਸ ਵਾਲੀ ਬਿਰਤੀ ਉਖੇੜ ਕੇ ਜਦੋਂ ਉਪਰ ਨੂੰ ਸੁਰਤੀ ਰੰਚਕ ਮਾਤਰ ਓਪਰਾ ਜੇਹਾ ਧਿਆਨ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਸੁਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਓਹ ਪੰਜੇ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਅੱਡੋ ਅੱਡੀ ਨਿਖਰਵਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਗੂੰਜ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਓਹ ਨਿਰੇ ਬਜੰਤਰੀ ਬਾਜੇ ਹੀ ਹਨ ਪਰ ਇਕ ਤਾਰ ਬਜਦੇ ਸੁਣਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਓਹਨਾਂ ਅੰਦਰਿ ਓਹਿ ਰਿਦੇ ਵਿਗਾਸ ਵਾਲੇ ਰਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਸੌਵਾਂ ਹਿਸਾ ਰਸ ਭੀ ਨਹੀਂ। ਰਿਦੇ ਰਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾਰ ਦੇ ਮਹਾਨ ਲਿਵਤਾਰੀ ਆਨੰਦ ਸੌਂਹੇ ਏਹਨਾਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਧੁਨਕਾਰ ਰਸ ਮਾਤ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਮੱਧਮ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਅਜ ਤਾਈਂ ਏਧਰ ਸੁਰਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਈ ਸੀ। ਖਬਰੇ ਕਦੋਂ ਕੁ ਦੇ ਬਜਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਪਏ ਬਜਣ। ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਖਹਿੜਾ ਛਡ ਕੇ

ਓਦੋਂ ਹੀ ਉਸ ਸਜਣ ਵਲ ਭਜਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਚੇ ਹੋ। ਅਜ ਮੈਂ ਧਿਆਨ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਵਾਕਈ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਲੇ ਪੰਜੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਆਵਾਜ਼ੇ ਬਜੰਤਰੀ ਸੁਣਾਈ ਦਿਤੇ। ਹੋਰ ਗਲ ਵਧੇਰੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨ ਆਖੀ ਤਾਕਿ ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਨ ਟੁਟ ਜਾਏ। ਪਰ ਏਹ ਗਲ ਬੜੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਉਸ ਤਾਂਈ ਨਿਰੂਪਨ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਬਾਹਯ ਮੁਖੀ ਬਿਰਤੀ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸਉਦਾ ਗੁਰਮਤਿ ਅਭਿਆਸੀਆਂ ਲਈ ਸੋਭਦਾ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਸੁਰਤੀ ਬਿਰਤੀ ਨੇ ਅੰਤਰਮੁਖ ਹੋਕੇ ਰਿਦੰਤਰਿ ਰਿਦ ਵਿਗਾਸ ਜੋਤਿ ਰਸ ਨੂੰ ਪਰਤਖ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਓਹ ਬਾਹਯ ਮੁਖੀ ਖਰਚ ਹੋਕੇ ਅਜਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਏਹੋ ਡਿਠਾ ਹੋਣਾ ਹੈ ਕਿ ਗੱਤੇ ਉਪਰਲਾ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਗੋਲ ਟਿੱਕਾ ਰੋਸ਼ਨ ਹੋਕੇ ਸਫੈਦ ਚਾਨਣੇ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਝਟ ਏਹ ਗਲ ਮੰਨ ਲਈ। ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜੀ! ਏਹ ਗਲ ਕਿਤੇ ਥੋੜੀ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਏਹ ਬੜੇ ਘਾਟੇ ਵਾਲਾ ਸਉਦਾ ਹੈ ਜੋ ਰੋਸ਼ਨੀ ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਰਿ ਕਲਬ ਦੇ ਦੇਖਣੀ ਸੀ, ਉਸਦਾ ਛਿਨ ਭੰਗਰੀ ਚਰਚਾ ਪਰਚਾ (ਪੋਚ ਪਰਤਵ) ਬਾਹਰ ਦੇ ਅਕਾਸ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੋਊ। ਕੁਛ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਫੇਰ ਹਨੇਰ ਘੁੱਪ, ਬਹੁਤਾ ਹੋਓ ਤਾਂ

ਓਹੋ ਰੌਸ਼ਨ ਟਿੱਕਾ ਬਾਹਰ ਅਖੀਆਂ ਮੂਹਰੇ ਭਮੂਰੇ ਵਾਂਗੂ ਨਚਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੋਊ । ਆਤਮ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਚੜ੍ਹਾਊ ਉਭਾਰਾਉ ਲਈ ਏਹ ਕੁਛ ਸੁਬੇਹਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ, ਅਨਹਦ-ਕੀਰਤਨ ਅਖਾੜੇ-ਖਲੂਣੇ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਰਹਿ ਜਾਣਗੇ, ਏਹ ਦੋਹੱਡੀ ਬੀਤੀ ਵਾਰਤਾ ਤੋਂ ਏਹ ਦੋ ਗਲਾਂ ਸਿੱਧ ਹੋਈਆਂ ਕਿ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੀ ਖੇਡ ਤੋਂ ਉਰੇਡੇ ਪਰੇਡੇ ਦੋਈ ਘਟਨਾਵਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਵਰਤਦੀਆਂ ਹਨ । ਅਸਲ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਓਹੀ ਹਨ ਜੋ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆਂ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਅਜਾਣ ਏਹਨਾਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸੁਣਨ ਸਾਰ ਹੀ ਏਹ ਗਲਤ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ ।

ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਸਿਰਫ ਬਾਜਿਆਂ ਗਾਜਿਆਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਤੀਜਦੇ । ਜਿਨਾਂ ਦੀ ਆਤਮ ਆਧਾਰੀ ਖੁਰਾਕ ਐਥੇ ਕੇਵਲ ਕੀਰਤਨ ਆਧਾਰ, ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨਕਾਰ ਹੈ ਉਹ ਦਸਮ ਦੁਆਰੋਂ ਅਗਮ-ਪੁਰਿਓਂ ਭੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਅਨਹਦ ਧੁਨੀਆਂ ਸੁਣਕੇ ਹੀ ਮਸਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਐਰੇ ਗੈਰੇ ਬਜੰਤਰੀ ਬਾਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨ ਹਿਤ-ਚਿਤਾਉਂਦੀਆਂ ਤੇ ਨ ਸੁਖਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

--o--

੧੨

ਪੰਚ ਸਬਦ

ਗੁਰਮਤਿ ਅੰਦਰ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਪੰਜ ਬਜੰਤਰੀ ਬਾਜਿਆਂ ਦੀ ਧੁਨੀ ਤੋਂ ਉਪੰਨੀਆਂ ਪੰਜ ਸ਼ਬਦ (ਆਵਾਜ਼ਾਂ) ਧੁਨੀਆਂ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਨਹੀਂ । ਇਹਨਾਂ ਪੰਜਾਂ ਬਾਜਿਆਂ ਤੋਂ ਵਖਰੇ ਅਤੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਜੋ ਦਿੱਬ ਲਤਾਫਤੀ ਅਲੌਕਿਕ ਕੀਰਤਨ ਦਿੱਬ ਧੁਨੀਆਂ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ । ਸੋਈ ਗੁਰਮਤਿ ਦਸਮ ਦੁਆਰੀ ਪੰਚ ਸ਼ਬਦ ਹਨ । ਪੰਚ ਤੋਂ ਭਾਵ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਦਿੱਬ ਸ੍ਰਿਸ਼ਤੇਸ਼ਟ ਗੁਰਮਤਿ ਕੀਰਤਨ ਧੁਨੇਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਹੈ । ਜੋ ਬਿਨ ਬਜਾਏ ਬਜਦੇ ਹਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪੋ ਬਜਦੇ, ਦਸਮ ਦੁਆਰੇ ਗੂੰਜਦੇ ਗੁਰਮੁਖ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਬੈਠੇ ਵਿਚਰਦੇ ਭੀ ਸੁਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰਪੁਰ ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਜਾਇ ਸਮਾਇਕੇ ਭੀ ਸੁਣਦੇ ਹਨ। ਸੱਚਖੰਡੀ ਅਨਹਦ ਅਖਾੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕੀਰਤਨ ਧੁੰਨੀਆਂ, ਦਿੱਬ ਉਨਮਨੀ ਝੁਨਕਾਰ ਵਿਚ ਜੇਹੀਆਂ ਏਥੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੁੰਦਿਆਂ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਖੁਲ੍ਹਣ ਪੁਰ ਸੁਣੀਦੀਆਂ ਹਨ । ਤੇਹੀਆਂ ਹੀ ਕਰਮ ਖੰਡ ਤੇ ਸੱਚ ਖੰਡ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਿਆਂ, ਭੀ ਦਿੱਬ ਸਰੋਤੀ ਸਰਵਣਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣ-ਦੀਆਂ ਹਨ । ਏਹ ਪੰਚ ਦਿੱਬ ਸ੍ਰਿਸ਼ਤੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦ ਏਹਨਾਂ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਕੰਨਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ । ਏਹ ਤਾਂ

ਆਤਮ ਮਗਨੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗਗਨੋਲਿਆਂ (ਦਸਮ ਦੁਆਰ) ਦਾ ਉਘਾੜ ਹੋਇਆਂ ਅਲੌਕਿਕ ਗੁੰਜਾਰ ਵਿਚ ਸੁਣਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਕੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਥੀਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਪਰ ਬਿਸਮਾਦ ਸੁਆਦ ਦੀ ਸਲਾਹੁਤਾ ਸਲਾਹੇ ਬਿਨਾ ਰਹਿਆ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਅਨੰਦ ਤਾਂ ਬਿਸਮਾਦ ਸ਼ਬਦ ਸਰੋਤ ਰਸ ਦਾ ਚਾਖਿਆਂ ਸਰਵਣਾਖਿਆਂ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਲ਼ਖਣਤਾ ਬਿਚੱਖਣਤਾ, ਪੰਚੱਖਣਤਾ ਤਾਂ ਸਾਫ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਪਾਹਾਰੇ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਕੀ! ਤੇ ਪੰਜ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਕੀ! ਜਿਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਗੁੰਜਾਰ ਅਣਗਿਣਤ, ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਦਿੱਬ ਧੁੰਨੀਆਂ ਵਾਲੀ, ਬੇਹਦ ਦਿੱਬ ਕੀਰਤਨ ਧੁੰਨੀਆਂ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਸੋਈ ਕਹੀਐ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ! ਉਹ ਪੰਜਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਗੰਮ ਗਗਨ ਮੰਡਲਾਂ ਅੰਦਰ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਦਾ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਪੂਰਨ ਨਾਦ ਤਾਂ ਅਤਿਯੰਤ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਉਤਕ੍ਰੇਸ਼ਟ ਅਸਚਰਜ ਬਿਸਮਤਾ ਰਸ ਰਸਾਲੜਾ ਸੁਰਤੇ ਜਨਾਂ ਦੀ ਸਾਵਧਾਨ ਸਰੋਤ ਅੰਦਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਨਾਮ ਦਾ ਅਧਿਭੁਤ ਰਸੀਲੜਾ ਕੀਰਤਨ-ਨਾਦ ਪੰਚ ਸ਼ਬਦੀਆ ਅਨਹਦ ਕੀਰਤਨ ਗੁਰਮਤਿ ਅੰਦਰ ਵਿਧਾਨਿਆ ਪ੍ਰਮਾਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧੁਰੰਧਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨ ਅਖਾੜੇ ਭੀ ਗੁਰਗੰਮ ਗਗਨ ਮੰਡਲਾਂ ਅੰਦਰ

ਬੱਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਪ੍ਰੰਤੂ ਖਾਸ ਪੰਜ ਗਿਣਤੀਆ ਕੋਈ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਦਸਮ ਦੁਆਰਿਓਂ ਅਪ੍ਰੰਪਰ ਨਹੀ ਸਹੋਦਤ ਹੋਇਆ (ਅਰਥਾਤ ਨਹੀਂ ਬਜਿਆ) ਸੁਣਿਆ ਪਰਵਾਨਿਆ ਗਿਆ । ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੁਗ ਖਲੋਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਨੂੰ ਏਦੂੰ ਵਧ ਹਡਬੀਤਿਆ ਤਜਰਬਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਪਰ ਨਿਜ ਪੇਖਿਆ ਚਾਖਿਆ ਨਜ਼ਰੀ ਆਇਆ ਦਸਣਾ ਦਰਸਾਉਂਣਾ ਹੀ ਪ੍ਰਮਸੁਚਿਆਰਤਾ ਹੈ। ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਗੁਰਮੁਖ ਪੁਗ ਖਲੋਤੇ ਹਰ ਕੇ ਲੋਕ ਅਧਿਭੁਤ ਅਲੌਕਿਕ ਕੀਰਤਨ ਦਿੱਬਤਾ ਵਾਲੇ ਪੰਚ (ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ) ਸ਼ਬਦੀਏ ਪੂਰਨ ਨਾਦ ਦੇ ਅਨਹਦ ਧੁਨ ਬਜੰਤਰੀ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਨਿਰਜੋਗ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸੰਗ ਕੇਲ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਦਾ ਅਨਹਦ ਕੀਰਤਨ ਕੇਲੰਤੀਆ ਭਵਨ ਸਚੜਾ ਸੁਖ ਸਹਜ ਆਨੰਦ ਭਵਨ ਹੈ। ਇਥੇ ਬੈਠੜੇ ਤਿਥੇ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਅਤੇ ਤਿਥੇ ਵਸੰਦੜੇ ਭਗਤ-ਕੇ-ਲੋਅਲਿਆਂ (ਕਰਮ ਖੰਡ ਤੇ ਸੱਚ ਖੰਡ ਵਿਚ ਵਸਣ ਹਾਰੇ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਦੇ ਕਈ ਲੋਕ) ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕੇਲ ਕਲੋਲ ਸੰਗਮੀ ਸਤਿਸੰਗ ਮੰਡਲ ਅਪਾਰ ਮਹਿਮਾ ਮਈ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਤਿਥੇ (ਈਹਾਂ ਊਹਾਂ—ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ) ਰੋਗ ਸੋਗ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੀਨ ਕਾਲ ਭੀ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਊਹਾਂ (ਉਥੇ) ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦਾ ਹੀ ਸਿਮਰਨ ਕੀਰਤਨ ਅਨਹਦ

ਅਖੰਡਾਕਾਰ ਧੁਨੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਅਧਿਭੁਤ ਬਿਸਰਾਮ ਅਸਥਾਨ ਵਿਰਲੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਮਾਇਆ ਅਤੀਤ ਗੁਰਮੁਖ ਜੋਗੀ ਜਾਗਦੇ ਹੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਤਿਤ ਪਦ ਪੁਗਿਆਂ ਦਾ ਭੋਜਨ ਭਾਉ ਕੀਰਤਨ ਆਧਾਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਦਸਮ ਦੁਆਰਿਓਂ ਪਾਰ ਪਰੰਦੜੇ ਤੇ ਸਚ ਖੰਡ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰਾ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਕਟ ਵਸੰਦੜੇ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਦਾ ਬੇਅੰਤ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਸਮੇਂ ਲਈ ਨਿਹਚਲ ਆਸਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਿਹਚਲ ਆਸਨੇ ਅਰੂੜ੍ਹਤ ਹੋਇਆ ਸੁਰਤਾਰੀ ਜਨ ਫਿਰ ਨ ਡਿਗਦਾ ਹੈ, ਨ ਡੋਲਦਾ ਹੈ, ਨ ਇਹ ਨਿਹਚਲ ਆਸਣ ਆਪਣੀ ਨਿਹਚਲਤਾ ਤੋਂ ਚਲਾਇਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਏਹ ਨਿਹਚਲ ਆਸਨੀਆ ਕਤਹੂੰ ਧਾਵੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਰਿ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਏਸ ਨਿਹਚਲ ਆਸਨੀ ਮਹਲ ਨੂੰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਿਥੇ ਭ੍ਰਮ, ਭੈ, ਮਾਇਆ ਜਾਲ ਦਾ ਨਮੂਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਏਹਨਾਂ ਫੁਰਨਿਆਂ ਤੋਂ ਉਥੇ ਉੱਕੀ ਹੀ ਅਫੁਰਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਅਫੁਰਤ ਅਚਲ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਕਿਰਪਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਅਕਾਲ ਹੀ ਅਕਾਲ ਅਖੰਡ ਦਰਸ ਜਮਾਲ ਜਲਵਨ ਹੀ ਜਲਵਨਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਪਾਰਾਵਾਰ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ। ਉਸਦਾ ਨਿਰਾਆਕਾਰ ਅਤੇ ਸਾਕਾਰ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪਾ ਸਾਰ ਗੁਪਤ ਗੈਣਾਰ

ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰੜਾ ਪ ਸਾਰ ਪਸਾਰਨਾ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਅਖਤਿਆਰ ਵਿਚ ਹੈ:–

"ਬੀਓ ਪੂਛਿ ਨ ਮਸਲਤਿ ਧਰੈ ।
ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਸੁ ਆਪਹਿ ਕਰੈ ।"

ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ ਨਿਰਬਾਣ ਪਦ ਲੀਣੇ ਨਾਮ ਰਸਕ ਵੈਰਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਦਾ ਅੰਤ ਲੈਣ ਦੇ ਖਲਜਗਣ ਵਿਚ ਪੈਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਰੋਕਾਰ ਨਹੀਂ । ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰ ਜੋ ਅਹਿਨਿਸ ਰਸ ਜੋਤਿ ਵਿਚ ਅਹਲਾਦੀਆ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸੁਆਦ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਸਦਰਸ ਲਿਵ ਧਿਆਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੁਰਤਿ ਸੋ ਦਰੋਂ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਹੋਰਤ ਵਲ ਝਮਕਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਓਹਦਾ ਬਿਸਮਾਦ ਅਚਰਜ ਅਤੇ ਅਕਥਨੀਯ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਮਿਤ ਮਹਿਮਾ ਓਹਨਾ ਪਾਸੋਂ ਆਪੇ ਹੀ ਕਹੀ ਕਥੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਜੈਸਾ ਕਿ ਇੰਨ ਬਿਨ ਇਸ ਅਗਲੇ ਗੁਰਵਾਕ ਤੋਂ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ :–

'ਪੰਚ ਸਬਦ ਤਹ ਪੂਰਨ ਨਾਦ ॥ ਅਨਹਦ ਬਾਜੇ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥ ਕੇਲ ਕਰਹਿ ਸੰਤ ਹਰਿ ਲੋਗ ॥ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ ਨਿਰਜੋਗ ।੧॥ ਸੂਖ ਸਹਜ ਆਨੰਦ ਭਵਨ ॥ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਬੈਸਿ ਗੁਣ ਗਾਵਹ ਤਹ ਰੋਗ ਸੋਗ ਨਹੀ ਜਨਮ ਮਰਨ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਊਹਾ ਸਿਮਰਹਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ॥ ਬਿਰਲੇ ਪਾਵਹਿ ਓਹੁ ਬਿਸ੍ਰਾਮੁ ॥

ਭੋਜਨੁ ਭਾਉ ਕੀਰਤਨ ਆਧਾਰੁ ॥ ਨਿਹਚਲ
ਆਸਨੁ ਬੇਸੁਮਾਰੁ ॥ ਡਿਗਿ ਨ ਡੋਲੈ ਕਤਹੂ
ਨ ਧਾਵੈ ॥ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕੋ ਇਹੁ ਮਹਲੁ
ਪਾਵੈ ॥ ਭ੍ਰਮ ਭੈ ਮੋਹ ਨ ਮਾਇਆ ਜਾਲ ॥
ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਪ੍ਰਭੂ ਕਿਰਪਾਲ ॥ ੩ ॥ ਤਾਕਾ
ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ॥ ਆਪੇ ਗੁਪਤ ਆਪੇ
ਪਾਸਾਰੁ ॥ ਜਾਕੈ ਅੰਤਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ
ਸੁਆਦੁ ॥ ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਨਾਨਕ
ਬਿਸਮਾਦੁ ॥ ੪ ॥ ੬ ॥ ੨੦ ॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੫)

ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਗੁਰਮੁਖ ਮੁਕਤੀਸ਼ਰਾਂ ਦਾ ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰ ਸੱਚ ਖੰਡੀ ਅਨਹਦ ਝੁਨਕਾਰੀਆ ਸਦ ਸਦੀਵੀ ਬੈਕੁੰਠ ਵਾਸਾ ਹੈ। ਓਹ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਭੀ ਬੈਕੁੰਠ ਵਾਸੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਸਾਰਾਕਾਰ ਬਿਰਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਓਹ ਤਾਂ ਸਦਾ ਨਿਰਭੈ ਕੇ ਘਰ ਦਰਿ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਖੇ ਸਹਜ ਸਮਾਧਤ ਹੋਏ ਸਦਾ ਕੀਰਤਨ ਤੂੰਗੀ ਤੁਰੀਆਂ ਦੇ ਬਜੰਤਰੀ ਹੀ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਅਟੰਡਾਕਾਰ ਅਨਹਦ ਝੁਨਕਾਰ ਦਾ ਅਕਥਨੀਯ ਬਿਸਮ ਰਸ ਭਰਪੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਸਭ ਜ਼ਹੂਰਾ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਲਾ ਕਮਾਈ ਦਾ ਅੰਕੂਰਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਸਿਮਰਨ ਬਾਝੋਂ ਤਤ ਗੁਰਮਤਿ

ਮੁਕਤਿ ਪਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂਤੇ ਐਸਾ ਸਿਮਰਨ ਖਿਨ ਖਿਨ ਅੰਤਰਿ ਪਰੋਈ ਰਸ ਭੋਈ ਹੀ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:-

"ਜਿਹ ਸਿਮਰਨਿ ਹੋਇ ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰੁ ॥ ਜਾਹਿ ਬੈਕੁੰਠਿ ਨਹੀ ਸੰਸਾਰਿ । ਨਿਰਭਉ ਕੈ ਘਰਿ ਬਜਾਵਹਿ ਤੂਰ ॥ ਅਨਹਦ ਬਜਹਿ ਸਦਾ ਭਰਪੂਰਿ ॥੧॥ ਐਸਾ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਿ ਮਨਿ ਮਾਹਿ ॥ ਬਿਨੁ ਸਿਮਰਨੁ ਮੁਕਤਿ ਕਤ ਨਾਹਿ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਕਬੀਰ ਜੀ)

੧੩

ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਝਲਕਾ

ਖਿਨ ਖਿਨ ਸਿਮਰਨ ਕਮਾਈਆਂ ਕਰਨ ਹਾਰਿਆਂ ਦੇ ਰਿਦੰਤਰ ਰਸ-ਜੋਤਿ ਕਿਰਣੀ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਿਤਿਬਿੰਬਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੈਂਤਰਾ ਬੱਝਦਾ ਹੈ । ਜੋਤਿ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਚੰਡ ਝਲਕਾ ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪੇਸ਼ ਖ਼ੇਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਸ ਮਿਲਾਵਾ ਹੁਣੇ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਜਗ ਜੀਵਨ ਦੀ ਜਗਮਗ ਜੋਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਚੰਡ (ਪ੍ਰਗਟ) ਹੋਣ ਸਾਰ ਹੀ ਸਚ ਖੰਡੀ ਕੀਰਤਨ ਅਖਾੜਿਆਂ ਦੇ ਪੰਚ ਪਰਵਾਨ ਪੰਚ ਪਰਧਾਨ ਸਖੇ ਸਖੀ ਜਨਾਂ ਦੇ ਆਨੰਦ ਮੰਗਲੀ ਅਨਹਦ ਸੋਹਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਝੁਨਕਾਰ ਵਧਾਈਆਂ ਵਜਦੀਆਂ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸਦੀ ਬਿਸਮ ਬਿਨੋਦੀ ਮਹਿਮਾ ਅਤ ਅਪਰ ਅਪਾਰ ਹੈ । ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ–

"ਚਰਨ ਕਮਲ ਰਿਦ ਅੰਤਰਿ ਧਾਰੇ ॥
ਪ੍ਰਗਟੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ॥੨॥
ਪੰਚ ਸਖੀ ਮਿਲਿ ਮੰਗਲੁ ਗਾਇਆ ॥
ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਨਾਦ ਵਜਾਇਆ ॥੩॥
ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਤੁਠਾ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿਰਾਇ॥

ਸੁਖਿ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਂਣੀ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ।"੪॥੧੭॥
(ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਸਚ ਮੁਚ ਸੁਹਾਗ ਭਾਗ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਰਾਤ ਬੜੀ ਹੀ ਸੁਹਾਵੀ ਅਤ ਰਸ ਰਾਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੀਤਮ ਰਾਉ ਰੂਪੀ ਸੁਹਾਗ ਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਸਾਰ ਹੀ ਅਰਸ਼ੋਂ ਕੁਰਸ਼ੋਂ ਸੁਹਾਗ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਵੰਦੇ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਪਗ ਖਲੋਤੇ ਪੰਚ ਜਨਾਂ ਦੇ ਅਣਗਿਣਤ ਪਰਵਾਰ ਦਲ ਇਸ ਨਵਲ ਸੁਹਾਗ ਦੀਆਂ ਵਧਾਈਆਂ ਅਤ ਬਿਸਮ ਅਨੰਦੀ ਕੀਰਤਨ ਮੰਗਲ ਧੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਦਿੰਦੇ ਸੁਣਦੇ ਹਨ ॥ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਇਆ ਨਗਰ ਗੜ ਅੰਤਰੀ ਅਤੇ ਪੁਰ ਗਗਨੰਦਰੀ ਪਾੜਾ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਨਹਦ ਮੰਡਲੀ ਪੁਲਾੜ ਦਾ ਉਘਾੜ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੋਤਿ ਰਸ ਅੰਮਿਉ ਧਾਰਾ ਦੀ ਨਿੱਝਰ ਝਰੇਂਦੀ ਹੰਸਲੀ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਅਤੇ ਧੁਰ ਗਗਨਾਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅਜੇਹੀ ਸਰਸ਼ਾਰ ਹੋ ਕੇ ਵਗ ਤੁਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਦ ਬੰਨਿਆਂ ਦੇ ਕੜ ਪਾਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਥਾਹ ਰਸ ਜੋਤਿ ਅਮੀ ਸਰੋਵਰ ਛਲਕਾਂ ਮਾਰ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਪੁਰ ਗਗਨੰਦਰੀਂ ਹੀ ਸਾਚਾ ਵਾਸਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਗ ਖਲੋਤੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮੀਕੇ ਨਿਜ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਅਮਰੀ ਨਿਵਾਸ ਲਈ ਭਗਤ ਵਛਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਅਜ਼ਲ (ਸਦਾ) ਤੋਂ ਹੀ ਸਦਾ ਨਿਰ ਮਾਇਲ ਅਸਥਿਰ ਥਾਨ ਆਪੇ ਆਪਿ ਉਪਾਇ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਥੇ

ਕਿ ਓਹ ਆਪਣੇ ਨਵਲ ਸੁਹਾਗਵੰਤੇ ਸੋਭ ਸਥਾਨੀ ਸੰਤਾਂ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀ ਬੈਠਕ ਬੈਸਾਇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਸਾਰਾ ਮਰਤਬਾ ਨਾਭ ਅਸਥਾਨੀ ਅਭ ਅੰਦਰੀ ਜੋਤਿ ਵਿਗਾਸੀ ਅੰਦਰਿ ਹੀ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨ ਨੂੰ ਕਾਇਆ ਕੋਟ ਗੜ ਹਟ ਪਟਣੀ ਤਾੜੀ ਲਾਇ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਤਮ ਜੋਤਿ ਕਣੀ ਮਈ ਸੱਚੀ ਵਥ ਦੀ ਸੰਮ੍ਹਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜੀਅ ਨਾਲਿ ਸਜ ਧਜੀ ਹਟੜੀ ਦੇ ਅੰਤਰਿਗਤਿ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭੀਤਰ ਜੜੇ ਬੱਜਰ ਕਪਾਟ ਜੋ ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਆਪੇ ਜੜੇ ਸਨ ਉਸਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਕਲਾ ਵਰਤਾਇ ਖੋਲਾਇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਪਾਟ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਦੀ ਦੇਰ ਹੈ ਕਿ ਸਬਦ ਸੁਰਤੀਸ਼ਰ ਦੀ ਰੂਹ ਆਤਮਾ ਅਖੰਡ ਅਪਾਰ ਜੋਤਿ ਉਘਾੜ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਖੇ ਜਾ ਖੇਡਦੀ ਹੈ। ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕੈਸੀ ਲੀਲਾ ਲਲਤ ਖੇਡ ਉਪਾਈ ਹੈ। ਕੋਟ ਗੁਫਾ ਅੰਦਰਿ ਨਉ ਘਰਿ ਨਿਜ ਹੁਕਮ ਰਜ਼ਾਇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਥਾਪ ਦਿਤੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਪਇਆਂ ਹੀ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਦਾ ਉਘਾੜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆਂ ਹੀ ਅਲੱਖ ਅਪਾਰੀ ਪੁਰਖ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਲੱਖ ਅਪਾਰੀ ਲਖਾਉਨੀ ਉਹ ਆਪੇ ਹੀ ਲਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਇਆਂ ਰੂਪੀ ਕਲਪ ਬਿਰਛ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲ

ਭੁੰਚਣ ਹਾਰੇ ਹੰਸ ਅਵਤਨਸੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸੰਤ ਜਨ ਪੰਛੀ ਅੰਤਰਿਗਤ ਕੇਲ ਕਰੰਤੇ ਹੀ ਗਗਨ ਉਡਾਰੀ ਲਾਂਵਦੇ ਹਨ। ਮਾਇਆ ਚਿਤ੍ਰ ਬਚਿਤਰ ਬਿਮੋਹਨੀ ਬਿਖ ਸੰਸਾਰ ਵਲ ਉਡ ਕੇ ਨਹੀਂ ਧਾਵੰਦੇ, ਸਗੋਂ ਏਹ ਹੰਸਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਅੰਤਰ ਗਤਿ ਹੀ ਸਹਜ ਢੰਗ ਰਾਵੰਦੇ ਹੋਏ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਮ ਰਤਨ ਚੋਗ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਭੋਜਨ ਪਾਵੰਦੇ (ਭੁੰਚਦੇ) ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਏਥੇ ਅਜੇਹੇ ਝਿਲਮਿਲ ਝਲਕਣੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਉਜਿਆਰਾ ਹੋਇ ਆਵੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਚਾਨਣ ਚਮਤਕਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾ ਕੋਈ ਚੰਦ ਨ ਤਾਰਾ ਤਾਬ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਸੂਰਜ ਕਿਰਣ ਚਮਕਾਰਾ ਆਪਣੀ ਚਮਕ ਚਮਕਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਬਿਜਲ ਗੈਣਾਰੀ ਲਸ਼ਕਾਰਾ ਆਪਣੀ ਲਸ਼ਕ ਲਸ਼ਕਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਚੰਦ ਤਾਰੇ ਸੂਰਜ ਬਿਜਲ ਗੈਣਾਰੇ ਏਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਤ ਹਨ। ਇਸ ਝਿਲਮਿਲਕਾਰੀ ਜੋਤਿ ਚਾਨਣੇ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਅਤਸੈ ਕਰਕੇ ਅਕਥ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਚਿਹਨ ਲਖਣੀ ਉਪਮਾ ਕਿਸੇ ਭੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਨਜ਼ਾਰੇ ਨਾਲਿ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਬਸ, ਪੇਖਾ ਹੀ ਪਰਮਾਣ ਹੈ। ਘਟੰਤਰੋਂ ਪਸਰੀ ਕਿਰਣ ਜੋਤ ਦਾ ਉਜਿਆਰਾ ਸਾਰੇ ਨਭ ਪੁਲਾੜ ਅੰਦਰ ਛਾ ਜਾਣ ਪਰ

ਜੋਤਿ ਝਲਕਾਰੇ ਦਾ ਅਦਭੁਤ ਨਜ਼ਾਰਾ

ਅਨਹਦ ਰੁਣ ਝੁਣਕਾਰ ਧੁੰਨਿ ਨਿਰਭਉ ਕੈ ਘਰਿ ਵਜਦੀ ਸੁਣੀਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਧਿ ਬਣਤ ਦਇਆਰ ਦਾਤਾਰ ਪ੍ਰਭ ਆਪਿ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਵਜਣ ਪਰ ਸਾਰੇ ਭ੍ਰਮ ਭਉ ਭਾਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਅੰਦਰਿ ਕਾਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾ ਹੀ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਰਚਨ ਹਾਰ ਦੀ ਜੋਤਿ ਜਗਮਗੀ ਇਸ ਰਚਾਈ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਰ ਸੋਹੰਦੜੇ ਦਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੰਦੜੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਨੇ ਹੀ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਆਦ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੂਤੀ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਿਗਾਹ ਅੰਦਰਿ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ। ਏਕੰਕਾਰ ਹੀ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਖੇ ਸਦੀਵ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਏਕੰਕਾਰ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਆਵੰਦਾ ਹੈ। ਏਕੈ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦਰਸਾਰ ਹੀ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭਾਵੰਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਨਜ਼ਾਰਾ ਸਾਰੇ ਹਉਮੈ ਗਰਬ ਗੁਬਾਰ ਨੂੰ ਗਵਾਵਣ-ਹਾਰਾ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਭਰਮ ਦੀ ਕਾਈ ਨੂੰ ਮਿਟਾਵਣ-ਹਾਰਾ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕਃ—

"ਕਾਇਆ ਨਗਰੁ ਨਗਰ ਗੜ ਅੰਦਰਿ ਸਾਚਾ ਵਾਸਾ ਪੁਰ ਗਗਨੰਦਰਿ ॥ ਅਸਥਿਰੁ ਥਾਨੁ ਸਦਾ ਨਿਰਮਾਇਲੁ ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਦਾ ।੧॥ ਅੰਦਰਿ ਕੋਟ ਛਜੇ ਹਟ ਨਾਲੇ ॥ ਆਪੇ ਲੇਵੈ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲੇ ॥ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਜੜੇ ਜੜਿ

ਜਾਣੈ ਗੁਰਸਬਦੀ ਖੇਲਾਇੰਦਾ ॥੨॥ ਭੀਤਰਿ ਕੋਟ ਗੁਫਾ ਘਰ ਜਾਈ ॥ ਨਉ ਘਰ ਥਾਪੇ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ॥ ਦਸਵੈ ਪੁਰਖੁ ਅਲੇਖੁ ਅਪਾਰੀ ਆਪੇ ਅਲਖ ਲਖਾਇੰਦਾ ॥ ੩ ॥

... ...

ਪੰਖੀ ਪੰਚ ਉਡਰਿ ਨਹੀ ਧਾਵਹਿ ॥ ਸਫਲਿਓ ਬਿਰਖੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲੁ ਪਾਵਹਿ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਹਿਜੁ ਰਵੈ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ਹਰਿ ਰਸੁ ਚੋਗ ਚੁਗਾਇੰਦਾ ॥੭॥ ਝਿਲਮਿਲ ਝਲਕੈ ਚੰਦੁ ਨ ਤਾਰਾ ॥ ਸੂਰਜ ਕਿਰਣਿ ਨ ਬਿਜੁਲਿ ਗੈਣਾਰਾ ॥ ਅਕਥੀ ਕਥਉ ਚਿਹਨੁ ਨਹੀ ਕੋਈ ਪੂਰਿ ਰਹਿਆ ਮਨ ਭਾਇੰਦਾ ॥੮॥ ਪਸਰੀ ਕਿਰਣਿ ਜੋਤਿ ਉਜਿਆਲਾ ॥ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਆਪਿ ਦਇਆਲਾ ॥ ਅਨਹਦ ਰੁਣ ਝੁਣਕਾਰੁ ਸਦਾ ਧੁਨਿ ਨਿਰਭਉ ਕੈ ਘਰਿ ਵਾਇੰਦਾ ॥ ੯ ॥ ਅਨਹਦੁ ਵਾਜੈ ਭ੍ਰਮੁ ਭਉ ਭਾਜੈ ॥ ਸਗਲ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਛਾਜੈ ॥ ਸਭ ਤੇਰੀ ਤੂੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਤਾ ਦਰਿ ਸੋਹੈ ਗੁਣ ਗਾਇੰਦਾ ॥੧੦॥ ਆਦਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਸੋਈ ॥ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਣਾ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ॥ ਏਕੰਕਾਰੁ ਵਸੈ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ਹਉਮੈ ਗਰਬੁ ਗਵਾਇੰਦਾ ॥ ੧੧ ॥

(ਮਾਰੂ ਮਃ ੧ ਦਖਣੀ)

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਸੰਪੰਨ ਕਾਇਆਂ ਕੋਟ ਦੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਗੁਪਤ ਰਖੇ ਦਰਵਾਜੇ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਜੋ ਜੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਉਹ ਕੇਵਲ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਕਰਿ ਕਮਾਤੇ ਗੁਰਸਬਦੁ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਖੁਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੁਲਣ ਸਾਰ ਧੁਰ ਦਰਗਾਹੀ ਅਨਹਦ ਬਾਜੇ ਸੁਨਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰ ਸਬਦ ਲਿਵਤਾਰ ਦੇ ਆਧਾਰ ਆਪੇ ਹੀ ਸੁਣਾਈ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਨੂੰ ਏਹ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਿਸਦੇ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਹੀ ਚਾਨਣਾ ਜਗ ਮਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪਰਤਖ ਮਿਲਾਵਾ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਏਹ ਦਰਸ ਮਿਲਾਵਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:-

"ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ॥ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ॥ ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨ ਵਜਦੇ ਗੁਰਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ॥ ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ॥ ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ ॥੧॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੫)

ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਕਲਾਧਾਰੀਆ ਆਨੰਦ ਸਹਿਜ-ਧਾਰੀਆ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰੜੇ ਸਹਜ ਸੁਹੇਲਾ

ਹੀ ਵਜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਖਾ ਸਜਨਾ ਸਬੰਧੀਆਂ ਕੁਟੰਬੀਆਂ ਸੰਗਿ ਹੇਲ ਮੇਲ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਭੀ ਆਤਮ ਔਜ, ਰੰਗ ਮਸਤੌਜ, ਸਬਦ ਆਨੰਦ ਮਉਜ ਅੰਦਰ ਸਦਾ ਕੇਲ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਸਹਜ ਗੁਫਾ ਮਹਿ ਤਾੜੀ ਲਾਈ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਸਮਾਧ ਸੰਘਾ-ਸਣੀ ਆਸਣ ਊਚ ਸਵਾਰਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਧੰਨ ਜਨਮ ਉਸਦਾ ਹੈ ਜੋ ਫਿਰਿ ਘਿਰਿ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰਿਹ ਮਹਿ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਜੋ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸੋ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਓਹ ਸਹਜ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਇ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਸਦਾ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਅਘਾਇ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਨਭਉ ਪੁਰਖ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਇ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:-

"ਅਨਹਦੁ ਵਾਜੈ ਸਹਜਿ ਸੁਹੇਲਾ ॥ ਸਬਦਿ ਅਨੰਦ ਕਰੇ ਸਦ ਕੇਲਾ ॥ ਸਹਜ ਗੁਫਾ ਮਹਿ ਤਾੜੀ ਲਾਈ ਆਸਣੁ ਊਚ ਸਵਾਰਿਆ ਜੀਉ ॥ ਫਿਰਿ ਘਿਰਿ ਅਪੁਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਮਹਿ ਆਇਆ ॥ ਜੋ ਲੋੜੀਦਾ ਸੋਈ ਪਾਇਆ ॥ ਤ੍ਰਿਪਤ ਅਘਾਇ ਰਹਿਆ ਹੈ ਸੰਤਹੁ ਗੁਰਿ ਅਨਭਉ ਪੁਰਖੁ ਦਿਖਾਰਿਆ ਜੀਉ ॥ (ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੫)

੧੪

ਦਸਮ ਦੁਆਰ-ਉਘਾੜ

ਗੁਰਮਤਿ ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਮਾਰਗੀ ਅਭਿਆਸੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜੋਗੀ ਜਾਗਦੇ ਸੰਨਿਆਸੀ ਗ੍ਰਿਸਤ ਉਦਾਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਏਹ ਸਹਜ ਯੋਗ ਹੈ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਨਮਤ ਮਾਰਗੀ ਹਠ ਯੋਗ ਦੇ ਖਲਜਗਣ ਵਿਚ ਪੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਹਠ ਯੋਗੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨਿਰਣੇ ਨੀਤੀਆਂ ਇੜਾ ਪਿੰਗਲਾ ਸੁਖਮਨਾ ਨਾੜੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗਮ ਨਿਵਾਸ ਸੁਤੇ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦੁਆਰਾ ਇਕ ਥਾਉਂ ਆਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪੇ ਹੀ ਸਹਜ ਰਸ ਵੇਗ ਵਿਚ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਖੁਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਹੀਣੇ ਨਿਉਲੀ ਕਰਮ ਕਰਨਹਾਰੇ ਹਠ ਯੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਬੜੀਆਂ ਹੀ ਔਖਿਆਈਆਂ ਨਾਲ ਸੁਆਸ ਚਾੜ੍ਹਨ ਰੋਕਣ ਤੇ ਉਤਾਰਨ ਦਾ ਦਮਖਮੀ ਸੰਘਟ ਜੋ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਓਸ ਵਿਚ ਆਤਮ ਰਸ ਉੱਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਰਵੇਸ਼ਦਾ। ਨਾ ਹੀ ਜੋਤਿ ਕ੍ਰਿਣ ਕਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦੁਆਰਾ ਸੁਆਸਾਂ ਦੇ ਚਾੜ੍ਹਨ, ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਉਤਾਰਨ ਦਾ ਸੰਜਮ ਸਹਜ ਹੀ ਬਣਿ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਸ ਆਨੰਦੀ ਵੇਗ ਵਿਚ ਆਪ ਤੋਂ ਆਪ ਹੀ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਦਾ ਰਾਹ ਖੁਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖੋਲਣ ਦਾ ਯਤਨ

ਕਰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ । ਆਤਮ ਰਹਸ ਸਰਸ਼ਾਰ ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ ਦਾ ਸੰਗਮੀ ਅਮਿਉ ਸਰੋਵਰ ਨਭ ਨਾਭ ਵਿਖੇ ਛਲਕਾਂ ਮਾਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਘਟ ਮਟ ਅੰਦਰਿ ਹੀ ਪਿਰਾਗ ਦਾ ਅਮਿਉ ਅਨੁਰਾਗੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਹੋਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਗਨ ਜੋਤ-ਰਸ ਰਮਨੰਤਰੀ ਅਮਿਉ ਸਰੋਵਰ ਮੱਜਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਦੇ ਦਿਬ-ਅਮੀ ਨਿਰਾਕਾਰ ਵਜੂਦ ਅੰਦਰ ਹੀ ਲਿਵਤਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਡੁਬਕੀਆਂ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਤਿਥੇ ਹੀ ਮੱਜਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਨਮੁਖ ਦਿਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋਕੇ ਨਿਰੰਜਨ ਰਾਉ ਦਾ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਏਸ ਗੁਰਗੰਮ ਪਦ ਨੂੰ ਵਿਰਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਹੀ ਚੀਨਦੇ ਹਨ। ਅਕੁਲ ਨਿਰੰਜਨੀ ਦੇਵਸਥਾਨ ਦੀ ਏਹੀ ਉਜਲ ਨੀਸਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਓਥੇ ਰਸਾਈ ਹੋਣ ਪਰ ਸਬਦ ਅਨਾਹਦ ਬਾਣੀ ਦੀ ਝੁਨਕਾਰ ਹੋਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਖੰਡਾਕਾਰ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਤਿਥੇ ਨ ਚੰਦ ਨ ਸੂਰਜ ਨਾ ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਹੈ। ਇਸ ਜੀਵਤ ਜਾਗਰਤ ਸਾਖਸ਼ਾਤਕਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਭਾਂਡਿਆ ਨੇ ਸਾਂਗੋ ਪਾਂਗ ਪੇਖਿਆ ਹੈ। ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਚੀ ਸਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚੰਡ ਗਿਆਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਜੇਹੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਉਗਵਣ ਉਪਜਣ ਪਰ ਹੀ ਦੁਰਮਤਿ ਦਾ ਅਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜੇਹੇ ਅਮੀ ਰਸ-ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਚੰਡੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਉਦੇ

ਹੋਣ ਕਰਿ ਹੀ ਸੁਰਤੇ ਜਨ ਦਾ ਮਨ ਰਸ-ਗਗਨੰਤਰੀ ਜਾਇ ਭਿਜਦਾ ਸਿਜਦਾ ਹੈ ਜੋ ਏਸ ਅਕਲ ਕਲਾ ਦੇ ਭੇਉ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਤਿਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਪਰਮ ਗੁਰਦੇਉ ਦਾ ਭੇਟਣਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਪਰਤਖ ਸਨਮੁਖ ਦਿਦਾਰਾ ਸਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਏਹ ਦਸਮ ਦੁਆਰਾ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕੀ ਘਾਟੀ ਹੈ। ਏਹ ਦਸਮ ਦੁਆਰਾ ਹੈ ਅਗਮ ਅਪਾਰਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰਗੰਮ ਗਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਚੀਨਦਾ ਹੈ। ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਚਦੀ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਦੀ ਘਾਟੀ ਏਹ ਦਸਮ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਥਾਣੀ ਹੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਉਘਾੜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਹਾਟ (ਹਟੜੀ) ਦੇ ਉਪਰ ਸਿਖਰ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਰੂਪੀ ਬਜਰ ਕਪਾਟੀ ਗੁਫਾ ਹੁਜਰਾ ਹੈ। ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਦੇ ਖੁਲਣ ਪਰ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦਾ ਉਘਾੜ ਜੋ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਘਾੜ ਪਹਿਲਾ ਅੰਦਰੋਂ ਹੈ ਅਤੇ ਆਲੇ ਵਾਂਗੂ ਖੁਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਵਾੜ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਅਪ੍ਰੰਪਰੀ ਸੂਖਮ ਪਰਦਾ ਗਗਨ ਉਘਾੜ ਆਰ ਪਾਰ ਦਰਸਾਵਣ ਲਈ ਇਕ ਜੋਤਿ ਬਰਕੀ ਅਤੇ ਮਹੀਨ ਨਾਮ ਮਾਤਰ ਪਰਦਾ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਆਕੇ ਕਿ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨ ਦੇ ਸੁਆਸ ਅਸਥਿਤ ਹੋਕੇ ਅਟਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਸਹਜ ਸਮਾਧੀਆਂ

ਅਸਥਿਤਾਈ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਏਥੇ ਹੀ ਆਰ ਪਾਰ ਸਾਕਸ਼ਾਤ ਪਰਮਾਤਮ ਝਲਕਾਰ ਨਿਖਰਵਾਂ ਹੋਇਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਆਲੇ ਭੀਤਰ ਥਾਤੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨ ਅਸ-ਥਿਤੀ ਸਾਵਧਾਨਤਾ (ਜਾਗ੍ਰਤ) ਵਿਚਿ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਚੰਡ ਆਤਮ ਦੇਵ ਪਰਮਾਤਮ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਸੇਤੀ ਅਖੰਡਾਕਾਰ ਦਰਸਾਰ ਲਿਵ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧੀ ਅੰਦਰ ਤ੍ਰੈਲੋਕ, ਤ੍ਰਿਭਵਨ ਦਰਸੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਦਿਬਤਾ ਦਾ ਧਨੀ ਹੋਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਿਰਦੇ ਨਾਭ ਕੰਵਲ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਬੀਜ ਮੰਤ੍ਰ ਨੂੰ ਰਸ ਜੋਤਿ ਸੁਆਦ ਬਿਸਮਾਦ ਸੇਤੀ ਬੀਧਤ ਹੋਇ ਰਸ ਜੋਤਿ ਗੀਧੇ ਸੁਆਸਾਂ ਸਹਿਤ ਦਬਾਈ ਠਹਿਰਾਈ ਰਖੇ ਅਤੇ ਸਬਦ ਰਸ ਜੋਤਿ ਰਤੰਨੀ ਸੁਰਤੀ ਨੂੰ ਉਲਟਾਇਕੇ ਗਗਨ ਮੰਡਲੀ ਜਾਇ ਚੜ੍ਹੇ ਅਤੇ ਨਿਰਸੰਕਲਪ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਸੁਆਸਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਾਈ ਰਖੇ। ਏਥੇ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧਤ ਹੋਇਕੇ ਅਬੋਲ ਅਭਾਖ ਹੀ ਰਹੇ। ਏਥੇ ਕੇਵਲ ਸੁਰਤੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਬਦ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਚਲਾਇਮਾਨ ਰਖੇ। ਯਥਾ—

"ਬਿਨੁ ਜਿਹਵਾ ਜੋ ਜਪੈ ਹਿਆਉ ॥
ਕੋਈ ਜਾਣੈ ਕੈਸਾ ਨਾਉ ॥"
(ਮਾ: ਮ: ੧)

ਫੇਰ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਦੀ ਅਲੌਕਿਕ ਭਾਖਿਆ ਏਥੋਂ ਅਰੰਭ ਹੋਵੇਗੀ। ਨਾਭੀ ਅੰਦਰ ਸੁਆਸ ਰਸਾਵਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਕੇਵਲ ਏਕੋ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ

ਹੀ ਜਾਰੀ ਰਹੇ । ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਨ ਖਿਆਲ ਆਲੂਦਿਆਂ ਦੀ ਰਾਈ ਮਾਤਰ ਅਕਾਂਖਿਆ ਭੀ ਸੰਕਲਪ ਅੰਦਰ ਨਾ ਲਿਆਵੇ । ਨਾ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਹੀ ਫੁਰੇ। ਏਹ ਫੁਰਨੇ ਕੁ ਫੁਰਨੇ ਤਾਂ ਨਾਮ ਦੀ ਪਾਰਸ ਕਲਾ ਨਾਲ ਆਪੇ ਹੀ ਦਘਧ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਬਿਰਤੀ ਦੀ ਰੁਚੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਪਾਵੇਗੀ। ਨ ਸਮ-ਰਥਾ ਰਹੇਗੀ । ਪੰਜੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਰਸ ਸੁਰਤਾ ਹੀ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰ ਰਖ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਦਮਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ਕੇਵਲ ਗੁਰਦੀਖਿਆ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਕੇ ਚਿਤ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰੋਈ ਰਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪਣਾ ਮਨ ਤਨ ਸਰਬ ਆਖੂਖਣ ਕਲਾ ਕੁਲ ਪਰਮਾਤਮਾ ਪ੍ਰਾਇਣ ਹੀ ਅਰਪਨ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਦੀਖਿਆ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਮਈ ਬੀਚਾਰ ਬਿਨਾ ਆਨ ਜਿਤੀ ਹੋਰ ਖਿਆਲ ਹਨ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਤ ਲਖਤਾ ਵਾਲਾ ਗੁਰਮੁਖ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨ ਐਵੇਂ ਸਾਗ ਪਾਤ ਪਤੇ ਟਹਿਣੀਆਂ ਸਮਾਨ ਫਜ਼ੂਲ ਗਲਾਂ ਹੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ । ਜਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪੈਕੇ ਓਹ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਜੂਏ ਨਹੀਂ ਹਾਰਦਾ । ਇਉਂ ਓਹ ਪੰਚਾਂ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਹਿਣਾਂ ਵਾਲੀ ਨਦੀ ਦਾ ਨਕਾ ਹੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਬਿਧ ਸ਼ਕਤੀ ਮਾਨ ਹੋਕੇ ਅਸੰਭਵ ਗਲ ਨੂੰ ਭੀ ਸੰਭਵ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ਅਲੌਕਿਕ ਨੂੰ ਸਲੌਕਿਕ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਪਤ ਕੋਟਿ ਉਜਿਆਰੀਆ

ਸੂਰਜ ਗੁਪਤੋਂ ਪਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਜਰ ਪਦ ਜਰਨ ਹਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਭ ਅੰਤਰਿ ਹੀ ਨਿਝਰ ਧਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜੋਤਿ ਪਰਨਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁਸਲਵਾਰ ਹੋਕੇ (ਨ੍ਹਾ ਕੇ) ਵਰਸਦੀ ਹੈ। ਅਜੇਹੇ ਨੀਝਰ ਝਰਨੀਏ ਅਜਰ ਜਰਨੀਏ ਗੁਰਮੁਖ ਭਗਤ ਜਨ ਜਗੰਨ ਨਾਥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੇਤੀ ਸਨਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਗੋਸਟ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰਥ ਭੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਨ ਭਾਉਣੀ ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ ਲੀਲਾ ਰਚ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਚਾਰ ਕੁੰਟ ਚਉਦਹ ਭਵਨ ਅੰਦਰਿ ਜੋਤਿ ਚਮਤਕਾਰ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਇ ਆਵੰਦਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਜੋਤਿ ਜਲਵੀਆ ਚੌਮੁਖਾ ਦੀਵਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੀਵਟੀ ਉਤੇ ਜਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੋਤ ਜਗਮਗੀ ਸੂਰਜ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਟੁ ਮਟ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਅੰਦਰਿ ਝਲਕਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਜੋਤਿ ਕਿਰਣਾਂ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਦਹਿਦਿਸੀ ਪਲਵ ਪਰਤਵੀ ਸ਼ੁਆਆਂ (ਕਿਰਨਾਂ) ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਬੇਅੰਤ ਪਸਰਜਤ੍ਰ ਹੋ੍ਹ ਹੋ ਚਮਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਚਾਰ ਕੁੰਟ ਚਉਦਹ ਭਵਨ ਅੰਦਰ ਉਜਿਆਰਾ ਉਜਿਆਰੀ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਐਸੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸਰਬਕਲਾ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਿ ਹੀ ਸਮਾਈ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਖ ਮਾਣਕ ਰੂਪ ਹੋਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਾਨਸਰੋਵਰੀ ਸਮੁੰਦਰ ਅੰਦਰ ਅਨਿਕ ਭਾਂਤੀ ਰਤਨਾਂ ਦੇ ਮਾਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਗੁਝੀਆਂ ਦਗਾਂ ਦਮਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਸੀਸ ਮਸ-

ਤਕ ਮੱਥੇ ਤੇ ਰੁਝੜਾ ਲਧਮ ਲਾਲ ਪਦਮ ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰੇ ਲਸ਼ਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਲਖਾਂ ਮਣੀਆਂ ਦੀ ਦਮਕਾਂ ਵਾਲੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਭਾਹਾਂ ਭੜਕਾਂ ਮਾਰਦੀ ਹੈ। ਘਟ ਮਾਹਿ ਸਰਬ ਸੂਰਜਾਂ ਦੇ ਸੂਰਜ ਨਿਰੰਜਨ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਧਣੀ ਜੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਧਣੀ ਦੇ ਪਰਗਟ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਜੰਤਰੀ ਬਾਣੀਆਂ ਦੀ ਧੁਨੀ ਵਾਲੇ ਪੰਚ ਸ਼ਬਦ ਨਿਰਮਾਇਲ ਸਾਫ ਸਪਸ਼ਟ ਹੀ ਬਜਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ । ਚੋਣਵੇਂ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਨੂੰ ਹੀ ਪੰਜ ਦੂਤਾਂ ਦੇ ਦਲਿ ਮਲਿ ਦਹਿਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਚੰਡ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਜੋ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਅਤੁਟ ਕਮਾਈ ਦਾ ਹੀ ਸਿੱਟਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਸਚੇ ਜਗਿਆਸੂ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰੋਲ ਨਾਮ ਦੀ ਹੀ ਯਾਚਨਾ ਪਰਬਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਉਪਰਲੇ ਸਾਰੇ ਭਾਵ ਦਾ ਅਕਸ ਪਰਮਾਰਥੀ ਅਕਸ ਇਸ ਅਗਲੇਰੇ ਗੁਰਵਾਕ ਰੂਪੀ ਜੋਤਿ ਦਰਪਨੇ ਸ਼ੁਆਅਤ (ਪਰਗਟ) ਹੋਇਆ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ–

"ਇੜਾ ਪਿੰਗੁਲਾ ਅਉਰ ਸੁਖਮਨਾ ਤੀਨ ਬਸਹਿ ਇਕ ਠਾਈ ॥ ਬੇਣੀ ਸੰਗਮੁ ਤਹ ਪਿਰਾਗੁ ਮਨੁ ਮਜਨੁ ਕਰੇ ਤਿਥਾਈ ॥੧॥ ਸੰਤਹੁ ਤਹਾ ਨਿਰੰਜਨ ਰਾਮੁ ਹੈ ॥ ਗੁਰ ਗਮਿ ਚੀਨੈ ਬਿਰਲਾ ਕੋਇ । ਤਹਾ ਨਿਰੰਜਨੁ ਰਮਈਆ ਹੋਇ।੧। ਰਹਾਉ। ਦੇਵ ਸਥਾਨੈ ਕਿਆ ਨੀਸਾਣੀ ॥ ਤਹ ਬਾਜੇ ਸਬਦ

ਅਨਾਹਦ ਬਾਣੀ । ਤਹ ਚੰਦੁ ਨ ਸੂਰਜ ਪਉਣ
ਨ ਪਾਣੀ ॥ ਸਾਖੀ ਜਾਗੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਣੀ ॥੨॥
ਉਪਜੈ ਗਿਆਨ ਦੁਰਮਤਿ ਛੀਜੈ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਰਸਿ ਗਗਨੰਤਰਿ ਭੀਜੈ ॥ ਏਸ ਕਲਾ ਜੋ ਜਾਣੈ
ਭੇਉ ॥ ਭੇਟੈ ਤਾਸੁ ਪਰਮ ਗੁਰਦੇਉ ॥੩॥
ਦਸਮ ਦੁਆਰਾ ਅਗਮ ਅਪਾਰਾ ਪਰਮ ਪੁਰਖ
ਕੀ ਘਾਟੀ ॥ ਊਪਰਿ ਹਾਟੁ ਹਾਟ ਪਰ ਆਲਾ
ਆਲੇ ਭੀਤਰਿ ਥਾਤੀ ॥੪॥ ਜਾਗਤ ਰਹੈ
ਸੁ ਕਬਹੁ ਨ ਸੋਵੈ। ਤੀਨ ਤਿਲੋਕ ਸਮਾਧ
ਪਲੋਵੈ ॥ ਬੀਜ ਮੰਤ੍ਰ ਲੈ ਹਿਰਦੈ ਰਹੈ ॥
ਮਨੂਆ ਉਲਟਿ ਸੁੰਨ ਮਹਿ ਗਹੈ ॥੫॥ ਜਾਗਤ
ਰਹੈ ਨ ਅਲੀਆ ਭਾਖੈ ॥ ਪਾਚਉ ਇੰਦ੍ਰੀ
ਬਸਿ ਕਰਿ ਰਾਖੈ ॥ ਗੁਰ ਕੀ ਸਾਖੀ ਰਾਖੈ
ਚੀਤ ॥ ਮਨੁ ਤਨੁ ਅਰਪੈ ਕ੍ਰਿਸਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥
੬॥ ਕਰਿ ਪਲਵ ਸਾਖਾ ਬੀਚਾਰੇ ॥ ਅਪਨਾ
ਜਨਮ ਨ ਜੂਐ ਹਾਰੇ । ਅਸੁਰ ਨਦੀ ਕਾ
ਬੰਧੈ ਮੂਲੁ ॥ ਪਸਚਮ ਫੇਰ ਚੜਾਵੈ ਸੂਰ ॥
ਅਜਰ ਜਰੈ ਸੁ ਨਿਝਰੁ ਝਰੈ ॥ ਜਗਨ
ਨਾਥ ਸਿਉ ਗੋਸਟ ਕਰੈ ।੭॥ ਚਉਮੁਖ
ਦੀਵਾ ਜੋਤਿ ਦੁਆਰ ॥ ਪਲੂ ਅਨਤ ਮੂਲੁ
ਬਿਚਕਾਰ ॥ ਸਰਬ ਕਲਾ ਲੇ ਆਪੇ ਰਹੈ ॥
ਮਨੁ ਮਾਣਕੁ ਰਤਨਾ ਮਹਿ ਗੁਹੈ ॥੮॥

ਮਸਤਕਿ ਪਦਮੁ ਦੁਆਲੈ ਮਣੀ ॥ ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਧਣੀ ॥ ਪੰਚ ਸਬਦ ਨਿਰਮਾਇਲ ਬਾਜੇ ॥ ਢੁਲਕੇ ਚਵਰ ਸੰਖ ਘਨ ਗਾਜੈ ॥ ਦਲਿ ਮਲਿ ਦੈਤਹੁ ਗੁਰ-ਮੁਖਿ ਗਿਆਨੁ ॥ ਬੇਣੀ ਜਾਚੈ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ॥

(ਰਾਮਕਲੀ)

੧੫

ਪ੍ਰਾਣਾਜਾਪ

ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਦੀ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਸੁਤੇ ਸਹਿਜ ਹੀ ਇਕ ਐਸੀ ਆਤਮ ਅਵਸਥਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਬਦ (ਗੁਰ ਸਬਦ ਮੰਤ੍ਰ) ਦਾ ਪ੍ਰਾਣਾਜਾਪ, ਬਿਲੋਵਨਾ, ਰਸ ਜੋਤਿ-ਅਨੰਦ ਰਿਦੰਤਰਿ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਰਸ-ਜੋਤਿ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਇਣ ਹੋਕੇ ਸਬਦ ਰਸ-ਜੋਤਿ-ਪਵਨ ਨਾਭੀ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅਟਕ ਖੜੋਂਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਨਾਭੀ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਸੁਰਤਿ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਜੋਤਿ ਰਸੰਨੇ ਵੇਗ ਨਾਲ ਨਾਭ ਕੰਵਲ ਨੂੰ ਉਲਟਾਇਕੇ ਸੁਖੈਨ ਹੀ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਓਰ ਸਿਧੀ ਹੀ ਜਾ ਪਰਵਾਜ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਖਟ ਚਕਰਾਂ ਦੇ ਖਟ ਰਾਗ ਵਿਚ ਅਟਕਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਏਹਨਾਂ ਖਟ ਚਕਰਾਂ ਨੂੰ ਓਹ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਛੜੀ ਨਾਲ ਭੇਦ ਛੇਦਕੇ ਉਤਾਹਾਂ ਗਗਨੰਤਰੀਂ ਜਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨਾਂ ਦੀ ਸੁਰਤੀ ਸਬਦ ਰਸ ਰੰਗ ਰਤੀ ਹੋਕੇ ਸਰਬ ਕਲਪਨਾ ਰਹਿਤ ਅਫੁਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਪਰਵੇਧੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਸੁੰਨ ਸੁੰਨੀਸ਼ਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾ ਕਦੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਦੇ ਮਰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਜੀਵਾਂ ਵਾਲੀ ਜੀਵਨ (ਜੂਨ) ਵਿਚ ਮਰ ਜਨਮ ਕੇ ਜੀਂਵਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਬੈਰਾਗੀ ਯੋਗੀ ਜਨ ਤਿਸ

ਐਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਖੋਜ ਲਹੁ । ਇਸ ਪਦ ਖੋਜ ਲਹੰਤੇ ਪਾਰਗ੍ਰਾਮੀ ਜਨ ਹੀ ਸਚੇ ਵੈਰਾਗੀ ਜੋਗੀ ਹਨ। ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਹਠ ਯੋਗ ਦੇ ਖਟ ਚਕਰੀ ਖਟ ਰਾਗ ਵਿਚ ਪੈਣਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ । ਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦੀ ਤਤੱਖਿਆ ਸਹਿਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਫੋਕਟ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦੁਆਰਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਮਰਦਾ । ਇਸਦੇ ਫੁਰਨੇ ਨਹੀਂ ਮਿਟਦੇ, ਕਦੇ ਭੀ ਅਫੁਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਮਨ ਤਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਵਸਗਤਿ ਆਉਂਦਾਹੈ ਅਤੇ ਉਲਟ ਕੇ ਸਨਾਤਨ ਆਤਮ ਅੰਸੀਆ ਹੋਕੇ ਪਰਮਾਤਮ ਤੱਤ ਵਿਚ ਸਮਾਈ ਕਰਣਹਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਦ ਪ੍ਰਕਰਨਾ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਇਸ ਪਦ ਪ੍ਰਕਰ ਕੇ ਹੀ ਗੁਰਗੰਮ ਗਿਆਨ ਸੰਪੰਨੀ ਪਰਮਾਤਮ-ਲਖਾਇਣਾਕਾਰ ਸਚੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸੁਬੁਧ ਸੁਅਕਲ ਵਿਲੱਖਨ ਅਕਲ ਕੁਅਕਲੋਂ (ਅਲਪਗ ਅਕਲੋਂ) ਪਲਟਾ ਖਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਅਕਲ ਬਿਨਾਂ ਏਹ ਜੀਵ ਸਦਾ ਹੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸਿਆ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੋਂ ਏਗਾਨਾ (ਅਗਿਆਤ) ਹੀ ਫਿਰਦਾ ਸੀ। ਐਸੀ ਗੁਰਪ੍ਰਗਾਸੀ ਨਵੀਨ ਨਵ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਕਲ ਸੁਅਕਲ ਪ੍ਰਚੰਡ ਗਿਆਨਾ ਕਾਰੀ ਅਕਲ ਆਵਨਿ ਪਰ ਜੋ ਸਰਬਵਿਆਪਕ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਮਈ ਕੁਅਕਲ ਕਰ ਨੇੜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਦੂਰ ਦਿਸਦਾ ਸੀ, ਉਸਦੀ ਦੂਰ ਦਿਸਣ ਵਾਲੀ ਦੂਰੀ ਦੂਰ

ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਓਹ ਦੂਰ ਭਾਸਣਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਆਉਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਕਸ਼ਾਤ ਹੋਇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਏਹ ਸ਼ਾਕਸ਼ਾਤ ਕਾਰੀ ਨਿਕਟਤਾ ਉਸੇ ਨੂੰ ਪਰਤਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਪੇਖੀ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਅਲਉਤੀ ਮਿਸ਼ਰੀ ਦੇ ਸ਼ਰਬਤ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਦਾ ਪਤਾ ਤਿਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਏਹ ਪੀਤਾ ਹੈ। ਤ੍ਰੈਗੁਣ ਅਤੀਤ ਤੁਰੀਆ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਗੋ-ਚਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਨਿਰਰਾਣ ਕਥਾ ਅਕਥ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕੀਹਦੇ ਪਾਸ ਕਹੀਏ। ਕਹੇਂ ਤੇ ਕੋਈ ਪਤੀਜਦਾ ਨਹੀਂ, ਸੋਈ ਪਤੀਜਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਲਖ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਪਰਤਖ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਅਲਖ ਨੂੰ ਲਖਣ-ਹਾਰਾ ਐਸਾ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਤਤ ਬੇਤਾ ਬਿਬੇਕੀ ਹੈ। ਸਿਰੀ ਕਬੀਰ ਜੀ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਸਾਖਾ ਭਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਸੁਰਤਿ ਰੂਪੀ ਅਭਿਆਸ ਰਸ ਜੋਤਨੀ ਤੋਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਅਵਾਹਨੀ ਪਲੀਤਾ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਪ ਤੋਂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਦੀ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਝਲਕ ਪਰਗਟ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸ ਝਲਕ ਦੀ ਰੂਪਾਕਾਰ ਮਹਿਮਾ ਉਸ ਤੋਂ ਕਹਿਕੇ ਨਹੀਂ ਦਸੀ ਜਾਂਦੀ। ਓਹੀ ਸਾਰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਪੇਖੀ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ—

"ਉਲਟਤ ਪਵਨ ਚਕ੍ਰ ਖਟੁ ਭੇਦੇ ਸੁਰਤਿ ਸੁੰਨ ਅਨਰਾਗੀ॥ ਆਵੈ ਨ ਜਾਇ ਮਰੈ ਨ ਜੀਵੈ ਤਾਸੁ ਖੋਜੁ ਬੈਰਾਗੀ॥ ੧ ॥ ਮੇਰੇ ਮਨ ਮਨ ਹੀ

ਉਲਟਿ ਸਮਾਨਾ॥ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਅਕਲ ਭਈ ਅਵਰੈ ਨਾਤੁਰ ਥਾ ਬੇਗਾਨਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਨਿਵਰੈ ਦੂਰਿ ਦੂਰਿ ਫੁਨਿ ਨਿਵਰੈ ਜਿਨਿ ਜੈਸਾ ਕਰਿ ਮਾਨਿਆ ॥ ਅਲਉਤੀ ਕਾ ਜੈਸੇ ਭਇਆ ਬਰੇਡਾ ਜਿਨਿ ਪੀਆ ਤਿਨਿ ਜਾਨਿਆ॥ ੨॥ ਤੇਰੀ ਨਿਰਗੁਨ ਕਥਾ ਕਾਇ ਸਿਉ ਕਹੀਐ ਐਸਾ ਕੋਇ ਬਿਬੇਕੀ ॥ ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਜਿਨਿ ਦੀਆ ਪਲੀਤਾ ਤਿਨਿ ਤੈਸੀ ਝਲ ਦੇਖੀ ॥ ੩ ॥ ੩ ॥ ੪੭ ॥ ਗਉੜੀ ਕਬੀਰ ਜੀ

ਉਪਰਲਾ ਵਾਕ ਸਹਜ ਪਦ ਦੀ ਬਵਸਥਾ ਨੂੰ ਨਿਰਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਹਜ ਪਦ ਬਵਸਥਾ ਨਰੂਪਨੀ ਅਨੇਕਾਂ ਗੁਰਵਾਕ ਹਨ। ਤਿੰਨਾਂ ਵਾਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਏਹ ਅਗਲੇਰਾ ਗੁਰਵਾਕ ਭੀ ਹੈ:—

"ਤਹ ਪਾਵਸ ਸਿੰਧੁ ਧੂਪ ਨਹੀ ਛਹੀਆ ਤਹ ਉਤਪਤਿ ਪਰਲਉ ਨਾਹੀ ॥ ਜੀਵਨ ਮਿਰਤੁ ਨ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਬਿਆਪੈ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਦੋਊ ਤਹ ਨਾਹੀ ॥ ਸਹਜ ਕੀ ਅਕਥ ਕਥਾ ਹੈ ਨਿਰਾਰੀ ॥ ਤੁਲਿ ਨਹੀ ਚਢੈ ਜਾਇ ਨ ਮੁਕਾਤੀ ਹਲੁਕੀ ਲਗੈ ਨ ਭਾਰੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਅਰਧ ਉਰਧ ਦੋਊ ਤਹਿ ਨਾਹੀ ਰਾਤ ਦਿਨਸ ਤਹ ਨਾਹੀ ॥ ਜਲੁ ਨਹੀਂ ਪਵਨੁ ਪਾਵਕੁ ਫੁਨਿ ਨਾਹੀ ਸਤਿ-ਗੁਰ ਤਹਾ ਸਮਾਹੀ ॥ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਰਹੈ

ਨਿਰੰਤਰਿ ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਲਹੀਐ ॥ ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਬਲਿ ਜਾਉ ਗੁਰ ਅਪਨੇ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਰਹੀਐ ॥ ੨੪ ॥ ੪੯ । (ਗਉੜੀ ਕਬੀਰ)

ਸਹਜ ਪਦ

ਸਹਜ ਪਦ ਵਿਖੇ ਅਤੇ ਸਹਜ ਪਦ ਪੁੱਗਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਵਨ ਭਾਦੋਂ ਵਾਲੀ ਬਰਸਾਤ ਰੁੱਤ ਨਹੀਂ ਪੋਹ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਨਾ ਹੀ ਉਥੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਸਮਾਈ ਹੈ, ਨਾਹੀ ਧੁਪ ਛਾਉਂ ਹੀ ਉਥੇ ਬਿਆਪਦੀ ਹੈ । ਨਾਹੀ ਓਥੇ ਉਤਪਤੀ ਹੈ ਨਾ ਪਰਲੋਂ ਹੈ, ਜੀਉਣਾ ਮਰਨਾ ਭੀ ਓਥੇ ਨਹੀਂ । ਨਾਹੀ ਦੁਖ ਸੁਖ ਵਿਆਪਦਾ ਹੈ । ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਅਤੇ ਸਵਿਕਲਪ ਅਤੇ ਸਪਾਧੀਆਂ ਭੀ ਉਥੇ ਖਤਮ ਹਨ । ਸਹਜ ਪਦ ਦੀ ਕਥਾ ਅਕਥ ਹੈ ਨਿਰਾਲੀ ਹੈ ਓਹ ਤੁਲਾ ਧਾਰ ਪਲੜੇ ਤੇ ਪਾਕੇ ਤੋਲੀ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ । ਮੁਕਾਈ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ । ਹੌਲੇ ਪਨ ਤੇ ਭਾਰੇ ਪਨ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਓਥੇ ਨਮੂਦ ਨਹੀਂ । ਆਕਾਸ ਪਾਤਾਲ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਓਥੇ ਨਹੀਂ ਨਾ ਏਹਨਾਂ ਦਾ ਹਦ ਬੰਨਾ ਹੈ । ਰਾਤ ਅਤੇ ਦਿਨ ਭੀ ਓਥੇ ਨਹੀਂ ਹਨ । ਜਲ ਪਵਨ ਅਗਨ ਦਾ ਭੀ ਤਿਥੈ ਪਰਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ । ਓਥੇ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਹੀ ਜੋਤਿ ਮਈ ਹੋਇਕੇ ਸਮਾਇ ਰਹਿਆ ਹੈ । ਤਿਥੈ ਤਾਂ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਪਰੀ ਪੂਰਨ ਹੋਇ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਏਹ ਅਗਮ ਅਤੇ ਅਲਖ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਹੀ ਲਖਿਆ

ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਲਖਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੀ ਪਰੀ ਪੂਰਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਆਂਵਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਹੀ ਰਹੇ। ਐਸੇ ਅਲਖ ਲਖਾਵਨ ਹਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਈਏ ਅਤੇ ਅਜੇਹੇ ਸਤਿ-ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਚੀ ਸੰਗਤ ਵਿਖੇ ਸਦਾ ਹੀ ਮਿਲ ਰਹੀਏ। ਦੇਹੀ ਰੂਪੀ ਕੋਠੜੇ ਅੰਦਰ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਰੂਪੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋਠੜੀ ਖਟ ਚਕਰੀ ਦੰਮ ਬੰਧਨੀ ਕੰਧਾਂ ਅੰਦਰ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਕੋਠੜੀ ਅੰਦਰ ਪਰਮਾਤਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਰਜੁਲਤੀ ਆਤਮ ਜੋਤਿ ਰੂਪੀ ਅਨੂਪ ਵਸਤੂ ਨਿਰਮਾ ਬੰਧੂ ਕੇਲ ਕੇਲਾਲੀ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਨੇ ਪਾਇ ਰਖੀ ਹੈ। ਇਸ ਬੰਦ ਕੋਠੜੀ ਦੇ ਤਾਲੇ ਨੂੰ ਖੋਲਣ ਵਾਲੀ ਕੁੰਜੀ ਪ੍ਰਾਣਾਂ (ਪ੍ਰਾਣਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਣਾ ਜਾਪੀ ਗੋਝ ਕਲਾ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸੰਜਮ ਸੰਜਮਾਇ ਕਰ ਰਖੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਗੁਰ ਦੀਖਿਆ ਦੀ ਗੋਝ ਜੁਗਤਿ ਦੁਆਰਾ ਏਹ ਪ੍ਰਾਣਾ ਜਾਪੀ ਕੁੰਜੀ ਹੱਥ ਆਇਆਂ ਹੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਕੁੰਜੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕਪਟ ਸੰਪਟੀ ਕਪਾਟ ਖੁਲਿਆਂ ਅਨੂਪ ਵਸਤੂ ਹੱਥ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਪਟ ਕਪਾਟਾਂ ਦਾ ਉਘਾੜ ਚੁਕਦਿਆਂ ਤਾਂ ਬਾਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਪਿਛੋਂ ਏਹ ਵਸਤੂ ਅਤੇ ਏਹ ਖੇਡ ਸੰਮਾਲਣੀ ਬੜੀ ਹੀ ਚੌਕਸਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਬੜੀ ਹੀ ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਸਹਿਤ ਸੁਜਾਗ ਹੋਕੇ ਹਰ ਦਮ ਹਰ ਨਫਸ ਪ੍ਰਾਣਾ ਜਾਪ ਵਿਖੇ ਰੂੰਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਕ

ਵਾਰ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਉਘਾੜ ਹੋਇਆਂ ਫੇਰ ਪ੍ਰਾਣਾ ਜਾਪ ਵਲੋਂ ਜਗਿਆਸੂ ਜਨ ਅਵੇਸਲਾ ਹੋ ਜਾਏ । ਅਭਿਆਸੀ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਵਲੋਂ ਅਵੇਸਲਾ ਅਤੇ ਗਾਫਲ ਹੋਣ ਪਰ ਫੇਰ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਕ ਪੰਜ ਚੋਰਾਂ ਦੀ ਧਾੜ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਨ ਕੋਈ ਘਰ ਨੂੰ ਲੁਟਣ ਜਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਪਸਾਰੇ ਦੀ ਟੋਹ ਜੋਹ ਲਾਉਣ ਹਾਰੇ ਪੰਜ ਅਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ (ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ ਜਗਤ ਸਿਆਣੇ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ) ਜੋ ਇਸ ਵਸਤਿ ਅਨੂਪ ਦੀ ਕੋਠੜੀ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਲਗੇ ਹੋਏ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਕਹਾਉਦੇ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਿਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵਸਾਹ ਨਹੀਂ, ਏਹ ਸਭ ਵਸਾਹ ਘਾਤੀ ਹਨ। ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਪੰਜੇ ਚੋਰ ਆ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਏਹ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਭੀ ਚੋਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਲ ਮਿਲਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਏਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਰੂਆਂ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਦਾ ਖਹਿੜਾ ਛਡਕੇ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਾਣਾਜਾਪ ਮਈ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਸੁਚੇਤ ਹੋਇਕੇ ਚੇਤਨ ਚਿਤਾਰਨ ਰੂਪੀ ਸਫਲ ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਸੁਆਸ ਸੁਆਸ ਲਗੇ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਜਿਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਜਿਆਰਾ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਬਣਿਆ ਤਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਵਧੇਰੇ ਵਧੇਰੇ ਵਧਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਐਥੇ ਤਾਈ ਕਿ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰਤਾ ਦਾ ਉਘਾੜ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਏਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚਮਤਕਾਰਲਾ

ਉਘਾੜ ਨੌਂ ਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਭਰਮ ਭੁਲਾਵੇ ਵਾਲੀ ਸਾਰੀ ਖੇਡ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕੀਤਿਆਂ ਅਤੇ ਏਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਹਟਾਇਕੈ ਸੁਰਤਿ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਖੇ ਚੜ੍ਹਾਇਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਵਾਂ ਘਰਾਂ (ਦਰਾਂ) ਦਾ ਕੁਚਸਕਤਾ ਵਿਚਿ ਭੂਲੀ ਭ੍ਰਮਾਈ ਰਹਿਣ ਕਰ ਕੇ ਜਗਿਆਸਾ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਾਮਨ ਅਨੂਪਨੀ ਵਸਤੂ ਤੋਂ ਵਿਰਵੀ ਵਾਂਜੀ ਖਾਲੀ ਹੀ ਰੁਲਦੀ ਫਿਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਘਰ ਤਾਂ ਸਭ ਚੋਰਾਂ ਦੇ ਮੂਠੇ ਗੁਠੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਨੂਪ ਜੋਤਾਇਨ ਤੱਤ ਵਸਤੂ ਤਾਂ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਬਤ ਸੰਮਾਲੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਓਥੇ ਹੀ ਲਖੀ ਲਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਹੋਰਤ ਕਿਤੋਂ ਨਹੀਂ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:-

"ਖਟ ਨੇਮ ਕਰਿ ਕੋਠੜੀ ਬਾਂਧੀ ਬਸਤੁ ਅਨੂਪੁ ਬੀਚ ਪਾਈ। ਕੁੰਜੀ ਕੁਲਫ ਪ੍ਰਾਨ ਕਰਿ ਰਾਖੇ ਕਰਤੇ ਬਾਰ ਨ ਲਾਈ। ਅਬ ਮਨ ਜਾਗਤ ਰਹੁ ਰੇ ਭਾਈ। ਗਾਫਲੁ ਹੋਇਕੈ ਜਨਮ ਗਵਾਇਆ ਚੋਰ ਮੁਸੈ ਘਰੁ ਜਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ। ਪੰਚ ਪਹਰੂਆ ਦਰ ਮਹਿ ਰਹਤੇ ਤਿਨ੍ ਕਾ ਨਹੀ ਪਤੀਆਰਾ ॥ ਚੇਤਿ ਸੁਚੇਤਿ ਚਿਤ ਹੋਇ ਰਹੁ ਤਉ ਲੈ ਪਰਗਾਸ ਉਜਾਰਾ ॥ ੨। ਨਉ ਘਰ ਦੇਖਿ ਜੁ ਕਾਮਨਿ ਭੂਲੀ ਬਸਤੁ ਅਨੂਪ ਨ ਪਾਈ ॥ ਕਹਤੁ ਕਬੀਰ ਨਵੈ ਘਰ ਮੂਸੇ

ਦਸਵੈ ਤਤੁ ਸਮਾਈ ॥ ੨ । ੨੨ । ੭੩ ॥
(ਗਉੜੀ ਕਬੀਰ ਜੀ)

ਜੋ ਏਹ ਦ੍ਰਿਸਟਮਾਨ ਦਿਸਣਹਾਰ ਪਸਾਰਾ ਹੈ, ਸਭ ਬਿਨਸਨਹਾਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਲ ਇੰਦਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋਈ ਰਖਣਾ ਗਡੋਈ ਰਖਣਾ ਨਿਰੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਗੋਂ ਤਤ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਦੁਰੇਡੇ ਹੀ ਰਹੀਦਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਸਬਦ, ਸੁਪਰਸ, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ ਆਖਣਾ ਹੀ ਅਗਿਆਨ ਹੈ। ਏਹ ਦ੍ਰਿਸਟਮਾਨ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਲੁਭਾਈ ਲਲਚਾਈ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਤਾਂਤੇ ਏਸ ਦਿਸਣਹਾਰੇ ਕਚ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਖਿਰਤ ਖਪਤ ਅਤੇ ਲਿਪਤ ਰਹਿਣਾ ਅਕਾਰਥ ਹੀ ਹੈ। ਏਹਨਾਂ ਅਗਿਆਨ ਇੰਦਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸਟਮਾਨ ਪਸਾਰੇ ਤੋਂ ਅਗੋਚਰ ਅਪ੍ਰੰਪਰ ਜੋ ਹੈ, ਸੋਈ ਤਤ ਗਿਆਨ ਲਿਵ ਧਿਆਨ ਰੂਪੀ ਸਚੇ ਬਬੇਕ ਬੀਚਾਰ ਲਾਇਕ ਰਖਣ ਯੋਗ ਅਮਰ ਪਦਾਰਥ ਹੈ। ਸੋ ਗੁਰਮਤਿ ਜਗਿਆਸਾ ਦੇ ਉਤਮ ਅਭਿਆਸ ਧਿਆਤਾ ਨੂੰ ਓਸੇ ਅਮਰ ਪਦਾਰਥ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਵਿਖੇ ਹੀ ਸੁਰਤੀ ਬਿਰਤੀ ਜੋੜੀ ਰਖਣਾ ਲਾਜ਼ਮ ਹੈ। ਅਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਦੀ ਚੇਸਟਾ ਵਾਲੇ ਨਵੇਂ ਦੁਆਰਿਆਂਤੋਂ ਸੁਰਤੀ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਹਟਾਇ ਉਚਟਾਇਕੇ ਲਿਵਤਾਰ ਜੋੜਕੇ ਪ੍ਰਾਣਾ ਜਾਪ ਮਈ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਵਿਖੇ ਲੀਨ

ਰਖਿਆਂ ਦਸਮ ਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਕੁੰਜੀ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਦਸਮ ਦੁਆਰਾ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਿਧ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਖੁਲ੍ਹਿਆਂ ਹੀ ਦਇਆਲ ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ ਦਾ ਦਿਦਾਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰ ਮੰਤਰ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਦਾ ਉਰਧ-ਗਾਮੀ ਉਰਧ ਅਰਧਾਮੀ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰ ਸੁਆਸ ਉਰਧਾਰੀ ਅਭਿਆਸ ਜਾਰੀ ਰਖੇ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਾਣ ਸੁਆਮਾਂ ਦੇ ਨਭ ਨਾਭ ਵਿਚ ਵਗਦੇ ਸਹਜ ਵੇਗ ਦਾ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਬਿਲੋਵਣਾ ਹਰਦਮ ਬਿਲੋਈ ਹੀ ਜਾਵੇ। ਉਪਰ ਨੂੰ ਸੁਆਸ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਭੀ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਬਿਲੋਵਨੇ ਸੰਯੁਕਤ ਜਾਵੇ, ਹੇਠਾਂ ਆਵੇ ਤਾਂ ਭੀ ਸੁਆਸ ਅਭਿਆਸੀ ਬਿਲੋਵਣੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੀ ਆਵੇ। ਏਸ ਅਰਧ ਉਰਧੀ ਅਭਿਆਸ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਦਸਮ ਦੁਆਰੇ ਦੇ ਖੁਲ੍ਹਣ ਦੀ ਬਿਉਂਤ ਦਾ ਕੁੰਜੀ ਖੁਲੇਰਾ ਨਿਬੇੜਾ ਹੈ। ਸੁਰਤੇ ਮਨ ਦਾ ਏਸ ਅਰਧਹਿ ਉਰਧੀ ਅਭਿਆਸ ਲਿਵਤਾਰ ਦੇ ਮੰਝਾਰ ਹੀ ਸੁਰਤਿ ਬਿਰਤ ਬਸੇਰਾ ਸੁਆਸ ਸੁਆਸ ਰਹਣਾ ਅਤੇ ਏਸ ਸ੍ਵਾਸ ਗ੍ਰਾਸ ਹਰਹਟ (ਹਲਟੀ) ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਨਿਸ-ਬਾਸਰ ਚਲਾਈ ਰਖਣਾ ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨ ਦਾ ਉਤਮ ਕਰਤਬ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਧ ਅਰਧ ਉਰਧੀ ਸੁਆਸ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਬਿਲੋਵਨਾ ਜਾਰੀ ਰਖਦਿਆਂ, ਰਸ ਨਾਭ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਪਰੋਇਕੇ ਉਥੇ ਹੀ ਛਡ ਰਖੀਏ ਅਤੇ ਸੁਰਤੀ ਊਰਧ ਗਾਮੀ ਕਰ ਕੇ

ਸਣੇ ਸੁਆਸਾਂ ਦੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਬਿਸਰਾਮੀ ਕਰ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਨਭ ਜੋਤ ਦੀ ਜੋਤ-ਰਸ ਧਾਰ ਇਕੋ ਸੰਗਮ ਥੰਮ ਵਿਚਿ ਥੰਮ ਖਲੋਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਧ ਅਰਧ ਉਰਧ ਦੇ ਸੰਗਮ ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਆਂ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਸੁਖ ਮਹਾਂ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ—

"ਦਦਾ ਦੇਖਿ ਜੁ ਬਿਨਸਨ ਹਾਰਾ॥ ਜਸ ਅਦੇਖਿ ਤਸ ਰਾਖ ਬਿਚਾਰਾ॥ ਦਸਵੈ ਦੁਆਰਿ ਕੁੰਚੀ ਜਬ ਦੀਜੈ॥ ਤਉ ਦਇਆਲ ਕੋ ਦਰਸਨ ਕੀਜੈ ।੨੪॥ ਧਧਾ ਅਰਧਹਿ ਉਰਧ ਨਬੇਰਾ॥ ਅਰਧਹਿ ਉਰਧ ਮੰਝ ਬਸੇਰਾ॥ ਅਰਧਹ ਛਾਡਿ ਉਰਧ ਜਉ ਆਵਾ॥ ਤਉ ਅਰਧਹਿ ਉਰਧ ਮਿਲਿਆ ਸੁਖ ਪਾਵਾ ।੨੫।

(ਗਉੜੀ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਕਬੀਰ ਜੀ)

ਇਸ ਅਰਧਹਿ ਉਰਧ ਦੇ ਸੰਗਮ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸਦਾ ਜਾਰੀ ਰਖਦਿਆਂ ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਅਵਸਰ ਛੇਤੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘਟ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬਕਾਰ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦਾ ਮੋਘਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਅਕਾਸ ਵਿਖੇ ਹੀ ਆਸ਼ਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਸ ਜੋਤਿ-ਪ੍ਰਕਾਸ ਦਾ ਝਲਕਦਾ ਸੂਰਜ ਹੀ ਨਭ ਘਟ ਵਿਖੇ ਉਦੇ ਹੋਇ ਆਵੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਦ ਅੰਬ-ਰਾਇ ਕੈ (ਪਹੁੰਚ ਕੇ) ਅਹਿਨਿਸ ਅਰਸ਼ੀ ਸਬਦ ਕੀਰਤਨ ਝੁਨਕਾਰ ਦੇ ਅਨਹਦ ਤੂਰਿਆਂ ਦਾ

ਘੁਕਾਟ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਤ ਦਿਨ ਹੀ ਸੁਣਾਈ ਦੇਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਏਥੇ ਤ੍ਰੈ ਲੋਕੀ ਨਾਥ ਈਸ਼ਰ ਪਿਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਪਰਤਖ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਂਗੋ ਪਾਂਗੀ ਦਰਸ਼ਨ, ਜਿਸ ਅਚਰਜ ਦਰਸ਼ਨ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਬਸ ਦੰਗ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਬਿਸਮਾਦ ਹੀ ਬਿਸਮਾਦ ਰੰਗ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਓਥੇ ਜੀਵ ਤੇ ਈਸ਼ਰ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤਰਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:—

"ਬਾਰਸ ਬਾਰਹਿ ਉਗਵੈ ਸੂਰ ॥ ਅਹਿਨਿਸ ਬਾਜੈ ਅਨਹਦ ਤੂਰ ॥ ਦੇਖਿਆ ਤਿਹੂ ਲੋਕ ਕਾ ਪੀਉ ॥ ਅਚਰਜ ਭਇਆ ਜੀਵ ਤੇ ਸੀਉ ॥"

(ਗਉੜੀ ਥਿਤੀ ਕਬੀਰ ਜੀ ਕੀ)

ਬਰਹਮ ਅਕਾਰ ਬਿਰਤੀ ਸੁਰਤੀਸ਼ਰੇ ਸੰਤ ਜਨ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਂਵਦੇ ਹੋਏ ਹਰਿ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗੀਜ ਕੇ ਹੀ ਕੀਰਤਨ-ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਰੀ ਰੰਗ ਰੰਗੀਜਣਾ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾ ਪਰਤੱਖ ਦਰਸ਼ਨ ਪੇਖਣਾ ਹੈ। ਦਰਸ਼ਨ ਪੇਖ ਪੇਖ ਤੱਤ ਆਨੰਦੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਮਗਨਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਝਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਤਕ ਏਸ ਆਨੰਦ ਵਿਚ ਮਗਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤਦ ਤਕ ਵਾਸਤਵ ਕੀਰਤਨ ਅਨੰਦ ਖੇੜਾ ਖਿੜਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕੀਰਤਨ ਆਨੰਦ ਖੇੜਾ ਇਲਾਹੀ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਤਦ ਹੀ ਖਿੜਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਦਰਸ

ਵਿਗਾਸੀ ਜੋਤਾਂ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਜਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਧੁਰੋਂ ਆਏ ਗੁਰੂ ਸੰਤ ਜਨਾ ਨੂੰ ਜੋ ਇਲਾਹੀ ਨਾਦ ਵਾਲੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਤਰੀ ਹੈ। ਜੋ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰ ਬਿਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੋ ਉਤਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿਖ ਸੰਤ ਜਨਾ ਦੇ ਰਿਦੰਤਰ ਭੀ ਪਾਰਸ ਕਲਾ ਵਰਤਾਇਕੇ ਓਹੀ ਆਨੰਦ ਮਗਨਤਾ ਵਾਲਾ ਖੇੜਾ ਉਪਜਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੀਰਤਨ ਰਸੀਏ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਨੰਦ ਖੇੜੇ ਵਿਚ ਖਿੜਾਉ ਉਪਜੇ ਬਿਨਾਂ ਧੀਰਜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਉਂਦੀ। ਧੀਰਜ ਤਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਦ ਕੀਰਤਨ ਨਾਦ ਦੀ ਮਉਜ ਅੰਦਰੇ ਅੰਦਰ ਜਰੀ ਜੀਰਾਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਨੰਦ ਅਚਰਜ ਨੂੰ ਜਰਨ ਦੀ ਜਦ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਦ ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਦੀ ਝੁਨਕਾਰ ਉਪਜਦੀ ਹੈ। ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਖੇ ਨਿਝਰ ਧਾਰ ਬੱਝਕੇ ਉਸ ਦੀ ਸਮਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਓਥੇ ਪਰਤਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਪਰਖ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਭੇਦ ਦੀਦਾਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਏਹ ਗਲਾਂ ਓਤ ਪੋਤ ਹਨ। ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਝਿਲ ਮਿਲ ਜਿਥੇ ਹੈ, ਓਥੇ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਝੁਨਕਾਰ ਭੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਦੀ ਝੁਨਕਾਰ ਹੈ, ਓਥੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਝਿਲਮਿਲਕਾਰ ਹੈ ਤੇ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਵਾਲੀ ਏਹ ਸਿਖਰਲੀ ਪ੍ਰਮਾਰਥੀ ਮੰਜ਼ਲ ਹੈ। ਏਹ ਗੁਰ-ਪ੍ਰਸਾਦਿ (ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ) ਕਰ ਹੀ ਜਾਣੀ (ਲਖੀ) ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਨਾਮ ਰਤਨ ਦੀ ਜੋਤ ਸੰਪੰਨੀ ਕਿਰਣ ਨਾਭ

ਕਮਲ ਅੰਦਰ ਕਿਰਣਾਇਕੇ ਜਦ ਚਮਤਕਾਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਦ ਰਤਨ ਕਮਲ ਕੋਠੜੀ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਏਥੇ ਜੋਤ ਚਮਤਕਾਰ ਦੇ ਲਸ਼ਕਾਰੇ ਹੀ ਲਸ਼ਕਾਰੇ ਐਓਂ ਵਜਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਿਜਲੀਆਂ ਦੇ ਚਮਕਾਰੇ ਭੀ ਮਾਤ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਏਹ ਕੋਈ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੀ ਖੇਡ ਨਹੀਂ। ਏਹ ਦਿਸਣਹਾਰ ਮੇਘ ਘਟਾ ਘਟ ਬਿਜਲੀਆਂ ਇਸ ਫਰਸ਼ (ਧਰਤੀ) ਤੋਂ ਅਰਸ਼ਾਂ ਉਤੇ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੀਆਂ ਹਨ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਆਤਮ ਜੋਤ ਚਮਤਕਾਰ ਬਿਜਲੀ ਨੇਰੇ ਹੂੰ ਤੇ ਨੇਰੇ ਹੈ। ਰੰਚਕ ਦੂਰ ਨਹੀਂ, ਨਿਜ ਆਤਮੇ ਹੀ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਨਹਦ ਤੂਰੇ (ਵਾਜੇ) ਵਜਨ ਸਾਰ ਜੋਤ ਬੀਜਲ ਸੂਰਜ ਦਾ ਉਜਿਆਰਾ ਉਜਿਆਰਤ ਹੋਇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਤਿਥੇ ਆਤਮ ਜੋਤ ਸੂਰਜ ਰੂਪੀ ਦੀਪਕ ਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ ਇਕ ਰਸ ਹੀ ਜਗਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਹੀ ਏਹ ਅਗੰਮੀ ਖੇਡ ਜਾਣੀ ਤੇ ਸਹਿਜ ਸਮਾਣੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

੧ ੴ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਜਬ ਦੇਖਾ ਤਬ ਗਾਵਾ ॥ ਤਉ ਜਨ ਧੀਰਜ ਪਾਵਾ ॥੧॥ ਨਾਦਿ ਸਮਾਇਲੋ ਰੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟਲੇ ਦੇਵਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਜਹ ਝਿਲਿ ਮਿਲਿਕਾਰੁ ਦਿਸੰਤਾ ॥ ਤਹ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਬਜੰਤਾ ॥ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨੀ ॥ ਮੈ ਗੁਰਪਰ-

ਧਾਦੀ ਜਾਨੀ ॥੨॥ ਰਤਨ ਕਮਲ ਕੋਠਰੀ ॥
ਚਮਕਾਰ ਬੀਜਲ ਤਹੀ ॥ ਨੇਰੈ ਨਾਹੀ ਦੂਰ ॥
ਨਿਜ ਆਤਮੈ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰਿ ॥ ੩ ॥ ਜਹ
ਅਨਹਤ ਸੂਰ ਉਜਾਰਾ ॥ ਤਹ ਦੀਪਕ ਜਲੈ
ਛੰਛਾਰਾ ॥ ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਜਾਨਿਆ ॥ ਜਨੁ
ਨਾਮਾ ਸਹਜ ਸਮਾਨਿਆ ॥੪॥੧॥
(ਰਾਗ ਸੋਰਠ ਬਾਣੀ ਭਗਤ ਨਾਮ ਦੇਵਜੀ ਕੀ ਘਰ ॥੨॥)

ਅਗਲੇ ਗੁਰ ਵਾਕ ਅੰਦਰ ਭੀ ਏਹ ਆਤਮ ਚਮਤਕਾਰੀ ਖੇਡ ਖੂਬ ਝਲਕਾਰ ਕੇ ਦਿਖਲਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:-

੧ ਓ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਵਾਰਕਬੀਰ ਜੀਓਕੇ
ਬਾਰ ਬਾਰ ਹਰਿਕੇ ਗੁਨ ਗਾਵਉ ॥ ਗੁਰਗਮਿ
ਭੇਦੁ ਸੁ ਹਰਿ ਕਾ ਪਾਵਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਆਦਿਤ ਕਰੈ ਭਗਤਿ ਆਰੰਭ ॥ ਕਾਇਆ ਮੰਦਰ
ਮਨਸਾ ਥੰਭ ॥ ਅਹਿਨਿਸਿ ਅਖੰਡ ਸੁਰਹੀ
ਜਾਇ ॥ ਤਉ ਅਨਹਦ ਬੇਣੁ ਸਹਜ ਮਹਿ
ਬਾਇ ॥ ਸੋਮਵਾਰਿ ਸਸਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਝਰੈ । ਚਾਖਤ
ਬੇਗਿ ਸਗਲ ਬਿਖ ਹਰੈ । ਬਾਣੀ ਰੋਕਿਆ
ਰਹੈ ਦੁਆਰ ॥ ਤਉ ਮਨੁ ਮਤਵਾਰੋ ਪੀਵਨਹਾਰ ।
੨ ॥ ਮੰਗਲਵਾਰੇ ਲੇ ਮਾਹੀਤ । ਪੰਚੋ ਚੋਰ ਕੀ
ਜਾਣੈ ਰੀਤਿ ॥ ਘਰ ਛੋਡੈ ਬਾਹਰਿ ਜਿਨਿ

ਜਾਇ । ਨਾ ਤਰ ਖਰਾ ਰਿਸੈ ਹੈ ਰਾਇ ।੩॥
ਬੁਧਵਾਰਿ ਬੁਧਿ ਕਰੈ ਪਰਗਾਸ । ਹਿਰਦੈ
ਕਮਲ ਮਹਿ ਹਰਿ ਕਾ ਬਾਸੁ ॥ ਗੁਰ ਮਿਲਿ
ਦੋਊ ਏਕ ਸਮ ਧਰੈ ॥ ਉਰਧ ਪੰਕ ਲੈ ਸੂਧਾ
ਕਰੈ ।੪। ਬ੍ਰਿਹਸਪਤਿ ਬਿਖਿਆ ਦੇਇ ਬਹਾਇ ॥
ਤੀਨ ਦੇਵ ਏਕ ਸੰਗਿ ਲਾਇ ॥ ਤੀਨ ਨਦੀ ਤਹ
ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਮਾਹਿ ॥ ਅਹਿਨਿਸ ਕਸਮਲ ਧੋਵਹਿ
ਨਾਹਿ॥੫। ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਸਹਾਰ ਸੁ ਇਹ ਬ੍ਰਤਿ ਚੜੈ ॥
ਅਨਦਿਨ ਆਪਿ ਆਪਸਿਉ ਲੜੈ॥ਸੁਰਖੀ ਪਾਂਚਉ
ਰਾਖੈ ਜਬੈ ॥ ਤਉ ਦੂਜੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਨ ਪੈਸੈ
ਕਬੈ ।੬। ਥਾਵਰ ਥਿਰ ਕਰਿ ਰਾਖੈ ਸੋਇ ॥
ਜੋਤਿ ਦੀਵਟੀ ਘਟ ਮਹਿ ਜੋਇ ॥ ਬਾਹਰਿ
ਭੀਤਰਿ ਭਇਆ ਪਰਗਾਸੁ ॥ ਤਬ ਹੂਆ ਸਗਲ
ਕਰਮ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥ ੭ । ਜਬ ਲਗੁ ਘਟ ਮਹਿ
ਦੂਜੀ ਆਨ । ਤਉ ਲਉ ਮਹਲਿ ਨ ਲਾਭੈ ਜਾਨ॥
ਰਮਤ ਰਾਮ ਸਿਉ ਲਾਗੋ ਰੰਗੁ ॥ ਕਹਿ ਕਬੀਰ
ਤਬ ਨਿਰਮਲ ਅੰਗ ॥ ੮ ॥ ੧ ।

ਵਯਾਖਿਆ:—ਦਿਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦਿਨ ਸੋ ਸਾਰੇ ਹੀ ਵਾਰ ਭਲੇ ਹਨ, ਜਿਨੀਂ ਵਾਰੀਂ ਦਿਨੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਏਹ ਗੁਣ ਭੀ ਹਰੀ ਦੇ ਸੋ ਗਾਏ ਜਾਣ ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਧੁਰੋਂ ਅਵ-ਤਰਤ ਹੋਏ ਹਨ । ਇਸ ਧੁਰ ਕੀ ਆਈ ਬਾਣੀ

ਦੁਆਰੇ ਗੰਮਤ (ਪ੍ਰਾਪਤ) ਹੋਏ ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅਲਖ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਅਗੰਮਤਾ ਦਾ ਭੇਦ ਲਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ। ਐਤਵਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੋਈ ਐਤਵਾਰ ਸ੍ਰੇਸਟ ਹੈ ਤੇ ਸੁਲੇਖੇ ਹੈ ਜਿਤ ਐਤਵਾਰ ਗੁਰਗੰਮਿ ਭਗਤੀ ਦਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਏਹ ਅਰੰਭ ਕੀਤੀ ਭਗਤੀ ਐਸੀ ਛਿੜੇ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਇਸ ਅਟੁਟ ਨਾਮ ਕਮਾਈ ਦੁਆਰਾ ਅਜੇਹੀ ਸੁਰਤਿ ਜੁੜ ਜਾਵੇ ਕਿ ਆਨ ਸੰਕਲਪ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਲ ਬਿਰਤੀ ਚਲਾਇਮਾਨ ਹੀ ਨ ਹੋਵੈ। ਮੁੜ ਮੁੜ ਸੁਰਤੀ ਸਬਦ ਰਸ ਵਿਚ ਹੀ ਰੁਝੀ ਗਿਝੀ ਰਹੇ। ਇਸ ਬਿਧ ਸਬਦ ਰਸ ਸੁਰਤਾਇਆ ਦਰਸ ਅਦਤਸੀ ਮਨਸਾ ਮਈ ਥੰਭ ਕਾਂਇਆ ਰੂਪੀ ਮੰਦਰ ਅੰਦਰ ਅਹਿਲ ਗਡਿਆ ਰਹੇ। ਚਿਤ ਕਿਤੇ ਓਰ ਹੀ ਹਿਲੇ ਜੁਲੇ ਨਹੀਂ; ਸਬਦ ਰਸ ਪਉਣ ਨੂੰ ਨਾਭ ਵਿਖੇ ਰਸ ਪ੍ਰਾਇਣ ਹੋਕੇ ਰੋਕੀ ਰਖਣ ਨਾਲਿ ਏਹ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਸਾਰੀ ਕਾਇਆਂ ਜੋਤਿ ਰਤੰਨੀ ਹੋਕੇ ਕੰਚਨ ਵੰਨੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਇਆਂ ਦਾ ਜੋਤਿ ਜਗੰਨਾ ਮੰਦਰੁ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਸਬਦ ਰਸ ਰੋਪਿਆ ਥੰਮਿਆ ਜੋਤਿ ਜਗੰਨਾ ਮੰਦਰੁ ਇਸ ਬਿਧਿ ਅਹਿਨਿਸ (ਦਿਨ ਰਾਤੀ) ਹੀ ਅਖੰਡ ਮੰਞਲੀ ਅਬਿਚਲ ਜੋਤਿ

ਵਾਲਾ ਅਸਥਾਨ ਬਣ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਤਦ ਇਸ ਸਹਜ ਪਦ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇਆਂ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨ ਅਨਹਦ ਬਾਨੀ ਵਾਲੇ ਕੀਰਤਨ ਧੁਨੀਆਂ ਮਈ ਬਾਜੇ ਬਜਦੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਖੇ ਸੀਤਲ ਜੋਤਿ ਵਾਲਾ ਚੰਦਰਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਿੰਨੀ ਸੀਤਲਤਾ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਖੇ ਪਸਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ॥ ਸੋਮਵਾਰ ਦਿਨ ਸੋਈ ਸੁਲਖਣਾ ਦਿਨ ਹੈ ਜਿਸ ਸੋਮਵਾਰਿ ਨਾਮ ਦੀ ਅਗਾਧ ਕਮਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ (ਸੋਮ) ਰਸੁ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਖੇ ਨਿਝਰ ਧਾਰ ਝਰਨ ਲਗ ਪਵੇ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਖਣ ਸਾਰ ਹੀ ਸਾਰੀ ਬਿਖ ਝੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਸ ਰਸੀਅੜਾ ਰੰਗ ਰੰਗੀਅੜਾ ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਾ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨ ਅਨਹਦ ਨਾਦ (ਬਾਣੀ) ਦੇ ਇਸ ਸੁਆਦ ਅਗਾਧ ਰਸ ਵਿਸਮਾਦ ਸਹਾਰੇ ਲਿਵ ਇਸਥਤਾਇ ਹੋਕੇ ਦਸਮ-ਦੁਆਰ ਤੇ ਹੀ ਟਿਕਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਤਿਥੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਗਟਾਕ ਪੀਵਨ-ਹਾਰਾ ਹੋਕੇ ਮਨ ਸਦਾ ਹੀ ਮਤਵਾਰਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੰਗਲਵਾਰ ਦਿਨ ਸੋਈ ਮੰਗਲ ਮਈ ਹੈ ਜਦ ਪੰਚ ਚੋਰਾਂ (ਕਾਮ ਆਦਿ) ਨੂੰ ਮੁਹੀਤ ਵਿਚ ਲੈਕੇ (ਘੇਰ ਕੇ) ਵਸਗਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਰੀਤ ਸੁਰੀਤ ਦਾ ਪੱਕਾ ਜਾਣੂ (ਤਜਰਬੇਕਾਰ) ਬਣ ਜਾਵੇ। ਲਿਵ ਡੋਰੀ ਨੂੰ ਨਿਜ ਘਰ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਖੇ ਹੀ ਟਿਕਾਇ ਛਡੇ

ਅਤੇ ਇਸ ਲਿਵ ਉਨਮੁਨਾਰੀ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਿਰ ਕਦੇ ਨ ਜਾਵੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦਸਮ ਦੁਆਰੇ ਪ੍ਰਗਟ ਪਾਹਾਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਦਾਰੇ ਦੇਣਹਾਰਾ ਸੋ ਦਰ ਘਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬੇਮੁਥਾਜ ਬੇਪਰਵਾਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਰਿਸ ਰੁਸ ਜਾਏਗਾ। ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਦਰਸਾਰ ਝਲਕਾ ਛਿਪਾਇ ਲਵੇਗਾ। ਬੁਧਿਵਾਰ ਵਾਲਾ ਦਿਨ ਸੋਈ ਸੁਹਾਵਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਬੁਧਵਾਰ ਵਿਖੇ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨ ਨਾਮ ਕਮਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਬੁਧੀ ਨੂੰ ਜੋਤਿ ਤੇਜਸੀ ਕਰਕੇ ਪਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਕਰੇ ਅਤੇ ਹਿਰਦੇ ਕੰਵਲ ਵਿਖੇ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਹਰੀ ਪਰਮਾਂਤਮਾ ਸਦੀਵੀ ਵਾਸਾ ਹੀ ਨਿਵਾਸਿਆ ਰਹੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆਂ ਹੀ ਏਹ ਬਿਉਂਤ ਬਿਧੀ ਬਣਿ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬੁਧੀ ਭੀ ਵਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਹਿਰਦਾ ਕਮਲ ਭੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਜੋਤਿ ਵਿਗਾਸੀ ਨਿਵਾਸ ਸੇਤੀ ਭਰਪੂਰਲੀਣਾ ਹੋਇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ (ਬੁਧੀ ਅਤੇ ਹਿਰਦੇ ਕਮਲ) ਦੀ ਇਕ ਸਮਾਨ ਹੀ ਅਨੂਪ ਰੂਪੀ ਨਵਲ ਸਰੂਪੀ ਧਾਰਨਾ (ਕ੍ਰਾਂਤ ਰਚਨਾ) ਧਰੀ (ਰਚੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਏਹ ਉਪਰਲੀ ਸਾਰੀ ਬਿਧਿ ਤਾਂ ਬਣਿ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਪਹਿਲੀ ਰਸਨ ਰਸਾਟੀ ਗੁਰ ਸਬਦ ਗੁੱਰਾਟੀ ਅਭਿਆਸ ਖਿਲੋਵਨੀ ਪਵਨ ਝਕੋਲਿਆਂ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਅਖੰਡਾਕਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਪਲੀਤਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮੂਧਾ ਹੋਇਆ ਨਾਭ ਕੰਵਲ ਵਿਗਸਕੇ ਸਿਧਾ

ਹੋ ਜਾਵੇ । ਵਿਗਸਕੇ ਮਿਧਾ ਹੋਇਆ ਨਾਭ ਕੰਵਲ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਲਾਟੂ ਵਾਂਗ ਜਗ ਉਠਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਜੋਤਿ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਨਾਭ ਕੰਵਲੀਏ ਲਾਟੂ ਦੇ ਜੋਤਿ ਤੇਜ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਿ ਸਾਰਾ ਹਿਰਦਾ ਕੰਵਲ ਹੀ ਜਗ ਮਗਾ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਵੀਰ ਵਾਰ ਸੋਈ ਭਾਗ ਸੁਲਖਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਬਿਖੇ ਬਾਸਨਾ ਨੂੰ ਚਿਤ ਵਿਚੋਂ ਰੋੜ ਦੇਵੇ । ਏਹ ਬਿਖੇ ਬਾਸਨਾ ਤਿਹਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬਿਸ਼ਨ, ਮਹੇਸ਼ ਦੀ ਲੋਕਾਚਾਰ ਪੂਜਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਵਿਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਏਹਨਾਂ ਤਿਹਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਥਾਂਉ ਇਕੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਅਨਿੰਨ ਭਗਤੀ ਸੰਗ ਹੀ ਲਗੇ ਰਹਿਣ ਨਾਲਿ ਹੀ ਨਵਿਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦਰਸਾਈ ਅਨਿੰਨ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਦੁਆਰਾ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਉਪਰ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਖੇ ਇੜਾ, ਪਿੰਗਲਾ, ਸੁਖਮਨਾ ਰੂਪੀ ਤਿਹਾਂ ਨਦੀਆਂ ਦਾ ਸੁਤੇ ਸਹਿਜ ਹੀ ਸੰਗਮ ਬਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਤਿਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਭਰ ਪੁਰ ਲੀਣੀ ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰੀ ਦਸਮ ਦੁਆਰੜੀ ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ ਵਿਚ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਕਰ ਹੀ ਜਨਮ ਜਨਮ ਦੇ ਭਾਰੀ ਬਿਕ੍ਰਾਲ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮਲ ਧੋਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਹੋਰ ਆਨਮਤੀ ਦੇਵ-ਤਿਆਂ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਿ ਨਹੀਂ ਧੋਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਮੈਲ ਧੋਵਨ ਹਿਤ ਹਠ ਯੋਗੀ ਤ੍ਰਿਬੇ-ਣੀਆਂ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀਆਂ ਦੀ ਖਲਜਗਣ ਵਿਚ ਪੈਣ ਦੀ

ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਖਲਜਗਣ ਵਿਚ ਪੈਣ ਦੇ ਥਾਉਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦ੍ਰਿੜਾਈ ਇਕੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਹਜ ਯੋਗ ਪ੍ਰਾਣਾ ਜਾਪ ਭਗਤੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਮੈਲ ਨੂੰ ਧੋ ਲਵੇ ਤੇ ਐਵੇਂ ਹਠ ਯੋਗ ਕਰਦਾ ਫਿਰੇ ਜੋ ਕਿਸੇ ਲੇਖੇ ਨਹੀਂ। ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਦਾ ਦਿਨ ਸੋਈ ਸਫਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ੁਭ ਲੇਖੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਸ਼ੁਕਰ-ਵਾਰ ਕਿ ਪ੍ਰਾਣਾ ਜਾਪ ਮਈ ਸਾਰ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਕਰਨੀ ਨੂੰ ਜਰੀਂਦੇ ਜਨਾਂ ਦੀ ਜੀਰਾਂਦ ਸੇਤੀ ਜਰ ਸਰ ਕੇ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਵਾਲੀ ਸਹਿਨਸੀਲਤਾ ਸਹਿਤ ਸਹਿ ਸਹਿ ਅਤੇ ਸਹਾਰ ਸਹਾਰ ਕੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰੜੀ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ ਦੇ ਅਮਿਉ ਮਜਨੀ ਨਿਯਮ ਮਈ ਬ੍ਰਤ ਵਿਖੇ ਤਤ ਪਰ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਸ ਅਜਰ ਪਦ ਨੂੰ ਜਰ ਆਪਾ ਕਦੇ ਨ ਲਖਾਵੇ। ਸਗੋਂ ਰਾਤ ਦਿਨ ਸੁਆਸ ਅਭਿ-ਆਸੀ ਖੰਡਾ ਖੜਕਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਜੂਝਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਉਤੇ ਹਾਵੀ ਰਹੇ। ਪੰਜੇ ਅਗਿਆਨ ਇੰਦਰਿਆਂ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਕੁਕਰਮ ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਸ ਕਰਕੇ ਰਖੇ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਭਾਵ ਦੀ ਕੁੱਤੇ ਝਾਕਣੀ ਵਾਲੇ ਕੁਚਜ ਵਿਚ ਪੈਣੋ ਬਿਬਰਜਤ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਨਿਚਰ ਵਾਰ ਸੋਈ ਸ੍ਰੇਸਟ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਇਕ ਨਾਮ ਲਿਵ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਹੀ ਚਿਤ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਥਿਰ ਕਰਕੇ ਰਖੇ ਅਤੇ ਨਾਮੀ ਧੇਅ ਦਾ ਹੀ ਧਿਆਤਾ ਬਣਿਆ ਰਹੇ। ਸੋਇ ਨਾਮੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਲਿਵ ਅੰਦਰਿ

ਅਸਥਿਰਤਾ ਦੇਣ ਕਰਿ ਜੋਤਿ ਦੀਪਕ ਦੀਵਟੀ ਘਟ ਅੰਦਰ ਹੀ ਜਗ ਮਗ ਜਗਾਈ ਜਗਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਜੋਤਿ ਦੀਵਟੀ ਦੇ ਜਗ ਮਗ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਅੰਤਰ ਬਾਹਰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਜਿਆਰਾ ਹੋਇ ਆਵੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਜੋਤਿ ਰੂਪ ਬਿਜਲ-ਜਗ ਮਗ ਜਗਦੀ ਬੱਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਿ ਜਿਨਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰਿ ਬਾਹਰ ਇਕੋ ਹੀ ਸੂਰਜਾਂ ਦੇ ਸੂਰਜ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤਿਸੀ ਛਿਨ ਤੋਂ "ਫਲ ਲਾਗਾ ਤਬ ਫੂਲੁ ਬਿਲਾਇ" "ਗਿਆਨ ਭਇਆ ਤਹ ਕਰਮਹਿ ਨਾਸੁ" ਗੁਰਵਾਕਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਬ ਸੰਚਤ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਸੰਚਤ ਕਰਮ ਅਗੇ ਨੂੰ ਚੁਰਾਸੀ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਮ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਚੇਸਟਾ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲੋਕੀ ਗਿਆਨ ਕਾਰਨ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ(ਕਮਾਵਨਾ)ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਗੁਰਮਤਿ ਹੀਣੀ ਭੁਲੀ ਲੁਕਾਈ ਆਨਮਤ ਕਰਮ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਹੀ ਖਚਤ ਕਿਉਂ ਨ ਰਹੇ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਚੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਚਾ ਗਿਆਨ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪਰਗਾਸ ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦੁਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਆਨ ਮਤੀ ਕਰਮਾਂ ਦੇ

ਨਿਹਫਲ ਕਰਮ

ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣ ਪਰ ਆਨਮਤ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਸੰਚਤੀ ਕਰਮ ਭੀ (ਜਿਨਾਂ ਦੇ ਸੰਚਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਜਨਮ ਲਈਦਾ ਹੈ) ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦੇ ਕਰਮ ਦਾ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਣ ਪਰ ਕ੍ਰਿਯਮਾਨ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਦੀ ਉੱਕੀ ਹੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਸਭ ਕਰਮ ਕਮਾਈ ਮੁਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਪ੍ਰਚੰਡ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪਲੀਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਚੰਡ ਗਿਆਨ ਦਾ ਆਤਸ਼ੀ ਚੰਗਾੜਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਬਿਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬਿਨਾਸ ਤਾਂ ਸੰਚਤ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਨਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੁਗਤਣਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਲੋਕੀ "ਗਿਆਨੇ ਕਾਰਨ ਕਰਮ ਅਭਿਆਸ" ਕਰਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਚਾ ਗਿਆਨ ਓਹਨਾਂ ਤੋਂ ਦੁਰੇਡੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਏਹਨਾਂ ਕਰਮਾਂ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਕਾਣੀ ਕਉਡੀ ਜਿਨਾਂ ਭੀ ਮੁਲ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਪਰਮਾਰਥੀ ਗੁਰਮਤਿ ਅਉਜੀ ਆਦਰਸ਼ ਅਤ ਵਿਲਖਨ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਿਮਰਨ,ਭਜਨ ਕੀਰਤਨ ਰੂਪੀਸਿਰ ਕਰਮਨਕੇ ਕ੍ਰਮਾਂ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਸਾਰ ਕਰਨੀਆ ਕਰਮ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਵਿਲਖਨਤਾ ਏਸ ਗਲ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਏਹ ਆਨ ਕਰਮਾਂ ਵਤ ਬਿਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਦਾ ਨਿਹਚਲ

ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਕ:-

"ਨਿਹਚਲੁ ਏਕੁ ਨਰਾਇਣੋ ਹਰਿ ਅਗਮ ਅਗਾਧਾ। ਨਿਹਚਲ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਹੈ ਜਿਸੁ ਸਿਮਰਤ ਹਰਿ ਲਾਧਾ॥ ਨਿਹਚਲੁ ਕੀਰਤਨੁ ਗੁਣ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਾਵਾਧਾ॥ ਸਚੁ ਧਰਮੁ ਤਪੁ ਨਿਹਚਲੋ ਦਿਨੁ ਰੈਣਿ ਆਰਾਧਾ। ਦਇਆ ਧਰਮੁ ਤਪੁ ਨਿਹਚਲੋ ਜਿਸੁ ਕਰਮਿ ਲਿਖਾਧਾ॥ ਨਿਹਚਲੁ ਮਸਤਕਿ ਲੇਖੁ ਲਿਖਿਆ ਸੋ ਟਲੈ ਨ ਟਲਾਧਾ। ਨਿਹਚਲ ਸੰਗਤਿ ਸਾਧ ਜਨ ਬਚਨ ਨਿਹਚਲੁ ਗੁਰ ਸਾਧਾ। ਜਿਨ ਕਉ ਪੂਰਬ ਲਿਖਿਆ ਤਿਨ ਸਦਾ ਸਦਾ ਆਰਾਧਾ॥ ਪਉੜੀ ੧੯॥

(ਵਾਰ ਡੱਖਣੇ ਮਾਰੂ)

ਇਸ ਗੁਰਵਾਕ ਦੀ ਚੌਥੀ ਤੇ ਪੰਜਮੀਂ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਏਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਦਿਨ ਰੈਨ ਆਰਾਧਨ ਮਈ ਕੀਰਤਨ ਭਜਨ ਵਾਲਾ ਗੁਰਮਤਿ ਤਪ ਭੀ ਸਦਾ ਨਿਹਚਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਆ ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸਚੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦਇਆ ਵਾਲਾ ਧਰਮ ਅਤੇ ਇਸ ਦਇਆ ਧਰਮ ਦੀ ਸ਼ਕਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਨਮਿਤ ਕੀਤਾ ਭਗਤੀ ਰੂਪੀ ਤਪ ਭੀ ਸਦਾ ਨਿਹਚਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ 'ਗਿਆਨ ਭਇਆ ਤਉ ਕਰਮਹਿ ਨਾਸ" ਵਾਲੀ ਪੰਗਤੀ ਦਾ ਭਾਵ ਕੀਰਤਨ ਭਜਨ

ਸਿਮਰਨ ਮਈ ਗੁਰਮਤਿ ਕਰਮ ਅਭਿਆਸ ਪ੍ਰਭਾਇ ਨਹੀਂ ਘਟਦਾ।ਕੇਵਲ ਤੈਸੇ ਹੀ ਘਟਦਾ ਹੈ ਜੈਸਾ ਕਿ ਉਪਰ ਵਿਆਖਿਆ ਅੰਦਰ ਦਾਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦ ਤਾਈਂ ਘਟ ਅੰਤਰ ਦੂਜੇ ਭਾਵ ਦੀ ਰਾਈ ਦੀ ਕਾਈ ਅੰਸ ਮਾਤਰ ਭੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ ਤਦ ਤਾਈਂ ਮਹਲੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਮਹਿਲ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਨਾ ਹੀ ਮਹਲ ਦਾ ਰਾਹ ਲਭਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦੁਆਰਾ ਜਦੋਂ ਕੇਵਲ ਰਮਤ ਰਾਮ ਨਾਮੀ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਨਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਸੁਰਤੀ ਬਿਰਤੀ ਰੰਗੀਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਦੋਂ ਹੀ ਘਟ ਹਿਰਦਾ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜੇਹੇ ਨਿਰਮਲ ਅੰਗਾਂ ਵਾਲੇ ਰੰਗ ਰਤੜੇ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ ਭਗਤ ਜਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਊਚ ਦੁਆਰੜੀਏ ਰੰਗ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਵਸਣ ਦਾ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਤਿਨਾਂ ਉਚੜੇ ਸੁਚੜੇ ਰੰਗ ਮਹਲਾਂ ਅੰਦਰ ਸਚੜਾ ਸੁਖ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਤਾਹੀ ਤੇ ਸਚ ਖੰਡ ਨੂੰ ਸੂਖ ਮਹਲ ਸੇਤੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੈਸੇ ਇਸ

ਸਚਖੰਡ - ਸੁਖਮਹਲ

ਅਗਲੇਰੇ ਗੁਰਵਾਕ ਅੰਦਰਿ ਅੰਕਤ ਹੈ:-

"ਸੂਖ ਮਹਲ ਜਾਕੇ ਊਚ ਦੁਆਰੇ ਤਾਮਹਿ ਵਾਸਹਿ ਭਗਤ ਪਿਆਰੇ ॥੧॥ ਸਹਜ ਕਥਾ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਅਤਿ ਮੀਠੀ ॥ ਵਿਰਲੈ ਕਾਹੂ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਡੀਠੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਤਹ ਗੀਤ ਨਾਦ ਅਖਾਰੇ

ਙੰਗਾ ॥ ਊਹਾ ਸੰਤ ਕਰਹਿ ਹਰਿ ਰੰਗਾ ॥ ੨ ॥
ਤਹ ਮਰਣੁ ਨ ਜੀਵਣੁ ਸੋਗੁ ਨ ਹਰਖਾ ॥ ਸਾਚ
ਨਾਮ ਕੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਖਾ ॥੩॥ ਗੁਹਜ ਕਥਾ
ਇਹ ਗੁਰ ਤੇ ਜਾਣੀ ॥ ਨਾਨਕ ਬੋਲੈ ਹਰਿ ਹਰਿ
ਬਾਣੀ" ॥ ੪ ॥ ੬ ॥ ੫੩ ॥

(ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੫)

ਨਿਰੰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਚ ਖੰਡ ਸੁਖ ਮਹਲ ਦੀ ਕਥਾ ਅਤੀਅੰਤ ਹੀ ਮੀਠੀ ਹੈ। ਸਹਜ ਪਦ ਪੁਗ ਖਲੋਏ ਵਿਰਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾ ਨੇ ਹੀ ਏਹ ਆਪਣੇ ਦਿਬ ਦ੍ਰਿਸਟੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਗੋ ਪਾਂਗ ਪੇਖੀ ਹੈ। ਇਸ ਜਾਮੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਜਿਊਂਦੇ ਜੀ ਦਸਮ ਦੁਆਰੜੇ ਨਿਜ ਮੰਦਰ ਦੀ ਮਉਜ ਮਾਣਦੇ ਹੋਏ ਸਚ ਖੰਡ ਦੀ ਗੌਹਜ ਕਥਾ ਦਾ ਅਕਥਨੀਯ ਨਜ਼ਾਰਾ ਓਹ ਆਪਣੀਆਂ ਅਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਤਿਥੈ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਕੀਰਤਨ ਨਾਦ ਦੇ ਸਤਿ ਸੰਗ ਅਖਾੜੇ ਅਨਹਦਾਰੀ ਗੁੰਜਾਰ ਵਿਚ ਲਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਓਥੇ ਕੀਰਤਨ ਆਨੰਦੀ ਅਖੰਡ ਜਾਪ ਤ੍ਰੰਗੀ ਹਰਿ ਰੰਗੀ ਸੰਤ ਜਨ ਕੌਤੂਹਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਐਸੀ, ਅਨਦ ਬਿਨੋਦੀ ਆਭਾ ਬਨਿ ਰਹੀ ਹੈਕਿ ਦਸੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਨਾ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਿਥੇ ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਦੇ ਇਸ ਖਾਕੀ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਸਭ ਮੁੱਕੇ ਚੁਕੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਓਥੇ ਹਰਖ

ਸੋਗ ਵਾਲੇ ਉਤਰਾ ਚੜ੍ਹਾਉ ਹਨ । ਇਕ ਰਸ ਬਿਸਮਾਦ ਰੰਗਾਂ ਵਾਲੇ ਸੁਧਾ-ਆਨੰਦੀ ਲਹਿਰੇ ਹਨ। ਸਾਚ ਨਾਮ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਖਾ ਸਰਬ ਦਾ ਕਾਲ ਹੀ ਓਥੇ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ । ਸਚ ਖੰਡ ਦੀ ਏਹ ਗੋਹਜ ਕਥਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਏਹ ਧੁਰੋਂ ਆਈ ਬਾਣੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ । "ਗੁਰ ਸੰਤਨ ਕੀ ਏਹ ਸਾਚੀ ਸਾਖੀ ॥ ਸੋ ਬੋਲਹਿ ਜੋ ਪੇਖਹਿ ਆਖੀ" ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਰਿ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨਾ ਨੇ ਭੀ ਗੁਰੂ ਲਖੀ ਲਖਾਈ ਸਚ ਖੰਡ ਲੀਲਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਖੀਂ ਹੀ ਦੇਖ ਪਰਖ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਗਮ ਅਪਾਰੀ ਅਲਖ ਲੀਲਾ ਨੂੰ ਪਰਤਖ ਪੇਖਣ ਹਾਰੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਨਿਜ ਦਸਮ ਦੁਆਰੀ ਉਘਾੜ ਵਿਚ ਹੀ ਇੰਨ ਬਿੰਨ ਉਤਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । ਓਨਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਭਉ ਭਰਮ ਬਿਨਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਕੇਵਲ ਗੋਬਿੰਦ ਦੇ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਦਾਰੀ ਅਨੂਪ ਸਰੂਪ ਵਿਚਿ ਹੀ ਤਿਨਾਂ ਦੀ ਲਿਵ ਲਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਿਵਤਾਰ ਲਗਣ ਦੇ ਪਰਤਾਪ ਕਰਕੇ ਉਹ ਜੀਵੰਦੇ ਹੀ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧ ਵਿਖੇ ਸਮਾਇਕੇ ਅਸਥਿਤ ਹੋਇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਉਹਨਾਂ ਅੰਦਰਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਕੀਤੀ ਜੋਤਿ ਜਲਵਾਗਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਜੀਉਂਦੇ ਜੀ ਹੀ

ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਸਰੀਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਭੀ ਉਹ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਵਿਖੇ ਜਾਇ ਲੀਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਜੈਸੇ ਕਾਂਸੀ ਧਾਤਿ ਦੇ ਬਜੰਤਰ ਬਜਾਇਆਂ ਜੋ ਧੁੰਨੀ ਕਾਂਸੀ (ਦੇ ਬਜੰਤਰ) ਤੋਂ ਉਪਜਦੀ (ਉਠਦੀ) ਹੈ । ਉਹ ਕਾਂਸੀ ਦੀ ਬਣੀ ਤਣੀ ਬਜੰਤਰੀ ਧਾਤ ਤੋਂ ਜੁਦਾ ਹੋਕੇ ਭੀ ਅਨਹਦ ਸੁੰਨ ਵਿਚਿ ਜਾਇ ਸਮਾਂਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਂਸੀ ਦੇ ਬਾਸਨ ਬਜੰਤਰ ਫੁਟੇ ਤੋਂ ਭੀ ਅਨਹਦ ਸੁੰਨ ਵਿਖੇ ਹੀ ਸਮਾਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਗੁਰਮੁਖ ਜਾਗਦੇ ਰਾਜ ਜੋਗੀਆਂ ਦੀ ਜੋਤਾਰ ਲਿਵ ਆਪਣੇ ਜੋਤਿ-ਚਸ਼ਮੇ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਵਿਖੇ ਜੀਉਂਦੇ ਜੀ ਹੀ ਸਮਾਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਯਾਤਰਾ ਪੂਰੀ ਹੋਇਆਂ ਭੀ ਉਸੇ ਜੋਤਿ-ਚਸ਼ਮੇ ਵਿਖੇ ਜਾਇ ਸਮਾਉਂਦੀ ਹੈ ।

ਤਿਸ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਵਰੋਸਾਏ ਗੁਰਮੁਖ ਜੋਗੀ ਜਨਾਂ ਨੇ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਦੇ ਸੰਗਮ ਅਸਥਾਨ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਖੇ ਪਰਤੱਖ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਦੇਖਣਹਾਰ ਗੁਰੂ ਵਰੋਸਾਏ ਗੁਰਮੁਖ ਭਗਤ ਜਨ ਸਾਖਾ ਭਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ । ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਦੀ ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਘਟ ਹੀ ਮਹਿ ਨਿਜ ਘਟ ਹੀ ਮਹਿ ਜਗਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿਤੀ ਹੈ।

ਫੇਰ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਖੇ ਪਰਗਟ ਪਾਹਰੇ ਆਸ਼ਕਾਰ ਹੋਣ ਪਰ ਏਹ ਜੋਤਿ ਸਾਰੇ ਘਟਾਂ, ਪਟਾਂ,

ਆਕਾਸ਼ਾਂ ਮੰਜ਼ਲਾਂ, ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਵਿਖੇ ਜਗ ਮਗਾਉਂਦੀ ਦਿਸਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਘਟ ਮਾਹਿ ਸਮਾਈ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਭੀ ਅਤੇ ਘਟ ਪਟ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਭੀ ਏਹ ਆਤਮ ਜੋਤਿ ਅੰਸੀ ਲਿਵਤਾਰ ਦਿਬ ਸਬੁਧੀ ਪਰਮਾਤਮ ਦਾ ਵਸਲ-ਵਸਾਲ ਮਾਣਦੀ ਹੋਈ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਵਿਖੇ ਸਮਾਈ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਭਿੰਨ ਆਤਮ ਆਨੰਦੀ ਰਸ ਜੋਤਿ ਆਭਾ ਭੀ ਮਾਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਤਿਥੇ ਆਤਮਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਖੇ ਲੀਨ ਭੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚਿ ਲੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਭੀ ਆਤਮਾ ਆਪਣੀ ਨਿਰਾਲੀ ਆਭਾ ਨਿਰਾਲੀ ਹੀ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਗੋਝ ਭੇਦ ਵਾਲਾ ਰੱਬਾਨੀ ਨੁਕਤਾ ਤਦੇ ਹੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਗੋਬਿੰਦ ਅਲਖ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਰਤੱਖ ਪੇਖਕੇ ਮਨ ਪਤੀਜਦਾ ਹੈ ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:-

ਆਤਮਾ-ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਮੇਲ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ

ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਾ ਭ੍ਰਮ ਗਇਆ ਗੋਬਿੰਦ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ॥ ਜੀਵਤ ਸੁੰਨ ਸਮਾਨਿਆ ਗੁਰ ਸਾਖੀ ਜਾਗੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਕਾਸੀ ਤੇ ਧੁਨਿ ਊਪਜੈ ਧੁਨਿ ਕਾਸੀ ਜਾਈ ॥ ਕਾਸੀ ਫੂਟੀ ਪੰਡਤਾ ਧੁਨਿ ਕਹਾ

ਸਮਾਈ ॥ ੧ ॥ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਸੰਧਿ ਮੈ ਪੇਖਿਆ
ਘਟ ਹੂੰ ਘਟ ਹੀ ਜਾਗੀ ॥ ਐਸੀ ਬੁਧਿ
ਸਮਾਚਰੀ ਘਟ ਮਾਹਿ ਤਿਆਗੀ ॥ ਆਪ
ਆਪ ਤੇ ਜਾਨਿਆ ਤੇਜ ਤੇਜ ਸਮਾਨਾ ॥
ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਅਬ ਜਾਨਿਆ ਗੋਬਿੰਦ ਮਨੁ
ਮਾਨਾ ॥ ੩ ॥ ੧੧ ॥ (ਬਿਲਾਵਲ ਕਬੀਰ

ਪਾਰਜਾਤ-ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਬ੍ਰਿਛ

ਏਹ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਘਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਹੀ ਵਿਲਖਣਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਪਰਾਪਤੀ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਜਗਿਆਸੂ ਜਨ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਮਈ ਭਗਤ ਕਮਾਈਆਂ ਵਾਲ਼ੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਨੂੰ ਨਿਜ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅੰਤਰਿ ਆਤਮੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਢੂੰਡਣ ਦੀ ਹਾਜਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਮ ਕਮਾਈਆਂ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਜੋਤਿ ਰਿਦੰਤਰਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਏਹ ਜੋਤਿ ਕ੍ਰਿਣ ਮਈ ਟਿਮ ਟਿਮਾਰ ਜਲਵਾ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਏਹ ਜੋਤਿ ਕ੍ਰਿਣ ਅਤ ਰਸ ਭਰੀ, ਅਤਿ ਸੁਆਦ ਅਹਿਲਾਦ ਭਰੀ, ਰੰਗ ਬਿਸਮਾਦ ਭਰੀ, ਅਤਿ ਅਨੂਪਮ ਦਰਸ ਨਿਗਾਰ ਭਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸਦੀ ਉਪਮਾ ਇਸ ਮਾਨਵੀ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦਾ ਵਧਾਉ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਇਸ ਰਸ ਜੋਤਿ-ਕ੍ਰਿਣ ਦਾ ਪਸਰਾਉ ਭੀ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਵਿਗਸਾਉ ਵਿਚ ਪਸਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਥੋਂ ਤਾਈਂ ਕਿ ਇਹ ਕਾਇਆਂ ਕੰਚਨ ਵੰਨੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਿੰਨੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕੰਚਨ

ਵੰਨੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਿੰਨੀ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਰਸ-ਜੋਤਿ ਰੂਪਾਰੀ ਅਤੇ ਤੇਜਸੀ ਪਾਰਜਾਤ ਬ੍ਰਿਛ ਉਗਵ ਖਲੋਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਦੀ ਸੀਤਲਤਾ ਲਖ ਚੰਦਾਂ, ਚੰਦਨਾਂ ਤੋਂ ਵਧੇਰੀ ਠੰਡੇਰੀ ਅਤੇ ਰਸ ਰਸੇਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਕੋਟ ਅਰਗਜਾ ਅਤੇ ਮਲੀਆਗਰਾਂ ਦੀ ਮਹਿਕਾਰ ਤੋਂ ਅਰਬ ਖਰਬ ਗੁਣਾ ਵਧੇਰੀ ਖੁਸ਼ਬੋਈਆਂ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸਦਾ ਅੰਤਰਿ ਵਿਗਾਸੀ ਸੁਆਦ ਸਭ ਮਾਖਿਓ ਮਿਸਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਕੋਟ ਕੋਟ ਆਫਤਾਬ ਮਹਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਚੁੰਧਿਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਏਸ ਪਾਰਜਾਤ ਬਿਰਖ ਪ੍ਰਥਾਇ ਏਹ ਗੁਰਵਾਕ ਹੈ:-

"ਬਿਰਖੁ ਜੰਮਿਓ ਹੈ ਪਾਰਜਾਤ ॥
ਫੂਲ ਲਗੇ ਫਲ ਰਤਨ ਭਾਂਤ ॥" (ਬ: ਮ: ੫)

ਭਾਵ-ਅੰਤਰਿ ਗਤਿ ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਦੀ ਕੰਚਨ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰਿ ਪਾਰਜਾਤ ਰੂਪੀ ਕਲਪ ਬਿਰਛ ਉਗਵਿ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਣਗਿਣਤ ਜੋਤਿ ਰਤਨ ਜੜੰਨੇ ਫੂਲ ਤੇ ਫਲ ਫਾਨੂਸ ਲਗ ਕੇ ਲਮਕ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਗ ਮਗ ਜਗ ਮਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਗ ਮਗਾਹਟ ਅਲੌਕਿਕ ਅਤੇ ਬਿਸਮ ਭਾਂਤੀ ਹੀਰੇ ਲਾਲ ਮਣੀਆਂ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਤਿਸੇ ਪਾਰਜਾਤੀ ਕਲਪ ਬਿਰਛ ਪ੍ਰਥਾਇ ਏਹ ਅਗਲੇਰੀ ਗੁਰਵਾਕ ਦੁਤੁਕੀ ਹੈ:-

"ਪਾਰਜਾਤੁ ਘਰਿ ਆਗਨਿ ਮੇਰੈ ਪੁਹਪ ਪਤ੍ਰ ਤਤ ਡਾਲਾ ॥
ਸਰਬ ਜੋਤਿ ਨਿਰੰਜਨ ਸੰਭੂ ਛੋਡਹੁ ਬਹੁਤ ਜੰਜਾਲਾ ॥"
(ਗੂਜਰੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਭਾਵ-ਜਿਸ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸੰਤ ਭਗਤ ਪਗ ਖਲੋਤੇ ਅਨਿੰਨ ਗੁਰ ਸਿਖ ਦੇ ਕਾਇਆਂ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਏਹ ਮਹਾਂ ਰਸ ਫਲਿਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਿਰਖ ਲਹਿ ਲਹਾਇ ਉਠਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਰਸ ਪ੍ਰੇਮ ਭਰੇ ਉਮਾਹ ਉਛਲੇਵੇਂ ਵਿਚਿ ਬਿਹਸ ਬਿਹਸ ਕੇ ਆਮੁਹਾਰੇ ਅਣਭੋਲ ਹੀ ਇਉਂ ਗਾ ਉਠਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਿ ਵਾਪਰੀ ਅਗੰਮੀ ਖੇਡ ਦੀ ਸ਼ਾਹਦੀ ਭਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਘਟ ਅੰਗਣੇ ਅੰਦਰਿ ਪਾਰਜਾਤ ਅਗੰਮੋ ਉਗਵ ਕੇ ਹਰਸ ਸਰਸ ਉਠਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਫੁਲ, ਪੱਤੇ ਅਤੇ ਡਾਲੀਆਂ ਦਿਬ ਜੋਤਿ ਮਈ ਤਤ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਸਦਾ ਦਿਬ ਜੋਤੀ ਤੱਤ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਨਿਰੰਜਨ ਸੰਭੂ ਨਾਲਿ ਅਭੇਦ ਰੂਪ ਹੈ ਸੋ ਹੇ! ਪਰਮਾਰਥ ਪਾਂਧੀਓ! ਅਜੇਹੇ ਪਾਰਜਾਤ ਬਿਰਖ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅੰਙਣਿਆਂ ਅੰਦਰਿ ਉਗਾਵਣ ਦੇ ਆਹਰ ਵਿਚ ਲਗਣ ਲਈ ਤੱਤ ਪਰ ਹੋ ਜਾਵੋ ਤੇ ਹੋਰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਧੰਧ ਬੰਧੀ ਬਹੁਤਿਆਂ ਜੰਜਾਲਾਂ ਨੂੰ ਛਡ ਦੇਵੋ। ਜਿਸਨੂੰ ਇਸ ਪਾਰਜਾਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਨਾਮ ਰਸਾਇਣ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰੇ। ਅਤੇ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੇਵਕ

ਸਿਖ ਬਣਕੇ ਕਰੇ। ਉਸਦੇ ਦੁਆਰੇ ਤੇ ਕਾਮਧੇਨ ਭੀ ਆ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਸ, ਸਚੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਅਤੇ ਸਚਾ ਸੰਤੋਖ ਏਸੇ ਨਾਮ ਰਸਾਇਣੀ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:-

"ਪਾਰਜਾਤੁ ਲੋੜਹਿ ਮਨ ਪਿਆਰੇ ॥
ਕਾਮਧੇਨ ਸੋਹੀ ਦਰਬਾਰੇ ॥
ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਸੰਤੋਖੁ ਸੇਵਾ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ॥
ਨਾਮ ਕਮਾਇ ਰਸਾਇਣਾ ॥"

ਤਥਾ-"ਚਾਰ ਪਦਾਰਥੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ॥
ਪਾਰਜਾਤੁ ਜਪਿ ਅਲਖ ਅਭੇਵਾ ॥"
ਪੁਨਾ-ਪਾਰਜਾਤੁ ਇਹੁ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮ ॥
ਕਾਮਧੇਨ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਮ ॥

ਏਹ ਘਟਨਾ ਨਿਰੀ ਅਲੰਕਾਰ ਮਾਤਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਏਹ ਸਚ ਮੁਚ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਹੀ ਦਿਬ ਜੋਤ ਲਤੀਫੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਿਰਛ ਕਾਇਆਂ ਅੰਦਰ ਪੁੰਗਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁੰਗਰ ਕੇ ਮਹਾਂ ਰਸ ਫਲਿਆ ਅਤੇ ਖੜਰਤਨ ਜੜਵਿਆ ਹੋਇ ਨਿਸਰਦਾ ਹੈ। ਏਸੇ ਪਰਥਾਇ ਹੀ ਏਹ ਅਗ-ਲੇਰਾ ਗੁਰਵਾਕ ਹੈ।

"ਤਰਵਰੁ ਏਕ ਅਨੰਤ ਡਾਰ ਸਾਖਾ ਪੁਹਪ ਪਤ੍ਰ ਰਸ ਭਰੀਆ ॥ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀ ਬਾੜੀ

ਹੈ ਰੇ ਤਿਨਿ ਹਰਿ ਪੂਰੈ ਕਰੀਆ ॥ ੧ ॥
ਜਾਨੀ ਜਾਨੀ ਰੇ ਰਜਾ ਰਾਮ ਕੀ ਕਹਾਨੀ॥
ਅੰਤਰਿ ਜੋਤਿ ਰਾਮ ਪਰਗਾਸਾ ਗੁਰਮੁਖਿ
ਬਿਰਲੈ ਜਨੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਭਵਰੁ ਏਕ
ਪੁਹਪ ਰਸ ਬੀਧਾ ਬਾਰਹਿ ਲੇ ਉਰ ਧਰਿਆ॥
ਸੋਰਹ ਮਧੇ ਪਵਨ ਝਕੋਰਿਆ ਆਕਾਸੇ ਫਰ
ਫਰਿਆ ॥ ਸਹਜ ਸੁੰਨਿ ਇਕੁ ਬਿਰਵਾ ਉਪਜਿਆ
ਧਰਤੀ ਜਲਹਰੁ ਸੋਖਿਆ ॥ ਕਹਿ ਕਬੀਰ
ਹਉ ਤਾਕਾ ਸੇਵਕ ਜਿਨਿ ਏਹੁ ਬਿਰਵਾ
ਦੇਖਿਆ ॥੨॥ (ਰਾਮਕਲੀ ਕਬੀਰ)

ਵਿਆਖਿਆ—ਪਾਰਜਾਤ ਰਸਾਇਣੀ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਦੀ ਕਾਇਆ ਅੰਦਰ ਇਕ ਐਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਫਲਿਆ ਤਰਵਰ (ਬਿਰਛ) ਆਇ ਉਪੰਨਾ (ਉਪਜਿਆ) ਹੈ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਜੋਤਿ ਕਿਰਣ ਮਈ ਬੇਅੰਤ ਡਾਲੀਆਂ ਤੇ ਸ਼ਾਖਾਂ ਹਨ। ਜੋ ਜੋਤਿ ਰਤੰਨੇ ਫੁਲ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਨਾਲ ਲੱਦੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਨਾੜ ਨਾੜ ਵਿਚ, ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿਚ, ਅੰਗ ਅੰਗ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਸਾਰੇ ਕਾਇਆਂ ਕੰਚਨੀ ਮੰਦਰ ਅੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਰਸ ਹੀ ਰਸ ਸਰਸ਼ਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਗੰਮੀ ਤੇਜ ਵਾਲੇ ਚਾਨਣਿਆਂ ਦੇ ਜੋਤ ਜੁਗਨੂੰ ਜਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਰੀ ਰੋਮ੍ਾਵਲੀ ਅੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਸਰਸ਼ਾਰ ਨਹਿਰਾਂ ਵਗ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਏਹ ਕਾਇਆਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ

ਬਾੜੀ (ਵਗੀਚੀ) ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ। ਤਿਸ ਸਚੇ ਤੇ ਪੂਰੇ ਬਾਗਬਾਨ ਮਾਲੀ ਹਰੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੈ ਹੀ ਏਹ ਬਾੜੀ ਹਰੀ ਭਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਧ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਹੀ ਸਗਲ ਭਵਨ ਦੇ ਨਾਇਕ ਛਤ੍ਰ ਪਤ ਰਾਜਾ ਰਮਤ ਰਾਮ ਦੀ ਗੈਹਜ ਗਤਿ ਚਮਤਕਾਰ ਕਥਾ ਕਹਾਨੀ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਕੇ ਜਾਣੀ (ਲਖ ਲਈ) ਹੈ। ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਮਲਿਆਗਰੀ, ਪਾਰਜਾਤ ਬ੍ਰਿਛ ਦੇ ਪੁਸ਼ਪਾਂ (ਫੁਲਾਂ) ਦੀ ਮਹਿਕਾਰ ਮਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਖੁਸ਼ਬੋਈ ਦਾ ਬਿੰਨ੍ਹਿਆ ਰਸ ਭਿੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਰਸ ਰਸੀਅੜਾ ਮਸਤ ਭਉਰਾ (ਆਤਮਾ) ਬਾਰਾਂ ਕੁ ਵਾਰੀ ਸੁਆਸ ਅਭਿਆਸੀ ਪ੍ਰਾਣਾਜਾਪੀ ਬਿਲੋਵਨਾ ਬਿਲੋਇਕੇ ਅਤੇ ਸਬਦ ਰਸ ਰਸਾਈ ਖੰਡਾ ਖੜਕਾਇਕੇ ਰਸ-ਜੋਤਿ-ਸਬਦ ਦਾ ਬੇਧਿਆ ਬੇਧਾਇਆ ਰਸ ਪ੍ਰਾਇਣ ਹੋਇ ਸਬਦ ਰਸ ਪਵਨ ਨੂੰ ਨਾਭੀ ਵਿਖੇ ਅਟਕਾਇਕੇ ਨਾਭ ਕੰਵਲ ਦਲ ਸੰਪਟ ਵਿਖੇ ਜਾ ਮਸਤ ਹੋਇ ਬੈਠਾ। ਨਾਭ ਕੰਵਲ ਦੀ ਮਉਜ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀ ਮਉਜ ਅਨੁਸਾਰ ਉਰਧ ਗਾਮੀ ਹੋਇ ਫੇਰ ਸੋਲਾਂ ਕੁ ਵਾਰ ਅਜਪਾ ਜਾਪੀ ਰਸ ਪਵਨ ਧ੍ਰਾਪੀ ਝਕੋਲਨਾ ਝਕੋਲਕੇ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਫੜ ਫੜ ਕਰਦਾ ਦਸਮੇ ਦੁਆਰ ਵਿਖੇ ਜਾਇ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਤਿਸ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਪਰਵੇਸ਼ ਹੋਇ ਸਹਜ ਸੁੰਨ ਪਦ ਪਹੁੰਚਕੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਰੂਪੀ ਪ੍ਰਮ ਅਦਿਭੁਤ ਬਿਰਵਾ ਸਾਂਗੋ ਪਾਂਗ ਸਨਮੁਖ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਉਣ

ਲਗ ਪਿਆ। ਆਹਾ ! ਕਾਇਆਂ ਦੇਹੁਰੜੀ ਦਸਮ ਦੁਆਰੜੀ ਧਰਤੀ ਅੰਦਰ ਹੀ ਜਲ ਹਰੀ ਸਮੁੰਦਰ ਆਇ ਸਮਾਇਆ।

"ਸਿੰਧ ਸਮਾਇਓ ਘਟੁ ਹੀ ਮਾਹਿ" (ਮਾਰੂ ਮ: ੫)

ਐਸੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਦੇ ਦਰ ਦਾ ਸੇਵਕ ਹੋਇ ਰਹੀਏ। ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਪਰਮ ਅਧਿਭੁਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮਈ ਬਿਰਤਾ ਨਿਜ ਨੇਤ੍ਰੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ।

੧੭

ਉਨਮਨ ਅਵਸਥਾ

ਗੁਰਮੁਖ ਸੰਤਾਂ ਭਗਤਾਂ ਸਰਧਾ ਵਾਨ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਐਸੇ ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਜੈਸਾ ਕਿ ਇਸ ਗੁਰਵਾਕ ਦੁਤੁਕੀ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ:—

"ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੇਰਾ ਸਦਾ ਸਦਾ ਨ ਆਵੈ ਨ ਜਾਇ ॥ ਉਹ ਅਬਿਨਾਸੀ ਪੁਰਖੁ ਹੈ ਸਭ ਮਹਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ ॥"

ਉਹ ਸਦਾ ਅਤੇ ਸਰਬਦਾ ਹੀ ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਨੇਰੇ ਹੂੰ ਤੇ ਨੇਰੇ ਹੋ ਕੇ ਸਹਾਈ ਹੋਇ ਪੁਕਾਰਦਾ ਹੈ। ਹਰਬਾਬ ਤਿਨਾਂ ਦੀ ਰਛਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦੇ ਉਦਮ ਅੰਦਰ ਭੀ ਉਹ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਕ ਹੋਇਕੇ ਸੁਗਮਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਾਣਾ ਜਾਪੀ ਸੁਮਾਰਗੀ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਵਾਲੀ ਮੰਜ਼ਲ ਨੂੰ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸਹੂਲਤ ਨਾਲ ਤੈ ਕਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਣਾ ਜਾਪ ਦੀਆਂ ਅਨਿਕ ਤ੍ਰੰਗੀ ਗੋਹਜ ਜੁਗਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ਆਪੇ ਹੀ ਸਫੁਰਨੇ ਹੋ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਚ ਤਾਂ ਏਹ ਹੈ ਕ ਸਰਧਾਵਾਨ ਅਨਿੰਨ ਭਗਤ ਗੁਰਮੁਖ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਭਗਤ ਕਮਾਈ ਅੰਦਰ ਅਜ-

ਗੈਬੀ ਬਰਕਤਾਂ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਚਰਨ ਸਰਨ ਜੇ ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿਖ ਸਰਧਾਭਾਵਨੀ ਨਾਲ ਇਕ ਕਦਮ ਭੀ ਚਲਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੋਟ (ਕਰੋੜ) ਕਦਮ ਅਗੇ ਹੋ ਕੇ ਇਸਤਕ-ਬਾਲ ਕਰਕੇ ਬੁਕਲ ਵਿਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰ ਭੀ ਜੇ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਵਰੋਸਾਇਆ ਗੁਰਮੁਖ ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਇਕ ਵਾਰਦੇ ਸਿਮਰਨ ਮਾਤ੍ਰ ਦੇ ਉਦਮ ਬਦਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਸਨੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਕੋਟਾਨ ਬਾਰ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਗੋਝ ਜੁਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਤੇ ਅਗਾਧ ਬੋਧ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਏਹ ਮਹਾਂਵਾਕ ਹੈ:-

"ਚਰਨ ਸਰਨ ਗੁਰ ਏਕ ਪੈਂਡਾ ਜਾਇ ਚਲ,
ਸਤਿਗੁਰ ਕੋਟਿ ਪੈਂਡਾ ਆਗੇ ਹੋਇ ਲੇਤ ਹੈ॥
ਏਕ ਬਾਰ ਸਤਿਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਸਿਮਰਨ ਮਾਤ੍ਰ,
ਤ੍ਰਾਹਿ ਬਾਰੰਬਾਰ ਗੁਰ ਹੇਤ ਹੈ।
(ਕਬਿੱਤ ਸਵੱਯੇ)

ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਸਿਮਰਨ ਅੰਦਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪ ਵਰ-ਤਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਐਸੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮ ਕਲਾ ਹੈ ਕਿ ਅਤਿ ਅਧਿਭੁਤ ਸਹਿਜ ਜੋਗ ਦੀਆਂ ਬਿਸਮ ਕਰਨ ਹਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਣਾ ਜਾਪੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸਫੁਰਨ ਹੋਇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਠ ਯੋਗ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ

ਤਿਥੇ ਸਭ ਮਾਤ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਸੇ ਸਹਿਜ ਯੋਗ ਕਲਾ ਦਾ ਜ਼ਹੂਰ ਇਸ ਅਗਲੇਰੇ ਗੁਰਵਾਕ ਤੋਂ ਜ਼ਹੂਰਤ (ਪ੍ਰਗਟ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:—

ਬੰਧ ਚਿ ਬੰਧਨ ਪਾਇਆ ਮੁਕਤੇ ਗੁਰ ਅਨਲ ਬੁਝਾਇਆ ॥ ਜਬ ਨਖ ਸਿਖ ਇਹੁ ਮਨੁ ਚੀਨਾ ॥ ਤਬ ਅੰਤਰਿ ਮਜਨੁ ਕੀਨਾ ॥ ਪਵਨ ਪਤਿ ਉਨਮਨਿ ਰਹਨੁ ਖਰਾ ॥ ਨਹੀ ਮਿਰਤੁ ਨ ਜਨਮੁ ਜਰਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਉਲਟੀਲੇ ਸਕਤਿ ਸਹਾਰੰ ॥ ਪੈਸੀਲੇ ਗਗਨ ਮਝਾਰੰ ॥ ਬੇਧੀਅਲੇ ਚਕ੍ਰ ਭੁਇਅੰਗਾ ॥ ਭੇਟੀਅਲੇ ਰਾਇ ਨਿਸੰਗਾ ॥੨॥ ਚੂਕੀਅਲੇ ਮੋਹ ਮਇਆਸਾ ॥ ਸਸਿ ਕੀਨੋ ਸੂਰ ਗਿਰਾਸਾ ॥ ਜਬ ਕੁੰਭਕੁ ਭਰਿਪੁਰਿ ਲੀਣਾ ॥ ਤਹ ਬਾਜੇ ਅਨਹਦ ਬੀਣਾ ॥੩॥ ਬਕਤੈ ਬਕਿ ਸਬਦੁ ਸੁਨਾਇਆ ॥ ਸੁਨਤੈ ਸੁਨਿ ਮੰਨਿ ਬਸਾਇਆ ॥ ਕਰਿ ਕਰਤਾ ਉਤਰਸਿ ਪਾਰੰ ॥ ਕਹੈ ਕਬੀਰਾ ਸਾਰੰ ॥੪॥ ॥੧੦॥

((ਰਾਮਕਲੀ ਕਬੀਰ ਜੀ)

ਸਦਾ ਅੰਗ ਸੰਗ ਸਦ ਮੁਕਤ ਰੂਪ ਆਵਨ ਜਾਵਨ ਰਹਿਤ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਤੇ ਸਹਜ ਹੀ ਸੁਆਸ ਅਭਿਆਸੀ ਪ੍ਰਾਣਾ ਜਾਪੀ ਸਬਦ ਬਿਲੋਵਨੀਆਂ ਪਵਨ (ਅਨਲ) ਦੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ,

ਠਹਿਰਾਉਣ, ਅਤੇ ਉਤਾਰਨ ਮਈ ਪੂਰਕ ਕੁੰਭਕ ਰੇਚਕ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮੀ ਸਾਧਨ ਦਾ ਮਰਮ ਜਦ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਬੁਝਾਇ, ਸਮਝਾਇ, ਜਣਾਇ ਦਿਤਾ ਤਦ ਨਾਭ ਕੰਵਲ ਦੇ ਸੰਪਟ (ਬੰਧ) ਵਿਚ ਹੀ ਮਸਤ ਹੋਇ ਸੁਰਤ ਸਬਦ ਦਾ ਧਿਆਨ ਜਮਾਇ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਜੋੜ ਅਸਥਿਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਜਦ ਸਿਰ ਤੇ ਪੈਰ ਤਾਂਈ "ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਹੈ", ਵਾਲਾ ਮੂਲ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸਾਰੇ ਜਗਮਗੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਸਾਰੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਿਦਾਰੇ ਦੁਆਰਾ ਚੀਨ ਲਿਆ ਤਦ ਇਸ ਅਨੰਦ ਮਈ ਜੋਤਿ ਜਗੰਨੀਆਂ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰ ਰਹੇ ਅੰਤਰਲੇ ਅਮਿਉ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਡੁਬਕੀਆਂ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਖੂਬ ਮਜਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ। ਅਤੇ ਉਨਮਨੀ ਸਹਜ ਬਿਰਤਿ ਦੇ ਅਨੰਦ ਮਗਨੀ ਬਿਸਮਾਦ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਹੋਇਆ। ਸੋ ਪਵਨ ਅੰਸੀ ਪ੍ਰਾਣਾ ਦੇ ਪਤੀ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਦਾ ਇਸ ਤੁਰੀਆ (ਉਨਮਨ)ਅਵਸਥਾ ਤਿਥੇ ਹੀ ਬਿਸ ਯਿਧ ਰਹਿਣਾ (ਖਰਾ) ਭਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੁਰੀਆ ਪਦ ਵਿਖੇ ਨ ਮਉਤ ਹੈ, ਨ ਚੁਰਾਸੀ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਪੈਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਬੁਢੇਪਾ ਬਿਆਪਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੁਢੇਪੇ ਦੇ ਜਰਾ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਬਿਆਪਣ ਦਾ ਤੌਖਲਾ ਹੈ:-

"ਗੁਰਮੁਖ ਬੁਢੇ ਕਦੇ ਨਾਹੀ ਜਿਨਿ ਅੰਤਰਿ ਸੁਰਤ ਗਿਆਨ ॥ ਸਦਾ ਸਦਾ ਹਰਿ ਗੁਣ ਰਵਹਿ ਅੰਤਰਿ ਸਹਜ ਧਿਆਨੁ ॥ ਓਇ ਸਦਾ

ਅਨੰਦ ਬਿਬੇਕ ਰਹਹਿ ਦੁਖਿ ਸੁਖਿ ਏਕ ਸਮਾਨਿ ॥ ਤਿਨਾਂ ਨਦਰੀ ਇਕੋ ਆਇਆ ਸਭਿ ਆਤਮ ਰਾਮੁ ਪਛਾਣ ।"

ਇਸ ਉਨਮਨੀ (ਤੁਰੀਆ, ਅਵਸਥਾ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਸਬੰਧੀ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨ ਦਾ ਪੂਰਨ ਵਸੀਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਉਹ ਜਦੋਂ ਚਾਹੇ ਸ਼ਬਦ ਰਸ ਪ੍ਰਾਇਣੀ ਹੋਕੇ ਉਨਮਨ ਹੋਇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣ, ਅਪਨੀ ਵਾਯੂ ਦੀ ਸੁਭਾਵ ਗਤੀ ਨੂੰ ਅਜਪਾ ਜਾਪ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਉਲਟੇ ਕਰਕੇ ਅਪਨੀ ਅਭਿਆਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦੋਹਾਂ ਪ੍ਰਾਣਾਂ (ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਯੂ ਤੇ ਅਪਾਨ ਵਾਯੂ) ਨੂੰ ਉਪਰ ਨੂੰ ਖਿਚ ਲਵੇ । ਤਦ ਕੁੰਡਲਨੀ ਦੇ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਸੁਖੈਨ ਉਲੰਘਕੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁੰਡਲੀ ਮਾਰੇ ਸੱਪ ਦੇ ਵਿੰਗਾਂ ਵਾਲੇ ਖਟ ਚਕਰ ਸੋਧ ਕੇ ਸਹਿਜ ਸੁਲਭਾ ਲਏ ਗਏ । ਏਹਨਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘਦਿਆਂ ਨੂੰ ਰਤਾ (ਬਿਲਮ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲਗੀ। ਅਤੇ ਨਿਰ ਸੰਦੇਹ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਰਾਇ ਨੂੰ ਭੇਟ ਲਿਆ। ਜਿਸਦੇ ਭੇਟਣ ਕਰਕੇ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਰੂਪ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਆਸਾ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਸਭ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ । ਸੰਕਲਮ ਦੀ ਗਈ ਮਾੜ੍ਹ ਭੀ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਸੂਰਜ ਦੇ ਤੇਜ ਵਤ ਤਪਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਕੜਾਹੇ ਨੂੰ ਨਾਮ ਅਭਿ· ਆਸ ਦੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਤੋਂ ਵਧੇਰੀ ਸੀਤਲਤਾ ਨੇ ਗ੍ਰਸ ਲਿਆ (ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ) । ਜਦੋਂ ਰਸ ਪ੍ਰਾਇਣ ਹੋਇ

ਇਕ ਰਸ ਦਸਮ ਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਲਿਵ ਧਿਆਨ ਜੁੜਣ-ਕਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਝਰਨਾ ਝਰ ਝਰ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਮਈ ਸਰੋਵਰ ਭਰ ਪੁਰ ਲੀਣਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਤਿਥੇ ਫੇਰ ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਦੀ ਵੀਣਾ ਵਜਣਾ ਅਰੰਭ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਨਾਦ ਅਤੀ ਅਨੰਦ ਦਾਇਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਫੇਰ ਉਪਰਲੀ ਸਾਰੀ ਬਿਧ ਤਾਂਹੀ ਬਣ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਪੂਰਨ ਗੁਰਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਧੁਰੋਂ ਵਰੋਸਾਏ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀਖਿਆ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਅਧਿ-ਕਾਰੀ ਦੀਖਿਆ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ ਜਗਿਆਸ ਜਨ ਇਸ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀਖਆ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਗੁਰਮਤਿ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਅਨੁ-ਸਾਰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਕੇ ਡਟ ਜੁਟ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਕਰੇ। ਬਸ, ਤਿਸ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਪਰ-ਮਾਰਥੀ ਜਗਿਆਸੂ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਇਸ ਭਵ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਉਤਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਸਾਰਖੇ ਉੱਤਮ ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਅਜ਼ਮਾਇਆ, ਕਮਾਇਆ, ਤਜਰਬਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸਾਰ ਸਿੱਟਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅਨਿੰਨ ਉਪਾਸ਼ਕ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸੱਚੇ ਸੁੱਚੇ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਪੁੱਗੇ ਪਹੁੰਚੇ ਨਾਮ ਰਸਕ ਬੈਰਾਗੀ ਜਨ ਬੇਦ, ਪੁਰਾਨ, ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਪਠਨ ਪਾਠਨ ਵਿਚ ਖੱਚਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਤੇ ਧੁਰੋਂ ਆਈ ਅਕਾਲੀ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣਦੇ ਹਨ,

ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਗੀਤ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੁਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਤੇ ਨ ਉਸਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਅਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰ-ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿਰਲਥ ਸਰਧਾਲੂ, ਨਾਮ ਮਹਾ ਰਸ ਦੀਆਂ ਉਚੀਆਂ ਉਡਾਰੀਆਂ ਵਾਲਾ ਗੁਰ ਸਿਖ ਭਗਤ ਬਿਹੰਗਮ ਏਵਡ ਉਚੀ ਉਚਿਆਣ ਤੋਂ ਉਤਰਕੇ ਬਿਖੇ ਬਨ ਫੀਕੀ ਮੋਹ ਪੰਕਜੀ ਨੀਚਾਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਨਿਘਰਦਾ ਸਗੋਂ ਉਹ ਤਾਂ ਅਖੰਡ ਮੰਡਲ ਨਿਰੰਕਾਰ ਮਹਿ ਅਨਹਦ ਵੇਣ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲਿਵਤਾਰੀਆਂ ਖੇਂਦ ਖੁਮਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮਸਤੂਲ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਨਿਰਗੁਣ ਨਿਰੰਕਾਰ ਤੇ ਅਖੰਡ ਮੰਡਲੀ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕ ਮਿਕ ਅਭੇਦ ਕਲਾਹਲ ਕੀਰਤਨੀ ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਬੀਣਾ ਬਜਣ ਹਾਰੇ ਅਖੰਡ ਅਖਾੜਿਆਂ ਦੀ ਮਉਜ ਮਾਨਣ ਵਿਚ ਹੀ ਮੁਸਤਗ਼ਰਕ (ਲੀਨ) ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣੀ ਗੀਤਾਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਅਤੀਤ ਬੈਰਾਗੀ ਹੋਇਕੇ ਹਰਿਗੁਣ ਗਾਵਣਾ ਹੀ ਆਪਣਾ ਔਜ ਮੌਜ ਮੇਅਰਾਜੀ ਆਦਰਸ਼ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਗੁਰ ਸਬਦ (ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ) ਦੀ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਸਹਿਤ ਏਹ ਅਤੀਤਤਾਈ ਮਨ, ਬਚ, ਕਰਮ ਕਰ ਕੇ ਅੰਦਰ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਧ ਸਦਾ ਅਤੀਤ ਬੈਰਾਗੀ ਹੋਕੇ ਉਹ ਸਬਦ ਕਮਾਈਆਂ ਕਰਦਾ ਅਨਾਹਦ ਨਾਮ ਕੀਰਤਨ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਕੀਰਤਨ

ਧਨੀਆਂ ਦੇ ਅਨਹਦ ਅਖਾੜਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਖੇਡਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਿਧ ਕੇਲ ਕਰੇਂਤਾ ਸੁਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਘਰ ਸਚ ਖੰਡ ਵਿਖੇ ਪਰਵੇਸ਼ ਪਾਇ ਜਾਇ ਘੁੰਮਰਾਂ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੜਾ, ਪਿੰਗਲਾ ਤੇ ਸੁਖਮਨਾ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮੀ ਹਠ ਯੋਗ ਵਿਚ ਪਰਵਿਰਤ ਹੋਣ ਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਇੜਾ ਪਿੰਗਲਾ, ਸੁਖਮਨਾ ਨਾੜੀਆਂ ਦੀ ਖੇਡ ਤਾਂ ਸ਼ਬਦ ਰਸ ਪ੍ਰਾਣ ਧ੍ਰਾਪੀ ਅਭਿਆਸੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਸ ਦੀ ਖੇਡ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਚਲਾਵੇ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਚਲਾਈਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਣਾ ਜਾਪੀ—ਸ਼ਬਦ ਰਸ ਧ੍ਰਾਪੀ-ਸਹਜ ਜੋਗ ਦੁਆਰਾ ਸੁਤੇ ਸਹਜ ਹੀ ਸਾਰੀਆਂ ਜੋਗ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਤੈ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੋਮਸਰ ਸੂਰਸਰ ਦੀਆਂ ਘਾਟੀਆਂ ਬਹੁ ਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਮਲੂਮਾ ਹੀ ਛਲਾਂਗ ਕੇ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਗਮ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਜੋਤਿ ਵਿਖੇ ਜਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਨਮਤੀਆਂ ਦੇ ਪਿਰਾਗ ਆਦਿਕ ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ ਸੰਗਮ ਤੀਰਥਾਂ ਵਿਚ ਨ੍ਹਉਣ ਦੀ ਅਤੇ ਜੀਆ ਜੰਤ ਸੰਤਾਉਣ ਦੀ ਭੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਘਟ ਅੰਤਰ ਹੀ ਅਠ ਸਠ ਤੀਰਥ ਉਪਜਾਇ ਦਿਖਾਇ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਉਹ ਤਾਂ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਖਿਨ ਪਲ, ਘਟ ਅੰਤਰ ਹੀ ਅਮਿਉ ਮਜਨੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ਼ਣੀ ਪੰਚ

ਸਹਾਈ ਜਨਾਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਕਰਾਉਣ ਤੇ ਭਲਾ ਭਲਾ ਕਹਾਉਣ ਦੇ ਕੁ-ਚਸਕੇ ਦਾ ਫੁਰਨਾ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਫੁਰਦਾ। ਉਸਦਾ ਸੁਰਤ ਬਿਰਤੀਆ ਚਿਤ ਹਰਿ ਛਿਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੇਤੀ ਹੀ ਰਤਿਆ ਮੱਤਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਸਮਾਈ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:-

ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸਾਸਤ੍ਰ ਆਨੰਤਾ ਗੀਤ ਕਬਿਤ ਨ ਗਾਵਉਗੋ ॥ ਅਖੰਡ ਮੰਡਲ ਨਿਰੰਕਾਰ ਮਹਿ ਅਨਹਦ ਬੇਨ ਬਜਾਵਉਗੋ ॥ ੧ ॥ ਬੈਰਾਗੀ ਰਾਮਹਿ ਗਾਵਉਗੋ॥ ਸਬਦਿ ਅਤੀਤ ਅਨਾਹਦ ਰਾਤਾ ਆਕੁਲ ਕੈ ਘਰਿ ਜਾਉਗੋ ॥ ੫ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਇੜਾ ਪਿੰਗਲਾ ਅਉਰ ਸੁਖਮਨਾ ਪਉਨੈ ਬੰਧ ਰਹਾਉਗੋ ॥ ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਦੁਇ ਸਮਕਰਿ ਰਾਖਉ ਬ੍ਰਹਮ ਜੋਤਿ ਮਿਲਿ ਜਾਉਗੋ ॥ ੨ ॥ ਤੀਰਥ ਦੇਖਿ ਨ ਜਲ ਮਹਿ ਪੈਸਉ ਜੀਅ ਜੰਤ ਨ ਸਤਾਉਗੋ ॥ ਅਠ ਸਠਿ ਤੀਰਥ ਗੁਰੂ ਦਿਖਾਏ ਘਟ ਹੀ ਭੀਤਰ ਨ੍ਹਾਉਗੋ ॥ ੩ ॥ ਪੰਚ ਸਹਾਈ ਜਨ ਕੀ ਸੋਭਾ ਭਲੋ ਭਲੋ ਨ ਕਹਾਵਗੋ॥ ਨਾਮਾ ਕਹੈ ਚਿਤੁ ਹਰਿ ਸਿਉ ਰਾਤਾ ਸੁੰਨਿ ਸਮਾਧਿ ਸਮਾਉਗੋ ॥੪॥੨॥

(ਬਾਣੀ ਨਾਮਦੇਉ ਜੀ ਕੀ ਰਾਮਕਲੀ ਘਰ ੧)

ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੀ ਸਹਜ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ

ਪਰ ਹੀ ਸਚੀ ਸੀਤਲਤਾ ਵਾਲੇ ਸਚੇ ਚੰਦ੍ਮਾ ਚੜ੍ਹਨ ਦਾ ਸਚਾ ਭੇਦ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਚੀ ਅਨਹਦ ਝੁਨਕਾਰ ਧੁਨੀ ਵਾਲੇ ਨਾਦ ਦਾ ਸਚ ਮੁਚ ਵਜਣਾ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਉਂ ਨਾਦ ਪੂਰੀਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸੰਖ ਪੂਰੀਦਾ ਸਾਮ-ਰਤੱਖ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਟ ਉਜਿਆਰੇ ਵਾਲੇ ਸਚੇ ਤੇਜ ਚਮਤਕਾਰ ਵਾਲੇ ਸੋਲਾਂ ਕਲਾ ਸੰਪੂਰਨ ਸਚ ਸੂਰਜ (ਸੂਰਜਾਂ ਦੇ ਸੂਰਜ) ਦਾ ਸਚ ਮੁੱਚ ਉਦੇ ਹੋਣਾ ਸਾਂਗੋ ਪਾਂਗ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਬਲਵਾਨ ਪੰਜ ਦੂਤਾਂ ਦਾ ਬਲ ਤੋੜਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਬਲ (ਬਲਹੀਣ) ਕਰ ਦਿਤਾ। ਚਲਾਇਮਾਨ ਮਨ ਦਾ ਚਲਣਾ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਚਲ ਜਾਇ ਠਹਿਰਾਇ ਦਿਤਾ। ਨਾਮ ਰਸ ਧ੍ਰਾਪੜਾ ਥਾਪੜਾ ਦੇਕੇ ਅਚਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਭੀ ਨ ਘੜੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਘਾੜਤ ਵਿਚ ਘੜਕੇ ਸਬਦ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ ਮਈ ਕੁਠਾਲੀ ਵਿਚ ਢਾਲਕੇ ਕੰਚਨ ਸੋਵਿੰਨਾ ਪਾਰਸ ਚੰਦਨਾ ਅਮਿਉ ਰਸ ਰਸੰਨਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਤਿਥੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸਾਇਣ ਨੂੰ ਖੂਬ ਰਜ ਰਜ ਕੇ ਪੀਤਾ। ਆਦਿ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ ਪਰਾ ਪੂਰਬਲੇ ਸਤਿਨਾਮ ਵਾਲੇ "ਆਦਿ ਸਚੁ, ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ, ਹੈਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ" ਰੂਪੀ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਵਖਾਲਿਆ ਤਦੋਂ ਮਨ ਦੀ ਦੁਬਿਧਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਭਰਮ ਦੀ ਕਾਈ ਸਮੋਈ ਗਈ (ਮਿਟ ਗਈ)। ਅਰਾਧਣ

ਜੋਗ ਨੂੰ ਅਰਾਧਿਆ, ਤੇ ਸਰਧਾ ਸੇਤੀ ਸਲਾਹੁਣ ਜੋਗ ਨੂੰ ਸਰਧਾ ਸੇਤੀ ਸਾਲਾਹਿਆ ਤਦ ਜਾਕੇ ਜਲ ਵਿਚ ਜਲ ਵਾਂਗ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋਣਾ ਉਨਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਮਾਨ ਆਇਆ । ਜੈ ਦੇਵ ਭਗਤ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨ ਦੀ ਕਲਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮ ਬਖਸ਼ਕੇ ਉਸਦੇ ਮੁਖੋਂ ਉਚਾਰਣ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਿ ਜੋਤਿ ਜੋਅੰਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨੇ ਰਾਵਿਆ ਹੈ, ਤਿਸ ਨੇ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਰਬਾਣ ਲਿਵਲੀਣ ਪਦ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:-

"ਚੰਦ ਸਤ ਭੇਦਿਆ ਨਾਦ ਸਤ ਪੂਰਿਆ ਸੂਰ ਸਤ ਖੋੜਸਾਦਤ ਕੀਆ ॥ ਅਬਲਬਲੁ ਤੋੜਿਆ ॥ ਅਚਲ ਚਲੁ ਥਪਿਆ ਅਘੜੁ ਘੜਿਆ ਤਹਾ ਅਪਿਉ ਪੀਆ ।੧॥ ਮਨਆਦਿ ਗੁਣ ਆਦਿ ਵਖਾਣਿਆ ॥ ਤੇਰੀ ਦੁਬਿਧਾ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਸੰਮਾਨਿਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਅਰਧਿ ਕਉ ਅਰਧਿਆ ਸਰਧਿ ਕਉ ਸਰਧਿਆ ਸਲਲਿ ਕਉ ਸਲਲਿ ਸੰਮਾਨਿ ਆਇਆ । ਬਦਤ ਜੈਦੇਉ ਜੈਦੇਵ ਕਉ ਰੰਮਿਆ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਰਬਾਣ ਲਿਵਲੀਣੁ ਪਾਇਆ ॥

(ਮਾਰੂ ਬਾਣੀ ਜੈ ਦੇਵ)

ਨਾਮ ਰਸਾਉਣ ਖੁਮਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਿ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਹਜ ਪਦ ਅਤਿਅੰਤ ਹੀ ਸੁਗਮ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੇਵਲ

ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਅਤੁਟ ਕਮਾਈ ਕੀਤਿਆਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਸੁਆਉ ਹੈ ਉਹ ਨਾਮ ਜਪਣ ਲਗਿਆਂ ਸਿਆਣਪਾਂ ਸਭ ਦੂਰ ਕਾਫੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਜ਼ੋਰੋ ਜ਼ੋਰ ਹੱਲੇ ਕਰ ਕਰ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਪ ਜਪ ਕੇ ਮਸਤ ਅਲ-ਮਸਤ ਮਤਵਾਰੇ ਹੋ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਏਹ ਖੇਡ ਅਗਲੇਰੇ ਗੁਰਵਾਕ ਵਿਚ ਖੂਬ ਦਰਸਾਈ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:—

'ਰੀਕਲਵਾਰਿ ਗਵਾਰਿ ਮੂਢਿ ਮਤਿ ਉਲਟੋ ਪਵਨੁ ਫਿਰਾਵਉ ॥ ਮਨ ਮਤਵਾਰ ਮੇਰ ਸਰ ਭਾਠੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰ ਚੁਆਵਉ ॥੧॥ ਬੋਲਹੁ ਭਈਆ ਰਾਮ ਕੀ ਦੁਹਾਈ ॥ ਪੀਵਹੁ ਸੰਤ ਸਦਾ ਮਤਿ ਦੁਰਲਭ ਸਹਜੇ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਭੈ ਵਿਚ ਭਾਉ ਭਾਇ ਕੋਊ ਬੂਝਹਿ ਹਰਿ ਰਸੁ ਪਾਵੈ ਭਾਈ ॥ ਜੇਤੇ ਘਟ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਭ ਹੀ ਮਹਿ ਭਾਵੈ ਤਿਸਹਿ ਪਿਆਈ ॥ ੨ ॥ ਨਗਰੀ ਏਕੈ ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਧਾਵਤੁ ਬਰਜਿ ਰਹਾਈ ॥ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਛੂਟੈ ਦਸਵਾ ਦਰੁ ਖੂਲੈ ਤਾ ਮਨੁ ਖੀਵਾ ਭਾਈ। ੩॥ ਅਭੈ ਪਦ ਪੂਰਿ ਤਾਪ ਤਹ ਨਾਸੇ ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਬੀਚਾਰੀ। ਉਬਟ ਚਲੰਤੇ ਇਹੁ ਮਦਿ ਪਾਇਆ ਜੈਸੇ ਖੋਂਦ ਖੁਮਾਰੀ ॥੪॥੩॥

(ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ ਬਾਣੀ ਕਬੀਰ ਜੀ)

ਵਿਆਖਿਆ—ਬੁਧੀ ਪ੍ਰਥਾਇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਕੇ ਹੀ ਉਪਰਲੇ ਗੁਰਵਾਕ ਦਾ ਭਾਵ ਸਭ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਪਾਂਧੀ ਸਚੜੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਔਣ ਦੇ ਜੋਗ ਹੈ। ਝੂਠੇ ਮਦ (ਨਸ਼ੇ) ਵਾਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਛਡਕੇ ਸਚੇ ਅਮਲ ਵਾਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਕਢਣ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਮੂੜ੍ਹ ਤੋਂ ਮੂੜ੍ਹ ਮਤਿ ਵਾਲੀ ਬੁਧੀ ਭੀ ਸਚੀ ਗੁਰ ਦੀਖਿਆ ਲੈਕੇ ਤੇ ਗੁਰ ਦੀਖਿਆ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਇਸ ਬਿਧ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਸਚੀ ਸ਼ਰਾਬ ਆਪੇ ਹੀ ਕਢਣ ਤੇ ਕਢਕੇ ਪੀਣ ਵਾਲੀ ਕਲਾਲਣ (ਕਲਵਾਰ) ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਰਸਨ ਰਸਨਾਟੀ ਨਾਮ ਜਾਪ ਦੀ ਐਸੀ ਕਮਾਈ ਕਰੇ ਕਿ ਰਾਤ ਦਿਨ ਇਕ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਕਾਂਤ ਵਿਚ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਉਚਾਰ ਕੇ ਤੇ ਹੱਲੇ ਕਰ ਕਰ ਜ਼ੋਰੋ ਜ਼ੋਰ ਨਾਮ ਦੇ ਰਟਨ ਵਿਚ ਜੁਟ ਪਵੇ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਨਾਮ ਦਾ ਜਪਣਾ ਹੀ ਰਾਮ-ਦੁਹਾਈ ਹੈ। ਕੁਛ ਕਾਲ ਨਾਮ ਦਾ ਰਟਨ (ਜਾਪ) ਕਰਦਿਆਂ ਨਾਮ ਦੀ ਐਸੀ ਪਾਰਸ ਰਸਾਇਣੀ ਕਲਾ ਵਰਤ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਆਉਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਰਸ ਆਉਣਾ ਅਰੰਭ ਹੋ ਜਾਏ ਫੇਰ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨ ਨੂੰ ਇਸ ਰਸ ਪ੍ਰਾਇਣ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਸੁਤੇ ਸਫੁਰਨਤਾ ਹੋਇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਬਦ ਗੁੱਰਾਟੀ ਪਵਨ ਨੂੰ ਸੁਆਸ ਸੱਨਾਟੀ ਅਭਿਆਸ ਦੁਆਰਾ ਨਾਭੀ ਵਿਚ ਅਟਕਾ ਕੇ ਤੇ ਪੂਰੀ

ਪਵਨ ਰਸ ਪਿਚਕਾਰੀ ਸਬਦ ਅਮੀ ਰਸ ਬੀਧੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਉਲਟਾਇ ਕੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਲ ਚੜ੍ਹਾਵੇ, ਦਸਮ ਦੁਆਰੜੀ ਘਾਟੀ ਅਮਿਉ ਸਰੋਵਰੀ ਸੁਮੇਰ ਭਠੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਦੀ ਅਤਿ ਅਚਰਜ ਸੁਆਦ ਅਹਿਲਾਦ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ ਚੋਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਮ ਬਦਮ ਪੀ ਪੀ ਕੇ ਮਨ ਮਤਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਨਾਮ ਖੁਮਾਰੀ ਚੜ੍ਹੀ ਰਖਣ ਵਾਲਾ ਅਮਿਉ ਮਦ ਦੁਰਲਭ ਮਤਿ ਸੁਮਤਿ ਬੁਧ ਸੁਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸੰਤ ਭਗਤ ਵਿਰਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਹੀ ਪੀਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੀਤਾ ਹੈ, ਤਿਨਾਂ ਦੀ ਹੋਛੇ ਮਦ ਦੇ ਪੀਣ ਵਾਲੀ ਪਿਆਸ ਖੁਧਿਤਾਸ ਸਾਰੀ ਬੁਝ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬੁਝਾਈ ਹੀ ਬੁਝਦੀ ਹੈ, ਐਸਾ ਉਤਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮਦ ਸਭ ਜੀਵ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਵਡਭਾਗਾ ਗੁਰਮੁਖ ਗੁਰੂ ਵਰੋਸਾਇਆ ਜਨ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਭੈ ਭਾਵਨੀ ਭਗਤ ਭਾਇ ਕਰਿ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਕਾਰ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਹੀ ਇਸ ਅਬੁਝ ਭੇਦ ਨੂੰ ਬੁਝਦਾ ਲਖਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਦੇ ਮਸ-ਤਕ ਦੇਹ ਭੈ ਭਾਵਨੀ ਭਗਤ ਵਾਲਾ ਅੰਕੂਰ ਜਾਗਦਾ ਹੈ। ਸੋਈ ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਰਸਾਇਣ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੰਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਘਟਾਂ ਅੰਤਰ ਮਉਜੂਦ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਬਝਾਉਂਦਾ ਪਿਆ ਉਂਦਾ, ਲਖਾਉਂਦਾ ਗੁਰ ਕਰਤਾਰ ਉਸੇ ਲਧੋ ਵਾਰੇ

ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਹੈ, ਜੋ ਪਿਆਰਾ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾ ਮਨਜ਼ੂਰੇ ਨਜ਼ਰ (ਮਿਹਰ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ) ਹੋ ਜਾਵੇ। ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ ਏਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਪਿਆਉਣ ਦੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤਿਸੇ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦੀ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸ਼ਾਲੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰ ਤਿਸ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਦੀ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਨਗਰੀ ਦੇ ਜੋ ਨੌਂ ਦੁਆਰੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਏਹ ਮਨ ਵਿਸ਼ੇ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੇਤ ਦਹਿਦਿਸ ਧਾਵੰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਏਹ ਮਨ ਵਿਸ਼ੇ ਵਾਸ਼ਨਾ ਵਲ ਧਾਵਨੋਂ ਜਾਵਨੋਂ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਰਸ ਆਧਾਰ ਕਰ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਸੁਆਸ (ਪ੍ਰਾਣ) ਅਤੇ ਸੁਰਤਾ ਮਨੂਆ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਛੁਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੜਾ, ਪਿੰਗਲਾ, ਸੁਖਮਨਾ ਵਿਚ ਮਨ ਪ੍ਰਾਣ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਬਿਚਰਨਾ ਹਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਤੇ ਓਹਨਾਂ ਤੋਂ ਹਟ ਮਨ ਪ੍ਰਾਣਾਂ (ਸੁਆਸਾਂ) ਦੇ ਬਿਚਰਨ ਲਈ ਦਸਵਾਂ ਦੁਆਰ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨ ਓਥੇ ਖੁਲ੍ਹੀ ਮਉਜ ਮਾਣਦਾ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਮਗਨੀ ਅਨੰਦ ਲੁਟਦਾ ਤੇ ਭਰ ਭਰਕੇ ਅਮਿਉ ਰਸਾਇਣੀ ਪਿਆਲੜੇ ਰਜ ਰਜ ਪੀਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪੀ ਪੀ ਕੇ ਖੀਵਾ (ਮਸਤੁਲਮਸਤ) ਥੀਂਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਅਭੈ ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਪੂਰੇ ਉਤਰੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧੀ, ਬਿਆਧੀ, ਉਪਾਧੀ ਵਾਲੇ

ਤ੍ਰਿੰਨੇ ਤਾਪ (ਸਭ ਦੁਖ) ਉਤਰ ਗਏ ਹਨ । ਏਹ ਗਲ ਸਤਿ ਕਰਕੇ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਮੁਖ ਜਾਗਦੇ ਜੋਗੀ ਜਨਾਂ ਨੇ ਏਹ ਗਲ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਹੀ ਹਾੜ ਤੋਲਕੇ ਹੀ ਕਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਦ ਪੀਕੇ ਉਹ ਐਸੇ ਮਸਤ ਹੋਕੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਬਿਚਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਤਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਧਰਤੀ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਪਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ । ਉਹ ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਉਂਦੇ ਸਮਾਉਂਦੇ । ਐਸੀ ਅਮਿਉ ਪਿਆਲੇ ਦੀ ਖੌਂਦ ਖੁਮਾਰੀ ਹੈ।

੧੮

ਹਠ ਜੋਗ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਹਿਜ ਜੋਗ ਦਾ ਫਰਕ

ਗੁਰਮਤਿ ਸਹਿਜ ਜੋਗ ਤੇ ਆਨਮਤ ਹਠਜੋਗ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਅਸਮਾਨ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ। ਹਠ ਜੋਗ ਦੁਆਰਾ ਤਾਂ ਨਾੜੀਆਂ ਦੇ ਨਿਉਲੀ ਕਰਮ, ਨੇਤੀ, ਧੋਤੀ ਆਦਿ ਦੇ ਤੰਦਣ ਤਾਣੇ ਵਿਚ ਹੀ ਉਲਝਿਆ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਭੀ ਤੱਤ ਵਸਤੂ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਫੋਕੀ ਪਉਣ ਦਾ ਕਿਸੇ ਥਾਉਂ ਰੁਕਿਆ ਰਹਿਣਾ ਕੋਈ ਕਲਿਆਨ ਕਾਰੀ ਨਹੀਂ। ਕੋਈ ਜੋਗੀ ਕੁੰਡਲਨੀ ਦਾ ਉਲਝਿਆ ਤਾਣਾ ਬਾਣਾ ਬੜੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨਾਲ ਸੁਲ-ਝਾਕੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰੇ ਅਪੜਿਆ ਅਨੁਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਡੰਡ ਮੇਰ ਕਮਰੋੜ (ਰੀੜ੍ਹ) ਦੀ ਹੱਡੀ ਥਾਣੀ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਪੁਜਿਆ ਪ੍ਰਮਾਣਦੇ ਹਨ। ਡੰਡ ਮੇਰ ਥਾਣੀ ਪੁਜਿਆਂ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਅਟਕਾਉ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਮੰਨੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਜ਼ਰਾ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਅਟ-ਕਿਆ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਕੁੰਡਲਨੀ ਦੇ ਰਾਹ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸਾਹ ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰ ਹੀ ਅਟਕਾਉ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਰਾਹਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਹਠ-ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਔਖੇ ਸਾਧਨ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਕੁੰਡਲਨੀ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਖਟ ਚੱਕਰਾਂ ਦੇ ਖਟ ਰਾਗ ਵਿਚ ਪੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕੁੰਡਲਨੀ ਨਾੜੀ ਸੱਪ ਵਰਗੇ ਵਿੰਗਾਂ,

ਕੁੰਡਲਾਂ ਵਾਲੇ ਖਟ ਚੱਕਰਾਂ ਵਿਚ ਦੀ ਹੋਕੇ ਉਪਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਤਾਂ ਇਸ ਰਸਤੇ ਪਉਣ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੇਰ ਦੰਡੀ ਹਠਜੋਗ ਵਾਲੇ ਗੁਦਾ ਤੋਂ ਕਪਾਲ ਤਾਂਈ ਲਗੀ ਹੋਈ ਪਿੱਠ ਦੀ ਬੜੀ ਹੱਡੀ (ਕਮਰੋੜ ਵਾਲੀ ਹੱਡੀ) ਥਾਂਈ ਪਉਣ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਕਿ ਗੁਦਾ ਦੇ ਰਸਤੇ ਪਉਣ ਬਾਹਰ ਨ ਨਿਕਲ ਜਾਏ, ਗੁਦਾ ਦੇ ਛਿਦ੍ਰ ਉਦਰ ਅਗੇ ਪੈਰ ਦੀ ਅੱਡੀ ਦੇ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਫੇਰ ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਯੂ ਤੇ ਅਪਾਨ ਵਾਯੂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਕੇ ਉਪਰ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਵਿਚ ਮਿਝ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੇਰ ਦੰਡ (ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ) ਭੀ ਅੰਦਰੋਂ ਇਕ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਲਾਕੇ ਦੂਜੇ ਸਿਟੇ ਤਾਂਈ ਮਿਝ ਧਾਤ ਦੀ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਏਹ ਮਿਝ ਪਉਣ ਨੂੰ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਚਲਣ ਦਿੰਦੀ। ਸੋ ਇਸ ਰਸਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਸੂਰਜ ਦੇ ਸੁਰ (ਸੱਜੀ ਸੁਰ) ਨਾਲ ਪਉਣ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਹਠਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂਰਜ ਸੁਰ ਚਲਾਉਣ ਸਮੇਂ ਜੋ ਗਰਮੀ (ਤਪਸ਼) ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਏਸ ਗਰਮ (ਤਪਸ਼) ਨਾਲ ਮਿਝ ਪਿਘਲਕੇ ਤੇ ਢਲਕੇ ਹੇਠਾਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਲਾਂਭੇ ਚਾਂਭੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਅਸੇ ਪਾਸੇ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਕੁਝ ਖਾਲੀ ਹੋਏ ਮੇਰਦੰਡ ਦੇ ਪੁਲਾੜ ਵਿਚਦੀ ਪ੍ਰਾਣ ਪਵਨ ਉਪਰ

ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਸੂਰਜ ਦਾ ਸੁਰ ਚਲਾਉਣ ਨਾਲ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਗਰਮੀ ਬਹੁਤ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋਗੀ ਜਨ ਇਸ ਗਰਮੀ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਪਿਛੋਂ ਚੰਦ ਦੀ ਸੁਰ (ਖਬੀ ਸੁਰ) ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਗਰਮੀ ਸ਼ਾਂਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਰਦੀ ਨਾਲ ਮਿਝ ਫੇਰ ਜੰਮ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਮਿੱਝ ਦੇ ਜੰਮ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਫੇਰ ਉਪਰ ਨੂੰ ਜਾਣੋਂ ਰੁਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਫੇਰ ਉਪਰ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਪਛਮ ਦੁਆਰੇ ਮੇਰਦੰਡ ਵਿਖੇ ਸੂਰਜ ਸੁਰ ਨੂੰ ਚਲਾਕੇ ਤਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਫੇਰ ਏਸ ਯਤਨ ਨਾਲ ਮਿਝ ਢਲਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਉਪਰ ਨੂੰ ਚਲ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚਲਕੇ ਮੇਰ ਦੰਡ ਦੇ ਸਿਰੇ ਜਾਕੇ (ਜੋ ਸਿਰਾ ਗਿੱਚੀ ਵਾਲੇ ਥਾਂਉ ਕਪਾਲ ਨਾਲ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਠਹਿਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰ ਦੰਡ ਦੇ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਅਗੇ ਪ੍ਰਾਣ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਰਸਤੇ ਮੁਹਰੇ ਪਛਮ ਵਲ ਨੂੰ ਮਾਸ ਦੀ ਪਤਲੀ ਜੇਹੀ ਇਕ ਕਤਲੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੋਗੀ ਲੋਕ ਸਿਲ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਚੜ੍ਹਾਉ ਅਗੇ ਰੋਕ ਹੈ। ਉਪਰ ਚਲਣ ਵਾਲੀ ਪਉਣ ਆਪਣੇ ਵੇਗ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਸਿਲ ਨੂੰ ਲਾਮ੍ਹ ਚੁਕ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਸ ਸਿਲ ਦੇ ਲਾਗ ਹੀ ਉਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਪਉਣ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲੀ ਮਾਸ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਪਤਲੀ ਕਤਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਿੜਕੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਉਪਰ ਚਲਣ ਵਾਲੀ ਪਉਣ

ਆਪਣੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਏਸ ਕਤਲੀ (ਖਿੜਕੀ) ਨੂੰ ਭੀ ਚੁਕ ਦਿੰਦੀ ਹੈ । ਤਿਸ ਖਿੜਕੀ ਦੇ ਉਪਰਵਾਰ ਦਸਮਾ ਦੁਆਰ, ਉਹ ਜੋਗੀ ਜਨ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਹੈ। ਪਰ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਏਹ ਦਸਮ ਦੁਆਰਾ ਕੇਵਲ ਪਉਣ ਪੁਹਾਰਾ ਹੀ ਹੈ । ਏਥੇ ਨ ਜੋਤ ਦਾ ਲਸ਼ਕਾਰਾ ਝੁਲ-ਕਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨ ਰਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਕੋਈ ਪੁਹਾਰਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਨਾ ਹੀ ਏਥੇ ਪੁਜਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਵਤਾਰ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਕਰਤਾਰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਹੈ । ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣੀ ਸੰਸ-ਕਾਰਾਂ ਦਾ ਅਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਗੁਰਮਤਿ ਸਹਜ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਸਹਜੇ ਹੀ ਏਹ ਮਰਹਲੇ ਤੈ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਸਾਰ ਜਪਮਾਲੀ ਦੀ

ਗੁਰਮੱਤਿ ਸਹਜ ਜੋਗ

ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਰੂਪੀ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਕਰਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਜਾਗਦੇ ਜੋਗੀ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਕਲਿਆਨ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਗਰ ਦਸਮ ਦੁਆਰ (ਸ਼ਿਵਪੁਰੀ) ਵਿਚ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਦੀਦਾਰ ਹੇਤ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਹੋਰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਨਹੀਂ, ਤਿਨਾਂ ਦੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ । ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਪੁੱਗਿਆਂ ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਾਕਸ਼ਾਤ ਦਿਦਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ

ਕਿਸੇ ਜਗਿਆਸੂ ਜਨ ਨੂੰ ਏਸ ਸਾਕਸ਼ਾਤ ਦਿਦਾਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਇੱਛਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਪੁਗ ਖਲੋਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਤਿਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰਨੀ ਕਮਲ ਜਮਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਮਿਕਾਰ ਹੋਕੇ ਤਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਬਿਬੇਕ ਬਿਚਾਰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਵੇ। ਕੇਵਲ ਇਸ ਬਿਧ ਇਸ ਪਦ ਪੁਜਿਆਂ ਹੀ ਈਤ ਊਤ (ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ) ਦੀ ਸੋਝੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਐਸੀ ਉਤਮ ਮਈ ਭਗਤੀ ਸਚੀ ਰਾਜ ਜੋਗ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਕਰਨੀ ਨੂੰ ਛਡਕੇ ਕੇਹੜਾ ਏਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂ ਕਸ਼ਟਾਂ ਵਾਲੀ ਹਠਜੋਗ ਕਰਨੀ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਫਿਰੇ ਤੇ ਕਰ ਕਰ ਮੈਂ ਮੇਰੀ ਵਿਚ ਮਰਦਾ ਫਿਰੇ!

ਗੁਰਮੁਖ ਜਾਗਦੇ ਜੋਗੀ ਜਨਾਂ ਦਾ ਨਿਜ ਆਦ੍ਰਸ਼ੀ ਉਚਮੇਅਰਾਜੀ ਸਹਜ ਪਦ ਉਪਰ ਹੀ ਧਿਆਨ ਲਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਰਮਤ ਰਾਮ ਦਾ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਜੋਤਿ ਮਣੀਆ ਨਾਮ ਹੀ ਤਿਨਾਂ ਦਾ ਤੱਤ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਭਗਤਿ ਜੋਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਠਜੋਗ ਤੋਂ ਵਖਰਾ ਤੇ ਵਿਲਖਣ ਇਸ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਅਪ੍ਰੋਕਸ਼ ਗਿਆਨ ਅੰਸਾ ਜੋਗ ਹੈ।

ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦੁਆਰਾ ਜਦੋਂ ਊਰਧ (ਪੁੱਠਾ) ਕਮਲ ਰਸ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਪਾਰਸ ਕਲਾ ਦੁਆਰਾ ਖਿੜਕੇ ਸਿਧਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਏਹ ਮੂਲ ਦੁਆਰੇ ਅਰਥਾਤ ਦਸਮ ਦੁਆਰੇ ਪੁਜਣ ਦਾ ਪੁਲ ਬਝ

ਗਿਆ। ਰਸ ਜੋਤਿ ਅਨੰਦੀ ਨਾਭ ਕਵਲ ਵਿਚ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਅਸਥਿਰ ਕਰ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਾਣਾਜਾਪ ਦਾ ਰਸ ਜੋਤਿ ਝਲਕਾਰਨੀ ਬਿਲੋਵਨਾ ਬਿਲੋਇਆ ਤਾਂ "ਰਵਿਤੇਜ" ਸੂਰਜ ਦੇ ਤੇਜ ਸਾਰਖਾ ਚਾਨਣਾ ਉਦੇ ਹੋ ਗਿਆ। ਏਸ ਚਾਨਣੇ ਅੰਦਰ ਤਪਸ਼ ਉਕੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਤੇਜ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਸੂਰਜ ਸਾਰਖਾ ਦਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਚਾਨਣੇ ਦੀ ਸੀਤਲਤਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਸਾਰਖੀ ਸੀਤਲ ਹੈ। ਜੋਤਿ ਤੇਜਸੀ ਸੂਰਜ ਦੀ ਤੇਜ ਭਰੀ ਆਭਾ ਰਸ-ਸੀਤਲਤਾ ਭਰੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਸੀਤਲ ਰਸ ਭਰੀ ਚਾਨਣੀ ਦੇ ਤਲੇ ਅਮਿਉ ਠਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਗੁਰਮੁਖ ਜੋਗੀ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਤਮੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਖੁਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਏਹ ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਦ ਉਦੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਰਸ-ਅਮੀ-ਜੋਤਿ ਵਾਲੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਆਭਾ ਰਵਿ ਤੇਜ ਤੋਂ ਉਛਲਵੀਂ ਛਲਕਾਂ ਮਾਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਭਗਤ ਜੋਗੀ ਜਨ ਬਿਸਮੇਂ ਹੋਇ ਹੋਇ ਇਉਂ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ:-

"ਰਵਿ ਊਪਰਿ ਗਹਿ ਰਾਖਿਓ ਚੰਦ"

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਈ ਜੋਤਿ ਦਾ ਤੇਜ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੇ ਪਛਮ ਪਾਸੇ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਕੇ ਚਮਕਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਕ ਦੰਮ ਮੇਰਦੰਡ (ਰੀੜ ਦੀ ਹਡੀ) ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਹੂਰ ਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਬਿਜਲਤਾ ਵਾਂਗ ਜੋਤਿ ਦਾਮਨ ਸਾਰੀ ਰੀੜ-ਨਾੜ

ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦਾ ਖੁਲ੍ਹਣਾ

(ਡੰਡ ਮੇਰ-ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੀ ਸੁਮੇਰ (ਪਗਡੰਡੀ) ਰੂਪੀ ਰੀੜ ਹਡੀ) ਅੰਦਰ ਹੀ ਦਮਕਾਂ ਮਾਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਗੋਲਾਕਾਰ ਬਿਜਲ ਬਲਬ ਚਾਨਣਾ ਉਪਰਲੇ ਸਿਰੇ ਤੇ ਹੀ ਤੇਜ-ਨੂਰੀ ਫਾਨੂਸ ਬਣਿਆ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦਾ ਖੋਜ ਨੈਸ਼ਾਨ ਦਰਸਾਉਣ ਹਾਰਾ ਮੁਨਾਰਾ ਦੀਪਤ ਹੋਇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਏਥੇ ਇਕ ਅਕਹਿ ਰਸ ਬਿਸਮਾਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਵਿ-ਚੰਦ ਮਿਸਰਤੀ (ਮਿਲਵਾਂ) ਰਸ-ਜੋਤਿ ਕੁੰਡਲ ਦਸਮ ਦੁਆਰੇ ਦੇ ਗਿਰਦਾ ਗਿਰਦ ਭੁਆਟਣੀਆਂ ਖਾ ਖਾ ਸਾਰੀ ਸੀਸ ਪੁਲਾੜੀ ਅੰਕਾਵਲੀ (ਸਿਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੁਲਾੜ ਵਾਲੇ ਅੰਗਾਂ) ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਬਿਸਮ ਦਾਮਨੀ ਚਮਕਾਰ ਵਿਚ ਚਮਕਾਇ ਚਮਕਾਇ ਪੂਰਬ, ਪੱਛਮ, ਉਤਰ ਦਖਣ ਸਾਰੀਆਂ ਕੂੰਟਾਂ (ਭਾਵ ਸਾਰਿਆਂ ਪਾਸਿਆਂ) ਨੂੰ ਉਜਲਾਇ ਰੁਸ਼ਨਾਇਕੇ ਓੜਕ ਪੱਛਮ ਪਾਸਿਓਂ ਝਰੋਖਾ ਖੋਲ ਕੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਜਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ।ਮਾਨੋ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੀ ਖਿੜਕੀ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਏਸ ਖਿੜਕੀ ਦੇ ਖੁਲਣ ਨੂੰ ਹੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾਹੈ,ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ।ਖਿੜਕੀ ਖੁਲਣ ਦੀ ਦੇਰ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਪ੍ਰਗਟ ਪਾਹਾਰੇ ਆ ਆਸ਼ਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਏਹ ਕਿ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਏਥੇ ਦੇ ਜੋਤਿ

ਜਗਨੰਤ੍ਰੀ ਬਿਸਮ ਰਸ ਅੰਦਰ ਆਤਮਾ ਲੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੋਯਾ ਏਸ ਬਿਸਮ ਖੇਡ ਨੂੰ ਪੇਖਣਹਾਰਾ ਤੇ ਏਸ ਬਿਸਮ ਆਨੰਦ ਨੂੰ ਮਾਨਣਹਾਰਾ ਅਭਿੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੋਯਾ ਭੀ ਭਿੰਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਅੰਦਰ ਕੋਟਾਨ ਕੋਟ ਸੂਰਜਾਂ ਦਾ ਚਾਨਣਾ ਤੇ ਕੋਟਾਨ ਕੋਟ ਚੰਦ੍ਰਮਾਆਂ ਦਾ ਠਰੰਮਾ ਰਸ ਸੀਤ ਬੰਨਾ ਮਾਤ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਪਾਰਾਵਾਰ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਤੇ ਨ ਇਸਦਾ ਅੰਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਇਸ ਅਗਲੇਰੇ ਗੁਰਵਾਕ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ:-

ਸਿਵ ਕੀ ਪੁਰੀ ਬਸੈ ਬੁਧਿ ਸਾਰ ॥ ਤਹ ਤੁਮ ਮਿਲਕੈ ਕਰਹੁ ਬੀਚਾਰੁ ॥ ਈਤ ਊਤ ਕੀ ਸੋਝੀ ਪਰੈ ॥ ਕਉਨ ਕਰਮ ਮੇਰਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਰੈ ॥ ੧ ॥ ਨਿਜ ਪਦ ਊਪਰਿ ਲਾਗੋ ਧਿਆਨੁ ॥ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਮੋਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੁ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਮੂਲ ਦੁਆਰੈ ਬੰਧਿਆ ਬੰਧੁ। ਰ'ਵ ਊਪਰਿ ਗਹਿ ਰਾਖਿਓ ਚੰਦੁ ॥ ਪਛਮ ਦੁਆਰੈ ਸੂਰਜੁ ਤਪੈ ॥ ਮੇਰ ਡੰਡ ਸਿਰ ਊਪਰਿ ਬਸੈ ॥ ੨ ॥ ਪਸਚਮ ਦੁਆਰੇ ਕੀ ਸਿਲ ਓੜ ॥ ਤਿਹ ਸਿਲ ਊਪਰਿ ਖਿੜਕੀ ਅਉਰ ॥ ਖਿੜਕੀ ਊਪਰਿ ਦਸਵਾ ਦੁਆਰੁ ॥ ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਤਾਕਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰੁ ॥੩॥ (ਭੈਰਉ ਕਬੀਰ ਜੀ)

ਗੁਰਮਤਿ ਸਹਜ ਜੋਗ ਦੇ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਨ ਕੋਈ ਤਪਸ਼ ਹੈ, ਨ ਤਕਲੀਫ ਨ ਕੋਈ ਵਿੰਗ ਹੈ ਨ ਤੜਿੰਗ। ਨ

ਕੋਈ ਅਟਕ ਨ ਅੜਿੰਗ । ਗੁਰਮਤਿ ਸਹਿਜ ਜੋਗ ਦਰਸਾਏ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਅੰਦਰ ਹੀ ਜੋਤ ਚਮਕਾਰ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਗੁੰਜਾਰੀ ਖੇਡ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ। ਐਸੇ ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ ਸੰਗਮੀ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਮਈ ਸਹਿਜ ਸੁੰਨ ਕੇ ਘਾਟ ਵਿਖੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਹਿਜ ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਸਮਾਧ ਸਥਿਤ ਹੋ ਕੇ ਨਿਵਾਸ ਮਈ ਮਟ ਬਣਾ ਛਡਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਰਿਖੀ ਮੁਨੀ ਲੋਕ ਖੋਜਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ:-

ਕਬੀਰ ਗੰਗ ਜਮਨ ਕੇ ਅੰਤਰੇ ਸਹਜ ਸੁੰਨ ਕੇ ਘਾਟ ॥
ਤਹਾ ਕਬੀਰੈ ਮਟੁ ਕੀਆ ਖੋਜਤ ਮੁਨਿ ਜਨ ਬਾਟ ॥
੧੫੧ ॥ (ਸਲੋਕ ਕਬੀਰ ਜੀ)

ਅਨਮਤੀਆਂ ਦੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੀ ਖੇਡ ਬੜੀ ਪੇਚੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਕਠਨ ਹਠ ਜੋਗ ਕੀਤਿਆਂ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਪਉਣ ਪ੍ਰਾਣ ਅਟਕਾਰੀ ਸਿਧੀ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਿਉਲੀ ਕਰਮ ਨਾਲ ਅੰਤੜੀਆਂ ਦੀ ਸਫਾਈ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਨਾਲ ਸੁਆਸ ਰੁਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਵਾਸ਼ਨਾ ਨਹੀਂ ਰੁਕਦੀ। ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਸੁਆਸ ਰੁਕੇ ਰਹਿਣਗੇ ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਹੀ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੇ ਕਰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਰਜੇ ਰਹਿਣਗੇ, ਸੁਆਸ ਉਤਰਨ ਸਾਰ ਫੇਰ ਦਹਿਦਿਸ ਧਾਵਨਗੇ ਤੇ ਮਨ ਚਲਾਇਮਾਨ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਜਿਸ ਅਸਥਾਨ ਵਿਚ ਸੁਆਸ ਰੁਕ ਕੇ ਠਹਿ-

ਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੰਸਰੀ, ਕੈਂਸੀ ਆਦਿ ਬਜੰਤ੍ਰੀ ਬਾਜਿਆਂ ਦੀ ਠਨ ਠਨ ਝੁਨ ਝੁਨ, ਝੁਨਕਾਰ ਦੀ ਧੁਨੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਰਿਧੀਆਂ ਸਿਧੀਆਂ ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਉਹ ਭੀ ਨਿਰਾ ਮੋਹ ਹੀ ਹਨ। ਯੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਹਠਯੋਗ ਸਾਧਨਾ ਲਈ ਘਰਬਾਰ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੇ ਅੰਨ ਅਹਾਰ ਦਾ ਤਿਆਗ ਅਤੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਬ੍ਰਤ ਧਾਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਸਹਜ ਯੋਗ ਮਾਰਗ ਅੰਦਰ ਅਜੇਹੇ ਬਿਖਮ ਸਾਧਨ ਕਰਨੇ ਤੇ ਖੇਚਲਾਂ ਝਲਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀਆਂ। ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਪੁਜਾਵਨ ਹਾਰਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਵਨ ਹਾਰਾ ਤੇ ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ ਬਜਾਵਨ ਹਾਰਾ ਜੇ ਕੋਈ ਜੋਗ ਹੈ ਤਾਂ ਏਹ ਗੁਰਮਤਿ ਸਹਜ ਜੋਗ ਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦਰਸਾਵਨ ਹਾਰੀ, ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਸੁਨਾਵਨ ਹਾਰੀ ਖੇਡ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ*।

---

*ਹਠ ਜੋਗ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਹਜ ਜੋਗ ਦਾ ਫਰਕ ਉਪਰਲੇ ਸਫਿਆਂ ਵਿਚ ਖੋਲਕੇ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਏਥੇ ਇਕ ਜੋਗੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਰਜ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਭਾਸਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਏਸ ਗਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ "ਤੱਤ ਵਸਤੂ" ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਖੇ ਹੀ ਹੈ। ਏਹ ਯਿਆਨ ਸੁਆਮੀ

੧੯

ਸਚਾ ਸਤਿਗੁਰੂ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੋਤਿ ਜੁਗਤਿ ਇਕ ਮਿਕੀ ਦਸ ਜਾਮਿਆਂ ਅਤੇ ਦਸੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੇ ਸਚੇ ਸਰੂਪ ਸਿਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾ ਪਿਛੋਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦੇਹ ਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾ ਹੋਇਆ ਨ ਹੋਵਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ

ਨਿਤਿਆ ਨੰਦ ਰਿਖੀ ਕੇਸ਼ ਵਾਲੇ ਦਾ ੧੯੩੭ ਦੇ ਫਰਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਅਖਬਾਰ 'ਗੁਰ ਸੇਵਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ' ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਸੀ ਤੇ ਸੁਆਮੀ ਨਿਤਿਆ ਨੰਦ ਦੀ ਲਿਖਤਿ ਪੁਸਤਕ 'ਗੁਰ ਗਜਾਨ' ਦੇ ਮੁਢ ਵਿਚ 'ਅਪਨੀ ਬਾਤ' ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦਰਜ ਹੈ—

ਅਪਨੀ ਬਾਤ

ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਬੰਗਾਲ ਕਾ ਹੈ, ਏਕ ਜੋਗੀ ਜੀ ਹਮਾਰੇ ਨਗਰ ਮੇਂ ਕਭੀ ਕਭੀ ਆਇਆ ਕਰਤੇ ਥੇ, ਉਨਕਾ ਨਾਮ ਥਾ ਸ੍ਰੀ ਸੁਆਮੀ 'ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੰਦ' ਜੀ ਇਨ ਕਾ ਜੀਵਨ ਰਹਸਯ ਮਈ ਜੀਵਨ ਥਾ। ਵਾਕ ਸਤਯਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਥੀ ਜੋ ਮੂੰਹ ਸੇ ਨਿਕਲਤਾ ਤਤਕਾਲ ਹੋ ਜਾਤਾ ਥਾ।

ਕਿ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਦਸਮ ਦੁਆਰੀ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਗੁੰਜਾਰ ਅਪਰ ਅਪਾਰੀ ਖੇਡ ਜ਼ਹੂਰਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਲੀ ਕਾਲ ਵਿਖੇ, ਭਵਿਖਤ ਦੇ ਸਮੂਹ ਸਮੇਂ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਸਮੇਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਤਾਬੇ ਆਪਣੀ ਜੋਤਿ ਜੁਗਤਿ ਨੂੰ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪੁੰਜ ਵਿਚ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਸਿੰਚਰਾਇਕੇ ਕਲਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਧੁਰਧਰੰਮੀ ਧੁਰਵਾ

ਮੇਰੀ ਆਯੂ ਆਜ ੧੩੫ ਸਾਲ ਸੇ ਊਪਰ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਮੇਂ ਇਨ ਜੈਸੇ ਜੋਗੀ ਬਹੁਤ ਕਮ ਦੇਖਨੇ ਮੇਂ ਆਏ ਹੈਂ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕੀ ਇਨ ਪਰ ਅਤਿ ਸ਼ਰਧਾ ਥੀ, ਏਕ ਦਿਨ ਯੇਹ ਹਮਾਰੇ ਘਰ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਪਰ ਆ ਖੜੇ ਹੂਏ, ਔਰ ਊਂਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੇ ਕਹਾ 'ਮੇਰੀ ਅਮਾਨਤ ਲਾਓ', ਇਸ ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਆਪ ਕਭੀ ਨਗਰ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਆਏ ਥੇ; ਉਨ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਚਕ੍ਰਿਤ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਜੋਗੀ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਕੁਛ ਕਹਾ, ਉਸ ਨੇ ਔਰ ਭੀ ਵਿਸਮਤ ਕਰ ਦੀਆ, ਸਮਝਨੇ ਕੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਕਰਨੇ ਪਰ ਭੀ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨਾ ਸਮਝ ਸਕੇ, ਕਿ ਜੋਗੀ ਜੀ ਕਿਆ ਮਾਂਗਤੇ ਹੈਂ। ਜੋਗੀ ਜੀ ਨੇ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਕਭੀ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਥੀ,

ਏਹ ਵੀ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਅਗਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮੂਹ ਸਮਿਆਂ ਲਈ ਪੰਜੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਗੁਰਮਤਿ ਸਹਜ ਜੋਗ-ਜੋਤਿ ਜੁਗਤੀ ਕਲਾ ਵਰਤਾਉਣਗੇ। ਸੀਨੇ ਬਸੀਨੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਹਿਜ ਜੋਗ ਜੋਤਿ ਖਮੀਰੀ ਲਾਗ ਲਗਦੀ ਚਲੀ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਚਲਦੀ ਹੀ ਰਹੇਗੀ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਹਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਬਚੇਰੀਆਂ ਡੀਂਗਾਂ ਮਾਰਦੇ ਚਲੇ ਆਏ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਰਦੇ

'ਅਮਾਨਤ ਕੌਨਸੀ ਮਾਂਗਤੇ ਹੈਂ ?' ਉਨਹੋਂ ਨੇ ਦੋ ਬਾਰ ਫਿਰ ਯਹੀ ਕਹਾ 'ਮੇਰੀ ਅਮਾਨਤ ਲਾਓ' ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਚਰਨ ਪਕੜ ਲੀਏ, ਔਰ ਕਹਾ ਆਪ ਕੌਨਸੀ ਅਮਾਨਤ ਮਾਂਗਤੇ ਹੈਂ ? ਜੋਗੀ ਜੀ ਘਰ ਕੇ ਅੰਦਰ ਆ ਗਏ, ਆਤੇ ਹੀ ਮੇਰੇ ਕੰਧੇ ਪਰ ਹਾਥ ਰਖ ਕਰ ਕਹਾ ਕਿ ਯੇਹ ਲੜਕਾ ਮੇਰੀ ਅਮਾਨਤ ਹੈ, ਤੁਮਾਰੇ ਘਰ ਰਹਿਨੇ ਕਾ ਨਹੀਂ, ਮੁਝੇ ਦੇ ਦੋ। ਹਮ ਚਾਰ ਸਹੋਦਰ ਭਾਈ ਥੇ, ਲੇਕਨ ਲੜਕਾ ਦੇਨਾ ਕੋਈ ਸਹਿਜ ਬਾਤ ਨ ਥੀ, ਔਰ ਜੋਗੀ ਜੀ ਕੀ ਬਾਤ ਕਾ ਉਲਟਨਾ ਭੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਥਾ। ਘਰ ਕੇ ਲੋਗ ਏਕ ਦੂਸਰੇ ਕੀ ਤਰਫ਼ ਦੇਖਨੇ ਲਗੇ, ਸਭ ਕੇ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਥੇ। ਜੋਗੀ ਜੀ ਯੇਹ ਕਹਿ ਕਰਿ ਕਿ 'ਮੇਰੀ ਅਮਾਨਤ ਜਲਦੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਾ ਦੋ',

ਰਹਿਣਗੇ ਪਰ ਓਹਨਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਖਮੀਰੀ ਲਾਗ ਦੇ ਮਿੱਚਰਾਇਣ ਬਾਰੇ ਸਰਿਆ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਸਰੇਗਾ। ਜੋ ਕੁਛ ਹੈ ਸੋ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜੋ ਖੋਜੇਗਾ ਸੋ ਭਰਮ ਭੁਲਿਆ ਹੀ ਫਿਰੇਗਾ ਉਸ ਦਾ ਸਉਰਨਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਅੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਅਜ਼ਗੈਬੀ ਅਮਰ

ਆਪਨੀ ਕੁਟੀਆ ਕੀ ਤਰਫ ਚਲੇ ਗਏ। ਸੰਧਯਾ ਕੋ ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ਔਰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਜੋਗੀ ਜੀ ਕੇ ਪਾਸ ਗਏ, ਵਹਾਂ ਕਿਆ ਬਾਤ ਚੀਤ ਹੁਈ, ਮੁਝੇ ਨਹੀਂ ਬਤਾਈ ਗਈ, ਹਾਂ, ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਪ੍ਰਾਤਹਕਾਲ ਮੁਝੇ ਜੋਗੀ ਜੀ ਕੀ ਕੁਟੀਆ ਮੇਂ ਪਹੁੰਚਾ ਦੀਆ ਗਿਆ। ਛੀ ਮਾਸ ਵਹਾਂ ਰਹਿਨੇ ਕੇ ਪਸ਼ਚਾਤ ਜੋਗੀ ਜੀ ਮੁਝੇ ਸਾਥ ਲੇ ਕਰ ਵਹਾਂ ਸੇ ਚਲੇ ਆਏ।

ਜੋਗੀ ਜੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੇ ਧੁਰੰਧਰ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਥੇ, ਔਰ ਅਪਨੇ ਸ਼ੁਭ ਨਾਮ ਕੋ ਸਾਰਥਕ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਜੋਗੀ ਥੇ, ਸਮਝਨੇ ਕੀ ਬਾਤੇਂ ਉਨਹੋਂ ਨੇ ਮੁਝੇ ਸਮਝਾਈਂ, ਔਰ ਸਿਖਾਨੇ ਕੀ ਬਾਤੇਂ ਸਿਖਾਈਂ, ਜਿਸ ਜਗ੍ਹੇ ਔਰ ਕੋਈ ਸਿੱਧ ਜੋਗੀ ਦੇਖਾ, ਵਹਾਂ ਠਹਿਰ ਕਰ ਮੁਝੇ ਉਨ ਸੇ ਲਾਭ

ਧੁਰ ਦਰਗਾਹੀ ਹੁਕਮ ਇਲਾਹੀ ਅੰਦਰਿ ਇੰਨ ਬਿੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਲਾਧਾਰੀ ਦੀਆਂ ਅਰਸ਼ੀ ਬਰਕਤਾਂ ਵਾਲੀ ਕਲਾ ਵਰਤਦੀ ਹੈ। ਪੂਰਨ ਗੁਰਮਤਿ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਘਰੇ ਮਾਂਹਿ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਦਰੋਂ ਵਰੋਸਾਏ ਹੋਏ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਇਸ ਸਮੇਂ ਮਉਜੂਦ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਪੂਰਨ ਰਹਿਤ ਰਹਿਣੀਆਂ ਬਹਿਣੀਆਂ ਦੇ ਕਮਾਵਣ ਹਾਰਿਆਂ

ਉਠਾਨੇ ਕਾ ਅਵਸਰ ਦੀਆ। ਮਦਰਾਸ, ਬਿਹਾਰ, ਉੜੀਸਾ, ਬੰਬਈ, ਕਾਨ੍ਹਪੁਰ, ਆਗਰਾ, ਅਰ ਪ੍ਰਯਾਗਰਾਜ ਵਿਚਰਤੇ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕਰਤੇ ਪੰਜਾਬ ਮੇਂ ਆਏ, ਯਹਾਂ ਇਕ ਉਦਾਸੀਨ ਮਹਾਂ ਭਾਉ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੂਏ। ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਮੈਂ ਦਿਨ ਬੀਤਨੇ ਲਗੇ। ਉਦਾਸੀ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮ 'ਸ੍ਵਾਮੀ ਸਤਯਾ ਨੰਦ' ਜੀ ਥਾ, ਇਨਹੋਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਕੀ ਰੀਤੀ ਔਰ ਨੀਤੀ ਕੁਛ ਐਸੇ ਢੰਗ ਸੇ ਸੁਣਾਈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਵਾਮੀ 'ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ' ਜੀ ਮੁਗਧ ਹੋ ਗਏ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗੁਰੂ ਦਰ-ਬਾਰ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਉਨ ਕੀ ਆਤਮਾਂ ਪਰ ਕੁਛ ਇਸ ਤਰਾਂ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੜੇ ਕਿ ਵੋਹ 'ਗੁਰੂ ਘਰ' ਕੇ ਹੀ ਹੋ ਗਏ। ਕੁਛ ਸਮਾਂ ਪੰਜਾਬ ਮੇਂ ਵਿਤੀਤ ਕੀਆ, ਫਿਰ ਹਰੀ-

ਨੂੰ ਏਹ ਪਦ ਦੂਰ ਨਹੀਂ। ਆਓ ਕਮਾ ਕੇ ਅਜ਼ਮਾ ਕੇ ਵੇਖ ਲਵੇ। ਵੇਖੇ ਬਾਝ ਪਤੀਜ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ। ਪਤੀਜੇ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਰੀਝੇਗਾ ਨਹੀਂ। ਸਚਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਦਾ ਜਾਗਦਾ ਗੁਰਦੇਵ ਗੁਰੂ ਹੁਣ ਭੀ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਾਹਰ ਕਲਾ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪੁੰਜ ਅੰਦਰ ਵਰਤਾਇ ਕੇ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਪੱਕਾ ਸਬੂਤ ਹੈ, ਕਿ

"ਸਤਿਗੁਰ ਮੇਰਾ ਸਦਾ ਸ[illegible] ਨਾ ਆਵੈ ਨਾ ਜਾਇ ॥

ਦੁਵਾਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਵਹਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਅਛੇ ਭਲੇ ਬੈਠੇ ਥੇ, ਉਨਕੀ ਆਂਖੇ ਡੁਬ ਡੁਬਾਤੀ ਦੇਖ [illegible]ਰ ਮੈਂ ਨੇ ਕਾਰਨ ਪੂਛਾ, ਉਨਹੋਂ ਨੇ ਉੱਤ੍ਰ ਦੀਆ ਕਿ ਆਯੂ ਭਰ ਰੇਤ ਛਾਂਨਾ ਕੀ, ਤਤ ਵਸਤੂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਮੇਂ ਥੀ। ਅਬ ਏਕ ਜਨਮ ਗੁਰੂ ਘਰ ਮੇਂ ਲੇਨਾ ਪੜੇਗਾ ਤਬ ਕਲਯਾਨ ਹੋਗੀ, ਯੇਹ ਕਹਿਤੇ ਉਨ੍ਹੋਂ ਨੇ ਸਰੀਰ ਛੋੜ ਦੀਆ।

ਮੈਂ ਭੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਕੇ ਘਰ ਕੇ 'ਵਾਹਿ-ਗੁਰੂ' ਮੰਤਰ ਕਾ ਜਪ ਕਰਤਾ ਹੂੰ, ਜੋਗ ਸਾਧਨ ਜੋਗਾਚਾਰਯੋਂ ਕੇ ਪਾਸ ਬੈਠ ਕਰ ਕੀਏ, ਔਰ ਸਾਲਾਂਹਾਂ ਸਾਲ ਕੀਏ, ਔਰ ਜੋ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮੁਝੇ ਅਬ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਵਹਿ ਪਹਿਲੇ ਕਭੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਮਾਰਗ ਪੂਰਨ ਹੈ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਸ਼ਬਦ ਕੀ ਮਹਿਮਾਂ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਤੀ,

ਓਹ ਅਬਿਨਾਸੀ ਪੁਰਖ ਹੈ ਸਭ ਮਹਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ॥"

ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਸਭ ਮਹਿ ਸਮਾਇ ਰਹਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਦਾ ਸਦਾ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਕੇਵਲ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨਾਮ ਰਸੀਆਂ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਜੋਤਿ ਰਸ ਅਨਹਦਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਾਂਗੋ ਪਾਂਗ ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰੇ ਜਾਪਦਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਔਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕੀ ਸਿਖਯਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਸੇ ਬੜ ਕਰ ਕਲਯਾਨ ਕਾਰੀ ਕੋਈ ਔਰ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ

ਯੋਗੀ ਜੀ ਨੇ ਆਖੇਂ ਬੰਦ ਕਰਨੇ ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਜੋ ਸੰਦੇਸ ਮੁਝੇ ਦੀਆ, ਦੂਸਰੋਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਨਾ ਮੇਰਾ ਕਰਤਵਯ ਹੈ "ਜੋ ਸਿਧੀ ਔਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਨਾਮ-ਜਪ ਸੇ ਸਹਿਜ ਮੈਂ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਔਰ ਕਠਨ ਸੇ ਕਠਨ ਸਾਧਨ ਕਰਨੇ ਸੇ ਭੀ ਦੁਸ਼ਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਯੇਹ ਸਤਯ ਹੈ, ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕੀਆ ਹੂਆ ਸਤਯ ਹੈ, ਔਰ ਨਿਰ ਵਿਵਾਦ ਸਤਯ ਹੈ।"

ਮੇਰੀ ਅਵਸਥਾ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖਨੇ ਲਿਖਾਨੇ ਕੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੁਛ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਜਨੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸੇ ਆਪਨੇ ਜੀਵਨ ਮੈਂ ਦੇਖੀ ਭਾਲੀ ਬਾਤੇਂ

ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕਲਾ, ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਲਖਾਇਕ ਕਲਾ, ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਬੁਝਾਇਕ ਕਲਾ, ਹੁਣ ਭੀ ਆਪਣੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦਖਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਗੁਰਵਾਕ ਪਰਮਾਣ ਹੈ:—

"ਘਰਿ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦਿਖਾਇ ਦੇਇ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥ ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ

ਭੇਟ ਹੈਂ । ਯਦੀ ਕਿਸੀ ਏਕ ਵਯਕਤੀ ਨੇ ਭੀ ਇਸ ਸੇ ਲਾਭ ਉਠਾਨੇ ਕਾ ਯਤਨ ਕੀਆ, ਤੋ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਰਮ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ।

ਨਿਤਯਾਨੰਦ "ਨੈਲ ਗੜੀ" ਹੁਣ-ਰਿਖੀ ਕੇਸ਼"

ਸੁਆਮੀ ਨਿਤਯਾ ਨੰਦ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੇਲਾ ਬਣਾਕੇ ਯੋਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੁਆਮੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੰਦ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸਾਧਨ ਤੇ ਤਜਰਬੇ ਕਰਕੇ ਏਹ ਨਤੀਜਾ ਕਢਿਆ ਕਿ 'ਤਤ ਵਸਤੂ' ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਤੇ ਰਹਿਤ ਰਹਿਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਜਪ, ਤਪ, ਸੰਜਮ, ਯੋਗ ਸਾਧਨ ਆਦਿ ਨਾਲ ਕਲਿਆਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ । ਭਟਕਣਾ ਹੀ

ਤਹ ਬਾਜੇ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣ ॥ ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ਤਹ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਹੈਰਾਨੁ ॥ ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜਿੰਤ੍ਰ ਤਹ ਸਾਚਿ ਤਖਤਿ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥ ਸੁਖਮਨ ਕੈ ਘਰਿ ਰਾਗੁ ਸੁਨਿ ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥ ਅਕਥ ਕਥਾ ਬੀਚਾਰੀਐ ਮਨਸਾ ਮਨਹਿ ਸਮਾਇ ॥ ਉਲਟਿ ਕਮਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਭਰਿਆ ਇਹੁ ਮਨੁ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਇ ॥ ਅਜਪਾ ਜਾਪ ਨ ਬੀਸਰੈ

ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਏਹ ਤੱਤ ਸਿਧਾਂਤ ਸੋਰਠ ਰਾਗ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਸਾਫ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬੇਦ, ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਪਾਠ ਨਿਉਲੀ ਆਦਿ ਕਰਮ, ਅਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮੋਨੀ ਹੋਕੇ ਰਹਿਣਾ, ਤੀਰਥ ਰਟਨ, ਨਗਨ ਹੋਕੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨਾ ਸਭ ਨਿਸਫਲ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੁਬਿਧਾ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਤੀਰਥਾਂ ਪਰ ਵਾਸ ਕਰਨ, ਸਿਰ ਪਰ ਕਰਵਤਰ ਲੈਣ ਨਾਲ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਧੋਤੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਸੋਨਾਂ, ਇਸਤ੍ਰੀ, ਹਾਥੀ, ਘੋੜੇ, ਅੰਨ, ਬਸਤ੍ਰ, ਧਰਤੀ ਆਦਿ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪੂਜਾ

ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਮਾਇ ॥ ਸਭ ਸਖੀਆ ਪੰਚੇ ਮਿਲੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸੁ ॥ ਸਬਦ ਖੋਜਿ ਇਹੁ ਘਰੁ ਲਹੈ ਨਾਨਕ ਤਾਕਾ ਦਾਸ ।' (ਮਾਝ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੧)

ਵਿਆਖਿਆ-ਸਚਾ ਸੁਜਾਨ ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਸਮਰਥਾਵਾਨ ਸੋ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਸਰਧਵਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਿਖਾਂ ਸੰਤਾਂ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਦੀਖਿਆ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਕੇ

ਅਰਚਾ, ਡੰਡਉਤ ਆਦਿ ਖਟ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਲਗੇ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਭੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਚੌਰਾਸੀ ਸਿਧ ਭੀ ਜੋਗ ਆਸਣ ਲਾ ਲਾਕੇ ਥਕ ਰਹੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਤਾਂ ਵਡੀ ਹੋਈ ਪਰ ਫੇਰ ਬੀ ਬਾਰ ੨ ਜਨਮਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨ ਹੋਈ । ਰਾਜ ਸਾਜ ਦਾ ਠਾਠ ਤੇ ਆਨ ਸ਼ਾਨ, ਹੁਕਮ ਹਾਸਲ ਮੌਜ ਮੇਲੇ ਦੇ ਸਾਮਾਨ, ਸਭ ਘੋਰ ਨਰਕ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹੀ ਹਨ। ਸਾਰ ਸਿੱਟਾ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਦੁਆਰਾ ਹਰੀ ਜਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹਰੀ ਕੀਰਤਨ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਰਮ ਹੈ ਜੋ ਪੂਰਬਲੇ ਲਹਿਣੇ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪਰਖ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਸੇਵਕ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਹਰਿ ਕੀਰਤ ਤੋਂ ਭਾਵ

ਅਤੇ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ ਕਰਾ ਕੇ ਪਰਮਾਰਥ ਦਾ ਸਚੜਾ ਅਤੇ ਸਿਧਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸਾ ਕੇ ਤਿਨਾਂ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨਾਂ ਦੇ ਘਟ ਕਾਇਆਂ ਰੂਪੀ ਘਰ ਅੰਦਰਿ ਹੀ ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਾਲਾ ਸਚੜਾ ਘਰ ਸਚ ਮੁਚ ਹੀ ਦਿਖਾ ਦੇਵੇ । ਸੋ ਘਰੁ ਸਚ ਮੁਚ ਹੀ ਵਡਿਭਾਗੀ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਨੇ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਚੜੀ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਬਦ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਹੈ । ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ:-

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
ਸੋਰਠ ਮਹਲਾ ੫ ਅਸਟਪਦੀਆ
ਪਾਠੁ ਪੜਿਓ ਅਰੁ ਬੇਦੁ ਬੀਚਾਰਿਓ ਨਿਵਲਿ ਭੁਅੰਗਮ ਸਾਧੇ ॥ ਪੰਚ ਜਨਾ ਸਿਉ ਸੰਗੁ ਨ ਛੁਟਕਿਓ ਅਧਿਕ ਅਹੰਬੁਧਿ ਬਾਧੇ ॥੧॥ ਪਿਆਰੇ ਇਨ ਬਿਧਿ ਮਿਲਣੁ ਨ ਜਾਈ ਮੈ ਕੀਏ ਕਰਮ ਅਨੇਕਾ ॥ ਹਾਰਿ ਪਰਿਓ ਸੁਆਮੀ ਕੈ ਦੁਆਰੈ ਦੀਜੈ ਬੁਧਿ ਬਬੇਕਾ ॥ ਰਹਾਉ । ਮੋਨ ਭਇਓ ਕਰ ਪਾਤੀ ਰਹਿਓ ਨਗਨ ਫਿਰਿਓ ਬਨ ਮਾਹੀ ॥ ਤਟ ਤੀਰਥ ਸਭ ਧਰਤੀ ਭ੍ਰਮਿਓ ਦੁਬਧਾ ਛੁਟਕੈ ਨਾਹੀ ॥੨॥ ਮਨ

ਦੇਖਿਆ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖੀ ਸਾਖੀ (ਸ਼ਾਹਦੀ) ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਰਦੇ ਹਨ। ਤਿਥੈ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਖੇ ਗੁਰ ਸਬਦ ਨੀਸਾਣੀ ਸਬਦ ਬਾਣੀ ਅਨਹਦ ਧੁੰਨੀਆਂ ਅਤੀਅੰਤ ਦਿਬ ਲਤੀਫੀ ਬਿਸਮਾਦ ਸਰੋਦ ਵਾਲਾ ਰੁਣਝੁਣੀਆ ਨਾਦ ਬਜਦਾ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਤਿਥੈ ਅਣ ਗਿਣਤ ਦੀਪਾਂ, ਲੋਆਂ, ਪਾਤਾਲਾਂ, ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾਂ ਦਾ ਅਤ ਅਸਚਰਜ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਜ਼ਾਰਾ

ਕਾਮਨਾ ਤੀਰਥ ਜਾਇ ਬਸਿਓ ਸਿਰਿ ਕਰਵਤ ਧਰਾਇ ॥ ਮਨ ਕੀ ਮੈਲੁ ਨ ਉਤਰੈ ਇਹ ਬਿਧਿ ਜੇ ਲਖ ਜਤਨ ਕਰਾਇ ॥੩॥ ਕਨਿਕ ਕਾਮਨੀ ਹੈਵਰ ਗੈਵਰ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਦਾਨੁ ਦਾਤਾਰਾ ॥ ਅੰਨ ਬਸਤ੍ਰ ਭੂਮਿ ਬਹੁ ਅਰਪੇ ਨਹ ਮਿਲੀਐ ਹਰਿ ਦੁਆਰਾ ॥੪॥ ਪੂਜਾ ਅਰਚਾ ਬੰਦਨ ਡੰਡਉਤ ਖਟੁ ਕਰਮਾ ਰਤੁ ਰਹਤਾ ॥ ਹਉ ਹਉ ਕਰਤ ਬੰਧਨ ਮਹਿ ਪਰਿਆ ਨਹ ਮਿਲੀਐ ਇਹ ਜੁਗਤਾ ॥੫॥ ਜੋਗ ਸਿਧ ਆਸਣ ਚਉਰਾਸੀਹ ਏ ਭੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਹਿਆ। ਵਡੀ ਆਰਜਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜਨਮੈ ਹਰਿ ਸਿਉ ਸੰਗੁ ਨ ਗਹਿਆ ॥੬॥ ਰਾਜ ਲੀਲਾ ਰਾਜਨ ਕੀ ਰਚਨਾ ਕਰਿਆ ਹੁਕਮੁ ਅਫਾਰਾ ॥ ਸੇਜ ਸੋਹਨੀ ਚੰਦਨ ਚੋਆ

ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਤਿਥੇ ਸਚਖੰਡ ਦਾ ਭੀ ਪ੍ਰਤਖ ਨਜ਼ਾਰਾ ਸਾਂਗੋ ਪਾਂਗ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਤ੍ਰੈ ਭਵਨ ਧਣੀ ਸਗਲ ਭਵਣ ਦਾ ਨਾਇਕ ਸਚੜਾ ਸੁਲਤਾਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪਣੇ ਦਿਬਯ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਸਚੜੇ ਦਿਬ ਜੋਤਿ ਮਣੀਏ ਤਖਤ ਉਪਰ ਬਰਾਜਮਾਨ ਅਪਣੀ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕਤਾ ਸਹਿਤ ਪੂਰਨ ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਸੀ ਸਰਬ ਨਿਵਾਸੀ ਵਸਿਆ ਰਸਿਆ ਜੋਤਿ ਜੋਤਸਿਆ ਪ੍ਰਗਟ ਪਾਹਾਰੇ ਜਾਪਦਾ ਹੈ (ਜ਼ਾਹਰ ਜ਼ਹੂਰ ਦਿਸਦਾ ਹੈ) ਜਿਸ ਦੇ ਅਗਰ ਭਾਗ ਅਤੀਅੰਤ ਹੀ ਦਿਬ ਲਤਾਂਫੀ ਤਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਬਜੰਤ੍ਰੀ ਬਾਜਿਆਂ ਦੀ ਕੀਰਤਨ ਕੁਲਾਹਲੀ ਅਨਹਦ ਘਨਘੋਰਾਂ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਤਿਸ ਸੁਖਮਨੀਏ ਘਰ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਖੇ ਏਹ ਅਕਾਸ਼ ਧੁਨੀਅਰਾ

ਨਰਕ ਘੋਰ ਕਾ ਦੁਆਰਾ ॥੭॥ ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ ਜਿਸ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥੮। ਤੇਰੋ ਸੇਵਕੁ ਇਹ ਰੰਗਿ ਮਾਤਾ। ਭਇਓ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦੀਨ ਦੁਖ ਭੰਜਨੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨਿ ਇਹ ਮਨੁ ਰਾਤਾ। ਰਹਾਉ ਦੂਜਾ। ੧॥ ੩॥

(ਸੰਪਾਦਿਕ)

ਪਰੀ ਪਰਵਾਰ ਰਤਨਾਰਾ ਸਬਦ ਗਾਵਨੀਆ ਰਾਗ (ਕੀਰਤਨ) ਸੁਣਕੇ ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ ਵਿਖੇ ਬਿਸਮਾਦ ਲਿਵ ਮੰਡਲੀ ਸਮਾਧ ਸਥਿਤੀ ਲਿਵ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਹਜ ਪਦ ਦੀ ਇਸ ਅਕਥ ਕਥਾ ਦਾ ਲਖਤਾ ਰੂਪੀ ਬੀਚਾਰ (ਅਪ੍ਰੋਖਸ਼ ਗਿਆਨ) ਬੀਚਾਰਕੇ ਮਨਸਾ ਮਈ ਸਰਬ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਸੰਕਲਪਾਂ ਵਲੋਂ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਲਯਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਿਰਦੇ ਵਿਚਲਾ ਮੂਧਾ ਪਿਆ ਕੰਵਲ ਉਲਟਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਿਧਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਸੇਤੀ ਵਿਗਸਕੇ ਹਰਿਆ ਭਰਿਆ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਭੰਵਰਾ ਏਸੇ ਨਾਭ ਕੰਵਲੀ ਸੰਪਟ ਵਿਖੇ ਹੀ ਮਸਤ ਅਸਥਿਤ ਹੋਇਕੇ ਸਮਾਇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਵਲ ਭੀ ਨਹੀਂ ਧਾਵੰਦਾ। ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਭੁੰਚਣ ਵਿਚ ਅਗਾਧ ਬਿਸਮਾਦ ਵਾਲੀ ਨਾਭ ਕੰਵਲਾਰੀ ਅਤੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰੀ ਸਹਜ ਸਮਾਧ ਸਥਿਤਾਰੀ ਸਚਖੰਡ ਵਾਸਾਰੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਕੇ ਅਭਿਆਸੀ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਸਚ ਖੰਡ ਨਿਵਾਸੀ ਜਨ ਦਾ ਅਜਪਾ ਜਾਪ ਬਣਿਆ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਓਹਨੂੰ ਕਦੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਵਿਸਰਦਾ। "ਆਦਿ ਸਚੁ, ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ, ਹੈਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ" ਵਾਲੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਇਕੇ ਭੀ ਏਹ ਅਜਪਾ ਜਾਪ ਕਾਇਮ ਦਾਇਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਨਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਦਾ ਇਸ ਮਹਲ ਘਰ ਰੂਪੀ ਨਿਜ ਘਰ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਖੇ ਨਿਵਾਸ

ਹੈ। ਤਿਨਾਂ "ਪੰਚ ਪਰਵਾਨ ਪੰਚ ਪਰਧਾਨ, ਪੰਚੇ ਪਾਵਹਿ ਦਰਗਹਿ ਮਾਨ", ਪੰਚਾ ਕਾ ਗੁਰ ਏਕ ਧਿਆਨ" ਵਾਲੇ ਸਚ ਜੋਤਿ ਵਿਗਾਸੀ ਗੁਰ ਪਿਆਰਿਆਂ ਗੁਰਮੁਖ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਜਗਿਆਸੂ ਸਖੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਐਸੇ ਪੁੰਜ ਪਾਸੋਂ ਜਿਨਾਂ ਨੇ ਪੂਰਨ ਗੁਰਮਤਿ ਰੀਤ ਸੁ ਰੀਤ ਸੇਤੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਾਇਣ ਹੋਇ ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਤੀ ਸਨਮੁਖ ਹੋਇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਿ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਰੂਪੀ ਗੁਰ ਦੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰ ਦੀਖਿਆ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਿ ਇਸ ਗੁਰਮੰਤਰ ਦੀ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਿਨਾਂ ਸਬਦ ਮਾਰਗੀ ਸਬਦ ਖੋਜੀ ਸੂਰਬੀਸਰਾਂ ਨੇ ਹੀ ਇਸ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਰੂਪੀ ਸਹਜ ਘਰ ਨੂੰ ਲਹਿਆ ਲਖਿਆ ਹੈ। ਤਿਨਾਂ ਦਾ ਦਾਸਨ ਦਾਸ ਹੋਇ ਰਹਿਣਾ ਐਨ ਗੁਰ ਆਸ਼ੇ ਅਨਕੂਲ ਹੈ। ਆਨ ਪਾਖੰਡੀ ਦੇਹ ਧਾਰੀਆਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਵਾਂਜੇ ਗੁਰਮਤਿ ਤੋਂ ਘੁਥੇ ਪਾਜ ਪੋਚਾਰੀਆਂ ਨਿਜ ਪੂਜ ਪ੍ਰਸਤਸ਼ਾਰੀਆਂ ਆਪੇ ਬਣ ਬੈਠੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਪੜਛਾਵੇਂ ਹੇਠ ਦੀ ਬੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੰਘ ਸਿਖ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਲੰਘਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ। ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਨਿਕਟ ਭਿਟਣਾ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਰਿਹਾ।

੨੦

ਸਿਧ ਗੋਸਟ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੀ ਵਖ਼ਾਖਜਾ

{ ਸਬਦ ਦਾ ਵਾਸਾ ਕਿਥੇ ਹੈ?—ਸਬਦ ਦਾ ਲੇਖ—
ਮਨ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਤੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ
ਨਿਕਲਕੇ ਕਿਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ? }

ਸਿਧ ਗੋਸਟ ਬਾਣੀ ਵਿਖੇ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਅਤੇ ਸਹਜ ਜੋਗ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ—

"ਸੁ ਸਬਦ ਕਉ ਨਿਰੰਤਰਿ ਵਾਸ ਅਲੇਖੰ ਜਹ ਦੇਖਾ ਤਹ ਸੋਈ ॥ ਪਵਨ ਕਾ ਵਾਸਾ ਸੁੰਨ ਨਿਵਾਸਾ ਅਕਲ ਕਲਾ ਧਰ ਸੋਈ ॥ ਨਦਰ ਕਰੇ ਸਬਦੁ ਘਟ ਮਹਿ ਵਸੈ ਵਿਚਹੁ ਭਰਮੁ ਗਵਾਏ ॥ ਤਨੁ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਨਿਰਮਲ ਬਾਣੀ ਨਾਮੋੁ ਮੰਨਿ ਵਸਾਏ। ਸਬਦਿ ਗੁਰੂ ਭਵਸਾਗਰ ਤਰੀਐ ਇਤ ਉਤ ਏਕੋ ਜਾਣੈ ॥ ਚਿਹਨ ਵਰਨੁ ਨਹੀ ਛਾਇਆ ਮਾਇਆ ਨਾਨਕ ਸਬਦਪਛਾਣੈ। ੫੯। ਤ੍ਰੈਸਤ ਅੰਗੁਲ ਵਾਈ ਅਉਧੂ ਸੁੰਨ ਸਚੁ ਆਹਾਰੋ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੋਲੈ ਤਤੁ ਵਿਰੋਲੈ ਚੀਨੈ ਅਲਖੁ ਅਪਾਰੋ ॥ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਮੇਟੈ ਸਬਦੁ ਵਸਾਏ ਤਾ ਮਨਿ ਚੂਕੈ ਅਹੰਕਾਰੋ ॥ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੋ

ਜਾਣੈ ਤਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਲਗੈ ਪਿਆਰੋ ॥ ਸੁਖਮਨਾ ਇੜਾ ਪਿੰਗਲਾ ਬੁਝੈ ਜਾ ਆਪੇ ਅਲਖੁ ਲਖਾਏ ॥ ਨਾਨਕ ਤਿਹੁ ਤੇ ਊਪਰਿ ਸਾਚਾ ਸਤਿਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸਮਾਏ ॥ ੬੦ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਖੇ ਸਬਦ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦੇ ਉਤਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਭਵਜਲ ਤਾਰਨ ਹਾਰ ਸਬਦ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਭੇਦ ਅੰਤਰੇ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅਭੇਦ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸਰਬ ਵਿਆਪੀ ਸਰੂਪ ਵਿਖੇ ਹੀ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਝੋਂ ਏਹ ਸਬਦ ਅਲੇਖ ਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਸਬਦ ਦਾ ਲੇਖ ਅਜ ਤਾਈਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਬਦ ਦਾ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰੂਪੀ ਅਖਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ। ਧੁਰੋਂ ਆਈ ਅਲੇਖ ਵਸਤੂ ਦਾ ਲੇਖ ਧੁਰੋਂ ਆਏ ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ ਹੀ ਇਸ ਸਬਦ ਦਾ ਲੇਖਾ ਲਿਖਕੇ ਨਿਰਨੇ ਕੀਤਾ। ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਇਸ ਅਲੇਖ ਸਬਦ ਨੂੰ ਲੇਖ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਮਈ ਸਚਾ ਲੇਖਾ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਸਬਦ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਅਭੇਦ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਸਰਬ ਵਿਆਪੀ ਸਰੂਪ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸੀ। ਸਬਦ ਬਿਲੋਵਨ ਮਈ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਜਾਪ ਕਰਨ ਹਾਰੀ ਪਵਨ ਘਟ ਅੰਤਰੀ ਆਸਰੇ ਕਰ ਤਾਂ ਦਸ ਉਗਲ ਪ੍ਰਮਾਣ ਅੰਦਰਿ ਬਾਹਰਿ ਆਉਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬਦ ਰਸ ਨਾਭ

ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੀ ਠਹਿਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਹਿਰਦਾ ਦੇਹ ਘਟ ਦੀ ਹੋਂਦ ਜਦੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ ਏਸ ਪਵਨ ਦਾ ਵਾਸਾ ਸਰਬ ਨਿਰੰਤਰੀ ਅਨੰਤਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸੁੰਨ ਕਲਾ ਵਿਖੇ ਸੀ ਅਤੇ ਏਸ ਪਵਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਆਸਰਾ ਬੇਅੰਤ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲਾ (ਅਕਲ ਕਲਾ) ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੀ ਸੀ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਜਿਸ ਜਨ ਉਤੇ ਨਦਰ ਮਿਹਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਘਟ ਅੰਦਰਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰ ਸ਼ਬਦ ਆ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਰਿਦੰਤਰ ਭਰਮ ਦੇ ਛਉੜ ਕਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰਸਬਦ ਰੂਪੀ ਨਿਰਮਲ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਰਸ ਭੂਤੀ ਪਰਤਾਪ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦਾ ਤਨ ਭੀ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਭੀ ਨਿਰਮਲ ਹੋਇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਬਸ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਮਨ ਅੰਤਰਿ ਨਾਮ ਹੀ ਨਾਮ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਸ਼ਬਦ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਭਵ ਸਾਗਰ ਤਰੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸਚੇ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਅਤੇ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਇਕੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਸਰਬਤ੍ਰ ਰਵਿਆ ਜਾਣੀਦਾ (ਲਖੀਦਾ) ਹੈ, ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਨਾ ਕੋਈ ਛਾਇਆ ਮਾਇਆ ਵਾਲਾ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀਆ ਚਿਹਨ ਹੈ ਨਾ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀਆ ਰੂਪ ਰੰਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਓਹ ਆਪ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਮਾਇਕ ਵਸਤੂਆਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਾਂਗੂ

ਜਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਤੁਰੀਆ ਗੁਣੀ ਵਜੂਦ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਹੀ ਪਛਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਾਰਸ ਕਲਾ ਹੀ ਅਕਲ ਕਲਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਵਜੂਦ ਨੂੰ ਪਛਾਨਣ ਦੇ ਸਮਰਥ ਹੈ। ਦਾਸ ਅੰਗੁਸ਼ਟ ਪ੍ਰਮਾਨ (ਦਸ ਉਂਗਲੀਆਂ, ਪ੍ਰਮਾਣ (ਸੁਆਸ ਜਦ ਘਟ ਨਾਭ ਅੰਦਰ ਯਾ ਨਾਭ ਆਕਾਸੀ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਖੇ ਸੁੰਨ ਸਮਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਓਹ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ ਸਤਿ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਰਸ-ਜੋਤਿ ਸ਼ਕਤਿ ਆਹਾਰ ਦੇ ਆਧਾਰ (ਆਸਰੇ) ਕਰਿ ਇਹ ਰਸ ਪਰਵੇਸ਼ਤਾ ਸਹਿਤ ਸਮਾਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਮੁਖ ਤੋਂ ਪਾਰਸ ਭੂਤੀ ਬੋਲ ਨਿਕ-ਲਣਾ (ਜਾਪ ਜਪਿਆ ਜਾਣਾ) ਅਰਥਾਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰਤਖ਼ ਕਰਾਵਣਹਾਰਾ ਅਤੇ ਅਲਖ ਨੂੰ ਲਖਾਵਨ-ਹਾਰਾ ਹੈ। ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਘਟੰਤਰਿ ਵਸਾਉਣ ਦੇ ਪਾਰਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਮਾਇਆ ਮਈ ਸੰਸਕਾਰ ਦਾ ਮਲੀਆ ਮੇਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਇਸ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਮਾਇਆ ਰੂਪੀ ਮੈਲ ਦਾ ਮਨ ਅੰਦਰੋਂ ਨਮੂਦ ਹੀ ਚੁਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਸ ਉਕਾ ਬਿਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਇਕੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਹੀ ਪਰਤਖ ਲਖੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਨਾਮੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਖੇ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਸਚਾ ਪਿਆਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਅਲਖ ਨਿਰੰਕਾਰ

ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਨਦਰ ਮੇਹਰ ਨਾਲ ਲਖ ਲਈਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇੜਾ ਪਿੰਗਲਾ ਸੁਖਮਨਾ-ਨਾੜੀਆਂ ਦਾ ਤਾਣਾ ਬਾਣਾ ਸੁਤੇ ਸਹਜ ਹੀ ਬੂਝ ਬੁਝਾਇ ਲਈਦਾ ਹੈ। ਸੁਖਮਨਾ, ਇੜਾ, ਪਿੰਗਲਾ ਦੀਆਂ ਜਾਚਾਂ ਬੁਝਾਂ ਤਾਂ ਸਹਜਿ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਮਗਰ ਲਗੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਚਾ ਸਾਹਿਬ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਹਜ ਪਦ ਇਨਾਂ ਤ੍ਰਿਹਾਂ (ਸੁਖਮਨਾ ਇੜਾ ਪਿੰਗਲਾ) ਤੋਂ ਅਪੰਪਰ ਅਤੇ ਉਚਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਤਤ ਸਰੂਪ ਵਿਖੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੁਆਰਾ (ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਕਮਾਈ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸਮਾਈਦਾ ਹੈ। ਸਿਧ ਗੋਸਟ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਇਸ ਗੋਝ ਗੁੰਝਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਭੀ ਭਲੀ ਪਰਕਾਰ ਖੋਲਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਹਜ ਜੋਗ ਮਾਰਗ ਦੇ ਅਤਿ ਗੁਝੜੇ ਭੇਦ ਲਭਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

"ਇਹੁ ਮਨ ਨਿਹਚਲੁ ਹਿਰਦੈ ਵਸੀਅਲੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣਿ ਰਹੈ। ਨਾਭਿ ਪਵਨੁ ਘਰਿ ਆਸਣਿ ਬੈਸੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਖੋਜਤ ਤਤੁ ਲਹੈ। ਸੁ ਸਬਦੁ ਨਿਰੰਤਰਿ ਨਿਜ ਘਰਿ ਆਛੈ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਜੋਤਿ ਸੁ ਸਬਦ ਲਹੈ॥ ਖਾਵੈ ਦੂਖ ਭੂਖ ਸਾਚੇ ਕੀ ਸਾਚੇ ਹੀ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸਿ ਰਹੈ॥ ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਣੀ ਬਿਰਲੋ ਕੋ ਅਰਥਾਵੈ॥ ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਸਚੁ ਸੁਭਾਖੈ ਸਚਿ

ਰਪੈ ਰੰਗੁ ਕਬਹੂ ਨ ਜਾਵੈ ॥ ੬੫ ॥

(ਸਿਧ ਗੋਸਟ

ਵਿਆਖਿਆ-ਏਹ ਮਨ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਨਿਆਈਂ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰਾਂ "ਹਸਤੀ ਕੁੰਡੇ ਬਾਹਰਾ ਫਿਰ ਫਿਰ ਅਉਝੜ ਪਾਇ" ਦੇ ਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਹਾਥੀ ਅੰਕਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਫਿਰਕੇ ਚਾਰ ਚਫੇਰੇ ਅਉਝੜ ਹੀ ਫਿਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਵਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਏਹ ਮਨ ਰੂਪੀ ਹਾਥੀ ਸਬਦ ਰੂਪੀ ਅੰਕਸ ਦੀ ਖਨ ਖਿਨ ਸੱਟ ਲਾਏ ਬਿਨਾਂ ਦਸਾਂ ਦਿਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਧਾਵੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਨ ਇਸਦਾ ਟਿਕਾਉ ਹਿਰਦੇ ਦੇਹੀ ਰੂਪੀ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕੁੰਟ ਵਿਚ ਹੈ ਨ ਆਪਣੀ ਘੜੀ ਬਾਹਰਲੀ ਖਿਆਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸ ਮਨ ਦਾ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੀ ਮੂਲ ਕੇਵਲ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਦ੍ਰਿੜਾਏ ਸਬਦ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਖੜਗ ਖੰਡਾ ਜਦੋਂ ਸੁਆਸ ਪ੍ਰਾਣ ਪਵਨੀ ਅਰਧ ਉਰਧੀ ਵੇਗ ਵਿਚ ਖੜਕਦਾ ਹੈ ਤਦੋਂ ਇਸ ਅਭਿ-ਆਸ ਦੀ ਪਾਰਸਤਾ ਅਜ਼ਗੈਬੀ ਰਸ ਖੇੜਾ ਅੰਤਰ ਗਤ ਖਿੜਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦਹਿਦਿਸ ਧਾਉਂਦਾ ਮਨ ਇਸ ਰਸ ਖੇੜੇ ਵਿਚ ਖਚਤ ਹੋ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਨਿਹਚਲ ਥਾਮਾ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਵ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਾਣਾ ਜਾਪ ਪਵਨ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਨਾਭੀ ਅੰਦਰ ਰਸ ਰਮਨੀ ਠਹਿਰਾਉ ਉਭਾਰ ਕੇ

ਹਿਰਦੇ ਘਰ ਰੂਪੀ ਆਸਣ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅਸਥਿਤੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਰਸ ਗੰਧਾ ਹੋ ਕੇ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਬੀਧਾ ਹੋਕੇ ਨਾਭੀ ਅੰਦਰ ਹੀ ਮਨ ਤਾਂ ਨਾਭੀ ਅੰਦਰ ਹੀ ਇਕੱਠਾ ਹੋਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਰਤੀ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਨੂੰ ਜਾਇ ਗਮਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਇਸ ਬਿਧ ਖੋਜਦੇ ਖੋਜਦੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਤੱਤ ਨੂੰ ਜਾਇ ਲਹਿੰਦੇ ਲਭਦੇ ਹਨ । ਸੋ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਬਿਧ ਕਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸ਼ਬਦ ਆਪਣੇ ਨਿਜ ਘਰ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਅੰਤਰ ਰਹਿਕੇ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਜੋਤਿ ਦਾ ਤੱਤ ਲਖਤਾ ਬਣਾਉਣ ਨੂੰ ਸਮਰਥ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਏਥੇ ਇਸ ਪਦ ਪੁੱਗਕੇ ਹੀ ਗੁਰਮੁਖ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜਨ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਾਇਣ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਏਹ ਨਾਮ ਆਧਾਰ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਧਾਰ ਰੂਪ ਹੋਕੇ ਮੁਕ ਚੁਕ ਜਾਵੇ ਤੇ ਅਗਾਹਾਂ ਨ ਵਧੇ । ਨਾਮ ਦੇ ਰਸ ਲੈਣ ਤੇ ਰਸ ਮਾਨਣ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਭੁਖ ਵਧਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ । ਸਚੇ ਨਾਮ ਦੀ ਏਹੋ ਸਚੀ ਭੁਖ ਹੈ, ਜੋ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਭੁਖਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਭੁਖਾਂ ਦੇ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਖੈ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਮ ਆਧਾਰ ਮਈ ਏਹ ਸਚੀ ਭੁਖ ਸਚੀ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸਤਾ ਵਿਖੇ ਲੀਨ ਰਖਦੀ ਹੈ । ਨਾਮ ਅਹਾਰੀ ਜਨ ਇਸੇ ਸਚੀ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸਤਾ ਮਈ ਅਹਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਭੁੰਚਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਏਥੇ ਪੁਜ ਕੇ ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਦਾ ਉਘਾੜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਪ੍ਰੰਤੂ ਏਹ ਅਨਹਦ

ਬਾਣੀ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਹੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਤੇ ਵਿਰਲੇ ਗੁਰ ਮੁਖ ਜਨ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਤੱਤ ਪਰਮਾਰਥ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਾਹਦੀ ਭਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਚੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਭਾਖਿਆਂ ਸਚੇ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਹੀ ਰਮੇ ਰਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਏਹ ਰੰਗ ਫੇਰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦਾ।

ਹਿਰਦਾ ਦੇਹ ਨ ਹੋਤੀ ਅਉਧੂ ਤਉ ਮਨ ਸੁੰਨਿ ਰਹੇ ਬੈਰਾਗੀ। ਨਾਭਿ ਕਮਲ ਅਸਥੰਭੁ ਨ ਹੋਤੋ ਤਾ ਨਿਜ ਘਰਿ ਬਸਤਉ ਪਵਨੁ ਅਨਰਾਗੀ॥ ਰੂਪ ਨ ਰੇਖਿਆ ਜਾਤਿ ਨ ਹੋਤੀ ਤਉ ਅਕੁਲੀਣਿ ਰਹਤਉ ਸਬਦੁ ਸੁਸਾਰ॥ ਗਉਨੁ ਗਗਨੁ ਜਬ ਤਬਹਿ ਨ ਹੋਤਉ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਜੋਤਿ ਆਪੇ ਨਿਰੰਕਾਰੁ। ਵਰਨੁ ਭੇਖੁ ਅਸਰੂਪੁ ਸੁ ਏਕੋ ਏਕੋ ਸਬਦੁ ਵਿਡਾਣੀ। ਸਾਚ ਬਿਨਾ ਸੂਚਾ ਕੋ ਨਾਹੀ ਨਾਨਕ ਅਕਥ ਕਹਾਣੀ।੬। ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਦੁਖਿ ਬਿਨਸਿ ਜਾਈ॥ ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ ਨਾਮਿ ਵਿਸਰਿਐ ਦੁਖੁ ਪਾਈ। ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਵੈ ਸੋ ਗਿਆਨ ਤਤ ਬੀਚਾਰੈ ਹਉਮੈ ਸਬਦਿ ਜਲਾਏ। ਤਨੁ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਨਿਰਮਲ ਬਾਣੀ ਸਾਚੈ ਰਹੇ ਸਮਾਏ॥ ਨਾਮੇ ਨਾਮ ਰਹੈ ਬੈਰਾਗੀ ਸਾਚੁ ਰਖਿਆ ਉਰਧਾਰੇ॥ ਨਾਨਕ

ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਜੋਗੁ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵੈ ਦੇਖਹੁ ਰਿਦੈ ਬੀਚਾਰ ॥੬੮॥ (ਸਿਧ ਗੋਸਟ)

ਜਦੋਂ ਇਸ ਘਟ ਹਿਰਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਘਟ ਮਟ ਦੇਹੁਰੀ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਦਾ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰਿ ਗਗਨ ਮੰਡਲੀ ਜਾਇ ਸਮਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਏਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਅਗਾਧ ਸਮਾਧ ਮਈ ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਜਾਇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਵੈਰਾਗ ਅਨੁਰਾਗ ਰੰਗ ਰਾਤਾ ਅਸਥਿਤ ਹੋ ਝਲਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਭ ਕਵਲ ਰੂਪੀ ਮਹਲ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ —ਜਿਥੇ ਏਹ ਜੀਵ ਆਤਮ ਰੂਪੀ ਮਨੂਆ ਸਬਦ ਰਸ ਦੇ ਤੁਤ ਮਈ ਥੰਮ ਦਾ ਥੰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ— ਆਪਣੇ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਜੋਤਿ ਵਿਖੇ ਅਨੰਦ ਵਿਗਾਸੀ ਸਦ ਨਵਲ ਨਿਵਾਸ ਵਿਚਿ ਵਸਿਆ ਰਸਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਰੂਪ ਰੇਖ ਵਾਲੇ ਵਜੂਦ ਨੂੰ ਛਡ ਕੇ ਅਰੂਪ ਅਤੇ ਅਰੇਖ ਤਤ ਸਬਦ ਸਾਰ ਅੰਸੀਆ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਅੰਧ ਅਤੀਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਜਗਮਗ ਜੋਤਿ ਵਿਖੇ ਲੀਣ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਵਾਗਵਣ ਅਤੇ ਗਗਨ ਅਕਾਸ ਭੂਤ ਭਵਿਖ ਵਰਤਮਾਨ ਤੀਨੇ ਕਾਲ ਭੀ ਜਦ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੋਤਿ ਵਿਚਿ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜੀਵ ਆਤਮਾ। ਓਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਖੇ ਤਿਸਦਾ ਦਿਬ ਸਰੂਪੀਆ ਵਰਨੁ ਅਤੇ ਅਲੇਖ ਭੇਖੀਆ ਭੇਖ, ਅਰੂਪ

ਰੂਪੀਆ ਸਰੂਪ, ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਮਿਕ ਹੋਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਬਿਸਮਾਦ ਸਬਦ ਇਸ ਦਾ ਆਧਾਰ ਆਸਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਚੇ ਸਬਦ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਭੀ ਸੁੱਚਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਪਾਰਸ ਸਬਦ ਦੇ ਸੁਪਰਸ ਦੁਆਰਾ ਅਤ ਸੁਚਾ ਪ੍ਰਮ ਪਵਿਤਰ ਪਾਵਨ ਹੋ ਭੀ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਭੀ ਓਹ ਸ਼ਬਦ ਜੋਤਿ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਣ ਦੀ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਵਰਨਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਐਸੀ ਅਕਥ ਕਥਾ ਮਹਿਮਾ ਹੈ ਗੁਰਸਬਦ ਦੀ।

ਇਹ ਜਗੁ ਕੇਹੜੀ ਬਿਧ ਕਰਕੇ ਉਪਜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਹੜੇ ੨ ਦੁਖ ਕਰਕੇ ਬਿਨਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਉਤਰ ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਅੰਦਰ ਹੀ ਇਉਂ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਜਗੁ ਉਪਜਦਾ ਨਿਪਜਦਾ ਅਤੇ ਬਿਨਸਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਦੀਰਘ ਰੋਗ ਦੇ ਦਾਰੂਨ ਦਾਰੂ ਨਾਮ ਦੁਆਰਾ ਉਬਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਸਰ ਜਾਣ ਤੇ ਦੁਖ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਖ ਪਾਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਰਦਾ ਜੰਮਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਹੜੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਹਨ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਗਤ ਆਮ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਨਿਆਰੀ ਹੈ ਉਹ ਜਗ ਦੇ ਚੁਰਾਸੀ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ। ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਗਿਆਨ ਤਤੁ ਅਰਥਾਤ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਦੀ ਬਿਬੇਕ ਵਿਚਾਰ

ਮਈ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਬਦ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਪਾਰਸ ਕਲਾ ਦੁਆਰਾ ਹਉਮੈ ਦਾ ਬਿਨਾਸ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਓਹਨਾ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦਾ ਤਨ ਭੀ ਤੇ ਮਨ ਭੀ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਿਰਮਲ ਸਬਦ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਰਤਾਪ ਨਾਲ। ਐਸਾ ਗੁਰਮੁਖ ਭਗਤ ਜਨ ਸਚੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਹੀ ਨਾਮ ਉਸ ਦੇ ਰੋਮ ਰੋਮ ਬਿਖੇ ਪਰੁੰਨਿਆਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਣ ਬੇਧੰਨੀ ਸਬਦ ਪਰੁੰਨਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਹ ਕੇਵਲ ਪਰਮਾਤਮਾ ਪ੍ਰਾਇਣੁ ਹੀ ਹੋ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਵਲੋਂ ਉੱਕੀ ਹੀ ਉਪਰਾਮਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋ ਜਾਵੰਦੀ ਹੈ। ਸੁਆਸਿ ਸੁਆਸਿ ਸਚੁ ਵਖਰੁ ਧਨ ਨਾਮ ਨੂੰ ਹੀ ਹਿਰਦੇ ਵਿਖੇ ਪਰੋਈ ਰਖਦਾ ਹੈ।

ਸਾਰ ਸਿਟਾ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਜੋਗ ਕਦੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਏਹ ਗਲ ਖੋਜੀ ਸਜਣ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰਿ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰੀ ਰਖਣ ਅਤੇ ਪਰਖ ਦੇਖਣ। ਓੜਕ ਸਿਧ ਗੋਸਟ ਦੀ ਬਹੱਤਰਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਇਸ ਜੋਗ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਨਿਬੇੜਾ ਹੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਯਥਾ :-

"ਸਬਦੈ ਕਾ ਨਿਬੇੜਾ ਸੁਣਿ ਤੂ ਅਉਧੂ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਜੋਗੁ ਨ ਹੋਈ ॥ ਨਾਮੇ ਰਾਤੇ ਅਨਦਿਨੁ ਮਾਤੇ ਨਾਮੈ ਤੇ ਸੁਖੁ ਹੋਈ ॥ ਨਾਮੈ ਹੀ ਤੇ

ਸਤੁ ਪਰਗਟੁ ਹੋਵੈ ਨਾਮੇ ਸੋਝੀ ਪਾਈ ॥ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਭੇਖ ਕਰਹਿ ਬਹੁਤੇਰੇ ਸਚੈ ਆਪਿ ਖੁਆਈ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਨਾਮ ਪਾਈਐ ਅਉਧੂ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਤਾ ਹੋਈ ॥ ਕਰਿ ਬੀਚਾਰੁ ਮਨਿ ਦੇਖਹੁ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਈ ॥ ੭੨ ॥ (ਸਿਧ ਗੋਸਟ)

ਇਸ ਗੁਰਵਾਕ ਦੁਆਰਾ ਸਾਫ ਹੀ ਦੋ ਟੁਕ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਏਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਜੋਗੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਇ ਉਚਾਰੇ ਜਾਣ ਨੇ ਤਾਂ ਨਿਬੇੜਾ ਹੀ ਕਰਿ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਜੋਗ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਉੱਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਪਾਜ ਜੋਗ ਹੈ। ਖਲ ਜਗਣੀ ਜੋਗ ਹੈ। ਫੋਕਟ ਕਰਮੀ ਜੋਗ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਫਲ ਅੰਕੂਰ ਕਖ ਭੀ ਨਹੀਂ ਐਵੇਂ ਹਉਮੈ ਦਾ ਬਾਦ ਬਖੇਰਾ ਹੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਰੱਤਿਆਂ ਅਤੇ ਅਨਦਿਨ ਨਾਮ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਮੱਤਿਆਂ ਹੀ ਸਚਾ ਸੁਖ ਸਰੂਪ ਯੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਸਹਿਜ ਜੋਗ ਕਮਾਇਆਂ ਹੀ ਸਭ ਕੁਛ ਗੁਪਤ ਪਰਮਾਰਥੀ ਖੇਡ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਉਜਿਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸਚਾ ਯੋਗ ਕਮਾਇਆਂ ਸਾਰੀ ਗੁਪਤ ਪਰਮਾਰਥੀ ਖੇਡ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਸਚੇ ਯੋਗ ਬਿਨਾਂ ਕੂੜਾਵੇ ਭੇਖ ਯੋਗ ਦੇ ਭਾਵੇਂ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਕੋਈ ਪਰਪੰਚ ਕਰਦਾ ਫਿਰੇ ਓਹਦਾ ਏਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਕਰਾਇਆ ਬਾਦ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਅਜਾਈਂ ਹੀ ਜਾਂਦਾ

ਹੈ) ਸਗੋਂ ਸਚੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਆਤਮ ਤਤ ਪਰਮਾਤਮ ਸੱਤਤਾ ਵਲੋਂ ਭੀ ਓਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਇਸ ਪ੍ਰਪੰਚ ਜੋਗ ਕੁਕਰਣੀ ਕਰਕੇ ਵੰਚਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖੁਆਰ ਹੋਇਆ ਖਪਿ ਖਪਿ ਮਰਦਾ ਹੈ। ਬਸ, ਸਿਟਾ ਇਹ ਕਿ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਿਸਤਾਰਾ ਨਹੀਂ, ਨਿਸਤਾਰਾ ਕਰਨਹਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਹੈ। ਜੋਗ ਆਦਿ ਕਰਮ ਸਭ ਫਜ਼ੂਲ ਹਨ, ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਜੋਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਏਹ ਨਾਮ ਕੇਵਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਝੋਂ ਧੁਰ ਦੇ ਆਏ ਧੁਰੋਂ ਪਠਾਏ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਾਝੋਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਹੀ ਨਹੀਂ।

—o—

੨੧.

ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ ਸਿਖ ਦਾ ਮਰਤਬਾ

ਧੁਰੋਂ ਆਇ ਧੁਰੋਂ ਪਠਾਇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਕਰਤਾਰ ਸਰੂਪ ਹਰਿ ਮੂਰਤਿ ਰੂਪ ਹੀ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰ ਦੇਉ ਪਰਤਖ ਹਰਿ ਮੂਰਤਿ
ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸੁਣਾਵੈ।"

ਓਹ ਸਚੇ ਦਇਆਲ ਹੋਕੇ ਜੀਅ ਦਾਨ ਅਧਕਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਣਗਿਣਤ ਦੀਵਿਆਂ ਨਾਲਿ ਦੀਵੇ ਜਗਾਕੇ ਆਪ ਫੇਰ ਭੀ ਦੂਣ ਸਬਾਏ ਆਤਮ ਜੋਤਿ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗੀਜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਇਆਲ ਦਾਨ ਮਤਿ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਦਾਤਾ ਹੋਣੇ, ਊਰੇ ਹੋਛੇ ਗੁਰੂਆਂ ਵਾਂਗ ਫੇਰ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਬਹਿੰਦਾ ਸਦਾ ਹੀ ਭਰਪਤਲੀਣਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਏਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਚੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਅਤੇ ਪੱਕੀ ਨੀਸਾਨੀ ਹੈ। ਪੂਰਾ ਖੜੋਤੇ ਗੁਰ ਸਿਖਾਂ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀਆਂ ਰਿਦ ਜੋਤਿ ਵਿਗਾਸੀਆਂ ਦਾ ਮਰਤਬਾ ਭੀ ਅਪਰ ਅਪਾਰ ਹੈ। ਵਿਤਕਰਾ ਕੇਵਲ ਏਤਨਾ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਓਹ ਇਕ ਇਕਲੇ ਜੀਅ ਦਾਨ ਦਾਤੇ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ, ਦੇਣਨ ਦੇ ਸਮਰਥ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਅਤੇ ਹਰ ਛਿਨ ਅਹਿਨਿਸ ਏਕ ਲਿਵਲੀਣੇ ਅਤੇ ਸਦਾ ਇਕ ਰਸ ਰੰਗਿ ਲੀਣੇ ਭਰਪੂਰੀਣੇ ਰਹਿਣੋਂ ਕਦੇ ਕਦੇ ਉਰਵਾਰ ਉਰੇੜੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ

ਸਿਖ ਸੰਤ ਦਾ ਮਰਤਬਾ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਸਪਰ ਭੇਦ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਉਂ ਦਸਿਆ ਹੈ:-

"ਸੋ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਸਿਖ ਸੰਤ
ਇਕੋਤ੍ਰ ਸੌ ਸਤਿਗੁਰ ਅਬਿਨਾਸੀ"
(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਰ ੪੦)

ਏਹ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਇਆਲ ਵਿਚ ਹੀ ਵਾਧਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਹੁ ਦਰਿਆਉ ਵਾਂਗ ਵਗਦੇ ਹੋਏ ਅਨਿਕ ਰੌੜ ਸੌੜ ਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੈਰਾਬ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਭੀ ਆਪਣੀ ਪਰਮਾਤਮ ਲਿਵ ਲੀਣੀ ਮੌਜ ਮੌਜ ਤੋਂ ਹਿਠਾਹਾਂ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੇ। ਗੁਰੂ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਪਰ ਸਨਮੁਖੀ ਸਾਂਗੋ ਪਾਂਗ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਪਲ ਮਾਤਰ ਦਾ ਅੰਤਰਾ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਪਾਉਂਦਾ।

"ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਦਇਆਲ ਸਦਾ ਰੰਗਿ ਲੀਣਾ॥ ਅਹਿ-
ਨਿਸਿ ਰਹੈ ਏਕ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ਸਾਚੇ ਦੇਖ ਪਤੀਣਾ॥"

ਅਹਿਨਿਸਿ ਏਕ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦਾ ਏਹ ਹਾਲ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਟਕ ਸਚੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਸਾਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਅਖੀਆਂ ਅਗੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਨੂੰ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਹਿਨਿਸ ਵਿਗਸਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਬਿਨ ਦੇਖੇ ਪਤੀਆਰਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਚਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਗੁਰ ਸਿਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ:-

"ਜਤੁ ਸਤੁ ਸੰਜਮੁ ਸਾਚੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ"

ਵਾਲੀ ਸਚੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ਕੇ ਅਰਥਾਤ ਸਾਚ ਨਾਮੁ ਰੂਪੀ ਸਚਾ ਜਤੁ ਸਚੁ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਹੀ ਸਚਾ ਸਤੁ, ਸਚੁ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਹੀ ਸਚਾ ਸੰਜਮ ਦ੍ਰਿੜਾਵਨ-ਹਾਰਾ ਹੋਕੇ ਭੀ:-

"ਸਾਚ ਸਬਦਿ ਰਸਿ ਲੀਣਾ"

ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਸਚੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਔਜ ਨੈਸਾਨੀ ਅਮਰ ਅਟਾਰੜਾ ਮੁਨਾਰਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋ ਕੇ ਅਤੇ ਅਭੇਦ ਨਾਮੀ ਦੇ ਸਚੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਨਾਮ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੰਚਰਾਇਕੇ ਫੇਰ ਖੁਦ ਆਪ ਸਚੇ ਸਬਦ ਵਿਖੇ ਰਸ ਲੀਣ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਿਧ ਗੁਰ ਦਇਆਲ ਸਚੇ ਜਤ ਸਤ ਸੰਜਮੀ ਸਤਿਨਾਮ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਸੰਚਾਰਕ ਹੋ ਕੇ ਸਬਦ ਰਸ ਲੀਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਅਮੋਘ ਸਨਮੁਖੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਮੌਜ ਮਸਤੌਜੀ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਸਦਾ ਹੀ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਦਾ ਰੰਗ ਲੀਣ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਅਹਿਨਿਸ ਏਕ ਲਿਵਤਾਰ ਵਿਚ ਸਦਾ ਸਾਵਧਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਅਮਰ ਅਟਾ-ਰੀਆਂ ਦੀ ਉਚਿਆਨ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਗਗਨ ਗਗਨੰਤਰੀ ਵਾਸਾ ਰਖਦਾ ਹੋਇਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਚ ਅਗੰਮ ਦ੍ਰਿਸਟਾ ਹੋਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਰ ਹੀ ਸਮ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ

ਦਾ ਸਾਰ ਦ੍ਰਿਸਟਾ ਹੋਕੇ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਰੰਗੀਣੀ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਦੀ ਰੁਣ ਝੁਨਕਾਰ ਵਿਚ ਰੰਗ ਰਤਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ—

"ਰਹੈ ਗਗਨ ਪੁਰ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਸਮੈਸਰ ਅਨਹਤ ਸਬਦਿ ਰੰਗੀਣਾ।" ਵਾਲੀ ਵਾਸਤਵੀ ਅਮਰ ਅਟਾਰੜੀ ਤਤ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਅਟਲ ਰਹਿਣਾ ਕੇਵਲ ਸਚੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਸਚਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਸਤਿ ਪਦਾਰਥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਖੇਪ ਦੀਆਂ ਰਸ ਘ੍ਰਿਤ ਕੁੱਪੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਧੁਰ ਦਰਗਾਹੋਂ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਨੂੰ ਵਰਤਾਇਕੇ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਗਫਿਆਂ ਵਿਚ ਸੰਚਰਾਇਕੇ ਫਿਰ ਭੀ ਇਸ ਸਤਿ ਅਮਰ ਪਦਾਰਥ ਸੇਤੀ ਭਰ ਪੁਰ ਲੀਣਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 'ਸਤੁਬੰਧਿ ਕੁਪੀਨ ਭਰਪੁਰ ਲੀਣਾ ਜਿਹਵਾ ਰੰਗ ਰਸਲੀਣਾ' ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਦਾ ਸਰਸ਼ਾਰ ਚਸ਼ਮਾ ਹੋ ਕੇ ਰਸਨਾ ਤੋਂ ਰਸ-ਜੋਤਿ ਰੰਗਿ ਰਸੀਣਾ ਨਿਝਰ ਝਰਨਾ ਹੀ ਝਰਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਗੁਰਮੁਖਿ ਗੁਰਸਿਖ ਨੂੰ ਐਸੇ ਸਚੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਨਾਲ ਸੰਚਰਕੇ ਗਹਿਗਚ ਆਤਮ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰਚੁ ਰਚਾਇ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਸਚੀ ਸੁਕਿਰਤ ਕਰਨੀ ਨੂੰ ਪਰਤੱਖ ਪੇਖ ਕੇ ਅਮੰਨਾ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਿਸ ਵਡਭਾਗੀ ਜਨ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਖੁਦ ਆਪ ਦੇਖ ਕੇ

ਏਹ ਤੱਤ ਗੂੜ੍ਹ ਭੇਦ ਵਾਲਾ ਕਉਤਕ ਅੱਖੀਂ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਾਦਰ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਦੇ ਵੈਰਾਟ ਸਰੂਪ ਵਿਖੇ ਸਰਬ ਕਾਇਨਾਤੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਰਬਤਰ ਰਚ-ਰਾਚੀ ਰਚਨਾ ਵਸਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਸਰਬਤਰ ਰਚਨਾ ਵਿਖੇ ਇਕੋ ਕਾਦਰ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਪਰਮਾਤਮ ਵਸ ਰਸ ਰਹਿਆ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਐਸੀ ਪਰਤੱਖ ਖੇਡ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਗੁਰਮੁਖ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਦੇਖ ਪਰਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਖੀਂ ਦਿਖਾ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਏਹਨਾਂ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾਂ ਮਈ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਰਚਨ ਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਭੀ ਲਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਗੁਰ ਸਿਖਾਂ ਤਾਈਂ ਅਲਖ ਨੂੰ ਲਖਾਇ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਐਸਾ ਲਖਾਇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਦੀਵੇ ਨਾਲ ਦੀਵਾ ਜਗਾ ਕੇ ਘਟ ਅੰਦਰ ਹੀ ਜੋਤਿ ਉਜਾਰਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਪਸਰ ਰਹੀ ਪਰਮਾਤਮ ਜੋਤਿ ਨੂੰ ਚਾਨਣ ਕਰ ਕੇ ਪਰਤਖ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ। ਨਿਜ ਮਹਲ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸਚੇ ਤਖਤ ਉਤੇ ਨਿਰਭਉ ਤਾੜੀ ਲਾ ਕੇ ਬਰਾਜਮਾਨ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਅਕਾਲ ਪਰਖ ਨੂੰ ਪਰਤੱਖ ਦਿਖਾਇ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਕਿੰਗਰੀ ਬਜਾਇਕੈ ਸਚਾ ਬੈਰਾ-ਗੀਅੜਾ ਅਤੇ ਸਚਾ ਜੋਗੀਅੜਾ ਚੋਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪ੍ਰੇਮ ਮਗਨ ਮਖਮੂਰੀ ਨਸ਼ਾ ਕੜ੍ਹਾਇਕੇ ਲੋਟ ਪੋਟ ਕਰਕੇ

ਸਿਟ ਗਿਆ । ਤੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਬਿਧੰਨੇ ਜਕੜ ਜੁੜੀਏ ਪਾ ਗਿਆ । ਇਸ ਬਿਧ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਚੁ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀਖਿਆ ਨੂੰ ਕਮਾ ਕੇ ਤੇ ਸਚੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਰਨੀ ਸਮਾਕੇ ਅਸਲ ਛੁਟਕਾਰਾ ਤੱਤ ਨਿਸਤਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ :–

ਰਾਮਕਲੀ ਦਖਣੀ ਮਹਲਾ ।੧॥

ਜਤੁ ਸਤੁ ਸੰਜਮੁ ਸਾਚੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਸਾਚੁ ਸਬਦਿ ਰਸਿ ਲੀਣਾ ॥੧॥ ਮੇਰਾ ਗੁਰੁ ਦਇਆਲੁ ਸਦਾ ਰੰਗਿ ਲੀਣਾ ॥ ਅਹਿਨਿਸ ਰਹੈ ਏਕ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ਸਾਚੇ ਦੇਖ ਪਤੀਣਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਰਹੈ ਗਗਨ ਪੁਰਿ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਸਮੈਸਰਿ ਅਨਹਤ ਸਬਦ ਰੰਗੀਣਾ ॥ ੨ ॥ ਸਤੁ ਬੰਧਿ ਕੁਪੀਨ ਭਰਪੁਰ ਲੀਣਾ ਜਿਹਵਾ ਰੰਗਿ ਰਸੀਣਾ ॥ ੩ ॥ ਮਿਲੈ ਗੁਰ ਸਾਚੇ ਜਿਨਿ ਰਚੁ ਰਾਚੇ ਕਿਰਤ ਬੀਚਾਰਿ ਪਤੀਣਾ ॥ ੪ ॥ ਏਕ ਮਹਿ ਸਰਬ ਸਰਬ ਮਹਿ ਏਕਾ ਏਹੁ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇਖਿ ਦਿਖਾਈ । ੫ ॥ ਜਿਨ ਕੀਏ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਲਖਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥ ੬ ॥ ਦੀਪਕ ਤੇ ਦੀਪਕੁ ਪਰਗਾਸਿਆ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਜੋਤਿ ਦਿਖਾਈ ॥ ੭ ॥ ਸਚੈ ਤਖਤਿ ਸਚ ਮਹਲੀ ਬੈਠੇ ਨਿਰਭਉ ਤਾੜੀ ਲਾਈ ॥ ੮ ॥

ਮੋਹਿ ਗਇਆ ਬੈਰਾਗੀ ਜੋਗੀ ਘਟਿ ਘਟਿ
ਕਿੰਗੁਰੀ ਵਾਈ ॥ ੯ ॥ ਨਾਨਕ ਸਰਣਿ ਪ੍ਰਭੂ
ਕੀ ਛੂਟੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸਚੁ ਸਮਾਈ ॥ ੧੦ ॥

ਤਾਂਤੇ ਨਾਮ ਭੀ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਸ, ਉਪਰਲੇ ਗੁਰ ਸਬਦ ਵਿਚ ਦਸੀ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੇ ਸਚੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਚੀ ਜੋਤਿ ਜੁਗਤਿ ਵਾਲੀ ਦਾਤਿ ਇਲਾਹੀ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਾਂ ਤਤ ਸਾਰ ਵਿਚਾਰ ਵਾਲਾ ਏਹ ਫੈਸਲਾ ਭੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ

"ਬਿਨ ਨਾਵੈ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਈ"

ਨਾਮ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕਤੀ ਭੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਜੋ ਹਠ ਜੋਗ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਮੁਕਤੀਆਂ ਭਾਲਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਭਰਮ ਭੁਲੇ ਹੀ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਮੁਕਤੀ ਸਚੇ ਦਰਸ ਸਮਾਵਨਾ ਹੀ ਹੈ। ਆਤਮ ਚੀਨਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੁਆਰਾ ਆਤਮ-ਜੋਤਿ-ਵਿਗਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇਉ ਦੇ ਵਿਗਾਸ ਹੋਣ ਪਰ ਹੀ ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਚੰਡ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਲਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਲਖਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਈ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਯਥਾ—

ਜਿਨੀ ਆਤਮ ਚੀਨਿਆ ਪਰਮਾਤਮੁ ਸੋਈ ॥
ਏਕੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਿਰਖ ਹੈ ਫਲੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹੋਈ ॥

(ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਿਰਛ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਫਲ ਭੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਸੁਆਦ ਅਗਾਧ ਰਸ ਵਿਸਮਾਦ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਬਸ, ਚਾਖਿਆ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਿਰਖ ਪੇਖਿਆ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਬਸ, ਏਹ ਕਹਿਣਾ ਠੀਕ ਹੈ—

"ਕਹਿਬੇ ਕਉ ਸੋਭਾ ਨਹੀ ਪੇਖਾ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਣ"

—o—

Prof. Dr. Harnam Singh Shan
Principal Project Investigator
U.G.C. Research Project on Sikhism
605, Sector 16, Chandigarh.

੨੨

ਸੁੰਨ

{ ਨੋਟ-ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਅਨਹਦ ਸੁੰਨ ਬਿਵਸਥਾ ਦਾ ਪ੍ਰਕਰਣ ਸਫਾ ੩੩ ਤੋਂ ੬੦ ਤਕ ਹੈ। ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਦੀ ੫੧ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਦੀ ਵਜਾ-ਖਜਾ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਵਿਚ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਸੋ ਏਸ ਦੀ ਵਜਾਖਜਾ ਪਿਛੋਂ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਕਰਵਾਕੇ ਅੰਤਿਕਾ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਨਹਦ ਸੁੰਨ ਬਿਸਵਸਥਾ ਦਾ ਪ੍ਰਕਰਣ ਪਹਿਲਾਂ ਛਪ ਚੁਕਾ ਸੀ:- ਸੰਪਾਦਿਕ }

ਅੰਤਰਿ ਸੁੰਨੰ ਬਾਹਰਿ ਸੁੰਨੰ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸੁੰਨਮ ਸੁੰਨੰ ॥ ਚਉਥੇ ਸੁੰਨੈ ਜੋ ਨਰੁ ਜਾਣੈ ਤਾਕਉ ਪਾਪੁ ਨ ਪੁੰਨੰ ॥ ਘਟਿ ਘਟਿ ਸੁੰਨਕਾ ਜਾਣੈ ਭੇਉ। ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਉ ॥ ਜੋ ਜਨੁ ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨ ਰਾਤਾ ॥ ਨਾਨਕ ਸੋਈ ਪੁਰਖ ਬਿਧਾਤਾ ॥੫੧॥

(ਸਿਧ ਗੋਸਟ)।

ਵਜਾਖਜਾ-ਜਿਸ ਵਡਭਾਗੇ ਜਨ ਨੇ ਤੁਰੀਆ ਪਦ ਵਾਲੀ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧ ਵਿਚ ਸਮਾਇਕੇ ਜਗ ਮਗ ਜੋਤ ਮੁਨੀਸ਼ਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਸਾਂਗੋ ਪਾਂਗ ਲਖ ਲਿਆ

ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਭੀ ਤੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਭੀ ਜਾਕੇ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਪਸਾਰੇ ਅੰਦਰ ਜਗ ਮਗ ਜੋਤ ਸੁਨੀਸ਼ਰੀ ਪ੍ਰਮਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋਇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਆ ਹੈ। ਤਿਸ ਨੂੰ ਹ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਹੋਣ ਤੇ ਸਦਾ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿਣ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤਿਸ ਨੂੰ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਪੋਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਅਰਥਾਤ ਉਹ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਓਹੋ ਅਖੰਡਾਕਾਰ ਸਾਕਸ਼ਾਤ ਕਾਰਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰਨ ਹਾਰਾ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਹੀ ਘਟ ਘਟ ਵਿਖੇ ਰਵ ਰਹੇ ਸਰਬ ਸੁਨੀਸ਼ਰ ਜੋਤਿ ਜੋਤੀਸ਼ਰ ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਉ ਦਾ ਤੱਤ ਭੇਉ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਬਸ, ਜੋ ਜਨ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਅਤੁਟ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਣ ਰੰਗ ਜੋਤਿ ਚਲੂਲਿਆਂ ਵਿਚ ਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਨਾਮ ਨਾਮੀ ਅਭੇਦ ਨਿਰੰਜਣ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਣ ਵਿਚ ਰੰਗੀਜਕੇ ਅਤੇ ਤਦ ਰੂਪ ਹੋਕੇ ਉਹ ਆਤਮ ਜੋਤਿ ਸੰਮੇਲਨੀ ਇਕ ਮਿਕਤਾ ਕਰਕੇ ਨਾਮੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪੁਰਖ ਬਿਧਾਤੇ ਦੇ ਨਰੰਜਣੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

(ਸਮਾਪਤ)